פירוש התורה

לר׳ בינו יעקב ז״ל בע״ל הטורים בן הרב
רבינו אשר ז״ל והם טעמי המסורת
ופרפראות וגימטריאות
של כל סדר

נדפס בשנת ד״ש לפ״ק פה ויניציאה העיר הגדולה המהוללה אשר תחת
ממשלת השררה יר״ה תגדל ותנשא מלכותם אמן׳

הקדמה

הנה נא הואלתי לדבר׳ כי לא בינת אדם לי׳ וחיילים לגבר׳ גם כי לא מלין לחבר׳ כי בער אנכי מאיש ולא למדתי חכמה׳ ואין בי דעת ומזמה׳ ולא אתי יודע עד מה׳ אמנם צמאה לה נפשי ובשרי לך כמה׳ אף אם נסתרה ממני ונעלמה׳ כי היא מלאכת שמים׳ וכל דבריה על אפנים׳ נדרשת היא לכל שואל בה על ירכים׳ ולכל אשר יטה לה אזנים׳ כי לא מעבר לים היא ולא בשמים׳ אכן קרובה היא לכל אשר יקרב אליה בלב ובשפתים׳ אשר יעזבנה יום היא תעזבנו יומים׳ אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים׳ על כן נדבה רוחי לקרבה אל המלאכה בפעמים וברגלים׳ ולעשותה בלב שלם ובמעשה הידים׳ והנה ראיתי את הים הגדול ורחב ידים׳ פירוש התור׳ לרב הגדול הרמב״ן ז״ל גדול הנוצה ורב כנפים ונפשי אותה לעבור בו אף במי מתני׳ ואירא כי גדול מאד וגאו המים׳ ואומר אלפה לי על השפתים׳ כי על שפתו עץ רב מאד מזה ומזה נחמד הוא למשכיל ותאוה לעיני׳ ואקח מפריו מלא כפי׳ ואוכל ותהי לי למשיב נפש ולפקוח עינים׳ ולשמוע בלמודים העיר לי אזנים׳ ותחי רוח יעקב ותהי אליו פי שנים׳ כי יחיה כל אשר יבא שמה נחלים׳

לכן תחלת דברי אני מבקש רשות מאת הרב הנזכר ואחר כך אני מחלה פני כל קורא בחבורי זה לבל ידינני לכף חובה לאמר שעשיתיו להתגדל בו כי לא עשיתי דבר שראוי להתגדל בו שאינו אלא כמלקט אוכל מתוך אוכל ולואי ולא הייתי מחזיר אוכל לפסולת ואין כונתי בזה רק כי יען נפלאו ממני דברי הרב והם סתומים אמרי׳ אלקטה מהם הדברים הפשוטים ואשאיר הסתומים כי בסודו לא באה נפשי׳ למען היות נקל בעיני ללמוד ואם מצאתי פשט או טעם במקום אחר חברתיו עמו ואף כי הם מעטים׳ ועל כן לא הזכרתי שם הרב ברוב כי רובם דבריו ולא הוזכרתי רק במקו׳ הצריך כפי הענין׳ וראיתי עוד לכתו׳ בתחלת סדר וסדר מעט פרפראו׳ מגימטריאות וטעמי המסורות להמשיך הלב׳ ואשר כל מחשבות לו גלויות חוקר טוחות וכליות הוא יודע כל מחשבתי והוא יחזיק ידי הרפות ויאמץ ברכי הכושלות׳ להוציא מחשבתי זאת אל הפועל ויטה לבבי ליראתו׳ ויקרבני לעבודתו׳ ויאיר עיני במאור תורתו׳

בראשית

יש במדרש שלכך פתח בבית ולא באלף לפי שבית היא לשון ברכה ואלף לשון ארירה. אמר הקב"ה אפתח בבית בלשון ברכה ולואי שיוכל להתקיים׳ דבר אחר על שם שני עולמות שברא העולם הזה והעולם הבא׳ ד"א על שם שתי תורות תורה,שבכתב ותורה שבעל פה׳ ללמדך שבזכות התורה ולומדיה נברא העולם׳ בראשית אותיות בית ראש׳ כלומר בית המקדש ראשון שנאמר כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו׳ ד"א אותיות א׳ בתשרי נברא העולם׳ ד"א אותיות ברא שתי׳ שברא שתי תורות׳ ד"א אותיות ירא שבת׳ לומר לך שבזכות שבת נברא העולם׳ ד"א אותיות ברית אש שבזכות הברית שה"יא המילה ובזכות האש שהיא התורה ניצולין מדינה של גיהנם׳ ד"א אותיות בראת יש שבראת יש עולמות לכל צדיק׳ בראשית ברא בגימטריא בראש השנה נברא העולם׳ ד"א בראשית בגימטריא בתורה יצר׳ שבשביל התורה שנקראת ראשית נברא העולם׳ ד"א בגימטריא שש סדרים׳ ד"א בגימטריא ישר"ל בחר בעמים ובגימטריא תרי"ג יצר שברא העולם בשביל ישראל שיקיימו תרי"ג מצות׳ בראשית רקיע ארץ שמים ים תהומות׳ ד"א בראשית׳ בראשונה ראה אלהים שיקבלו ישראל תורה׳ בראשית שני ראשי פסוקי׳ הכא בראשית ממלכת יהויקים והתם בראשית ממלכת צדקיהו וזהו בסוף פרק יש בערכין בקש הקב"ה להחזיר העולם לתוהו ובהו בשביל יהויקים כיון שנסתכל בצדקיהו ובדורו נתיישבה דעתו׳ בראשית ברא אלהים סופי תיבות אמת מלמד שברא העולם באמת׳ כמו שנאמר ראש דברך אמת׳ ברא אלהים את סופי תיבות אמת׳ וירא אלהים את סופי תיבות אמת׳ ויברא אלהים את ס"ת אמת וירא אלהים את ס"ת אמת׳ ברא אלהים לעשות ס"ת אמת לכך תקנו ו׳פעמים אמת באמת ויציב אמת מארץ תצמח ראשי תיבות אמת׳ אתי מלבנון תבואי ר"ת אמת׳ אבל כשהיה האמת נעדרת וישלך אמת ארצה תשורי מראש אמנה ר"ת אמת ולכך סמעונות אריות׳ ברא אלהים ב׳ דסמיכי הכא ואידך למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ כי מתחלה צפה הקב"ה באברהם שנקרא אדם שנאמ׳ האדם הגדול בענקי׳ הוא וברא העולם׳ אלהים בגימטריא הכסא׳ שהכסא ברא תחלה׳ בפסוק של בראשית יש ז׳תיבות כנגד ז׳ימי השבוע׳ וז׳שנים בשמטה׳ וז׳שמיטין יובל׳ וז׳רקיעים׳ וז׳ ארצות׳ וז׳ימים׳ וז׳משרתים׳ שצ"ם חנכ"ל׳ וכנגדם אמר דוד שבע ביום הללתיך׳ ולכך תקנו יהא שמיה רבא מברך לעלם לעלמי עלמיא שהם ז׳תיבות ואומר אותו ז׳פעמי׳ ביום ויש בפסוק כ"ח אותיות וכן ביהא שמיה רבא כ"ח׳ וכנגדו אמר שלמה ז׳ פסוקים מעת ללדת עד עת

שלום שיש בהם כ״ח עתים · כי עתים ד׳ משתני׳ בכל יום ולילה מהבקר עד חצי היום עת
א׳ · ומחצי היום עד הלילה עת שני׳ ומתחלת הלילה עד חצי הלילה עת ג׳ · ומחצי הלילה
עד הבקר עת רביעי · וכן בפסוק וידבר אלהים את כל הדברים לאמר יש בו ז׳ תיבות וכ״ח
אותיות מכאן אמרו כל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כחו כאלו נעשה שותף להקב״ה
במעשה בראשית · ו׳ אלפין יש בפסוק בראשית כנגד ששת אלפים שנה שהעולם הווה ·
וכן בפסוק אני יי׳ ראשון ואת אחרונים אני הוא ששה אלפין ובפסוק והארץ היתה תהו ובהו
ב׳ אלפין כנגד ב׳ אלפים תהו ובפסוק יי׳ קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז יש שני אלפין
כנגד ב׳ אלפי תורה · ובפסוק ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור ד׳ אלפים כנגד ד׳ אלפים ימי
תורה וימי משיח שהם ימי אורה · תהו ב׳ הכא ואידך ראיתי את הארץ והנה תהו · מלמד
שצפה הקב״ה בבריאת העולם בחרבן הבית שנחרב בשנת תהו׳ שעמד ת״י שנה ונחרב
בשנת תי״א ובית שני עמד כמנין הית״ה · ואחר כך חשך רמז לגליות וכן דורש בבראשית
רבה · ורוח אלהים מרחפת בגימטריא זו היא רוחו של מלך המשיח · ד״א והארץ היתה תהו
ובהו בגימטריא אלפים שנה בלי תורה׳ וחשך על פני תהום ב׳ במסור׳ הכא ואידך וחשך אי
זה מקומו זה הוא שאמרו שאין לשאול מה לפנים מה לאחור · וחשך אי זה מקומו פי׳ שאין
לשאול אי זה מקום תחשך תחלה׳ · ורוח אלהים · שנים דסמיכי הכא · ואידך ורוח לבשה
את עמשאי׳ קרי ביה הכא נמי ורוח אלהים לבשה · פי׳ שעל ידי לבושו אמר ויהי אור ·
דכתיב בתריה ויאמר אלהים יהי אור · וזה הוא שדרז״ל ממעטה לבושו נבראת האורה ·
את האור בגימטריא בתורה ועולה מנין תרי״ג · את האור כי טוב ס״ת ברית כדכתיב כי על
פי הדברים האלה וגו׳ ועל פי היינו התורה שבעל פה · וירא אלהים את האור כי טוב ויבדל
רמז למה שאמרו אין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו · וכמנין ויב״דל מבדילין בשנה
במוצאי שבתות · ויבדל שלשה במסורת · רמז למה שאמרו הפוחת לא יפחות משלש
הבדלות · לאור יום · בגימטריא זה יעקב אבינו · קר״א לילה · בגימטריא עשו · ה׳ פעמים
אור כתוב בפרשה כנגד חמשה חומשי תורה שנקראו אור · וכנגדן חמשה סימנים באור
לענין קרית שמע כדאית׳ בפרקא קמא דברכות משיכיר בין תכלת ללבן · בין זאב לכלב ·
בין תכלת לכרתי · בין חמור לערוד · ושיכיר חבירו ברחוק ארבע אמות׳ וג׳ חשך בפרשה׳
וכנגדן שלשה סימנין במסכ׳ שבת הכסיפו פניה · הערב שמש · ב׳ ככבים · וכן ג׳ ככבים
לילה׳ ולחשך קרא לילה ולא אמר קרא אלהים לילה כמו שאמ׳ גבי אור שאין מייחד שמו
על הרעה׳ מעל לרקיע ב׳ במ׳ המים אשר מעל לרקיע · ויהי קול מעל לרקיע · במרכבה
דיחזקאל · וכמו שאין דורשין במעשה בראשית ברבים כך אין דורשין במעשה מרכבה ·
יקוו המים אל מקום אחד ותראה · סופי תיבות מדה · זה הוא שנאמר ומים תקן במדה ·
היבשה שני׳ במס׳ ותראה היבשה · ושפכת היבשה מלמד שהתנה הב״ה עם מעשה בראשית
שישתנו ותראה היבשה מלפני משה · ותוצא ג׳ במ׳ ותוצא הארץ · ותוצא את עמך ישראל
מארץ מצרים׳ ותוצא ותתן לה · וזהו שאמרו קשים הם מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף׳
וכל הכופר ביציאת מצרים כאלו כופר במעשה בראשית׳ ותוצא הארץ בצווי נאמר תדשא
ובעשייה נאמ׳ תוציא לפי שבתחלה יצאו ירקרקות דקין ולבסוף הוציאה כאחד במהירות׳
בצווי לא נאמר למינהו ובעשיה נאמר למינהו · לפי שמתחלה היו דקין ולא היו ניכרים

מחמת

מחמת קוטנן׳ בצווי נאמר עץ עשה פרי ובעשיה נאמר ועץ עשה פרי הוסיף ואו ועץ׳ לומר ו׳מיני מאכל הוציאה׳ בצווי כתיב למינה משמע דוקא הדומה לו ממש׳ ובעשיה כתיב למינהו לומר אפילו הדומה לדומה לא הוציאה בערבוביא שורות לבני׳ לבד שורות שחורות לבד׳ מזריע זרע למינהו׳ ר״ת מזל שאין לך עשב שאין לו מזל למעלה׳ עץ פרי ב׳ דסמיכי הכא עץ פרי ואידך עץ פרי וכל ארזים איכא מ״ד בב״ר שהקב״ה צוה שאפי׳ ארזים שהם אילני סרק יעשו פרי והיא עברה על הצווי והיינו עץ פרי וכל ארזי׳ ואיכא למ״ד נמי התם שהוסיפה על הצווי׳ שהקב״ה אמר לה עץ שיהא רגיל לעשות פרי ולא ארזים ושאר אילן סרק והיא הוציאה באותה שעה בכל האילנות פרי כדכתיב עץ עשה פרי כלומר כל עץ עשה פרי והיינו עץ פרי וכל ארזים׳ יהי מאורות סמך מאורות לדשאים לפי שצריכין לו׳ כדכתיב וממגד תבואות שמש׳ מארת חסר׳ שלא נברא להאיר אלא השמש׳ וירח לא נברא אלא כדי שלא יעבדו לחמה ואם תהיה יחידה מארת בגימטריא שמש׳ אלהים יהי מאורות ברקיע ס״ת עתים למפרע שעל ידי מאורות מונים העתים׳ לאותות במס׳ לאותות ולמועדים׳ והילדים אשר נתן לי יי׳ לאותות ולמופתים והילדים היינו תלמידים הלומדי׳ תורה דומים למאורות כמו שאמרו פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה׳ ולמועדי׳ ב׳ במ׳ והיו לאותות ולמועדי׳ ואידך יהיו לבית ישרא׳ לששון ולשמחה ולמועדי׳ טובים׳ בב״ר לא נברא לבנה אלא לקדש ר״ח׳ ור״ח נמי איקרי מועד ואסור בהספד ובתענית׳ ולהבדיל שני׳ במס׳ ולהבדיל בין האור ולהבדיל בין הקדש לומר כשמבדילין בין קדש לחול צריך לברך גם כן על האור׳ יעופף שנים במסורת הכא ועוף יעופף ואידך ובשתים יעופף והוא שאמר גבריאל בשתים׳ את התנינם חסר יוד לומר לך [redacted] והעוף ירב בארץ ולא אמר יפרה וירבה שלא אמר כן אלא באדם ובדגים שמזונותיהם מצויין ופנויים לפרו׳ ולרבות׳ אבל העופות׳ וכן בהמה וחיה אין מזונותיהם מצויים להם ורמז לדבר וברך את לחמך ואת מימיך לא תהיה משכלה׳ והפרתי אתכם׳ והרביתי אתכם׳ וסמיך ליה ואכלתם ישן נושן׳ והעוף ג׳ והעוף ירב והעו׳ אוכל אותם מעל הסל׳ זאת תורת הבהמה והעוף׳ רמז למה שאמר שעופות טהורות מרובין על הטמאין זהו והעוף ירב פירוש שהן מרובין אי זה והעוף אוכל אותם׳ פירוש אותם טהורין שהם אוכל׳ וכן זאת תורת הבהמה והעוף איירי בטהורים׳ האדם׳ אותיות אדמה׳ שבראו מן האדמה׳ אדם נוטריקון אפר דם מרה׳ ורדו בדגת הים שנים במסורת הכא וירדו גת פלשתים אלו זכיתם ורדו אף בדגת הים ואם לאו ירדו גת׳ כלומר תשתעבדו לפלשתים׳ פרי עץ שנים במסורת אשר בו פרי עץ׳ פרי עץ הדר רמז למ״ד אילן שאכל ממנו אדם הראשון אתרוג היה׳ זכר בגימטריא ברכה׳ ונקבה בגימ׳ קללה׳ יום הששי ויכלו השמים׳ ר״ת שם בן ד׳ אותיו׳ שחתם בו מעשה בראשית׳ וכן ישמחו השמי׳ ותגל הארץ ר״ת שם בן ד׳ אותיו׳ שחתם העולם בשם של ד׳ אותיות׳ ויכל אלהים תרגום ירושלמי וחמד זהו שאמרו חמדת ימים אותו קראת׳ בפרשת ויכלו ג׳ פעמים מלאכתו׳ כנגד מלאכות ששבת מהם שהם שמים וארץ וים׳ ואין כתיב ויהי ערב ויהי בקר יום השביעי לפי שמוסיפין מחול על הקדש׳ וישבות ב׳ במ׳ הכא ואידך וישבות המן והינו דכתיב בפרשת המן הוא אשר דבר יי׳ שבתון שבת קדש׳ ולא מצינו שאמר להם משה זה מקודם אלא נרמז בששת ימי בראשית׳

וישבות ביום השביעי׳ וישבות המן׳ דבר אחר מלמד שהמן פסק מלירד בשבת כדמוכח
בקדושין ד״א רמז למה שדרשו ברכו במן וקדשו במן׳ ויברך אלהים ג׳ דסמיכי הכא׳
ואידך ויברך אלהים את נח ואידך ויברך אלהים את יצחק׳ בשעה שברא העולם בירך
השבת והעולם׳ ובימי נח שאבדו כל הראשונים והיה העולם חדש הוצרך לברך פעם
שנית ובירך את יצחק כמו שיש במדרש׳ עד עתה הייתי זקוק לברך את בריותי מכאן
ואילך הברכות יהיו מסורים בידך׳ בהבראם׳ אותיות באברהם׳ בזכות אברהם נבראו
שמים וארץ׳ ארץ ושמים ב׳ במ׳ הכא ואידך הודו על ארץ ושמים׳ למה הודו על ארץ
ושמים בשביל שעשה ארץ ושמים׳ ואיד ב׳ במסורת הכא ואידך ואיד נכון לצלעי׳ רמז
למה שאמרו חכמים למה נקרא שמו איד שהבריות משברים לבם כדי שיתן להם הקב״ה
מטר׳ וייצר שנים חד מלא וחד חסר וייצר יי׳ אלהים את האדם מלא שיש לו שני יצרים׳
יצר טוב ויצר רע׳ ויצר יי׳ אלהים מן האדמה כל חית השדה חסר׳ שאין להם אלא יצר
אחד׳ ויפח באפיו נשמת חיים׳ ס״ת חותם׳ נשמת ד׳ ויפח באפיו נשמת כל אשר נשמת
רוח חיים נר יי׳ נשמת אדם ואם לאו נשמת יי׳ כנחל גפרית׳ האדם לנפש חיה ר״ת חלה
שהיה חלתו של עולם׳ יפרד ב׳ במ׳ חד ואידך ודל מרעהו יפרד כשנעשה אדם הראשון
דל מן המצות נפרד מן הגן׳ הבדולח ב׳ במ׳ הכא ואידך ועינו כעין הבדולח׳ מלמד שאבני׳
טובות ומרגליות ירדו עם המן׳ ולאדם לא מצא עזר ג׳ הכא ואידך ולאדם אמר כי שמעת
לקול אשתך ולאדם שלא עמל בו יתננו חלקו׳ ולאדם לא היה לו עזר׳ ויי׳ עשה עמו
טובה וברא האשה לעזר וחטא על ידה וזהו ולאדם אמר כי שמעת וחטאת על ידי העזר
על כן ולאדם שלא עמל בו יתננו חלקו שנקנסה עליו מיתה׳ ויפל יי׳ אלהים ג׳ הכא ואידך
ויפל עליו וימת ויפל בקרב מחנהו זהו שדרז״ל באת׳ שהרג שוגג ואחד מזיד שהקב״ה מזמנן
בפונדק אחד ועולה בסולם וכו׳ וזהו ויפל בקרב מחנהו שהקב״ה מזמנן במחנהו׳ ויסגור
ב׳ במסורת הכא ויסגור בשר תחתנה ואידך ויסגור יי׳ בעדו רמז לסגירת בשר שהיו אסורים
בתשמיש המטה בתיבה׳ כשסגר יי׳ בעדו אז ויסגור בשר׳ ויבאה כתיב חסר והוא עולה
כ״ד שקשטה בכ״ד קשוטין והביאה לו׳ ויביאה ב׳ במסורת ויביאה אל האדם ויביאה יצחק
האהלה ויביאה אל שלמה וישקוד יי׳ על הרעה ויבאה׳ וקודם שנשא בת פרעה משל
בעליונים וזהו דוגמת אדם הראשון שנטרד מן העליונים על ידי חוה וביצחק היה בהפך׳
כי היא היתה במקום שרה׳ כדאיתא במדרש׳ ויהיו לבשר אחד׳ וסמיך ליה ויהיו שניהם
ערומים רמז למה שאמרו הוא בבגדו והיא בבגדה יוציא ויתן כתובה׳ לזאת׳ ב׳ במ׳ הכא
לזאת יקרא אשה ואידך אף לזאת יחרד לבי לומר שחוה לחרדת אדם׳ לעינים ד׳ במס׳
הכא וכי תאוה הוא לעינים׳ כי האדם יראה לעינים מתוק האור וטוב לעינים׳ כעשן
לעינים׳ האדם יראה לעינים על כן לפי ראות מתוק וטוב לעינים אבל אחריתו כעשן
לעינים שגרמה מיתה לכל׳ המן ג׳ במס׳ הכא המן העץ ואידך המן הסלע הזה המן הגורן
או מן היקב כמאן דאמר אילן שאכל ממנו אדם הראשון חטה היה וזהו המן הגורן וכמו
שנקנסה עליו מיתה בשביל המן העץ גם התם נקנסה מיתה על ידי המן הסלע׳ אשר
צויתיך לבלתי אכול׳ סופי תיבות רכיל שהלכת בעצת רכיל ויאמר האד׳ האשה אשר נתת
וגו׳ זהו שאמ׳ הכתוב משיב רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביתו׳ סופי תיבות אשה שהיה

כפוי

כפוי טובה באשה שנתן לו לעזר · היא נתנה לי מן העץ ואוכל לפי הפשט שהכתני בעץ עד ששמעתי לדבריה · עקב ג׳ ואתה תשופנו עקב · הגדיל עלי עקב והוא יגוד עקב · זהו שדרשו רבותינו על נחש · הכל על שמש גדול שאבד מן הבית וזהו גם איש שלומי וכו׳ הגדיל עלי עקב ועוד אמרו גבי ברכת השבטי׳ אע״פ שדומה יהודה לאריה ונפתלי לאילה חזר וברכם כולם בברכה אחת דכתי׳ איש אשר כברכתו ברך אותם · לומר שהשוה לגבור׳ אריה ולקלות אילה וזהו והוא יגוד עקב אע״פ שדמה דן לנחש כלל גם גד באותה · הרבה ארבה ב׳ במס׳ הכא הרבה ארבה עצבונך ואידך הרבה ארבה את זרעך · פי׳ עצבונך הוא דם נדות רמז למה שאמרו כל אשה שדמיה מרובים בניה מרובים · וקוץ ודרדר תצמיח לך · על אדמת ישראל מדבר באומות העולם שהן כקוץ ודרדר לישראל · ורמז בכאן קוץ ודרדר שהם האומות תצמיח לך · וילבישם שנים במס׳ הכא ואידך גבי אהרן וילבישם כתנות · מלמד שעשה הקב״ה לאדם הראשון בגדי כהונה · ואיתא בב״ר שבהם היו עובדין הבכורות וח׳ תיבות בזה הפסוק כנגד שמונה בגדי כהונה · תשוקתו שני׳ במס׳ הכא ואידך אני לדודי ועלי תשוקתו והוא שאמ׳ חכמים ז״ל שני תשוקות הן תשוקתן של רשעים לעבירה שנאמר ואליך תשוקתו · תשוקתו של הקב״ה על ישראל שנאמר אני לדודי ועלי תשוקתו · ויקרא את שמה חוה על שם שמחוה · וזהו שאמרו י׳ קבין שיחה ירדו לעולם · תשעה נטלו נשי׳ · לשמר את דרך עץ החיים · לשמ״ר · נוטריקון לילין שדין מזיקין רוחין · צועקים ב׳ במסו׳ הכא צועקים אלי · ואידך על כן הם צועקים וגו׳ ופר״שי התם מלמד שנצטרע והיה שוחט תינוקות של ישראל ורוחץ בדמם וזה הוא קול דמי אחיך צועקים · מוצאי ב׳ במסורת הכא ואידך כי מוצאי מצא חיים וזה הוא שאמרו חכמינו ז״ל למיימינים בה סמא דחיי · למשמאילין בה סמא דמותא וזהו והיה כל מוצאי יהרגני · הנה בשמים עד״י בגימטריא חנוך · וסהדי בגימטריא מטטרון שלקח הקב״ה אחד מאותן של קודם דור המבול ואחד של אחר דור המבול · דהיינו חנוך ופנחס והעלם לשמים שיעידו עלינו ובחר בחנוך שהיה דור שביעי שהקב״ה חפץ בשביעיות · וכן משה שהיה שביעי לאבות כתיב ביה ומשה עלה אל האלהים · הנפילם ג׳ אחד מלא ושנים חסרים הנפילם היו בארץ חסר ושם ראינו את הנפילים בני ענק מן הנפילים מלאים וזה סיחון ועוג כו׳ כדאיתא בנדה · סיחון ועוג בני שמחזאי ועזאל ונפלו מן השמים בימי דור המבול לכן כתיב כאן הנפילם היו בארץ חסר ·

פרשת תולדות נח

ד׳ דסמיכי · אלה תולדות השמים · אלה תולדות נח · אלה תולדות שם · אלה תולדות יעקב · בכלן פסל את שלפניו · אלה תולדות השמים פסל תוהו ובהו · אלה תולדות נח · פסל דורות שלפניו · אלה תולדות שם פסל בני חם ובני יפת · אלה תולדות יעקב פסל עשו ואלופיו · נח נח וגו׳ ג׳ פעמי׳ כתיב נח בפסוק שראה שלשה עולמות · דבר אחר שהיה משלשה שכל אחד הציל ג׳ בזכותו · נח הציל ג׳ בניו שהם שם וחם ויפת · דניאל הציל חנניה מישאל ועזריה בחלום · איוב הציל שלשת רעיו אליפז התימני ובלדד השוחי וצופר הנעמתי · דבר אחר נח לשמים נח לבריות נח לעליונים נח לתחתונים נח בעולם הזה ונח בעולם הבא · תמים היה · ה״יה · עולה למנין עשרים · לומר שהיה תמים בכל עשרי׳ דורות שמאדם עד אברהם · אבל

משבא אברהם לא נחשב תמים · את האלהים התהלך נח סופי תיבות חכם · חה הוא שנ׳
ולוקח נפשות חכם · ותמלא הארץ ב׳ דסמיכי הכא · ואידך ותמלא הארץ אותם · שהארץ
עצמה היתה מלאה מהם שהיו יולדות בשדה ששה בכרס אחד והיו נבלעים תחת הקרקע
ואח״כ מבצבצי׳ ועולין והכא נמי הארץ עצמה היתה מלאה חמס שהיה מפקיד כיסו אצל
חבירו ואפרסמון עמו · והיה הנפקד מניח הכיס עם האפרסמון תחת הקרקע עם אוצרותיו ·
והמפקיד בא בלילה ומריח האפרסמון ולוקח הכל · חמס · בגימטריא מי נח · מלמד שפרע
להם מדה במדה · חמס בגימטריא גיהנם · מלמד שברותחין נדונו · ויאמר אלהים לנח קץ
כל בשר רמז לו לימי המבול שהם כמנין קץ ארבעים יום של מטר וק״נ של תגבורת · כי
מלאה הארץ חמס מפניהם · בגימטריא גלוי עריות · והנני ג׳ במסו׳ והנני משחיתם · והנני
אומר לבנות בית בשילה · והנני מקוששת עצים שנים · אמר הקב״ה אני אמרתי לבנות
שיהיה עולם בנוי וקלקלו מעשיהם והנני משחיתם · והנני מקוששת לומר לך שלא נשאר
שום אילן עומד שלא כלם נתלשו · משחיתם בגימטריא היא שלשה טפחים · משחיתם את
הארץ ראשי תיבות מאה לומר לך שהשחית קומתן שהיתה גבוהה מאה אמה · וזה אשר
תעשה ב׳ דסמיכי הכא ואידך וזה אשר תעשה על המזבח · לומר כשם שהמזבח מכפר כך
אתה צריך לבנות מזבח לכפר עליו כשתצא · צהר בגימטריא לאורה אבן · ושלישים
תעשה ב׳ במסורת הכא · ואידך ושלישים יסעו · רמז למאן דאמר שהדגלים נסעו כתיבה
מרובעת · דבר אחר שבזכות הדגלים נצולו · תעשה ואני סמך ואני לתעשה · לומר שאני
מסייעך בעשייתה · שאלמלא כן לא היה יכול לעשות אותה · להחיות אתך זכר ונקבה ·
מהעוף למינהו רמז לו שהעוף ישכון אצלו · וזה הוא שנאמר וישלח את היונה מאתו ·
מלמד שהיתה שכונה אצלו · ולהם שלשה במסורת הכא והיה לך ולהם לאכלה · וגבי
יוסף · ולהם לבדם ולהם ולגמליהם אין מספר כמו גבי יוסף שאכל הוא לבדו · והמצריים
לבדם · כך נח ובניו והחיות והבהמות כל אחד לבדו · לכל אחד כפי מאכלו · וזה הוא
ולהם ולגמליהם שהכניס זמורות לפילים · ומאכל לגמלים וכן לכל מין ומין · להחיות
אתך · בגימטריא לא טריפה ולא מחוסר אבר · היקום אשר עשיתי · בגימטריא לא חיים
לתחיית המתים · היקום שלשה במסורת ומחיתי את כל היקום · וימח את כל היקום אשר
ברגליהם · לומר כשם שחטאו דור המבול · מפני רוב טובה ועושר שהיה להם כך קרח
מרוב עושר שהיה לו השתרר וחטא · בשבעה עשר יום לחדש · וזה הו׳ יבלו בטוב ימיהם ·
במנין טוב לחדש ירד המבול · וארובות השמים בגימטרי׳ שלקח שני ככבים ממזל כימה ·
לשבעת הימים · בגימטריא לימי אבל מתושלח · והבאים שנים במסורת הכא והבאים
זכר ונקבה ואידך והבאים עם זרובבל · לומר כמו בכאן באו מאליהם אף התם נמי עלו
מאליהם · וזה הוא כמאן דאמר עלו מאליהם · ודלא כמאן דאמר שעזרא העלם · וישאר
אך נח אין מיעוט אחר מעוט אלא לרבות לומר שאף עוג נשאר · אך נח בגימטריא עוג ·
ותנח שנים במסורת ותנח התיבה · ותנח עליהם הרוח · לומר שרוח הקדש נחה על אותם
אשר נשארו בתיבה · וזה הוא ותנח עליהם הרוח · אררט שלשה במסורת הכא ושנים גבי
סנחריב ויהי הוא בית נסרוך אלהיו וגומר · והמה נמלטו הרי אררט · ואמרו חכמינו ז״ל
לקח נשר אחד מן התיבה · ואמר דין אלהא דשיזביה לנח מטופנא · נסרוך לשון נשר ·

ויכלא

ויכלא שנים במסורת הכא ויכלא הגשם מן השמים ׳ ואידך ויכלא העם מהביא ׳ לומר לך
שבזכות ישראל כלא הגשם ׳ ושוב ג׳ וישובו המים מעל הארץ הלוך ושוב ׳ ויצא יצוא
ושוב עד יבושת המים ׳ והחיות רצוא ושוב ׳ זה הוא שאמרו שמזיעת החיות יוצא נהר
דינור ׳ כמו ושוב דהכא איירי בנהר אף התם נמי ׳ יבשת המים בגימטריא נחל ברית ׳
אמר לו הקב״ה אתה מזומן לשליחות אחרת בימי אליהו ׳ יבשת אותיות תשבי ׳ טרף שנים
במסורת הכא והנה עלה זית טרף בפיה ואידך כי הוא טרף וירפאנו מה התם לשון שבירה
אף הכא נמי שהיא שברתו מן האילן ׳ ולא מצאה אותו צף על המים ובזה הכיר כי קלו
המים ׳ וירח שנים במסורת ׳ וירח יי׳ את ריח הניחוח ׳ ואידך וירח את ריח בגדיו ׳ וזה הוא
שדרשו רז״ל אפילו פושעי ישראל עתידין שיתנו ריח וזה הוא וירח את ריח בגדיו ׳ אל תקרי
בגדיו אלא בוגדיו ׳ וירח יי׳ את ריח הניחוח שעתידין ליתן ריח ניחוח ׳ דבר אח׳ רמז שנכנס
עמו ריח גן עדן כשהריח ריח בגדיו אז וירח יי׳ ׳ מנעוריו ׳ ג׳ במסורת כי יצר לב האדם רע
מנעוריו ׳ איש מלחמה מנעוריו ׳ שאנן מואב מנעוריו שמנעוריו צריך אד׳ להלחם עם יצר
הרע ואם נזכר עליו הוא ינצחו ׳ שאנן מואב מנעוריו ושוקט הוא על שמריו ׳ וקציר שנים
במסורת הכא ואידך בפרשת ויגש ׳ ואך ג׳ במ׳ הכא ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש מיד
כל חיה ואידך ואך אם טמאה ארץ אחוזתכם ׳ ואך את הדבר לומ׳ כמו שאסור להרע עצמו
כך אסור לקלל עצמו ׳ והוא אך את דמכם לנפשותיכם ׳ ואך את הדבר שאפילו הדבור
אדרוש ואך אם טמאה ׳ לומ׳ שמכל חיה אדרשנו בין טמאה בין טהורה ׳ מקים את בריתי
אתכם סופי תיבות מתים ׳ רמז לתחיית המתים שהשם מקים להם בריתו להחיותם ׳
ויטע שלשה במסורת ׳ ויטע כרם ׳ ויטע יי׳ אלהים גן בעדן ׳ ויטע אשל ׳ דרשו רבותינו
מהיכן לקח הנטיעה מגן עדן וכן אברהם לקח האשל מגן עדן ׳ ויתגל אותיות גליות שגלו
בראש גולים על ידי היין ׳ היין בגימטריא יללה ׳ עבד עבדים יהיה ׳ יהיה עולה שלשים ׳
רמז לדמי שקלים של עבד ׳ יאמר ג׳ במ׳ על כן יאמר כנמרוד על כן יאמר בספר מלחמות
יי׳ ולציון יאמר איש ואיש יולד בה ׳ מלמד שהיה נמרוד איש מלחמה ולוכד ערי׳ כדכתיב
ותהי ראשית ממלכתו בבל וזה הוא על כן יאמר בספר מלחמות ׳ ולציון יאמר שיהא כל
הילוד בה גבור וגבה קומה כנמרוד ויהא ניכר ויאמרו הכל זה יולד בה ׳ שפה אחת ודברי׳
אחדים והבלים ודברים הרבה שהרבו לדבר הבלים הרבה ׳ שפה אחת בגימטריא לשון
הקדש ׳ בנוסעם שנים במסורת הכא בנוסעם מקדם ואידך בנוסעם מן המחנה ׳ זה הוא
שדרשו רבותינו ז״ל אותו היום סרו מאחרי יי׳ ׳ משל לתינוק שבורח מן הספר ׳ פירוש
בנסעם מקדם שנסעו מקדמונו של עולם ׳ איש אל רעהו הבה סופי תיבות שלוה ׳ מפני
שלוה יתירה שהיה להם חטאו ׳ לאבן שנים במסורת ׳ ותהי להם הלבנה לאבן ׳ וימת
לבו בקרבו ותהי לאבן גבי נבל ׳ מה להלן מיתה אף כאן מיתה שיותר היה קשה להם מן
המות כשנפלה לבנה מן המגדל ׳ ויפץ שלשה במסורת ויפץ אותם משם ׳ ויפץ העם
בכל מצרים ויפץ העם מעליו גבי שאול ׳ וזה הוא שאמרו חכמינו ז״ל ראוין אנשי מגדל
ואנשי מצרים לפורענות אחת ׳ ואלו נפוצו מן המגדל ואלו ממצרים ׳ וזהו ויפץ העם
מעליו ׳ ויחדלו שנים במסורת הכא ויחדלו לבנות העיר ׳ ויחדלו הקולות והברד מלמד
שאף אלו נדונו בקולות וברד ׳ שנתים אחר שנים דסמיכי שנתים אחר המבול ׳ שנתים

אחר הרעש שנב במבול היה רעש גדול · שרה · באת בש בנץ שהוא בגימטריא יסכה · זה הוא רמז למה שאמרו חכמים זכרם לברכה · יסכה זו שרה ·

פרשת לך לך

פתח באמירה בלשון שנברא בו העולם שב עשרה מאמרות נברא העולם וכולו לא נברא אלא בזכות אברהם לכך כתיב עליו מאמר לך לך · רמז לו כשתהיה בן מאה כמנין לך לך · אז ואעשך לגוי גדול שנולד לו יצחק · דבר אחר רמז לו שלאחר שתלך מארצך תחיה כמנין לך לך שהרי בן חמשה ושבעים שנים היה כשיצא וכל שנותיו מאה וחמשה ושבעים · דבר אחר רמז לו הגליות השנים ששני פעמים ילכו ישראל בגולה · דבר אחר רמז לו שאחר חמשים דורות כמנין לך ילכו בגלות בימי צדקיהו ובזכותך שדברתי עמך בן חמשה ושבעים שנה בברית בין הבתרים ישובו לאחר שבעים · ולכך סמך ללך לך לפי שחרון אפו של הקבה בעה גלו ואעשך לגוי גדול וכו׳ ברכו כאן שבעה ברכות והם אלו · ואעשך לגוי גדול והיא הגדולה שבכלם שיעשהו לגוי שעם זאת נכלל השעבוד והשחרור · והשנית שבהיות אברם טרם הכנסו בברית יברכהו ברכת הממון כמו שנאמר ואברם כבד מאד · והשלישי שיגדל שמו מאברם לאברהם · והרביעי שיהיה הוא בעצמו ברכה · והחמישי שיברך השם מבורכיו · והששי שיאור כל מבקשי רעתו · והשביעי שיתברכו בו כל משפחות האדמה · אשר אראך שנים במסורת הכא ואידך בזכריה גבי גליות · מלמד שהראה הקבה לאברהם הגליות · אראך בגימטריא בעננים מלמד שהיו העננים הולכים לפניו ומראי׳ לו הדרך · ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך ג׳ ברכות כנגד ג׳ ברכת כהנים · וכן מברכך ג׳ תגין על ך׳ · לומר לך כי ג׳ פעמים כ׳הם ס׳ כנגד ששים אותיות בברכת כהנים והם יברכך יאר ישא · ואברכך בגימטריא אברהם · ואברכך מברכך בגימטריא יהיו כהנים המברכים בניך · על כן מברכך לשון רבים · ומקללך לשון יחיד · מקללך אאור בגימטריא בלעם הבא לקלל בניך · והיה ה׳ במ׳ והיה ברכה · והיה תמים · והיה נכון לבקר עלה אלי ההרה והיה שם לי לאב אם תהיה תמים ונכון אז תהיה ברכה ועלה אלי והיה לי לאב · ואברכה ב׳ במס׳ ואברכה מברכך ואידך ואברכה שמך לעולם · שברכו ברכה שאין לה הפסק · וזהו ואברכה שמך לעולם · הנראה שנים במסורת הכא חד ואידך ביעקב · לומר כשם שנראה לאברהם כשגלה כך נראה ליעקב כשגלה · ואותך שנים במסורת הכא ואותך יחיו · ואידך יחיו דגן ויפרחו כגפן · שכיון שיחיו אותך יתנו לך מתנות שדות וכרמים · אחותי את · שנים במסורת הכא ואידך אמור לחכמה אחותי את · לומר שאברהם וגם שרה היו גדולים בחכמה · ולך ה׳ במ׳ הכא הנה אשתך קח ולך · הנה רבקה לפניך קח ולך · נהג ולך באבישג השומית · מלמד שהיתה צדקת כמו האמהות · קח משענתי בידך ולך · המגלה אשר קראת בה קחנה בידך ולך · מלמד שאף על פי שאינו מפורש בכאן שנתן לו מתנות כמו באבימלך ודאי נתן לו וזהו קחנה בידך ולך שנתן לו דבר הניתן מיד ליד · ולא נשא שנים במסורת הכא ולא נשא אותם הארץ ואידך ולא נשא דוד מספרם שהיה להם רכוש הרבה אין מספר · רעי שנים במסורת בין רועי ואידך ולא דרשו רעי את צאני מלמד שהוכיחום על שלא היו רועים הצאן כראוי ועל זה היה הריב וזהו ולא דרשו רועי את צאני · ויפרד איש מעל אחיו אברם סופי תיבות שלום לומר לך כדי לעשות שלום

נתפרדו

נתפרדו וגם רמז לו שיהיה שלום לבניו׳ וזהו שנאמר אל תצר את מואב׳ אברהם ב׳
ריש פסוק הכא ואידך אברהם הוא אברהם וזהו שדרשו רבותינו ז״ל כל מי שנאמר בו הוא
הוא בצדקו מתחלה ועד סוף׳ וזהו אברם הוא אברהם בצדקו מתחלה ועד סוף וע״כ אברם
ישב ליפרד מלוט הרשע׳ ואנשי סדום ג׳ ואנשי ריש פסוק הכא ואידך ואנשי קדש תהיון
לי ואידך ואנשי תמיד יבדילו עוברים בארץ׳ פירוש ואנשי קדש ובשר בשדה טריפה זה
אבר מן החי זה הוא ואנשי תמיד יבדילו שהיו מזהירים להיותם קדושים שלא להטמאת׳
וגם הקברים ילכו אברי ההרוגים׳ ואנשי סדום רעים וחטאים מה היתה רעתם מעכבים
העוברים בארץ שלא יכנס להם אורחים׳ וזהו ואנשי תמיד יבדילו עוברים בארץ׳
הם סדומיים הבדלין והמעכבין העוברים בארץ׳ וחטאים ארבעה במסורת הכא רעים
וחטאים ואידך ושבר פושעים וחטאים ועוזבי יי׳ יכלו׳ וחטאים מן הארץ ישובו׳ וחטאים בעדת
צדיקים׳ פי׳ רעים וחטאי׳ על כן פושעי׳ וחטאים יחדו יכלו אבל אם יעשו תשובה כדכתיב
וחטאי׳ מן הארץ ישובו יהיו בעדת צדיקי׳ כדכתיב וחטאים בעדת צדיקים׳ צפונה ונגבה וקדמה
וימה׳ וליעקב אמר ימה וקדמה וצפונה ונגבה׳ לאברהם התחיל להראות זכות וקרבנות
שנשחטי׳ בצפון׳ וליעקב הראה שבזכותו יעברו הים׳ והיינו דכתיב וירא ישראל את היד
הגדולה וכו׳ ישר׳ סבא׳ ויבן שם מזבח׳ וסמיך ליה ויהי בימי אמרפל מלך שנער וגומר׳
עשו מלחמה׳ רמז שצריכי׳ להביא קרבן קודם שיצאו למלחמה׳ והיינו דכתיב יזכור כל
מנחותיך ועולתך ידשנה סלה יתן לך כלבבך וכל עצתך ימלא נרננה בישועתך ובשם
אלהינו נדגול׳ ויהי בימי חמשה דסמיכי הכא ויהי בימי אמרפל ואידך׳ ויהי בימי שפוט
השופטי׳ ויהי בימי אחז׳ ויהי בימי יהויקי׳ ויהי בימי אחשורוש כדאיתא במדרש שכולן
היתה בימיהן ווי׳ ובארבע עשרה׳ שנים ריש פסוק׳ ובארבע עשרה שנה בא כדר
לעמר׳ ובארבע עשרה שנה למלך חזקיהו עלה סנחריב׳ לומר לך כשם שבאו האומות
על חזקיהו ונפלו בידו כך באו על אברהם ונפלו בידו׳ ויבא הפליט בפרקי דרבי אליעזר
בשעה שהפיל הקב״ה לסמאל ממקומו אחז בכנפות מיכאל להפילו עמו ופלטו הקב״ה
מידו וכן ביחזקאל בא אלי הפליט לאמר הכתה העיר׳ לדמשק׳ שנים במסורת׳ הכא
אשר משמאל לדמשק׳ והגליתי אתכם מהלאה לדמשק׳ בשביל חטא שעשו בדמשק
גלו וזה חובה אשר משמאל לדמשק׳ מלך שלם ראשי תיבות שם לומר לך שזה שם בן
נח׳ ברוך אברם לאל עליון׳ שבעה פסוקים בתורה שכתוב ברכה להקב״ה׳ ברוך יי׳ אלהי
שם׳ וברוך אל עליון׳ ויאמר ברוך יי׳ אלהי אדוני אברהם ואקוד ואשתחוה ליי׳ ואברך׳
ויאמר יתרו ברוך יי׳ ואכלת ושבעת וברכת את יי׳ ולגד אמר ברוך׳ ובהם מאה תיבות
כנגד מאה ברכות שבכל יום׳ ושבעה פסוקים כנגד שבעה ברכות שבשבת ויום טוב׳
ובחמשה מהם השם אצל ברוך כנגד חמשה חומשי תורה שצריך לברך עליהם תחלה׳
ואם תצרף עמהם וברוך אל עליון יהיו ששה כנגד ששה סדרים׳ הרימותי שנים במ׳ הכא
ואידך כאשר הרימותי קולי ואקרא׳ וזה שאמרו חכמים זכרם לברכה שאשת פוטיפרע
נתכונה לטובה כמו שנתכון אברהם לשם שמים׳ ערירי ב׳ במסורת הכא ואידך כי נתנו
את האיש הזה ערירי ביהויכין שהראוהו לו גלות יהויכין שאברהם יצא מאור כשדים והם
גלו לכשדים שהוא בבל׳ ויוצא אותו החוצה בגימטריא מאיצטגנינותו׳ כה יהיה זרעך

פירוש כשיהיה לו עוד עשרים וחמשה שנים כמנין כה יהיה לו זרע שהרי בברית בין הבתרים היה אברהם בן חמשה ושבעים שנה׃ יהיה בגימטריא עולה למנין שלשים לומר לך שאין דור שאין בו שלשים צדיקים׳ וכן נאמר כמנין יהיה צדיקים יהיו כזרעך שנאמר ויאמר לו כה יהיה זרעך׳ ויחשבה שלשה במסורת הכא ויחשבה לו צדקה ואידך ויחשבה לזונה גבי תמר׳ ויחשבה עלי לשכורה גבי חנה׃ הינו דא״ר יוסי יהא חלקי עם מי שחושדין אותו ואין בו שהרי תמר בשביל שחשדה יהודה זכתה ויצאו ממנה פרץ וזרח שיצאו מהם מלכי׳ ונביאי׳ וחנה בשביל שחשדה עלי זכתה ויצא ממנה שמוא׳ וזרח׳ בשביל שנחשדו לזונה ולשכורה נחשב להן לצדקה׳ אדוני אבי הרב רבינו אשר׳ במה אדע כי אירשנה׳ במה באת בש ש״ץ ועולה לחשבון ארב׳ מאות לכך נגזר על בניו גרות ארבע מאות׃ חשבון במה אד שנים שהם חמשים ושנים לא עבר איש ביהודה ושבעים שנה היו בגלות׳ ויהי השמש לבוא שנים במסורת הכא ואידך ויהי השמש באה׳ כנגד שני מקדשים כדכתיב ושמתי כדכד שמשותיך ושעריך לאבני אקדח ונחרבו׳ כי גר סופי תיבות עולה למנין ר״ד׳ ודור שנים במסורת הכא ודור רביעי ישובו הנה ואידך דור הולך ודור בא פירוש דור הולך כי עדין יצאו בניך מהארץ ודור אחר בא לרשת את הארץ׳ ודור רביעי ישובו הנה׳ דור שני׳ יהיו שמה ואז ישובו הנה ועלטה היה והנה תנור ראשי תיבו׳ בהפך תוהו שהראה לו הגליות שדומין לתוהו׳ ושרי שנים במסורת ושרי אשת אברם׳ ושרי בישככר עם דבורה׳ מלמד שהיתה חשובה כאמהות׳ ולה ארבע במקרא ולה שפחה מצרית׳ ולה שתי פיות׳ ולה אמר עלי לשלום׳ ולה גפין ארבע בחיה שראה דניאל וזהו שדרשו׳ ותלך ותתע שחזרה לגלולי אביה׳ והיינו ולה שתי פיות שחזר׳ לה פה אחר להודו׳ לעבודה זרה וכיון שעשתה תשובה חזר ולקחה כמו שאמרו קטורה זו הגר וזה הוא ולה אמר עלי לשלום ולה גפין ארבע איירי גם כן במלכות ישמעאל׳ לשבת ב׳ במסורת׳ מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען׳ אשר נטה לשבת ער׳ מי שנשא אשה ושהה עמה עשר שני׳ ולא ילדה דהיינו לשבת ער ישא אחרת׳ ואין ישיבת חוצה לארץ עולה מן המנין דכתיב לשבת אברם בארץ כנען פי׳ כשישב ער בארץ כנען׳ הרתה ב׳ פעמים בפרשה מכאן רמז לפרש״י שהכניסה בה עין הרע והפילה וחזרה ונתעברה׳ חמסי שנים במסורת חמסי עליך׳ חמסי ושארי על בבל תאמר יושבת ציון׳ מקיש שרה לציון נאמר בשרה׳ כי שרי עקרה וציון עקרה׳ ומה שרי הכניסה צרה׳ אף ישראל האומות הן צריהן׳ על עין המים שנים במסו׳ וימצאה מלאך יי׳ על עין המים׳ הנה אנכי נצב על עין המים׳ שטוב הוא להתפלל על המים כדכתיב מקול מחצצים בין משאבים שם יתנו צדקות יי׳׳ וכן התפלה נמשלה למים דכתיב שפכי כמים לבך׳ בורחת ב׳ במסורת הכא ואידך מקול פרש ורומי קשת בורחת כל העיר מפני ששרה הבריחה את ישמעאל׳ לפיכך ברחו ישראל מפניו כי רומי קשת הוא ישמעאל כדכתיב בית רובה קשת׳ וקראת ד׳ במסו׳ וקראת שמו ישמעאל׳ וקראת אתכם הרעה׳ וקראת שמו עמנואל׳ וקראת ישועה חומותיך׳ שעל ידי קריאת ישמעאל קראת הרעה׳ אבל על ידי קריאת עמנואל׳ קראת ישועה׳ שני פעמים אב המון בפרשה והוא עולה בחשבון יצחק׳ וכן ארבה בגימטריא יצחק׳ הפר שנים במסורת הכא את בריתי הפר׳ ואידך ואת מצותו הפר׳ שדורש אותו במדרש על המושך ערלתו׳ כמו

הפר

הפר דהכא בברית מילה׳ אף מצותי הפר בברית מילה׳ ואת בריתי אקים את יצחק׳ אקים נוטריקון׳ אשר קדש ידיד מבטן׳ חסלת פרשת לך לך׳

פרשת וירא אליו

סמך נימולו אצל וירא אליו׳ מלמד שנר׳ לו בשביל החולה לבקרו׳ דבר אחר נמולו אתו׳ וסמיך ליה והוא יושב פתח האהל כחום היום׳ וזה הוא שאמרו חכמי׳ ז״ל׳ שאברהם יושב על פתח גיהנם ואינו מניח למי שנימול ליכנס שם חוץ ממי שבא על הגויה שנמשכה ערלתו ואינו מכירו׳ כחום׳ ארבעה במקר׳׳ פתח האהל כחום היום׳ כחום השמש׳ כחום צח עלי אור׳ ויבואו אל בית איש בושת כחום היום׳ שאברהם היה יושב פתח האהל ואינו מניח למי שנימול ליכנס כחום היום אלא כחום צח עלי אור׳ דהיינו בגן עדן׳ כדכתיב והיה לך יי׳ לאור עולם׳ אבל איש בושת׳ פירוש שבא על הגויה שאין לך בושת גדול ממי שבא על הגויה׳ כחום השמש יכנס לגיהנם דכתיב הנה יום בא בוער כתנור׳ כחום היום בגימטריא זהו בגיהנם׳ ובגימטריא דם מילה׳ וירא אליו יי׳׳ סופי תיבות אוה׳ מלמד שאוה לשכון באהלו של אברהם׳ יושב בפתח האהל בגימטריא להכניס את האורחים׳ וירא אליו בגימטריא זה בכבוד מילה נגלה אליו׳ וירא אליו יהוד באלני בגימטריא לבקר בחולה׳ והנה שלשה בגימטריא אלו מיכאל גבריאל ורפאל׳ יקח ג׳ במסור׳׳ יוקח נא מעט מים׳ ברזל מעפר יוקח׳ גם שבי גבור יוקח פי׳ גם שבי צדיק גבור יקח בזכו׳ יוקח נא מעט מים׳ ברזל מעפר יוקח פי׳ ברזל חרב של פורענות יוקח מישראל שנמשל לעפר בזכות אברהם שאמר יוקח נא מעט׳ מים בגימטריא מכאן זכו לבאר׳ ורחצו רגליכם ב׳ במסו׳ הכא ואידך בהאי פרשתא גבי לוט׳ מהכא ילפינן שחשש לע״ז מדלוט הקדים לינה לרחיצה ואברהם הקדי׳ רחיצה ללינה מלמד שהיה חושש שמא ערביים הם ויכניסו עבודה זרה לתוך ביתו׳ ואקחה פת לחם היה לו לומ׳ קחו פת לחם מכאן רמז שבעל הבית בוצע׳ לבכם׳ ג׳ במסורת הכא וסעדו לבכם ואידך שיתו לבכם לחילה׳ וראיתם ושש לבכם וזה הוא שאמרו שהיה מצטער עד שלא באו לו אורחים וזהו שיתו לבכם שהיה מצטער בלבו׳ כיון שראה אלו ושש לבכם׳ ואל הבקר שלשה תגין על הקוף לומר ששלשה היו ובזכות זה ניתן לו בן למאה שנה׳ ואל הבקר רץ אותיות ואל הקבר רץ׳ שרץ אחריו למערה׳ ואל הבקר רץ בגימטריא רץ למערה׳ ויאכלו והדר ויאמרו אליו רמז למה שאמרו אין מסיחין בסעודה שמא יקדים קנה לושט׳ ויאמרו אליו בגימטריא אמרו איו איו׳ אורח כנשים׳ ראשי תיבות וסופי תיבות בגימטריא נידה׳ ואדוני זקן טוחן ולא פולט׳ על פני סדום׳ סופי תיבות מיל׳ ששיעור מיל הלך עמם לשלחם דשיעור לויה מיל׳ הולך עמם לשלחם ויי׳ מלמד שהשכינה מלוה לצדיקים׳ ואנכי עפר ואפר׳ מכאן זכה לאפר פרה׳ ועפר סוטה׳ עפר בגימטריא לשוטה׳ ואפר בגימטריא בפרה׳ עפר ואפר ב׳ במסו׳ הכא ואידך באיוב׳ ונחמתי על עפר ואפר׳ וזהו מה שאמרו גדול מה שנאמר באיוב ממה שנאמר באברהם׳ ואברהם ג׳ ראש פסוק ואברהם ושרה זקני׳׳ ואברהם היו יהיה׳ ואברהם זקן׳ פי׳ אף על פי שאברהם ושרה זקנים׳ אברהם היו יהיה לגוי גדול היו יהיה לגוי׳ פי׳ כשיהיה כן היו יהיה לגוי זה יהיה לגוי וזהו שנאמר כי כן יבורך גבר׳ אשר יצוה את בניו סופי תיבות תורה׳ אשר יצוה בגימטריא תורה ובגימטריא ברית׳ כי רבה בגימטריא בחטא ריבה׳ צדיקים הצדיקים

כנגד ד׳ דייני שהיו בסדום וכלם חסרים דסאבי דבהתא הוו׳ ומצות׳ ב׳ במסור׳ ומצות אפה
ויאכלו ואידך צלי אש ומצות מלמד שבפסח היה דילפינן ומצות דהכא ממצות דהתם׳
ישכבו שנים במסו׳ טרם ישכבו ערלים ישכבו׳ ויחדו על עפר ישכבו׳ גיהנם ביחזקאל פי׳
ערלים ישכבו האומות שהם כאנשי סדום׳ כי על סדומיים וכיוצא בהם נאמר אותו פסוק׳
מקצה ב׳ במסור׳ כל העם מקצה׳ כי נלכדה עירו מקצה גבי נבוכד נאצר לומר לך שראוין
אלו למפולת כאלו׳ ועוד כי כשנכסו בכאן נלכדה גם עירם מקצה׳ מי לך פה בגימטריא
בועז רמז לבועז שיצא׳ קומו צאו מן המקום׳ ב׳ במס׳ הכא ואידך קומו צאו מתוך עמי מלמד
שנתחלקו ישראל לכתות ומהם שלא היו רוצים לצאת ומתו בשלשה ימי אפלה׳ ותבט
אשתו בגימטריא היא עידית׳ השמש יצא וכו׳ הפסוק הזה מתחיל בהא ומסיי׳ בהא מלמד
שיצא ה׳ מילין קודם שיצא השמש׳ כדרך שנים במסו׳ כדרך כל הארץ׳ כדרך יום כה גבי
שליו מה כאן תשמיש המטה אף כאן וזהו מה שאר״זל שנתאוו לעריות בשאלת השליו׳
ונחיה ג׳ במס׳ ב׳ בכאן ואידך ונחיה סוס ופרד ולא נכרית מהבהמה מלמד שעשו בנות לוט
מעשה בהמה׳ ובקומה נקוד על הואו לומר ששכבה עמו קודם ו׳ שעות קודם חצות בעוד
ששנתו חזק ועל כן לא ידע בקומה אבל רות לא שכבה עם בועז אלא לאחר שש שעות
והינו דכתיב ותקום בטרום יכיר איש את רעהו בויו שלא קמה עד לאחר שש שעות על כן
ידע בקומה הצעירה הן שכבתי אמש סופי תיבות למפרע שינה לומר לך שישן היה ולא
הרגיש בה׳ הגוי גם צדיק תהרוג׳ פי׳ אם תהרוג אותי גם אברהם הצדיק תהרוג כי הוא
פשע וגרם לי זאת׳ ויתפלל ג׳ במס׳ ויתפלל בעדך ואידך ויסגוד וישתחו ויתפלל׳ ויתפלל
בעדו תמיד׳ מלמד שהיה אבימלך צריך לפייס לאברהם שיתפלל בעדו וזהו ויסגוד לו
וישתחו ויתפלל ולא באותה שעה לבד אלא תמיד היה צריך לתפלתו כדכתיב ויתפלל
בעדו תמיד׳ והרגוני ב׳ במס׳ והרגוני על דבר אשתי׳ והרגוני ושבו אל רחבעם גבי ירבעם
שמשוה ישרא׳ שבאותם הימים לאומות העולם׳ ומיהו הכא כתיב מלא והתם חסר שאינם
רשעים כל כך כמו אומות העולם׳ ולשרה ב׳ במסו׳ ולשרה אמר׳ ולשרה בן שכתוב כאן
גבי שרה׳ הנה הוא לך כסות עינים רמז שיהיה בן לשרה יהיה לו כסות עינים דכתי׳ ויהי
כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות׳ ויי׳ פקד כל מקום שנאמר ויי׳ הוא ובית דינו שלמדו
עליה סניגוריא ואמרו אם לא תתן לה עתה בן אם כן תאחר את הקץ שגזרת וענו אותם
ארבע מאות שנה משיהיה לו זרע והוא בן מאה עתה וצריך שיתחיל מעתה׳ ד״א שאמרו
בנות לוט שנתעברו בביאת איסור מאביהן׳ ושרה לא תתעבר מאברהם׳ ד״א שאמרו
נסתרה עם אבימלך וכתבת ואם טהורה היא ונקתה ונזרעה זרע׳ ומה שלא נפקדה אחר
סתירת פרעה לפי שכאן היה משמוש ידים ולא היה חסר כי אם ביאה׳ פקד את שרה
בגימטריא אף כל העקרות פקד׳ מלל שנים במס׳ רבתרי לישני מי מלל לאברהם ואידך
שומר מה מלילה שומר מה מליל מדבר במפלת אדום׳ לומר שבזכות אברהם יהיה
מפלת אדום׳ מלל בגימטריא ק׳ לומר כשהיה אברהם בן ק׳ הניקה בנים שרה׳ מצחק׳
בגימטריא להרג׳ זהו שאר״זל שהיה יורה בו חץ כדי להורגו׳ גרש ג׳ במסור׳ גרש את
האמה׳ גרש לץ כלה גרש יגרש׳ גרש את האמה הזאת ואת בנה ואז תגרש הלץ ובשביל
שגרשה שרה להגר מביתה נענשה ונשתעבדו בניה והוצרכו להתגרש משם׳ ויכלו ג׳

במסו׳ הכא ויכלו המים ואידך ויכלו באפס תקוה׳ ויכלו בבושת ימי׳ כיון שכלו המים ימי קלו ויכלו בבושת שמיתת צמא מגונה מאד׳ לנכדי בגימטריא בן בני׳ הצבת ב׳ במסורת הצבת לבדנה׳ אתה הצבת כל גבולות ארץ׳ בזכות אברהם נבראו כל גבולות ארץ׳ את המקום בגימטריא זה ירושלם׳ מרחק׳ חסר כתיב קרי ביה מרחיק שהשטן היה מרחיק המקום מלפניהם׳ אל ארץ המוריה בגימטריא בירושלם׳ ונשובה ב׳ במסו׳ ונשתחוה ונשובה נתנה ראש ונשובה לכו ונשובה אל עיר יי׳ נחפשה דרכנו ונחקורה ונשובה השיבנו יי׳ אליך ונשובה לכו ונשובה עד יי׳ בזכות אברהם שאמר נשתחוה ונשובה זכו ישראל לעשות תשובה והינו לכו ונשובה׳ נחפשה דרכנו השיבנו יי׳ אליך ונשובה ובזכות הגליות מתקבצות לכו ונשובה אל עיר יי׳ ואם לא זכו אומר נתנה ראש ונשובה הכל בזכות אברהם׳ לשחוט ב׳ במ׳ לשחוט את בנו׳ לשחוט את העולה בספר יחזקאל גבי קרבנות שאנו לומדים ענין הקרבנות מאברהם כדאמרי׳ כופתין הי׳ התמיד יד ורגל כעקידת יצחק בן אברהם׳ יי׳ יראה׳ בפסק׳ לומר לך שקרא שם המקו׳ יי׳׳ וזהו שאמ׳ חז״ל אפילו שם חדש שעתיד הקב״ה לחדש לירושלם ידע׳ וזהו שנאמר ושם העיר מיום יי׳ שמה׳ בהר יי׳ ג׳ במסו׳ בתורה בנביאים בכתובים׳ בתורה בהר יי׳ יראה׳ לבא בהר יי׳ בישעיה׳ מי יעלה בהר יי׳ בכתובים כנגד ג׳ רגלים שעולין להר השם לרגל׳ עקב אשר שמעת בקולי סופי תיבות ברית׳ ויקרא אליו מלאך יי׳ מן השמים ס״ת בגימטריא מיכאל היה׳ והרבה ארבה את זרעך׳ ג׳ פעמים כתיב זרעך בפרשה כנגד ג׳ פעמים זרע שנקראו ישראל׳ כי הם זרע ברך יי׳ בגימטריא זרע אברהם׳ וכתיב ויי׳ ברך את אברהם בכל׳ זרע קדש מצבתה כנגד יצחק שקדש שמו של הקב״ה׳ כלו זרע אמת כנגד יעקב שהיה מטתו שלימה והינו דכתיב תתן אמת ליעקב׳ וכחול ב׳ במ׳ וכחול אשר על שפת הים וכחול ארבה ימים וזה הוא שנאמר כי כימי העץ ימי עמי שהבטיחו גם כן באריכות ימים׳

פרשת ויהיו חיי שרה

כתיב לעיל מניה ובתואל ילד את רבקה עד שלא שקעה שמשה של שרה זרחה שמשה של רבקה׳

שרה מאה שנה׳ ר״ת שמש וזהו וזרח השמש ובא השמש׳ שני חיי שרה ולא אמר ימי לפי שחזרה לימי נערות׳ וכשהזקינה עוד פסקו ממנה ימי הנערות לפי׳ אמר שני׳ דבר אחר מנין ויהיו היו עקר שנותיה׳ משנולד יצחק דבת תשעים היתה כשנולד וכל ימיה קל״ו׳ ולבכותה׳ כף קטנה שלא בכה אלא מעט לפי שזקנה היתה׳ אי נמי שהיתה כמו גורמת מיתתה שמסרה דין ועל כן נענשה הי׳א תחלה׳ והמאבד עצמו לדעת אין מספידי׳ אותו׳ ויקם אברהם מעל פני מתו וידבר אל בני חת מלמד שאסור לספר לפני המת׳ י׳ פעמי׳ בני חת בפרשה לפי שהמברך מקחו של תלמיד חכם כאלו קיי׳ עשרת הדברו׳ שיש בהם י׳ פעמי׳ ח׳ מתיך׳ ד׳ במ׳ הכא ג׳ וחד יחיו מתיך וכו׳ וג׳ דהכ׳ חסרין דבחד מת איירי׳ וההיא דהת׳ מלא דאיירי ברבי׳ ויש כאן רמז למה שאמרו שמתי ארץ ישראל חיים תחלה׳ דהכא כתי׳ מתיך׳ והתם כתיב יחיו מתיך׳ פי׳ מתך דהכא יחיו מתיך דהתם׳ לא יכלה ב׳ לא יכלה ממך מקבור מתיך׳ ושבט עברתו לא יכלה על כן לא יכלה ממך מקבור מתיך כי צריך כל אדם לירא מן המות׳ ואם לא יתן לו מקום קבורה גם לא יהיה לו מקום קבורה׳ עפרן חסר כתי׳ בגימ׳ עין רע ועולה ת׳ כנגד ד׳ מאות שקלי׳ שלקח במערה׳ ויקם שדה עפרן ר״ת בהפך עשו רמז

לעשו שיקום לערער על המערה׳ ואברהם זקן וסמיך ליה ויי׳ בירך כשהזקין ולא יכול עוד לצאת ולבוא לישא וליתן אז הוצרך לברכת ויי׳ ברכו׳ בא בימים כשבא כמנין ימים שנים ברכו בבן שנולד יצחק׳ גא ידך׳ בגימטריא מילה שהשביעו במילה׳ המושל שנים במסורת הכא המושל בכל אשר לו׳ ואידך אם רוח המושל יעלה עליך׳ שאמר לו אברהם אפילו אם רוח המושל או שום אונס יעלה עליך מקומך אל תנח אלא לך לארצי׳ ישלח מלאכו המיוחד לו כדכתיב כי ילך מלאכי לפניך׳ אבל לא אותו שכתוב בו מלאך ושלחתי לפניך מלאך׳ ושני פעמים כתיב מלאכי בפרשה שבקש על שנים אחד בהליכה ואחד בחזרה׳ עם אדוני אברהם׳ סופי תיבות מים׳ לומר בשכר יוקח נא מעט מים ענהו על המים׳ וכן טוב שניה במסורת הכא ואידך וכל טוב דמשק אליעזר לקח גם מטוב דמשק׳ וכשתוסיף דל״ית של חסד יהיה סופי תיבות דמים שאמר בזכות דמו שנשפך בפחד העקידה ענני׳ ובה שלשה במסורת הכא ובה אדע כי עשית חסד ואידך ובה ייחסו עניי עמו׳ ובה אבן׳ פירוש ובה אדע כי עשית חסד׳ אם תהיה צדקת גומלת חסדים ובה אבן יקרה שנתן לה כלי כסף וזהב ואבן יקרה והכי אית׳ בב״ר ר׳ הונא בשם ר׳ יוסי אומר אבן יקרה היתה משקלה בקע׳ לא ידעה שנים במסורת הכא בתולה ואיש לא ידעה׳ והמלך לא ידעה׳ מה להלן לא ידעה בין כדרכה בין שלא כדרכה אף הכא נמי איש לא ידעה בין כדרכה בין שלא כדרכה׳ ותכל ב׳ במ׳ הכא ותכל להשקותו ואידך ותכל דוד לצאת אל אבשלום כי נחם על אמנון כי מת ותכל דוד לצאת למה ותכל להשקותו כי שתה כוס תנחומין על אמנון׳ בקע ב׳ במ׳ הכא בקע משקלו ואידך בקע לגולגולת׳ שרמז לה זכות השקלים׳ ומקום ב׳ הכא ומקום לגמלים ואידך ומקום לזהב יזוקו׳ ובשביל מקום לזהב שראה מה שנתן לאחותו פינה ומקום לגמלים׳ ויפתח שנים ויפתח הגמלים׳ ויפתח על הלוחות ידותיה בבנין הבית׳ מה התם לשון ציור אף הכא היו הגמלים של אברהם מצויירין ומסומנין וניכרין לכל שהיו שלו שהגמלים לא היו רועים בשדות אחרים׳ ולרבקה׳ ב׳ במ׳ חד ריש פסוק ולרבקה אח׳ וחד סוף פסוק ותהיין מורת רוח ליצחק ולרבקה׳ כהו עיניו מעשן עבודה זרה של עשו אבל לרבקה לא הזיק לפי שהיא ראתה בן בבית אביה שהיה כומר לע״ז ועל כן הקדי׳ הכתוב שם יצחק לומר שלא היו מורת רוח לרבקה כמו ליצחק׳ אי נמי רמז למה שאמרו הנושא אשה יבדוק באחיה שרוב בנים דומין לאחי האם׳ ובשביל שהיה אביה רשע ילדה עשו הרשע׳ וזהו ולרבקה אח ושמו לבן׳ ותהיין מורת רוח ליצחק ולרבקה׳ ויושם ויישם כתיב מלמד שנתנו לו סם המות בקערה ומיהרו עליו לאכול כדי שלא ירגיש׳ ויישם שנים דסמיכי ויישם הכא ואידך ויישם בארון רמז שרצו להמיתו וליתנו בארון והוא הרגיש ואמר לא אוכל עד אם דברתי דברי׳ כי עבד אברה׳ אנכי והנהגתי בביתו שלא לאכול עד שאדבר דברי ברכת נטילת ידים וברכת המוציא ובזה חשב כי ינצל שכוס של ברכה לטובה מצטרף ולא לרעה׳ וכן היה לו שבא מלאך והחזיר סם המות לצד בתואל ואכל ומת׳ וי״מ שנתנו לו דבר אסור ואמ׳ לא אוכל עד אם דברתי דברי עבד אברהם אנכי ואיני אוכל דבר איסור׳ אז תנקה מאלתי ואברהם אמר משבועתי שהוא החמיר עליהם לומ׳ שהביאו באלה שהיא חמורה יותר כדי שיתרצו׳ כי תבוא אל משפחתי ולא אל בית אבי לומר

שאם

שאם לא ימצא מבית אב יקח מבית אם ׳ ואשם הנזם חסר יוד לומר שלא נגע בבשרה מחמת צניעות ׳ על ימין או על שמאל ר״ת בגימטריא ישמעאל או בגימטריא בעמון ומואב׳ אל תאחרו אותי ויי׳ סופי תיבות לויה שילווהו ׳ עם האיש הזה ס״ת משה׳ הלך כדת משה וישראל׳ את היי ׳ היי בגימטריא כה כלומר תזכי למה שנאמר כה יהיה זרעך׳ רבבה ד׳ במס׳ היי לאלפי רבבה ׳ ושנים יניסו רבבה ׳ ומאה מכם רבבה ירדופו׳ רבבה כצמח השדה נתתיך שאמר לה שתהיי מאותם ששנים יניסו רבבה ורבבה כצמח השדה׳ לשוח בשדה והינו שיצחק תקן תפלת המנחה׳ ואז נזדמנה לו רבקה׳ והינו דכתיב על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא דהינו אשה דכתיב מצא אשה מצא טוב׳ לפנות ערב׳ ב׳ במס׳ לשוח בשדה לפנות ערב׳ והיה לפנות ערב ירחץ במים ׳ רמז למה שאמרו חז״ל טובלי׳ מן המנחה ולמעלה דמה הכא מנחה שיצחק תקן תפלת המנח׳ אף התם נמי מנחה׳ ויבאה ד׳ במ׳ בפ׳ בראשית ׳ וכתוב חסר ועולה כ״ד מלמד שקשטה בכ״ד קשוטין׳ האהלה׳ ח׳ במסורת ׳ רמז שבשמונה מקומות שרתה שכינה׳ משכן גלגל שילה נוב גבעון בית ראשון בית שני לעתיד לבא׳ והוא יושב בארץ הנגב׳ וסמיך ליה ויצא יצחק לשוח בשדה׳ רמז למה שאמר הרוצה שיחכים ידרים׳ ויאהבה שנים ותהי לו לאשה ויאהבה׳ ויאהבה אמנון התם היתה אהבה התלויה בדבר על כן בטלה אבל הכא אינה תלויה בדב׳ ע״כ לא בטלה׳ וינחם ב׳ וינחם יצחק וינחם כרב חסדיו וינחם יצחק למה טוב חסדיו׳ פי׳ שהיתה צדקת חסידה׳ ותהי לו לאשה׳ ויוסף אברהם דרך ארץ שמי שמתה אשתו והניחה לו בנים ישיאם קודם שישא אחרת׳ ד״א זהו שאמר שתין תכלא מטו לבבא דקל חבריא שמע׳ ואיהו לא אכיל ׳ על פני כל אחיו ׳ וסמיך ליה אלה תולדות יצחק ׳ לומר כשיפול ישמעאל באחרית הימים אז יצמח בן דוד שהוא מתולדות יצחק׳

פרשת תולדות יצחק

הוליד בגימטריא דומה שהיה זיו איקונין של יצחק דומין לאברהם׳ בקחתו ב׳ במסורת בקחתו את רבקה׳ בקחתו והוא אסור בזיקים גבי ירמיה מה קחתו דהתם אסור אף הכא אסור ללמד שאף יצחק עקור היה וילפינן ממנות ביצחק כתיב הכא ויעתר יצחק וכתיב התם ויעתר מנות׳ לבן הארמי׳ אותיות הרמאי׳ כי עקרה היא הוא כתיב לומר לך שאף הוא היה עקור ואית דדריש המקרא לומר היא ולא הוא דהא כתיב כי ביצחק יקרא לך זרע׳ אלמא לאו עקור הוה׳ ותהר רבקה אשתו׳ אשתו בגימטריא קש ואש׳ והיה בית יעקב אש ובית עשו לקש׳ ויתרוצצו זה הולך אחר צו את בני ישראל וזה הולך אחר עבודה זרה׳ דכתיב הואיל אחרי צו זה מתיר צוויו של זה וזה מתיר צוויו של זה׳ גוים גיים כתיב רמז לעשרת אומות שבאו להחריב בית המקדש אהלי אדום וישמעאלים וכו׳ והם עשרה׳ ד״א גיים עולה ס״ג זה נתברך בן ס״ג וזה בא בס״ג אומות בחרבן בית שני ד״ז׳ אומות נעקרו והינו דכתיב הכל ס״ג יחדו נאלחו׳ שני גיים בגימטריא ר׳ יהודה ואנטונינוס׳ ולאום מלאום יאמץ׳ יגבר על חבירו ויחריבו׳ והינו דכתיב אמלאה החרבה׳ תומם חסר יוד ואלף שחסרה י״א׳ כנגד י״א שבטי׳ שהיתה ראויה להוליד כדאיתא במדרש׳ אדמוני ב׳ במסו׳ ויצא הראשון אדמוני׳ והוא אדמוני עם יפה עינים גבי דוד כשראה שמואל את דוד אדמוני אמר זה שופך דמים

כעשו ועל כן נאמר עם יפה עינים עם דעת סנהדרין הוא עושה שנקראו עינים שנאמ׳ ואם
מעיני העדה׳ אדמוני מלמד שהשחית רחם אמו ונתגולל בדם ׳ ד״א אדמוני מלשון אדם
שיצא בעל שער כאדם גדול והיינו כאדרת שער שהיה מלא שערות כאדרת שאם הוא
מלשון אודם אדרת שער אינה אדומה׳ עשו שהיה עשוי ונגמר׳ עשו בגימטריא שלום
שאלמלא שמו שהוא שלום היה מחריב העולם׳ דבר אחר עשו ע׳שו שוא זה השלים לע׳
אומות׳ שוא שבראתי בעולם׳ ואחרי כן יצא אחיו׳ כן עולה שבעים שע׳ אומות הן חוץ
מיעקב׳ וידו ג׳ במ׳ וידו אוחזת בעקב עשו׳ וידו חלקתה להם בישעיה[redacted]
שבשעת לידתן רמז שיפלו בידו ה[redacted]׳ איש תם׳ ס״ת שם שישב באהלי שם ללמוד ת״ם
שנים יושב משנכנסו לארץ עד שנבנה הבית רמז לאחר ת״ם שנים׳ יושב אהלים של
שכינה׳ יושב אהלים עולה ת״י שכך שרתה שכינה באהל׳ יעקב בגימטריא מלאך האלהים
בגימטריא הגן עדן ובגימטריא וירחך לא יאסף׳ לדרוש׳ בגימטריא מן שם בן נח׳ נזיד
בגימטריא אל אכלו׳ הלעיטני נא מן ר״ת המן לומר כשם שיעקב קנה מעשו בכורתו בלחם
ועדשי׳ כך קנה מרדכי את המן לעבד בפת לחם׳ ולמה זה׳ ב׳ במ׳ ולמה זה לי בכורה ולמה
זה הבל תהבלו מלמד שכפר בעיקר והלך אחרי ההבל׳ ויבז ב׳ ויבז עשו ויבז בעיניו גבי
המן דהיינו בוזה בן בוזה זה המן שיצא מעשו׳ ויהי רעב סמך לויבז עשו וזהו שנאמר בבא
רשע גם בוז׳ הארצת האל רמז ל״א מלכים׳ הארצת חסר וו שיתננה לו לאחר ו׳ דורות
והם יצחק יעקב לוי קהת עמרם משה׳ עקב אשר שמע וכו׳ יש בפסוק י׳ תיבות כנגד י׳
הדברות שבהם עקב׳ תיבות וכנגדם נתנסה י׳ נסיונות וקיים עולם שנברא בי׳ מאמרות עקב
שנים שמע בקולי דבן ג׳ שנים הכיר בוראו ושנותיו קע״ה׳ עקב אשר שמע אברהם בגימ׳
קיים אף עירובי תבשילי׳ ונתוסף לו ה״א יתירה על שמו כנגד בקולי משמרתי מצותי חקותי
ותורותי׳ ויגדל האיש וילך הלוך וגדל עד כי גדל ג׳ גדולות כנגד ג׳ ברכו׳ שנתברך בעקידת
כי ברך אברכך והתברכו בזרעך׳ מצחק ב׳ והנה יצחק מצחק׳ אשר ילדה לאברהם מצחק
מלמד שהיה ישמעאל צד נשים תחת בעליהן ומזנה עמהן מה מצחק דהכא אשת איש אף
התם אשת איש׳ אחד העם ב׳ כי בא אחד העם להתם איירי בדוד המלך כשלקח החנית
מראשותיו של שאול מה התם איירי במלך אף הכא אמר בשביל עצמו שהוא המלך׳
ועבודה רבה ב׳ במס׳ ואידך באיוב מה התם גדול מכל בני קדם אף הכא היה גדול מכל אף
מאבימלך שהיה מלך׳ וימלאום ב׳ וימלאום למלך שאול גבי ק׳ ערלות של פלשתים רמז
למה שנותנין הערלה בעפר׳ ד״א לפי שעבר אבימלך על שבועתו ומלא׳ הבורות עפר׳
מלא דוד לשאול ק׳ ערלות פלשתי׳ בכפלי׳ ונתן לו ר׳ במקום ק׳ עשק כנגד בבל שעשקו
את בית יהודה ומיד עשקיהם כח׳ שטנה כנגד המן שכתב שטנה על ירושלם׳ ולכן
שטנה ב׳ דהכא׳ וההיא דהתם רחובות כנגד יון שגזרו שלא יטבלו למונעם מפריה ורביה
ונעשה להם נס ונזדמן להם מקוה כל אחד ואחד וזהו ופרינו בארץ׳ שבעה כנגד אדום
על כן בכלם כתיב שמה או שם׳ וכאן כתיב ויקרא אותה שבעה ולא כתיב שם משום קטון
נתתיך בגוים ולא שם לו על פני חוץ׳ ראו ד׳ במ׳ כתיבי בוו שנים ובהא כ׳ ראו ראינו וראו
ראו׳ ראה ראיתי אם ראה תראה בעני אמתך׳ וחד שבתי וראה תחת השמש הנך דאיירי

ברבים

ברכים כמו ראו ראינו וראו ראו כתיבי בואו׳ והנך דאיירי ביחיד כתיבי בה״א׳ דיש אם למקרא קרי ביה ראה שהוא לשון יחיד׳ אתה עתה ג׳ במס׳ הכא אתה עתה ברוך יי׳ ואידך אתה עתה תעשה מלוכה׳ אתה עתה הקל מן העול מלמד שהמליכו ליצחק עליהם וזהו אתה עתה תעשה מלוכה והקילו עולם מעליך׳ ברוך יי׳ ב׳ במס׳ הכא אתה עתה ברוך יי׳׳ בא ברוך יי׳ לומר כמו שכונתם של לבן ובתואל להרוג לאליעזר כדפרישית ויישם לפניו לאכול כך היה כונת אבימלך להרוג את יצחק׳ והכי מוכח קרא דכתיב וכאשר לא נגענוך כלומר לא עשינו עמך רעה כמו שהיה בדעתינו ועשינו עמך רק טוב׳ אנכי אלהי אברהם אביך ולא כתב יי׳ אלהי׳ כמו באברהם ויעקב לפי שנתייסר בייסורין בלי מדת רחמי׳ בארי ב׳ במסו׳ הכא בת בארי החתי ואידך הושע בן בארי׳ אמר הושע לפני הב״ה החליפם באומה אחרת בזרעו של עשו׳ ותכהין עיניו מראות משום דכתיב כי השוחד יעור והוא לקח שוחד מעשו׳ ותכהין עיניו מראות בגימטריא בעשן הצלמים׳ שא נא כליך כלומר חדד סכינך כמו משיאה על גבי חברתה׳ ציד׳ צידה כתיב ה״א יתירה שלמדו ה׳ הלכות שחיטה וה׳ סימני טהרה בעוף׳ אינו דורס׳ אצבע יתירה׳ זפק׳ קרקבנו נקלף׳ אינו חולק את רגליו׳ ובחיה מפרסת פרסה מעלת גרה ואין לה שינים למעלה קרנים ובשרה הולך שתי וערב תחת העוקץ׳ בדבר׳ ב׳ ורבקה שומעת בדבר יצחק אל עשו בנו׳ ואידך ותעלוזנה כליותי בדבר שפתיך מישרים שאמרה ליעקב תעלוזנה אם תדבר מישרים ליצחק כדי שיברכך׳ לצוד בגימטריא מן גזל׳ להביא בגימטריא בגלוי׳ הביאה ג׳ הכא הביאה לי ציד׳ הביאה למוסר לבך האומרות לאדוניהם הביאה ונשתה׳ שאמרה לו רבקה הביאה למוסר לבך וקח מוסרי ושמע בקולי והביאה לאביך שיאכל וישתה׳ לך נא אל הצאן ר״ת נאה פי׳ נאה לך ונאה לבניך כי פסח היה ולקח ב׳ א׳ לפסח וא׳ לחגיג׳ וקח לי משם שני ר״ת משלו׳ משם בגימטריא משלי שכך כתב לה בכתובתה׳ בכרך ב׳ עשו בכורך׳ אנכי הורג את בנך בכורך שאמר יעקב אני הוא שנאמר עלי בני בכורי ישראל אבל עשו בנך בכורך נאמר עליו הנני הורג את בנך בכורך׳ ויאמ׳ מי איפוא׳ ר״ת אמו מי נעשה סרסור בדבר רבקה׳ איפוא בגימטריא גיהנם שנעשה גיהנם עמו׳ וצא ב׳ במס׳ וצא השדה וצא הלחם כדאיתא בב״ר׳ כליך זה בבל שבאו שם כלי בית המקדש׳ תליך זה מדי ע״ש המן שהיה ממדי׳ קשתך זה יון׳ השדה זה אדום ורמז לו כל ד׳ גליות ושעתידין ליפול ביד ישראל שהקב״ה ילחם בהם והינו דכתי׳ וצא הלחם בעמלק׳ וירח ב׳ במ׳ וירח ריח בגדיו וירח יי׳ את ריח הניחוח מלמד שנכנסה עמו גן עדן׳ וירח בגימטריא ליל פסח׳ כריח ב׳ כריח שדה׳ כריח לבנון שזכורת ריח ניחוח העולה מן לבנון׳ פי׳ בית המקדש עמד לו׳ ויתן לך׳ עשרה תיבות בפסוק וי״ב ברכות נתברך כנגד י׳ הדברות שעתידין בניו לקבל׳ וישתחוו לך חסר וו כנגד ו׳ דורות שמדוד עד יורם שעבדו אדום את ישראל ומכאן ואילך פשעו בו ויש בזו הברכה כו׳ תיבות לומר לך שברכו בשם הנכבד שעולה כו׳׳ הוה ב׳ במ׳ הוה גביר לאחיך׳ כי לשלג יאמ׳ הוה ארץ׳ בזכות יעקב יורד גשם ושלג׳ ואברכהו ב׳ בטרם תבא ואברכהו׳ כי אחד קראתיו ואברכהו גבי אברה׳ רמז ברכת אברה׳ בירך את יעקב וכתיב נמי ויתן לך את ברכת אברהם׳ במרמה ב׳ במסו׳ בא אחיך במרמה׳ ויענו בני חת במרמה בשביל שהוא בא לאביו במרמה נטלו בניו במרמה׳ ברכתך ב׳ במסו׳ ויקח ברכתך ועל עמך ברכתך סלה׳ שמזו הברכה

היה לפניו ברכה סלה׳ ברכתי שלשה במסו׳ לקח ברכתי׳ קח נא את ברכתי וצויתי את ברכתי והקב״ה צוה את ברכתו ולא חסר כלום מכל הדורון כדכתיב ויבוא יעקב שלם׳ קצתי בחיי ק״וף קטנה שראתה שעתיד ליחרב הבית שגובהו ק׳ אמה׳ וקוף של ודרור קן לה גדולה שבקש דוד על ההיכל שגובהו ק׳ אמה שלא יחרב׳

פרשת ויצא יעקב

יש אומרי׳ שפרשה זו סתומה והטעם לפי שיצא בסתר וברח בהחבא׳ לעיל מיניה כתיב לו לאשה וסמיך ליה ויצא יעקב שיצא לישא אשה׳ ויצא יעקב מבאר שבע בגימטריא פנה זיוה פנה הדרה׳ יעקב מבאר שבע סופי תיבות עבר׳ שנטמן בבית עבר׳ ויצא יעקב מבאר שבע ס״ת ארבע׳ מבאר שבע ושין של שבע׳ עשר׳ שי״ד שנים נטמן בבית עבר׳ מבאר שבע ר״ת שם שגם נטמן בבית שם׳ וילך׳ בגימטריא בו ביום׳ ויפגע במקום ג״פ כתיב מקום בפסוק רמז לג׳ רגלים שיעלו בניו למקום ההוא׃ כי בא השמש ראשי תיבות כבה שכבה מאור השמש שלא בעונתו׳ חלום בגימטריא זהו בנבואה׳ סלם בגימטריא זה כסא הכבוד׳ סלם בגימ׳ קול שקול תפלת הצדיקים הוא סלם למלאכי׳ לעלות בו וכן עלה המלאך בלהב הקרבן והתפלה היא העבודה לכך כל מי שמתכוין בתפלתו הסולם שלם בשליבותיו ויכולים לעלות בו׳ סלם בגימטריא ממון ובגימטריא עוני כי זה ישפיל וזה ירים׳ סלם אותיות סמל שהראהו היאך בניו עובדים עבוד׳ זרה והנה סלם בגימ׳ וקץ שהראהו קיצי הגליות׳ סלם בגימטריא סיני׳ שהראהו מעמד הר סיני׳ סולם מוצב בגימטריא מרכבו׳ מוצב ג׳ הכא ואידך אלון מוצב אשר בשכם׳ וצרתי עליך מוצב שהראהו בארת הארץ הינו מוצב אשר בשכם שאותו מקום כבשו תחלה והגלות ממנה הינו וצרתי עליך מוצב׳ סלם אותיו׳ למס שרמז לו הגלות ורמז לו הקרבנות׳ והנה סלם מוצב בגימטריא הכבש ארצה׳ רמז למזבח אדמה׳ וראשו מגיע השמימה׳ רמז לריח הקרבנות שעולה השמים׳ ד״א והנה סלם בגימטריא זהו מזבח העולה׳ והנה מלאכי אותיות אלו הכהנים שעולין ויורדין בכבש מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה׳ רמז למי שמושלך לארץ לפי שעה יעלה השמימה׳ מלאכי אלהים ב׳ דספיכי הכא ויפגעו בו מלאכי אלהים זהו שאמר במדרש מלאכים שליווהו בארץ לא ליווהו חוצה לארץ זהו מלאכי אלהים עולים אותם שליווהו בארץ׳ ויפגעו בו מלאכי אלהים׳ הינו מלאכי אלהים שעלו אז פגעו בו עתה ללוותו בארץ׳ עולים ויורדים בגימטריא בבל מדי ויון׳ ואלהי יצחק׳ תימה למה לא אמ׳ יצחק אביך כמו באברהם׳ ד״א לפי שאמר באברהם אני יי׳ אמר אלהי אברהם אביך וביצחק שלא אמר אני יי׳ לא אמר אלהי אביך׳ ופרצת ימה בגימטריא קריעת ים׳ וזהו וירא ישר׳ ישראל סבא׳ והשיבותיך אל האדמה בגי׳ זה מארבע מלכיות׳ ויקץ יעקב משנתו ויאמר ס״ת צבור לומר שאין תפלתו של אדם נשמעת אלא בצבור׳ משנתו קרי ביה ממשנתו׳ מתוך שהו׳ הוגה בתורה ביום גם בלילה לא שכב לבו מלהגו׳ בו בחלומו׳ וזה שער השמי׳ וישכם לומר שבעלות השחר פותחין שער השמים והוא זמן טוב לתפלה׳ וידר שלשה במסורת וידר יעקב וידר ישראל וידר יפתח לומר שהצדיקים היו נודרים והראשון שנדר היה יעקב וזהו אשר נשבע ליי׳ נדר לאביר יעקב למה אמר אביר יעקב לפי שהוא פתח בנדרים תחלה׳ והנה יי״ד׳ במ׳ והנה יי׳ נצב עליו והנה יי׳ נצב על המזבח והנה יי׳ עושה

ארובות

ארובות בשמים והכא נמי כתיב וזה שער השמים וכן והנה יי׳ עובר דאיירי במרכבה אף
הכא והנה סולם מוצב ארצה במעשה מרכבה׳ ללבוש שנים במסורת הכא ואידך ללבוש
את הבגדים מלמד שיעקב היה כהן גדול כדאיתא בב״ר׳ אמר הקב״ה למיכאל אתה עשית
יעקב כהן גדול שלי בעל מום שהוא צולע על ירכו חייך שאתה צריך להיות כהן גדול
למעלה במקומו זהו שאמ׳ ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש שתקיים לי הכהונה שקניתי
מעשו שהעבודה היתה בבכורו׳ ׳ עשר אעשרנו בגי׳ זה כל המבזבז אל יבזבז יותר מחומש׳
וירא והנה באר בשדה אמרה לו אמו כמו שאנכי יפת תואר ונזדמנתי על הבאר כן יהיה
לך סימן מבנות אחי אם תראה שהיא כתארי היא בת מזלך׳ והנה באר בשדה רמז לבאר
שהיה לישראל במדבר׳ שלשה עדרי בגימטריא זה אהרן ומשה ומרים׳ כי מן הבאר
ההיא בגימטריא משה׳ והאבן ב׳ בפ׳ על שם שני לוחות אבנים׳ ז״פ באר בפ׳ כנגד ז׳ ימי
החג שמנסכים בהם מים וכנגד ז׳ שקורין בתורה בשבת וה׳ מהם הבאר כנגד ה׳ שקורין
בי״ט ׳ וג׳ מהם על פי הבאר כנגד ג׳ שקורין בחול׳ כי רעה היא שנים במסורת שן רעה ורגל
מועדת אותו פסוק נדרש בגליות אף כי רעה היא׳ דומה בב״ר בגליות׳ ויגל ב׳ במ׳ הכא
ואידך ויגל כבודי׳ שכיון שראה אותה שרתה עליו רוח הקדש וזהו ויגל כבודי כדכתיב
עורה כבודי׳ ד״א אימתי ויגל כבודי כשיתקיים ויגל את האבן כשיסיר יצר הרע שדומה
לאבן ׳ ויאמרו שלום ׳ ולא אמרו שלום כי אין שלום אמר ה׳ לרשעים ׳ ויחבק לו וינשק
לו תחלה חבקו לראות אם היה חגור מעות במתניו וכשלא מצא נשקו לראות אם יש
אבן טובה בפיו׳ ויחבק לו וינשק לו בגי׳ חבקו לגזול מה שעליו׳ את שמע ב׳ במ׳ שמע יעקב
כאשר שמע למצרי׳ יחילו לשמע צור׳ מתי יהיה זה מקויי׳ כשתצא שמועת גאולת יעקב׳
ועיני לאה רכות ג׳ פסוקים הכא ועיני ישראל כבדו מזוקן ועיני רשעים תכלינה׳ למה היו
עיניה רכות לפי שהיתה יריאה שמא תנשא לעשו וכן ועיני ישראל כבדו מזוקן לפי שראה
ירבעם ואחאב יצאו ממנו וזהו ועיני לאה רכות ועיני ישר׳ כבדו בשביל ועיני רשעי׳ רכות
ב׳ ועיני לאה רכות׳ כי ידבר אליך רכות׳ אף על פי כן לא היה אוהב אותה׳ וירא יי׳ כי
שנואה ס״ת אהיה לפי שחשדה יעקב כמו שהפקידה עצמה לו כך הפקידה עצמה לאחר
לכך העיד הקב״ה שמו עליה ׳ ותקרא שמו ראובן ואחר כך כתיב כי אמרה ובאחרי׳ אינו כן
אלא תחלה הוא מפרש טעם השם ואחר כך השם׳ הנה אמתי בלהה ולא אמרה שפחתי
כדכתיב בהגר לפי שהיתה בת לבן כפלגש׳ לכן ישכב עמך הלילה וע״כ לא נקברה עמו
במער׳ לכן בגי׳ מדה במדה בלוי כתי׳ כי ילדתי ג׳ וביששכר כתי׳ כי ילדתי ו׳ כשילדה ג׳ אמ׳
הרי ילדתי ג׳ שהם חלקי׳ וכשילדה עוד ג׳ אמר׳ הרי ילדתי ב׳ חלקים׳ דודאי׳ בגי׳ כאדם׳
בכל שמות השבטים אין סמך אלא ליוסף רמז שהוא שטנו של עשו׳ ובכלם אין עין אלא
בשמעון על שם ועין נואף שמרה נשף משום מעשה דזמרי׳ ביום מחר ב׳ במס׳ הכא ואידך
אל תתהלל ביום מחר׳ אמ׳ הקב״ה ליעקב וכי אתה יודע מה יהיה ביום אל תתהלל ביום מחר
למחר בתך דינה יוצאה ממך׳ מאהל ד׳ במ׳ ויצא מאהל לאה׳ מאהל מועד לאמר׳ ואהיה
מתהלך מאהל לאהל׳ יתצך לנצח ויסחך מאהל פי׳ בשעה שהוקם המשכן נאסרו הבמות
והינו ויקרא אליו מאהל מועד דוק׳ לאחר שעברו הירדן הותרו הבמות עד שבאו לשילה
והינו ויצא מאהל לאה דהינו המשכן שיעשו שעשאו בצלאל שבא משבט יהודה שיצא

מלאה׳ ויבא באהל רחל זה שילה שבחלק יוסף ואז ואהיה מתהלך מאהל לאהל׳ משילה לנוב ומנוב לגבעון ומשם לבית העולמ׳ ואז נאסרו הבמו׳ והינו יתצך לנצח ויסחך מאהל שלא היה שום היתר׳ ארוני אבי הרא״ש ז״ל׳ העטופים שנים במ׳ העטופים ללבן העטופים ברעב׳ פירו׳ שנתן לו הכחושים שמתו ברעב׳ אי נמי בשביל שעשה יעקב דבר שנראה ברמאות גרם לבניו שנעטפו ברעב׳ ואתנה ג׳ ואתנה ידעתן ואתנה צאני וצאן מרעיתי גשם שטף ואבני אלגביש תכלינה מה צאן מרעיתי דלהלן מדבר בישראל אף צאן האמור כאן דורש במדרש על הגלות׳ גשם שוטף ואבני אלגביש שאמר להן אתם ידעתן שהיה גשם שוטף ואבנים יורדים עלי בהיותי בשדה עם הצאן׳ כי ברח שנים במסורת כי ברח יעקב כי ברח העם איתא במדרש שעמלק הגיד ללבן על בריחת יעקב׳ וגם לפרעה על בריחת ישראל׳ כי ברח בגימטריא עמלק׳ עשה שנים במסורת הסכלת עשה למען עשה כיום הזה׳ עשה סטים שנאתי׳ עשה צדקה׳ הכא איירי ברמאותו של לבן וכן ביוסף חשדוהו אחיו מרמאו׳ כדכתיב ואתם חשבתם עלי רעה וכן עשה סטי׳ שנאתי אותן שעושין רמאות בלבו וכיוצא בו׳ עשה צדקה זה יוסף שעשה צדקה עם אחיו שהם חשבוהו לרעה והוא חשבה לטובה׳ לוא שנים במסורת מלאים׳ לוא אוכל לקום מפניך אם לוא יגיד ונשא עונו לומר לוא אוכל לקום מפניך מפני התרפים אבל מפני אחר אקום כי היכי דדרשינן התם אם לא יגיד פירוש לדיינים ונשא עונו אבל לאחר אם לא יגיד בשביל זה לא ישא עונו׳ מחנים נוטרייקון מאותם חיילים נטל יעקב מלאכים׳

פרשת וישלח יעקב

עם לבן גרתי כלומר אעפ״י שהייתי בבית לבן קיימתי תרי״ג מצות׳ ואחר עד עתה׳ ואם תאמר אם כן שקיימת המצות בא והלחם עמי ואחר עד עתה כלומר אני צריך להתאחר עד שיעברו עתה ע׳ של בבל ות׳ של מצרים וה׳ אלפים ויבא אלף הששי שהם ימות המשיח ואחר כך ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו׳ ד״א גרתי אותיות תגרי שהיה עם לבן שהיה לו עמו תגרי׳ ואני איש ריב ובעל מלחמה והכל כדי להפחידו׳ גרתי שנים במסורת הכא ואידך אויה לי כי גרתי משך בשביל שיעקב ירא מעשו וקראו אדוני והקב״ה הבטיחו כבר ושמרתיך בכל אשר תלך גרם לבניו שנעשו גרים בין האומות׳ ויהי לי שור וחמור ולא הזכיר מינים אחרים אלא רמז ליוסף שהוא שטנו של עשו׳ ולישכר שעוסקין בתורה לקיים הקול יעקב בבתי מדרשות׳ לי שור וחמור בגימטריא שנולד יוסף׳ שור בגימטריא קרן יוסף׳ ויהי לי שור ווי לי שיתחברו עתה השור והחמור הטמא והטהור יחדו׳ ויירא יעקב אף על פי שנאמר לו והיה זרעך כעפר הארץ איפשר שיתקיים בזרע אחר שיוליד אחר כן׳ והכני שנים במסורת והכני אם על בנים׳ אם יוכל להלחם בי והכני גבי גולית לומ׳ מה יעקב נתיירא אף דוד נתיירא׳ מה יעקב נרדף אף דוד נרדף׳ וכשם שיעקב ניצול מעשו אף דוד ניצול מגולית׳ וזכות יעקב עמד לדוד׳ וכשם שגבי דוד היה מלחמה אף יעקב הכין עצמו למלחמה שהתקין עצמו לג׳ דברים׳ אם על בנים שנים במ׳ ואידך אם על בנים רוטשה בסנחריב מלך אשור שאמר לה להשחית את ישרא׳ כמו עשו שבא להלחם עם יעקב וכן׳ לא תקח האם על הבנים רמז לגליות׳ קטנתי יוד כפופה אעפ״י שנתברכתי בעשרה ברכות ירא אני שמא יגרום לי החטא׳ במקלי בגימטריא יעקב׳ פירו׳ בגופי לבדי

ד״א

ד״א בזכות יעקב עברו ישראל את הירדן · ואטיבה · מלא יוד התפלל שיעמדו לו י׳ נסיונות של אברהם · הצילני נא מיד ר״ת המן · רמז להמן שיצא להכות אם על בנים · כדכתיב טף ונשים · מן הבא לידו מנחה לעשו ששלח לו אבנים טובות שאדם צוברן בידו · מנחה בגים׳ אבנים · עזים מאתים כל הפסוק מסיים במ״ם וכן פסוק ומנחתם ונסכיהם שבשביל הבהמות ששלח לעשו והם תק״ן קרבנות בשנה כדמפרש בפר׳ פנחס והם ח׳ ממין וכנגדם מלכו ח׳ מלכים באדום לפני מלוך מלך בישראל · ד״א לכך מסיים הכל במ״ם לפי שכל הבהמות ששלח לו היו בעלי מומין שלא יקריב מהם קרבן · ויצו את הראשון ד״פ כנגד ד׳ מלכיות · וריות ב׳ הכא ואידך ריות והצלה יעמוד ליהודים · רמז לדורות הבאים שיתנו שוחד לשריהם · שלוחה ג׳ במס׳ מנחה היא שלוחה · נפתלי אילה שלוחה · והנה יד שלוחה גבי דניאל · פי׳ מה התם שפר אף כאן שעל ידי המנחה נתן לו אמרי שפר · וכבדו ואמ׳ לו מנחה היא שלוחה לאדוני לעשו · כה אמר עבדך יעקב וכמו התם יד שלוחה אף כאן שאף על פי שלא רצה בפיו לקבלה · הנה ידו שלוחה לקבלה · ילדיו ג׳ במס׳ אחד עשר ילדיו · כי בראותו ילדיו ילדיו אל ה׳ ישועו · זהו שיש במדרש שראה יעקב ל׳ רבואות מבני בניו כמו שראה י״א ילדיו · כך ראה רבואות מילדיו וכמו התם ילדיו אל ה׳ ישועו גם בכאן אמר לילדיו שיתפללו לאל שיצילם מיד עשו כמו שיש בב״ר שהציג כל אחד לבדו ואמר כל אחד יתפלל לבדו בפני עצמו · ויעבירם ב׳ במס׳ הכא ואיד׳ ויעבירם ביבשה מלמד שנבקע לו מעבר יבוק ועבר ביבשה · ויאבק בגי׳ כסא הכבוד מלמד שהעלו האבק עד כסא הכבוד · איש עמו בגי׳ עשו אדום · ויאבק איש עמו ס״ת קשו על שם בית עשו לקש ויגע בכף ירכו לראות אם הוא מלאך כמותו אם היו לו קפצים שהמלאכים אין להם קפצים · אי נמי לפוסלו מן העבודה לפי שקנה מעשו הבכורה שבהן העבודה · בכף ירכו בגימט׳ לפוסלו מכהונה · ברכתני · בגים׳ הודה לו ברכתי ששרו של עשו היה · וישתחו ארצה ז״פ על שם כי שבע יפול צדיק וקם ולהעביר ז׳ תועבות בלבו וישקהו נקוד למעלה שכוון לנושכו · וישקהו בגים׳ לנושכיהו · דור חרבות שיני״ו בגים׳ עשו · ולמי ג׳ במס׳ ולמי אלה לפניך ולמי כל חמדת ישראל ולמי אני עמל · לומר כל חמדת ישראל ועמל נטלו בני עשו וזהו ולמי אלה כל חמדת ישראל ולמי אני עמל ולמי אלה לפניך · ד״א כך אמר יעקב למי אני עמל לתת כל חמדת ישראל למי אלה לפניך · מי לך ג׳ במס׳ מי לך כל המחנה מי לך פה כי חצבת לך קבר עוד מי לך פה חתן ובניך זהו שיש במדרש שהיו כתות של מלאכי השרת פוגעין בעשו ובאנשיו ומכים בהם וזהו מי לך כל המחנה שהיו מכים בהם עד שהיו חוצבי׳ להם קברים לקבור המתים וכשפגע בו וראה לו בנים ובנות אמר מי לך פה בנים ובנות · לא כך אמרת כשהיינו בבטן אמנו מריבי׳ על שני עולמות שאתה היית בוחר בעולם הבא שאין בו פריה ורביה · אם כן מי לך אלו הבנים · כראות פני אלהים בגים׳ כשר שלך שרמז לו שראה שרו ונוצל ממנו · אחי יהי לך אשר לך בגים׳ זה הברכות · לנגדך ב׳ במס׳ ואלכה לנגדך שתה עונותינו לנגדך שעשו רצה לילך עם יעקב ואמר יעקב למה תלך עמי ותזכיר עונותי שפשעתי נגדך וכשלא אהיה עמך שמא תשכח · עולות ה׳ במס׳ ואידך בשמואל פרות עלות ב״פ ובדוד מאחר עלות הביאו ואיד׳ ובחיקו ישא עלות ינהל · ארז״ל דוד המלך ויעקב היו מרחמין על הצאן והיו מרעין אותן במרעה רך וזהו שכתוב כאן עלות ובדוד

מאחר עלות הביאו · ומה היו עושים כרועה עדרו ירעה · שעירה ג׳ במס׳ אל אדוני שעירה וישב עשו לדרכו שעירה מן ההר החלק העולה שעירה שנאמר ועלו מושיעים בהר ציון וגו׳ וזהו עד אשר אבוא אל אדוני שעירה · אבא אל אדוני שעירה סופי תיבות אליה · אבא עולה ד׳ רמז לאחר ד׳ גליות יבא אליה לפני בא יום יי׳ הגדול והנורא ואז יעלו מושיעים לשפוט את הר עשו · בבנו׳ כ׳ במ׳ בבנות הארץ בבנות אחיך אשה גבי שמשון לומר בשביל שלא רצה ליתן לאחיו מבנותיו כדאיתא במדרש שהטמינה בתיבה מפניו נענש שיצאת לראות בבנות הארץ ובעלה שכם · טמאו ג׳ במס׳ טמאו אחותם טמאו את מקדשי טמאו את היכל קדשך כלם למדי׳ מזה טמאו מקדשי לעשות מעשה שכם וכן טמאו את היכל קדשך כדכתיב נשים בציון ענו · טמאו אחותם וסמיך את צאנם לומר לך שעשו מעשה בהמה · הרבו ב׳ במסורת הרבו עלי מאד מהר הגלגל הרבו לפשוע אף על פי שהרבה במוהר כמה שהרבו בגלגל דהיינו בע״ז הרבו גם אלו לפשוע שהתנו עמם שלא לעבוד ע״ז · ונקומה ג׳ במס׳ ונקומה ונעלה בית אל · שלחה הנער אתי ונקומה · ונקומה עליה למלחמה שאמר יהודה בזכות ונקומה ונעלה בית אל שלחה הנער ונקומה וכן באותו זכות ונקומה עליה למלחמה · והחליפו שמלותיכם · ונקומה ונעלה בית אל רמז להא דאיתא בפ״ק דשבת רמי פזמקי ומצלי · ויסעו ב׳ במס׳ חד ריש פסוק וחד סוף פסוק · ויסעו ויהי חתת אלהים · אלה מסעי ישראל ויסעו · מלמד שהיו הדגלים נוסעין כעין מטתו של יעקב לומר מה כאן חתת אלהים על הערים אף להלן היו כל האומות יראים מהם · אני אל שדי פרה ורבה הוא שם של פריה ורביה · כי נעלם שלו ש״ן דל״ת יו״ד עולה תק״ך כמנין אברים שבאדם ושבאשה · גוי וקהל גוים בגימ׳ ירבעם ויהוא · ולא יכלה ב׳ ולא יכלה ארץ מגוריהם ולא יכלה עוד הצפינו · לפי שיעקב שרתה עליו שכינה ומצרי׳ עבדו ע״ז ולא היה יכול לסבול · זקן ושבע ימים ב׳ במסורת ביצחק ובאיוב ששניהם היו צדיקים · וכן באברהם זקן ושבע · ובצדיקים נאמר כן לשבח וברשעים לגנאי · אדם ילוד אשה קצר ימים ושבע רוגז · ותלד עדה · בבני יעקב כשמייחסם אומר בני לאה בני רחל וכן בכלן לפי שהם בניינו של עולם ולכך נקראו בנים אבל בני עשו אינם נקראים בנים אלא בנות כמו ולד בהמה · יעוש יעיש כתיב שקבץ י׳ אומות לבא על ישראל בחרבן הבית והם אהלי אדום וכו׳ עשר גליות גלו ישראל על ידו · יושבי הארץ בגימ׳ היו מריחים הארץ · ואלה המלכים בשביל שאמר יעקב לעשו ת״פ אדוני מלכו ח׳ מלכים קודם ישראל וכנגדו מלכו ח׳ מלכים עד יהורם ובימיו פשע אדום · מבצרה ב׳ יובב בן זרח מבצרה חמוץ בגדים מבצרה לעתיד לבא תלקה בצרה עם אדום לפי שהעמידה להם מלך שהמליכה מלך וזהו חמוץ בגדי׳ מבצרה תלקה בצרה שנאמר יובב בן זרח מבצרה בכלם מזכיר שמות מקומותיהם חוץ מבעל חנן בן עכבור לפי שלא היה לו מקום ידוע שהיו לו אויבי׳ רבים והיה מתחבא היום כאן ולמחר כאן ולא היה יושב במקום ידוע · ושם אשתו מזכיר שם אשתו מלמד שמלך על ידה שהיתה בת גדולים ועשירים מונה כאן ח׳ מלכים וי״א אלופים וכנגדן נאמרו בישראל י״א שפטים מיהושע עד שמואל ושמונה מלכים עד יורם · וזהו ואלכה לנגדך ·

פרשת וישב יעקב

זהו שאמר הכתוב הסיר יי׳ משפטיך פנה אויביך · משל לשדה שנקצרה והזורה מפריש התבן והמוץ ומשליכו והתבואה

התבואה נשארת במקומה כדכתיב בעשו וילך אל ארץ אבל יעקב כתיב ביה וישב יעקב ׳ מגורי ב׳ במסור׳ הכא ואידך מגורי אל חרב ׳ אף על פי שהיה לו מגורי אל חרב ישב לו ביניהם ׳ משל לאחד שראה כת של כלבים ורצו לנשכו וישב ביניה׳ כך ישב לו יעקב בין עשו ואלופיו ׳ מגורי אביו בגימטריא זה חברון ׳ וישב יעקב בארץ מגורי אביו בגימ׳ וישב לקיים מצות כבוד ׳ אמר בשכר הכבוד זכה עשו לכל הכבוד הזה ׳ מגורי יו״ד כפופה כמין כף אמר מה שזכה עשו לכל הכבוד הזה בשכ׳ הכבוד ואף על פי שברכני אבי בעשרה ברכות הוצרכתי לשלוח עשרה דברים כדכתיב עזים מאתים וגו׳ אלך ואכוף עצמי ואכבד את אבי בחברון ׳ דבתם רעה בגימ׳ שהם אכלו באבר מן החי ׳ דבתם בגימ׳ מות ׳ מלמד שלשון הרע הורג שלשה ׳ נער בגימט׳ שוטה וזהו שאמר הפסוק ומוציא דבה הוא כסיל ׳ בן זקונים ׳ זקנים כתיב שמסר לו כל מה שקבל מזקנים שהם שם ועבר ׳ בן זקונים הוא לו סופי תיבות אמון שמסר לו סתרי תורה שנאמר בה ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים ׳ זקנים בגימט׳ עולה ר״ז שמסר לו רזי תורה ובגימ׳ זר על שם עטרת זקנים בני בנים ׳ זקנים נוטרי׳ זרעים קדשים נשים ישועות מועד ׳ פסים נוטריקון פוטיפר סוחרי׳ ישמעאלים מדיני׳ ׳ פסים עולה בגימ׳ קץ רמז לו שעל ידו ירדו למצרים וישתעבדו בניו ׳ והקב״ה יחסר מנין קץ מן השעבוד ורמז לו שמסר לו הקץ ׳ ורמז שימלוך פ׳ שנים ממנין סים שהוא מנין שנותיו ׳ דבר אחר פסים לשון פסו תמו שעל ידו מת קודם לאחיו ׳ פסים שגרם פיוסים בינו לבין אחיו ׳ פסים בגימ׳ לפס ידו לו ׳ ועשה לו כתונת פסים ׳ בגימ׳ משקל שני סלעים מילת ׳ זהו שאומר בפרק דשבת בשביל שני סלעים מילת שהוסיף יעקב ליוסף יותר משאר אחיו נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים ׳ אותו אהב אביהם מכל אחיו בגימ׳ שגלה לו סוד בלבד ולא להם ׳ לשלם חסר ועולה ת׳ שגרם לת׳ של שעבוד ׳ ד״א קרי כאן לשלם ששלמו לו גמולו ׳ נצבה שנים במסו׳ הכא ואיד׳ בית נתיבות נצבה לומר שעל ידי זה החלום הציב ביתן של ישראל שכלכלם בשנת רעבון ׳ לך נא ראה ׳ לומר שלא יצא אלא בכי טוב בשעה שיוכל לראות ׳ והשיבני דבר נצנצה בו רוח הקדש שסופו לחזור אליו ׳ עמק בגי׳ רד״ו שעל ידי זה נשתעבדו רד״ו שנים ליוהו עד חברון ׳ אמר לו אבא חזור בך ׳ אל״ כתיב ידינו לא שפכה את הדם הזה שלא פטרנוהו בלא לויה ובזה נפטר ממנו ׳ ומתוך כך זכרו והיינו דכתיב וירא את העגלות אשר שלח יוסף ׳ וזהו שאמר אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דברי תורה שמתוך כך זוכרו ׳ ותשתחוין ב׳ במס׳ הכא ואיד׳ לעיל ותגשן השפחות ותשתחוין לומר שאף על פי שלא ראה בחלום הראשון אלא רמז להשתחות אחיו ׳ י״א אף על פי כן כל בית אביו השתחוה לו כדכתיב ותגשן השפחות הנה וילדיהן וגו׳ ׳ ויגער ב׳ הכא ואידך ויגער בים סוף ויח׳רב ׳ לומר לך מה ויגער דהכא יעקב אף ויגער דהתם איירי ביעקב ׳ שבזכותו חרב וזהו שדרשו וירא ישראל ישראל סבא ׳ תועה ׳ ג׳ במסו׳ הכא ואידך חמורו תועה ואידך אדם תועה מדרך השכל ׳ לומר לך שטעה ויצא מאם הדרך ונכנס בשדות לבקשם ׳ או חמורו תועה ואמרינן כל שכן דאבדת גופו שאם ראהו חבירו שטעה בדרך שצריך להשיבו ואחיו לא חשו לאבידת גופו ע״כ טעו מדרך השכל ׳ וישאלהו האיש בגימ׳ מלאך גבריאל שאלו ׳ איפה הם רעים כתיב חסר ׳ רמז פה התחילו ברעה בימי ירבעם שהמליכוהו בשכם ׳ וימצאם בדותן ושם לימד יהודה עליו זכות ׳ ועל כן זכה שמלכו

מזרעו שנים כמנין דתן מדוד ועד צדקיהו · ובטרם יגש ג׳במסור׳הכא ואיד׳ ובטרם יתנגפו רגליכם ובטרם תצא מרחם · שבעון זה נתגלגלו הגליות ונתנגפו רגליהם · ובטרם תצא מרחם · כדאיתא במדרש שנולד יוסף מהול · כתנתו שנים במסורת ויפשיטו את יוסף את כתנתו · קרוע את כתנתו גבי שאול לומר שגם בכאן קרעו כתנתו מעליו למהר הדבר · ויקחהו כתיב חסר ו׳ שלא לקחו אלא אחד והוא שמעון ועל כן ויקח מאתם את שמעון · מה בצע · שנים במסורת ואידך מה בצע בדמי וזהו מה בצע בדמי אם אהרוג את אחי · רק שנים במסורת והבור רק ואידך כי לא דבר רק הוא לומר לא דבר רק הוא שלא היה הבור ריקן שהרי היו בו נחשים ועקרבים מים אין בו אבל יש נחשים ועקרבי׳ ועוד דגמרינן אין מים דהכא · ממאי דכתיב נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין בו מים · וימשכו ב׳במס׳ואידך וימשכו ויעלו את ירמיה שנפרע מירמיה מה שעשו ליוסף · בעשרים כסף שהוסיף לו אביו משקל ב׳סלעים מילת ומכרוהו בכ׳סלעים שהגיע לכל א׳ב׳סלעים · ד״א דמי עבד הם ל׳ סלעים והם שמכרוהו בסתר הוצרכו לזלזל בו שליש · ד״א שכן ערך מבן ה׳עד בן כ׳עשרי׳ סלעים· כי גדל ג׳במס׳הכא ואידך עד כי גדל מאד· כי גדל הכאב מאד בשביל שראתה כי גדל שלה גדל הכאב שלה מאד ובזכות זה יצא ממנה מלכות בית דוד שהיה הולך וגדל עד כי גדל מאד· הכר נא ב׳במס׳הכא ואידך הכר נא למי החותמת והפתילי׳ בלשון שרימה יהודה את אביו באותו לשון נפרע ממנו · ואני אנה אני בא שאמר לא יתלה הסרחון אלא בי יאמר קנאתי לבכורות שנתנה לו · בפתח עינים אשר ס״ת רמ״ח כמנין אברהם שאמרה יהי רצון שאזקק לזרע אברהם · ויחשבה ג׳במס׳הכא ואידך בפר׳לך לך ויחשבה לו צדקה ואידך ויחשבה עלי לשכורה · לזונה ב׳במס׳ויחשבה לזונה · איכה היתה לזונה · מה תמר בבזיון ולבסוף בכבוד · אף ירושלם סופה בכבוד כדכתיב ולכבוד אהיה בתוכה וזהו זאת קומתך דמתה לתמר · ומטך ב׳במס׳ומטך אשר בידך ומטך אשר הכית בו את היאור מלמד שזה המטה שנתן בידה הוא המטה שהוכה בו היאור ונעשו בו כל הנסים · ופתילך תפיליך · הפתילין · התפילין · מצאה ב׳במס׳הכא ואידך ואם בשדה מצאה לומר בשביל שבשדה מצאה תחלה ועתה חזרה לביתה ע״כ לא מצאה · לבוז ב׳במ׳מן נהיה לבוז· ונעוה לב יהיה לבוז · בשביל שעיוה לב אביו לומר הכר נא הכתונת בנך היא היה לבוז שאמרה לו הכר נא למי החותמת · ויאמר יהודה הוציאוה ותשרף ר״ת שם בן ארבע מלמד שהקב״ה זימן לה הסימנין שנאבדו ממנה · היא מוצת כתיב חסר אל״ף לומר לך שאמרה אפילו אם יציתו בה האור לא תודה הוציאוה ותשרף פר״שי לפי שבתו של שם היתה ובת כהן שזינתה בשריפה · והקשה הרמ״בן דמה שכתוב בת כהן שזינתה בשריפה הינו ארוסה או נשואה · אבל שומרת יבם בין כהנת אינה אלא בלאו וכי תימא מפני שהיה יבום בבני נח ואזהרתן זו היא מיתתן הא מוכח בסנהדרין שאין יבמה נוהג בבני נח כלל · ועוד קשיא דכל מיתה האמורה בבני נח אינה אלא סיף · ועוד מה שאמר צדקה ממני כל שכן שהיה לה להתחייב · ופי׳הוא בשביל שהיה קצין ומושל בארץ והכלה אשר תזנה עליו אינה נידונת כמשפט שאר נשים הזונות אך במבזה את המלכות ועל כן אמר הוציאוה ותשרף כי באו לפניו לעשות לה כל אשר יצוה והוא חייב אותה מיתה למעלת המלכות · ועל דרך הפשט שהיה המשפט אשר תזנה תחת אישה שמוסרין אותה לבעלה והוא דן אותה לחיים או

למות

למות כרצונו׳ והנה תמר היתה מועדת לשלה בנו והיא להם כאשת איש בנימוסיהם׳
ורבינו יהודה החסיד פירש לא דנה אותה יהודה לשריפה אלא שישרפו לה רושם בין
פניה לסימן שהיא זונה׳ וכאשר ידע יהודה שהיה ממנו ולא היתה זונה לא עשו לה דבר
עוד מקשים על מה שאמר יהודה הוציאוה ותשרף׳ והלא יהודה מלך היה ומלך לא דן
ולא דנין אותו ועוד בדיני נפשות מתחילין מן הצד ועוד היאך היה דן על כלתו׳ ומתרצים
שיצחק ויעקב ויהודה דנוה והתחילו ביהודה מן הצד׳ ובמדרש יש ששם בעצמו דנה׳
ואי אפשר להיות כשתדקדק בחשבון שנות דור ודור תמצא שמת כבר ומה שאמ׳ בע״ז פנוי
הבא על הפנויה בית דינו של שם גזרו משום מעש׳ דתמר לא שהיה קיים אלא כל בית דינו
אחריו נקרא על שמו׳ הכר נא למי החותמת ס״ת תירא שאמר לו תירא את השם ותודה׳
מה פרצת רמז שהמלך פורץ גדר לעשות לו דרך ואין ממחין בידו׳ פרץ בא״ת ב״ש עולה
י״ד והוא בגימ׳ דוד׳ הורד ב׳ במס׳ ויוסף הורד׳ הורד שאול׳ לומ׳ ששקול הגלות כנגד גיהנם
הורידוהו ב׳ במס׳ אשר הורידוהו שמה׳ הורידוהו אל בני בנימן בשביל שגרם יהודה ליוסף
שהורידוהו שמה למצרי׳ הוצרך גם הוא להוריד בנימן שמה׳ כי אם הלחם אשר הוא אוכל
בגימ׳ היא אשתו׳ להיות עמה בגימ׳ לתוך גיהנם׳ וכל יש לו נתן בידו ס״ת לשונו מלמד
שבא גבריאל ולמד לו ע׳ לשון ולכך הצליח בידו׳ בבגדו ב׳ במסו׳ בפרש׳ משפטי׳ הרימותי
ב׳ במס׳ בפרש׳ לך לך׳ אשר אסורי המלך אסורים׳ אסורי כתיב ואסירי קרי מלמד שעשר
שנים היה אסור על שהוציא דבה על אחיו׳ ועוד ב׳ שנים על שאמר לשר המשקים כי אם
זכרתני׳ אסורים ג׳ במסו׳ שנים גבי יוסף ואחד יי׳ מתיר אסורים׳ וזהו שאמרו חכמים ז״ל
שאמרה לו אשתו של פוטיפר אני חובשך בבית האסורי׳ אמר לה יי׳ מתיר אסורי׳ וכל אשר
הוא עושה יי׳ מצליח ולא כתיב מצליח בידו כמו למעלה לפי שכאן היה בבית האסורי׳ ולא
היה לו עסק בידו כמו למעלה שהיה בבית אדוניו ומתעסק בשל אדוניו׳ לאדוניהם ב׳
במס׳ לאדוניהם למלך מצרים׳ האומרות לאדוניהם הביאה ונשתה׳ מה להלן על עסקי
שתיה אף כאן על עסקי שתיה כמו שדרז״ל שנמצא זבוב בכוס שלו׳ זועפים ב׳ במס׳ הכא
ואידך למה יראה פניכם זועפים׳ מה התם על עסקי אכילה בשביל שלא רצו לאכול יהיו
פניהם זועפים׳ אף הכא וזעפו פניהם על עסקי אכילה נמצא זבוב׳ ספרו ג׳ ספרו נא לי
ואידך ספרו בגוים את כבודו חד בתלים וחד בדברי הימים שעל הספור שספרו ספרו בגוי׳
כבוד יוסף ששבחוהו לפני פרעה׳ שריגם כתיב חסר בגימ׳ אבות העולם דאיכא מאן דאמר
אלו האבות׳ ולא זכר שר המשקים ג׳ במס׳ הכא ואידך ולא זכר יואש המלך את החסד׳ ולא
זכר הדום רגליו ששר המשקים היה כפוי טובה ולא זכר הטובה שעשה לו יוסף וכן היה
יואש כפוי טובה ולא זכר הטובה שעשה לו יהוידע הכהן והרג לזכריה בנו ועל זה נהרגו
כמה נפשות מישראל שהיה דמו תוסס עד שנחרב הבירה וזהו ולא זכר הדום רגליו
ביום אפו׳

פרשת ויהי מקץ

נאמר כאן מקץ ונאמר באברהם מקץ עשר שנים מה להלן
עשר אף כאן לסוף עשר שני׳ ופירוש ויהי מקץ דהיינו לסוף
עשר׳ ועוד שנתים׳ ויהי מקץ שנתים ימים׳ בגימטריא מקץ עשר שנתים׳ שבע פרות על
שם עגלה יפיפיה מצרים׳ ולמה שבעה על שם מצרים לודים ענמים להבים נפתוחים

פתרוסים כסלוחים שהם ז׳וז׳עממים מארץ כנען יתפרנסו ממצרי׳ · בקנה אחד · ג׳במס׳תרי הכא ואידך גבי מנורה שהשובע הוא אור לעולם · ולכך ראה בטובות בקנה א׳ובשדופות לא ראה בקנה א׳ · כהנה ב׳במ׳הכא ואידך ואם מעט ואוסיפה לך כהנה · שאומר הכתוב ומוצא אני מר ממות את האשה וזהו ואוסיפה לך כהנה שאם היתה רעה לא ראיתי כהנה לרוע · שבע ב׳במס׳ואידך וימלאו אסמיך שבע לומר שכל כך יהיה השובע שיתמלאו כל האוצרות · כאשר פתר · בגים׳שהחלומות הולכים אחר הפה · ויפקד ב׳במס׳יעשה פרעה ויפקד פקידים ואידך ויפקד המלך פקידים · אחשורוש הפקיד פקידים לקבץ לו נשים ע״כ נתרושש כמו שדרשו חז״ל · וישם המלך אחשרש מס שנעשה רש · והיינו דכתיב אל תתן לנשים חילך · אבל יוסף הפקיד פקידים לקבץ בר על כן העשיר וליקט כל הכסף · ויקבצו ב׳במ׳ויקבצו את כל אוכל · ויקבצו את כל נערה זהו שאמ׳הכתוב דגן ותירוש ינובב בתולות · ישק ב׳על פיך ישק כל עמ׳· שפתי׳ישק משיב דברי נכוחי׳בשביל שהשיב דברים נכוחים זכה על פיך ישק כל עמי · צפנת פענח בגי׳מגלה נסתרים צפנת פענח נוטר׳צדיק פטפט נפש תאוה פוטיפר ענה נפשו חנם · ד״א צופה פודה נביא תומך פותר ענו נבון חוזה · וליוסף ב׳במ׳וליוסף יולד ב׳בני׳ · וליוסף אמר מבורכת יי׳ארצו כדאמרי׳כל המשתף עצמו עם הצבור בצרתם זוכה ורואה בנחמת צבור · לכם תעשו בגים׳המילה תעשו שצוה אותם למול · וישתחוו לו בגים׳בכאן נתקיים החלום ויכירם ובקש לקבלם בסבר פנים יפות · ובא המלאך שמצאו תועה והזכירו מיד ויתנכר אליהם ולכך כתוב אחר כך ויכר לשון יחיד · ויתנכר בגים׳על ידי האיש גבריאל · ולא הכירוהו ב׳במס׳הכא ואידך גבי איוב ויראו אותו מרחוק ולא הכירוהו · מה התם לא הכירוהו בשביל שנשתנה מחמת היסורין · אף כאן לא הכירוהו בשביל שנשתנה שהיה עבד ונעשה שר וגדול בכל הארץ · ומיהו התם לא הכירוהו מרחוק · אבל כשקרבו אליו הכירוהו אבל הכא לא הכירוהו כלל שלא העלו על דעתם שיגיע יוסף למעלה כזו · בני איש אחד נחנו ולא אמר ואנחנו רמז שאחד ממנו חסר ונחנו פשענו · נחנו ג׳במס׳הכא ואידך נחנו נעבור חלוצי׳ · נחנו פשענו · וזהו שדרשו שאמר נחנו להרוג כל העיר אם לא יתנו לנו וזהו בשביל שנחנו נעבור חלוצים להלחם אם לא יתנוהו לנו לפדותו · מרגלים אתם פי׳ולא אני שיהושע שיצא כמני לא היה בעצת מרגלים והם אמרו לא היו עבדיך מרגלים · פירוש יהודה שהושיבו כי הוא ראש המדברים גם ממני יצא כלב שלא היה בעצת המרגלים · לא היו בגים׳כלב · והאחד איננו · וסמיך ליה ויאמר אליהם יוסף · שהיה מכה בגביע ואומר אני מנחש ששמי יוסף · כי אם בבוא · בבוא עולה למנין י״א שלא תצאו מזה עד שיבאו י״א אחים · אל משמר שלשת ימים כנגד ג׳דברים שעשו לו · ויפשיטו את כתנתו · וישליכו · וימכרו · עשה אלהים ב׳במס׳אשר עשה אלהים לנו · ואידך אשר עשה אלהים לפרעה ולמצרים · ולכו · ג׳ במסו׳ ואת רעבון בתיכם קחו ולכו · גם צאנכם גם בקרכם קחו ולכו · ואור לכם ולכו · מל׳מד שהרשה אותם להוליך צאן ובקר אף על פי שאין יוצאה ממצרים וזהו גם צאנכם גם בקרכם קחו ולכו ואמר להם שלא יצאו אלא בכי טוב · וזהו ואור לכם ולכו · כולנה · שנים במס׳הכא ואידך ואת עלית על כולנה לומר ששאלו על בנימן עלה על כל הצער שנצטער יותר משמעון ויוסף לפי שהוחזק בו ג׳פעמים ואמרינן תינוק אף על פי שאין נחש יש סימן · ד״א כלנה ·

כתיב

כתיב חסר שעלי׳ מוטל מזון נשותיהם שהם כלותי׳ תמית ב׳ במסו׳ את שני בני תמית׳ ופותה תמית קנאה׳ דורש אותו במדרש׳ בעדת קרח דכתיב בהו קנאה ויקנאו למשה במחנה ט׳ו דתן ואבירם בשביל שאמר שני בני תמית שנתקיי׳ בשני בניו והם דתן ואבירם׳ את שני בני׳ דתן ואבירם׳ נרדה ב׳ במס׳ נרדה ונשברה לך אוכל׳ נרדה ונגלה שם שפתם׳ נרדה אחרי פלשתים לילה׳ שאמר אם ישך משלח נרדה מיד ונרדה ביום ובלילה למהר הדבר כמו התם נרדה לילה וגם רמז למה שדרשו שירדו להרוג ארץ מצרי׳ כדכתי׳ נרדה ונבלה שם שפתם׳ על פי ב׳ במס׳ על פי הדברים׳ על פי שנים עדים שהוצרכנו להגיד לו׳ על פי הדברים האלה כי אלו היו עדים בדבר׳ לך כל בנים׳ העולם הזה ולבא׳ כי עתה שבנו זה׳ ס״ת שם בן ארבע לומר שהשם מלוה לצדיקי׳ ׳מעט צרי ומעט דבש ו׳ מיני׳ הביאו לו מנחה כנגד ו׳ בני הגבירות כל אחד מין א׳ ׳ומשנה ב׳ במסו׳ ומשנה׳ כסף ומשנה שברון׳ לומר לך קל וחומר מה הכא שבשגגה בא הכסף ליד אחי יוסף באו לשלמו בכפלי׳ כ״ש שעתידין האומות לשלם כל הכסף שלוקחי׳ מישראל כפלי כפלים׳ יחנך ב׳ במסור׳ הכא ואידך חנון יחנך לקול זעקך זהו שיש במדרש ששאל כמה בנים יש לך ומה שמם ואמר לו שכלם קרא שמות על שם הצרות שאירעו לאחיו וזהו לקול זעקך שאמ׳ לו שהיה מצטער אחיו נכמרו רחמיו ואמר לו אלהים יחנך בני׳ ויתאפק שנים במסורת הכא ואידך ויתאפק המן ויבא אל ביתו׳ מה הכא תחלה צער וסופו שמחה כשהודיעם שהוא יוסף אף התם תחלה צער וסופו שמחה וששון ליהודים׳ והצעיר שני׳ במסורת והצעיר כצעירתו׳ והצעיר לגוי עצום׳ בנימן שהיה צעיר עשאו גדול מכלם כדכתיב ותרב משאת בנימן ממשאות כלם׳ משאת שנים במסורת וישא משאות׳ משאות שוא ומדוחי׳ כדאיתא במדרש שהיה מכה בגביע׳ ואומר פלוני ופלוני מאם אחד ישבו ביחד ואני אין לי את מאמי ובנימן אין לו את מאמו נשב ביחד וזה היה משאות שוא ומדוחים׳

פרשת ויגש אליו יהודה

ויגש אליו׳ בגימטריא זהו להלחם עם יוסף׳ ובגימ׳ גם נכנס לפייסו דלשלשה דברים נכנס׳ ואל יחר שנים במסורת ואל יחר אפך בעבדך ואידך ואל יחר בעיניכם כי מכרתם אותי הנה כי למחיה שלחני אלהים לפניכם׳ ודרשינן מלמד שנשתנו פניהם כקדרה׳ כי על מי היה להם לחרות הכא נמי אמר לו יהודה אל ישתנו פניך צריך אני לדבר מעט׳ כמוך כפרעה בגימטריא בך אתחל׳ ויגש אליו יהודה סופי תיבות שוה שאמר לו אני שוה לך׳ שכמו שאתה מלך גם אני מלך׳ ועל זה דורש במדרש כי הנה המלכים נועדו׳ בי אדוני׳ פירוש בי עשה מה שתרצה והנער יעל עם אחיו׳ היש לכם אב או אח׳ ועל אמם לא שאל כי ידע שכבר מתה׳ וילד׳ ב׳ במסו׳ הכא וילד זקוני׳ קטן ואידך כי איש הרגתי לפצעי וילד לחבורתי שאם נניח לבנימן כאן הרי כ״ט והרגתי איש דהיינו יעקב בפצעי וילד לחבורתי דהיינו בנימן כי אי איפש׳ להם לחיות זה בלא זה׳ וילד זקני׳ חסר שמסר לו כל מה שלמד מזקנים דהיינו שם ועבר׳ והורדתם שני׳ במס׳ והורדתם את שיבתי׳ והורדתם את אבי הנה׳ משל לפרה שאינה רוצה ליכנס לשחיטה הכניסו את ולדה והיא נכנסה׳ כך יעקב לא רצה לירד למצרים וכששמע שיוסף שם נכנס מיד׳ ויותר ב׳ במסו׳ הכא ויותר הוא לבדו

ואידך ויותר יעקב לבדו מה התם מלחמה דכתיב ויאבק איש עמו אף הכא הכין עצמו למלחמה׳ לא תוסיפון לראות פני ב׳ במס׳ הכא ואידך לא תוסיפון לשוב בדרך עוד הזה שאמר להם ולא די שלא תראו את פני עוד אלא בכל הדרך לא תוסיפו לשוב עוד׳ קשורה בגים׳ תורה׳ שלמד מפיו תורה׳ קשורה ב׳ במס׳ הכא ואידך אולת קשורה בלב נער שהוא נער׳ ואף אם לקח הגביע מפני אולתו שקשורה בו אי נמי מפני שאולתו קשורה צריך שתהא נפשו קשורה בנפשו של אביו לחנכו׳ וקציר ב׳ במ׳ הכא אשר אין חריש וקציר׳ ואידך עוד כל ימי הארץ זרע וקציר ודאי לא בא יוסף לבטל גזירת המקום זרע וקציר לא ישבותו על כן אמר אשר אין חריש וקציר כי ודאי לא ישבותו זרע וקציר וכשיזרעו יקצורו וכאן לא רצו לזרוע שאמרו מוטב שנאכל מה שבידנו ממה שנזרע אותו ואולי לא נחיה עד שנקצור על כן אמר חריש וקציר ולא אמר זרע וקציר׳ רדה שנים במסורת הכא רדה אלי אל תעמוד ואידך רדה והשכבה את ערלי׳ גבי נבוכד נאצר כשירד לגיהנם לומר לך ששקול הגלות כנגד גיהנם׳ פן תורש ב׳ במס׳ הכא ואידך אל תאהב שינה פן תורש׳ זה הוא שאמר וקרעים תלביש נומה ללמדך כל הישן בבית המדרש תורתו נעשית קרעים וזהו אל תאהב שינה בבית המדרש פן תורש מלמודך׳ וכן אמר יוסף ליעקב מוטב שתבא בכאן אף ללכת חוצה לארץ פן תורש מתורה כי לא תוכלו ללמוד שם מפני הרעב׳ כי פי המדבר אליכם בגים׳ בעגלה ערופה שסימן זה מסר להם לאביו שפירש ממנו בעגלה ערופה׳

ומזון ג׳ במסו׳ הכא בר ולחם ומזון לאביו ואידך ומזון לכולא ביה אף על פי שאומר ומזון לאביו ומזון לכולא ביה ששלח מזון לפרנס כלם׳ אל תרגזו י״מ אל תסמכו עלי לומר אחינו גדול הארץ לעשות עול לשום אדם אלא אל תרגזו לשום אדם בדרך לילך על שדה זרועה׳ דבר אחר אמר להם אל תתעסקו בדבר הלכה׳ אליהם אל תרגזו בדרך בגים׳ זהו אל תדברו בהלכה׳ אליהם אל תרגזו בדרך בגימט׳ אל תפסיעו פסיעה גסה׳ עיניכם רואות׳ בגימט׳ הראיתי לכם המילה׳ ויגדו לו חסר יוד שלא הגידו לו עד שהתירו החרם שהחרימו בעשר׳ ארבע פעמים כתוב עגלות בפרשה וד׳ פעמים כתוב עגלה ערופה שפירש ממנו בפרשת עגלה ערופה׳ וירא את העגלות בגימטריא ראה כי בהלכת עגלה ערופה׳ ישראל במראות הלילה׳ ז׳ תגין בשין על שם כי שבע יפול צדיק וקם שבאו עליו ז׳ צרות ונוצל מהם עשו לבן מלאך דינה יוסף שמעון ובנימן׳ גם עלה כתיב בהא רמז לאחר ה׳ דורות׳ יעקב׳ לוי׳ קהת׳ עמרם׳ משה׳ ויוסף ישית ידו על עיניך יעצים עיניך כשתמות הבטיחו שלא ימות בחייו׳ וראש שנים במסורת הכא אחי וראש׳ ואידך זכור עניי ומרודי לענה וראש׳

כדאית׳ במדרש שקרא בנימן לכל בניו על שם הצרות שאירעו ליוסף׳ וזהו על שם וראש אזכור עניי ומרודי לענה וראש׳ חשים ב׳ במסורת מתרי לישני׳ ובני דן חשים׳ ואנחנו נחלץ חשים׳ דאמרינן בפרק מי שמת שהיו בני דן כחשים של קנה׳ פירוש מלמטה הוא אחד ולמעלה הוא מתפצל לכמה קנים שמכאן אחד שהיה לו יצאו רבים׳ וכן נמי נחלץ חשים שדרך הנלחמים להדבק אלו עם אלו שלא יפרידו אותם האויבים׳ ומקצה אחיו לקח בגימטריא החלשים׳ במיטב הארץ בגימטריא גשן׳ ושמתם שנים במס׳ ושמתם שרי מקנה על אשר לי׳ ואידך ושמתם בארון׳ מלמד שהיו ממונים ושרים על ראשי החיילים

והיו

והיו שמם כתובים ומונחים בארגז המלך וזה הוא ושמתם בארון · ויעמידהו ב׳ במ׳ ויעמידהו לפני פרעה· ואידך ויעמידהו לפני אלעזר הכהן· ושניהם חסרים לפי שיעקב היה זקן והיו צריכים לסומכו כדי שיוכל לעמוד · גם יהושע היה מתבייש שנעשה מנהיג לפני משה והיה ירא ממשה שמא יענישהו והיו צריכים לסומכו ולכך חסרים שלא היתה עמידתן שלימה · ביתה פרעה שנים במסו׳ את כל הכסף ביתה פרעה · ערוב כבד ביתה פרעה · בשביל שלא זכר הטובות שעשה לו יוסף והביא כל הכסף לביתו על זה בא הערוב תחלת ביתה פרעה · דבר אחר לומר כמו שמכניסין הכסף חדר בחדר · ביתה תרגום מלגיו כך בא הערוב בחדר פרעה שהיה לפנים חדר בחדר · הא ג׳ במסו׳ הא לכם זרע על שם ונתתם חמשית לפרעה · וחדא ביחזקאל הא דרכך בראש נתתי על שם תחמולו על · זקן · ובחורי ובתולה· וטף · ונשים · הרי חמשה · וחדא בדניאל הא כדי · פרזלא · דהבא · כספא · חרשא · וברזל · הרי חמשה דברים ·

פרשת ויחי יעקב

ויחי יעקב ~~ וירבו מאד ויחי יעקב בגימטריא ראה ששים רבוא · וזהו שנאמר בראותו ילדיו · בראותו אותיות רבואות · ילדיו עולה ששים לומר שראה ששים רבוא מילדיו · ד״א וירבו מאד ויחי יעקב מלמד שראה ל׳ רבוא · דלקמן קאמר במאד מאד והוא ס׳ רבוא · והנה לא כתיב אלא חד מאד דהיינו החצי · וכן כתיבי לקמן ו׳ לשונות והם פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד והכא לא כתיבי אלא תלתא · ויפרו וירבו מאד · ולהאי לישנא דרוש הכי · כי בראותו ילדיו כי עולה ל׳ שראה ל׳ רבואות מילדיו · ד״א ויחי יעקב בארץ שלא חיה ימים טובים בלא צער אלא כמנין ויח״י · י״ז שנה משנולד יוסף עד שנמכר וי״ז שנה במצרים · ד״א ויחי יעקב בארץ מצרים י״ז שנה שהראשוני׳ לא היו חיים שהרי אמר כי ארד אל בני אבל שאולה · שבע עשרה שנה כנגד י״ז שנים שגדל הוא ליוסף · כלכלו י״ז שנה · ויהי ימי יעקב בכל מקום שנאמר ויהי ימי לא הגיע לימי אבותיו · ויהי ימי חנוך ויהי ימי למך וכן בכל מקום שנאמר בו קריבה · שבע שנים וארבעים ומאת שנה · מנה המעט תחלה מה שלא עשה כן באברהם ויצחק בשביל שהיו ימיו מעטים ורעים הזכיר המעט תחלה וחי ל״ג שנים פחות מאביו · משום דכתיב קללת חנם לא תבא · על שקלל רחל ואמר את אשר תמצא את אלהיך לא יחיה · חסרו לו מנין יחי״ה שהוא ל״ג משנותיו · נא ידך · בנים׳ מילה · ויקרבו ימי ב׳ במ׳ הכא ואידך גבי דוד · איתא במדרש אמר הקב״ה אתה עשית קמ״ז מזמורים כמנין שנות יעקב תזכה כמותו מה הוא ובנו מלכו ביחד אף אתה ימלוך שלמה בנך בחייך · ד״א מה יעקב לא הגיע לימי אבותיו אף דוד כן דכתיב ביה והמלך דוד זקן בא בימים וכו׳ · חסד ואמת · פרש״י חסד שעושין עם המתים וזהו אמת · אמ״ת · נוטריקון ארון מטה תכריבין · וישתח״ו · בגימ׳ מודים על בשורה טובה · על המטה שנים במ׳ וישב על המטה · והמן נופל על המטה שהצדיקי׳ אפי׳ כשהן חלשים מתחזקים שנאמ׳ ויתחזק ישראל וישב על המטה והרשעי׳ אפי׳ בתוקפן הן נופלין שנ׳ והמן נופל על המטה· אפרים ומנשה בגימ׳ ראובן ושמעון · יקראו ב׳ במס׳ על שם אחיהם יקראו בנחלתם · בניו יקראו על שבט הלוי · כמו שבכאן נקראו בנחלתם על שם אחיהם שהיו להם ערי המגרש מכל שבטי ישר׳ · קחם נא אלי ואברכם קחם לית וחד קחם

ואנכי תרגלתי לאפרים קחם · פי׳ תרגלתי לאפרים השרתי שכינתי עמו בשביל אפרים · אימתי בשעה שנתברך מפי יעקב וקחם על זרועו שנאמר קחם נא אלי ואברכם · ועיני ב׳ הכא ואידך בפרשת ויצא · מזקן כתיב חסר על שם ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות כשם שרימה יעקב לאביו בברכתו כשכהו עיניו כך עשו לו בניו בברכו אותם שהחליף לו יוסף מנשה באפרי׳ · והוא הצעיר בגימטריא הוא הקטין עצמו לכך זכה ויצא ממנו יהושע שהוא מלא חכמה · וזרעו יהיה מלא בגימטריא יהושע · ויקרא שנים במסורת ויקרא בהם שמי · ויקרא שמו בישראל · לומר שכל שבטי ישראל יקראו על שם יוסף כדכתיב גאלת בזרוע עמך בני יעקב ויוסף סלה · ידעתי בגימטריא חמשה מלכים · שחמשה מלכים יצאו ממנשה · אפרים לפני בגימטריא דגלים בנשיאים · ביום ההוא לאמור ישימך אלהים כאפרים וכמנשה · לאמור מלא · שבששה מקומות הקדים אפרים למנשה כנגד ששה צדיקי׳ שופטי׳ שיעמדו ממנו · ועל כן אם משול תמשול בנו מלא וו׳ אבל אם מלוך תמלוך עלינו חסר וו״ שכל המלכים שעמדו ממנו היו רשעים · שכם אחד בגימט׳ בחלק בכורה · ויקרא יעקב לבניו · שרצה לגלות להם הקץ ונסתם ממנו · אמר יעקב שמא יש בכם חטא אמרו לו תדקדק בשמותינו ולא תמצא בהם חט · ואמר להם גם אין בהם אותיות קץ · ושמעו אותיות שמע ו שאמר להם שמע ישראל שיש בו ששה תיבות · ושמעו בני יעקב · ושמעו בגימטריא הוא בקש לגלות הקץ · ושמעו אל ישראל בגימטריא זהו קצו של מלך המשיח · ראובן בגימטריא לא בכור · יוסף במלואו בגימטריא בכורה · תחד שני׳ במסורת הכא אל תחד כבודי ואידך אל תחד אתם בקבורה שבקש יעקב שאף לאחר הקבורה לא יהיו מזכירין אותו במעשה קרח וזהו בקהלם שנ׳ שם ויקהל עליהם קרח אבל כשמייחסם על הדוכן הזכירו ואמר בן לוי בן ישראל · כי באפם הרגו איש בגימטר׳ זה שכם בן חמור׳ · שמעון ולוי אחים בגימטריא אין להם בארץ · יהודה ביה שמו צריך להיות בראש הדף · בית בראשית · יוד׳ יהודה אתה יודוך · הא הבאים אחריהם בים · שין שמור לך · מם מה טובו אהליך · וו׳ ואעידה בם את השמים · על שם כי ביה יי׳ צור עולמים · אחיך ידך בעורף אויביך רת בגימטריא דוד · דכתיב ביה ואויבי תתה לי עורף · ישתחוו לך שנים במסורת הכא חד · ואידך כל הארץ ישתחוו לך ויזמרו לך · וכן ואדוננו שני׳ במסורת ואדוננו מכל אלהים · ואדוננו דוד על שם כסאו כשמש נגדי רבוא רבבן קדמה · אחד לי ואחד לדוד · גור אריה יהודה בגימטריא דוד ושלמה · גור אריה יהודה רת בגימטריא דוד · גור אריה יהודה בגימטריא זה בחשבון · עלית שנים במסורת מטרף בני עלית · כי עלית משכבי אביך · עלית למרום · לראובן אמר עלית והיית ראוי ליקח מתנות כהונה ומלוכה דכתיב ביה ויתן עוז למלכו ומי גרם לך שהפסדת אותו כי עלית משכבי אביך · וליהודה אמ׳ אבל אתה שמטרף בני עלית זכית ועלית ולקחת מתנות מלוכה · ומחוקק מבין רגליו בגימטריא תלמידי חכמים ובגימטריא מחקק עולה רמח שרמח איברים באדם על שם ערוכה בכל ושמורה · יבא שילה בגימטריא משיח · שילה בגימטריא דכתיב ביה ויתא ראשי עם שאז היתה לקדשו · דכתיב שרי יהודה רגמתם · וירכתו עד צידון כתיב חסר צידן לשון צידה שהיה מספק מזון לישׂשכר · יששכר חמר גרם קרי ביה חמור גרם · ששמעה לאה קול

צעקת

צעקת החמור ויצאה לקראת יעקב והביאתו לאהלה · בין המשפתים שני׳ במסורת הכא·
ואידך למה ישבת בין המשפתים · כמו שהחמור נושא כל המשוי כך היה יששכר נושא
משואו של ישראל בתורה ורוב סנהדרין היו משל יששכר כתיב הכא רובץ בין המשפתים
וכתיב התם למה ישבת בין המשפתים · רובץ שהיו מרביצין תורה בישראל · בלשכת
הגזירת שהיתה חציה בקדש וחציה בחול · וכתיב התם למה ישבת בין המשפתים שהיתה
נחלתו על שפת הים· בין ים ליבשה· כדמתרגמינן אחסנתיה בין תחומיא · למס עובד
שלשה במסורת הכא ואידך דיהושע אשר לא הוריש ויתנם למס עובד · ויעלם שלמה
למס עובד לומר לא די שלימד תורה לכל ישראל אלא שהעלה להם מס מממונו שהיה
מספיק לכל מי שיבא ללמוד · כאחד שבטי ישראל פירוש כדוד · ולכן אותיות של ראשי
פסוקים · ׳דן ׳לישועתך בגימטריא כדוד · יגודנו שנים במ׳ הכא ואידך לעלות לעם יגודנו
פירוש שבני גד לקחו נחלה מעבר לירדן · והיו באין עליו גדודים מהגוים שסביביו וזהו
פירושו גדוד יגודנו · יגוד אותו · והוא יגוד עקב · שהיו גבורים והיו נלחמים בהם ומחזירי׳
אותם עלי עקבם ולא די שמחזירים אותם אלא שהיו עולים אחריהם לארצם לשלול שלל
וזהו לעלות לעם יגודנו שהיו עולים אל עם אשר יגודנו אותו · נפתלי אילה שלוחה נבא
על מלחמת ברק עם ססרא שלקח י׳ אלפים מנפתלי ואמר לשון נקבה אילה שלוחה על
שם דבורה · הנותן אמרי שפר ע״ש ותשר דבורה · אילה שלוחה הנותן אמרי שפר בגי׳ שיר
ושבחה· אילה שלוחה הנותן אמרי שפר בגימ׳ ותשר דבורה וברק בן אבינועם ביום ההוא·
בן פורת יוסף לא הזכירו בשמו כמו שעשה לאחרים שחילק לו כבוד בשביל המלכות
והתחיל בשם בניו · בן פרת בגימ׳ מנשה ואפרים · ד״א בן פורת בן פותר ע״ש פתרון חלומות·
בנות צעדה עלי שור נבא על מלחמת יהושע ביריחו שיורו לו בחצים מן החומה · ותשב
באיתן קשתו שנתחזק כנגדן · מעל ג׳ במ׳ ברכות שמים מעל · מטל השמים מעל· יקרא אל
השמים מעל ואל הארץ לדין עמים · פירוש לדין עמים · כי לדין עמים יקרא אל השמים
למנוע טל ומטר ואל הארץ למנוע לתת יבולה כדכתיב כי בם ידין עמים · ברכות שדים ·
הם השמים שיריקו מטר ורחם היא הארץ שמולדת פירות · רובצת ג׳ במסו׳ ברכות תהום
רובצת תחת · ואידך נמי ביוסף ומתהום רובצת תחת · והאם רובצת והינו דאמרי׳ בפרק ג׳
דתעניות אין לך טפה שיורדת מלמעלה שאין טפחיים עולה מלמטה מן התהום והינו
ומתהום רובצת תחת והאם רובצ׳ יליף רובצת רובצת מתהום רובצת לאשמועינן שהמוצא
קן בים שחייב בשילוח · ולערב יחלק שלל בגימטריא אלו הקרבנות · התחלת התיבה
שאחרי שמותן כגון בכורי · אחים · אתה· לחוף · חמור· ידין · גדוד· שמנה· אילה · בן ·זאב·
עולה לחשבון שס״ה כמנין ימות החמה · ואותיות האחרונות של הברכות כגון · עלה ·
בישראל· מחלב · צידון· עובד · ידוה · עקב · מלך · שפר · אחיו · שלל · עולה שנ״ד כמנין
ימות הלבנה · וזהו שנאמר כה אמר יי׳ נותן שמש לאור יומם חוקות ירח וככבים לאור
לילה וגומר· אם ימושו החקים האלה מלפני נאם יי׳ גם זרע ישראל ישבותו לפני מהיות
גוי כל העמים · יעקב הקדים דן לגד כסדר תולדותם · ומשה הקדים גד לדן לפי שהוא
קבור חלקו · וזאת אשר דבר להם אביהם סיים בוזאת ובו בלשון פתח משה וברכם וזאת
הברכה וזהו מזקנים אתבונן · וימלאו שנים במסו׳ וימלאו לו ארבעים יום · וימלאו ימיה

ללדת · רמז לסוף מ׳ יום הולד נוצר · אנכי מת שלשה במסורת חדא ביעקב ואידך במשה ואידך ביוסף · אף על פי שאמר יעקב לא מת כיון שאמר משה אנכי מת שאמר אותו גם הוא ובלשון שאמר יעקב אמר גם יוסף · וכל זקני · שלשה במסורת וכל זקני פרעה · ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם · וכל זקני העיר ההיא גבי עגלה ערופה · וזהו שדרשו לא שפכה שלא פטרנוהו בלי מזון דהינו וכל זקני פרעה שליוו לארונו של יעקב · צום ג׳ במסורת ויעשו בניו לו כן כאשר צום · הקים את דברי יונדב אשר צום · פן תאמר עצבי עשה ופסלי ונסכי צום לאמר · מה זה מדבר בע״ז ונסכי ופסלי צום אף יונדב צוה לבניו שלא יעבדו עבודה זרה · וכן יעקב כשבקש לגלות הקץ לבניו ונעלם ממנו אמר שמא יש בכם עובדי ע״ז אמרו לו שמע ישרא׳ וגומר · לו ישטמנו יוסף · כשחזרו מלקבור את אביהם עבר יוסף על הבור שהשליכוהו בו ובירך ואמר ברוך שעשה לי נס במקום הזה · אמרו עדין הוא זוכר מה שעשינו לו י״מ לו ישטמנו יוסף הלואי ישטמנו יוסף בלב ולא יעשה לנו מעשה · ואם חפץ לעשות ישיב לנו כל הרעה שגמלנוהו כי מה עשינו לו גרמנו שנעשה מלך מחמת שמכרנוהו ונתגלגל הדבר ונעשה מלך במצרי׳ כן יעשה לנו · התחת אלהים אני בלשון שהשיב יעקב לרחל כשבקשה ממנו שיבקש עליה רחמים וגער בה · בו בלשון השיב לאחיו · על כן הוא · שלשה במסו׳ והשלישי התחת זאת לא ימות שמעי · שבאותו לשון שאמר לאחיו נפרע משמעי שאחיו למדו ממנו לדבר בלשונו · וישבע יוסף את בני ישראל · ולא השביע לבניו · אלא אמר להם בשכם לקחתם אותו ושם תחזירוהו · ובמדרש יש שהשביעם שלא ידחקו את הקץ · כי יוסף ידע את הקץ שיעקב גלה לו · אנכי מת ואלהים פקוד יפקד אתכם · פירוש אנכי בשר ודם היום כאן ומחר בקבר אבל מלך אל חי וקיים הוא יפקוד אתכם · ורמז שני פעמים פ״א פ״א · פירוש כשם שמלכתי פ׳ שנים כך יבוא לכם גואל בן שמונים שנים אי נמי יפקוד לשון חסרון כמו לא נפקד ממנו איש · רמז שמנין פקוד יחסר מת׳ שנה וישאר רד״ו · ויחנטו שנים בהאי פרשה ויחנטו את ישראל · ויחנטו את יוסף · כדאיתא בבכורות דיספד יספדוניה דדלה ידלוניה בשביל שחנט את אביו חנטוהו ג״כ · ויישם בארון כדי שיהא מצוי להם בצאתם משם ·

חסלת ספר בראשית

ואלה שמות

בני ישרא׳ הבאים ר״ת שביה שאף כשהיו בשביה שמות
בני ישראל לא שינו שמותם שבשביל ג׳ דברים נגאלו
ממצרים בשביל שלא שינו את שמותם וכו׳ וג״כ ואלה וא״ו מוסף על ענין וימת יוסף ׳ ואלה
שמות שצוה להם שלא ישנו שמותם ׳ ואמר להם אף על פי ששינו שמו צפנת פענח אתם
אל תשנו שמותיכם ׳ ישראל הבאים ר״ת וסופי תיבות מילה ׳ את יעקב איש ׳ סופי תיבות
שב״ת לומר לך בשביל שבת ומילה ששמרו במצרים נגאלו ׳ הפסוק מתחיל בוא״ו ומסיים
בוא״ו כנגד שנים עשר שבטים ׳ משל לבונה פלטין בעמוד אחד ונפל וחזר ובנה בשנים
עמודים ונפל ׳ בשלשה עמודים ונפל ׳ מה עשה בנאו בשנים עשר עמודים ועמד ׳ כך
אברהם ויצחק יצא מהם פסולת עד שנים עשר שבטים שלא היה בהם פסולת ׳ וזהו ווי
העמודים שהם עמודי העולם ׳ פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד ששה לשונות הן
כנגד ששה שהיו יולדות בכרס אחד ׳ ותמלא ב׳ במ׳ הכא ואידך בפרשת נח ותמלא הארץ
חמס ׳ אל עמו ע״ין עקומה ׳ אמר בשבעים נפש ירדו כאן וכבר נתרבו ממנו ׳ הבה נתחכמה ׳
הבה ׳ עולה שנים עשר כלומר שנתחכם על שני׳ עשר שבטים ׳ והיה כי תקראנה מלחמה
שהיה ירא אולי יבאו עליו מלכי כנען למלחמה על הכסף שליקט מהם ׳ ונוסף שלשה
במ׳ הכא ונוסף גם הוא ואידך ונוסף על נחלת המטה ההיא ׳ יש מפזר ונוסף עוד ׳ שאמרו
מצרים שיגרשו אותנו מן הארץ ׳ ונוסף על נחלתו שיקחו כל הארץ ׳ והקדוש ברוך הוא
אומר יש מפזר אתם רוצים לפזרם ולמעטם ׳ ונוסף עוד שיוסיפו עליהם ככם אף פעמים ׳
ענותו שנים במסורת הכא למען ענותו בסבלותם ׳ ואידך גבי אמנון ותמר ׳ לומר לך מה
התם בענין תשמיש ׳ אף כאן היו מעני׳ אותם כדי למעטן מתשמיש לבטלם מפריה ורביה ׳
רע מסס ׳ ראשון ראשון מתרוסס ׳ בפרק בפה רך שאמר להם בנו לכם ערים לשבת ׳
בחמר חסר והוא אותיות ברמ״ח ברמ״ח איברים ׳ וארבעה מיני עינויין בפסוק ׳ וימררו את
חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה ׳ את כל עבודתם אשר עבדו
בהם בפרך ׳ לכן היתה כל מכה ומכה של ד׳ מכות ולמ״ד של ה׳ מכות חשיב נמי ׳ ויעבידו
מצרים את בני ישראל בפרך ׳ שפרה שנים במסורת מתרי לישני ברוחו שמים שפרה ׳
אשר שם האחת שפרה ׳ כי דרך המילדת שפעמים שהולד נוצר מת לוקחת המילדת
שפופרת של קנה ומשימה תוך מעיו של הולד ומנפחת בו ומשיבה רוח לולד ׳ וזהו שפר׳
לשון שפופרת ׳ ד״א למה נקראת שמה שפרה שמשפרת את הולד ׳ אף ברוחו שמים
שפרה שהקב״ה שפר השמים ׳ על האבנים שנים במסורת וראיתן על האבנים ׳ וארד אל
בית היוצר והנה הוא עושה מלאכה על האבנים כדאיתא בפר״ק דסוטה סימן גדול מסר
להם בשעה שהאשה כורעת לילד ירכותיה מצטננות כאבנים ׳ ד״א מה היוצר ירך מכאן
וירך מכאן וסדן באמצע אף אשה ירך מכאן וירך מכאן והולד באמצע ׳ ד״א מה ענין ליוצר
לפי שנאמר כי הנה כחומר ביד היוצר ׳ המילדת בגימטריא יוכבד בת לוי ׳ כאשר דבר
אליהן ׳ בגימטריא שתבען ׳ עשיתן שנים במסורת מדוע עשיתן הדבר הזה ׳ מדוע עשיתן
את התועבות ביחזקאל ׳ כדאיתא בפר״ק דסוטה שפרעה תבע למילדות שיהיו נשמעות
לו ׳ ומצינו גבי עריות כדכתיב כי את כל התועבות האל ׳ ותחיין ב׳ במסורת בהאי פרשה
כדאיתא בפר״ק דסוטה לא דיין שלא המיתום אלא שהיו מספקות להם מים ומזון ׳ הילוד

ב׳ במ׳הכא ואידך גם הבן הילוד לך מות ימות גבי דוד לומר לך כשם שנענש דוד שהקים
עליו רעה מביתו שאבשלום בנו רצה להורגו · גם פרעה משה שנתגדל בביתו קם עליו
והביא לו כל המכות · וילך איש ב׳ במ׳ הכא ואידך וילך איש מבית לחם יהודה · על ידי
הליכה זו בא גואל הראשון על ידי אותה הליכה יבא הגואל אחרון שהוא משיח בן דוד · כי
טוב הוא · ה׳ תגין ב׳ בטית וא׳ בואו וב׳ בבית · לומר שעתיד לקבל ה׳ חומשי תורה כי לקח
טוב נתתי לכם · ירחים ב׳ במ׳הכא ואידך גרש ירחים · במספר ירחים לא יבוא · תספור ירחי׳
תמלאנה · כדאיתא בפר׳ק דסוטה שמנו לה המצריים ששה חדשים מיום שהחזירה והיא
נתעברה ו׳חדשי׳ קודם שגירשה וזהו תספור ירחי׳ תמלאנה שספרו הירחי׳ כדי שידעו עת
לדתה במספר ירחי׳ לא יבא ולא יכלו לידע מספר הירחי׳ כי היו לה ג׳חדשי׳ קודם שגירשה
וזה הוא גרש ירחים קודם שגרשה היו לה ירחים מהעיבור · ולא יכלה ב׳ במס׳ הכא ולא
יכלה עוד הצפינו ואידך ולא יכלה ארץ מגוריהם · מלמד שעשתה לו מערה בארץ ואפי׳
תחת הקרקע חפשו אחריו מפני שידעו שמשם יצא הגואל וזהו ולא יכלה ארץ ולא יכלה
עוד הצפינו · גומא ג׳ במ׳ הכא ואידך השולח בים צירים ובכלי גומא על פני מים שאפילו
בים שלח צור דהינו בת פרעה להציל כלי גומא · ואידך באיוב היגאה גומא · רמז למאן
דאמר איוב בימי משה היה · ותרד בת פרעה ס״ת דתה · מלמד ששינתה דתה שהלכה
להתגייר · ונערותיה הולכות ג׳ במס׳ הכא ואידך ותקם רבקה ונערותיה לומר שנתגיירה
ותפשה מעשה האמהו׳ · ואידך וישנה ואת נערותיה וישנה ששנה דתה ואת נערותיה שבא
המלאך והרגם לפי שמנעוה לקחת התיבה ולקחה נערות אחרות · האלך ג׳ במסורת הכא
ואידך האלך והכתי בפלשתים גבי דוד ואידך האלך אל רמות גלעד · לומר שדברי נביאי׳
מתקיימים כדברי אורים ותומים · שמרים נתנבאת על משה קודם שנולד כמו שפרז״ל ·
והנה נער בוכה · זה אהרן שהניחתו אצל התיבה · נער בכה בגים׳ זה אהרן · שמך ב׳ במסו׳
שמך לאיש · ועתה שמך יי׳ אלהיך ככוכבי השמים לרוב · נצים ג׳ עברים נצים · וגבי סנחריב
להשאות גלים נצים ערים בצורו׳ חד במלכים וחד בישעיה לומר שהרשעים ישאו שממה
והרוב יחרבו דכתיב כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך · ודרז״ל דהינו דתן ואבירם
שירדו מנכסיהם וחרבו בתיהם · ולכהן ג׳ במסורת ולכהן מדין ושני פעמי׳ גבי פסל מיכה
לאב ולכהן · יתרו היה כומר לע״ז וכנשא בתו משה הוצרך משה לידור לו שבן הראשון
שיולד לו שיהיה כומר לע״ז זה כוונתו כי ידע שיחזיר את חמיו למוטב כמו שעשה שהרי
נתגייר מ״מ נענש שבן בנו נעשה כומר לע״ז שנא׳ ויהונתן בן גרשום בן מנשה · ודרשו חז״ל
בן משה היה אלא שתולין הקללה במקולל · ויסתר משה פניו ב׳ במ׳ הכא ואידך ויסתר עמל
מעיני שאלו היה מביט בזיו השכינה בתוך הסנה והיה מבקש רחמים על ישראל לא היו
גולים יותר כי הסנה הוא סימן עמו אנכי בצרה וזהו ויסתר משה ויסתר עמל מעיני שאם
לא היה מסתיר פניו היה מסתיר עמל מעיני · ראה ראיתי כתי׳ בה״א כנגד ה׳ עבודו׳ בפרך ·
מרר לחץ · ענוי · עבודה קשה · וכנגדם ה׳ פעמים סנה בפרשה · צעקתם ב׳ ואת צעקתם
שמעתי · כי גדלה צעקתם גבי סדום · לומר שגדלה צעקתם כצעקת סדום · מי אנכי ב׳ במ׳
מי אנכי כי אלך אל פרעה · מי אנכי כי הביאותני עד הלום גבי דוד · מלמד שבקש משה
מלכות לו ולזרעו ולא רצה הקב״ה ליתן לו שנאמר אל תקרב הלום ואין הלום אלא מלכות

אמר

אמר משה כיון שהמלכות פוסקת ממני ואינן לבני · שלח נא ביד תשלח · ואמרו לי מה
שמו מה · ס״ת שם בן ארבע אותיות שמסר לו שם · וכתיב בתריה לך ואספת את זקני ישראל
שאין מוסרין אותו אלא לזקנים שבדור · שלשה פעמים אהיה כנגד שלשה אבות והם
אברהם יצחק ויעקב · אברהם והיה ברכה · יצחק גור בארץ הזאת ואהיה עמך · יעקב שוב
אל ארץ אבותיך ואהיה עמך · אהיה עולה עשרים ואחד · וכן התחלת שלשה שמות של
שלש עשרה מדות יי׳ יי׳ אל · וכן ראשי תיבות אברהם יצחק יעקב · וכן התחלת חמשה
חומשי תורה ב׳ו׳ו׳ו׳א׳ · שני פעמים אהיה עולה בחשבון ארבעים ושני׳ שמסר לו שם של
מ״ב אותיות · שלשה פעמים עולה ס״ג והם שנים עשר אותי׳ כנגד שנים עשר שבטים והם
חמשים אותיות · צרף עמהם שלשה עשר אותיות של שמות האבות ויהיה חשבון ס״ג · זה
שמי לעלם · זה עולה כמנין י״ב · מלמד שמסר לו שם של י״ב אותיות · פקד פקדתי אתכם ·
כמנין פקוד חסרתי לכם · מלשון ולא נפקד ממנו איש · העשוי שנים במסורת ואת העשוי
לכם במצרים · ואידך כל הזהב העשוי למלאכה · שכל זהב הבא להם במצרי׳ היו מיחדים
אותו למלאכת המשכן · ושמעו לקולך רוצה לומר שאינך צריך להרבות בקול · כי מיד
ישמעו לך · ושמעו · שנים במסורת ושמעו לקולך · ושמעו מצרים כי העלית בכחך כשדבר
משה עם פרעה שמעוהו כל מצרים · ושמעו ללקולך שנים במסורת ושמעו לקולך ·
אף על פי שקולו היה נמוך היה נשמע בכל מצרים · ולפי שקול בני אדם נמוך לכן הוא
חסר · ואני ידעתי · נון עקומה · רמז לחמשים מכות · להלוך · שנים במסורת בתורה ולא
יתן אתכם מלך מצרים להלוך · כי מאן יי׳ לתתי להלוך עמכם · שלשה היו באותה עצה ·
יתרו איוב בלעם · אמר הקב״ה יודע אני כי לא יתן אתכם להלוך בעצת בלעם · ועל כן אני
צריך להראות ידי לבטל עצתו ואמר בלעם מאן יי׳ לתתי להלוך עמכם לקלל העם · לא
תלכו שנים במ׳ לא תלכו ריקם · לא תלכו אחרי אלהים אחרים · כשיצאו ישראל ממצרים
התרה בהם להשליך ע״ז שבידם לפני שהיו עומדים בין הגוי׳ כדכתיב ביחזקאל ביום ההוא
נשאתי ידי להוציאם מארץ מצרים וגומ׳ ואומר אלהם איש שקוצי עיניו השליכו ובגלולי
מצרים אל תטמאו · תלכון שנים במסורת הכא ואידך ובמנוסה לא תלכון · להקיש גאולה
אחרונה לגאולה ראשונה · ושמלות · שנים במסורת כלי כסף וכלי זהב ושמלות וישאלו
ממצרים כלי כסף וכלי זהב ושמלות · לומר לך שכל כלי הכסף והזהב לקחו אבל שמלו׳
לא ל׳ קחו אלא כל אחד שתים שמלות · אחד לצרור בו הבצק דכתיב משארותם צרורות
בשמלותם · ואחד למלבוש · והיא הספיקה להם כל ימי היותם במדבר דכתיב שמלתך
לא בלתה מעליך · ונצלתם בגימטריא כמצולה שאין בה דגה · מזה בידך מ׳ זה שבידך
שארבעים סאה משקלו · ד״א מ׳ שנה יהיו זה פירוש י״ב שבטים בידך · אמר לו הקדוש ברוך
הוא למשה לא תזוח דעתך אם אין אתה עושה שליחותי המטה הזה עושה שליחותי · הבא
ג׳ במסורת הכא ואידך הבא האנשים הביתה · לך הבא העיר גבי יהונתן ביוסף כתיב הבא
האנשים הביתה שעל ידו באו למצרים · ובמשה גאמ׳ הבא ידך שעל ידו יצאו משם · הבא
העיר רמז שעל ידו יתקבצו ויבאו לעיר שהיא ירושלם כדכתיב כעיר שחוברה לה יחדו ·
בחיקך · שלשה במס׳ הכא חד ותרתי גבי דוד ואתנה נשי אדוניך בחיקך · ושכבה בחיקך
כמו שלקה משה בצרעת כך דוד לקה בצרעת כמו שדרשו רז״ל שנצטרע ששה חדשים ·

אשר אעשה בקרבו׳ אשר בגימטריא דצך עדש באחב שבקרבו היו רשומות המכות׳ היבשה ב׳ במ׳ בפ׳ בראשית׳ מי שם פה לאדם או מי ישום אלם׳ שם לא נאמר אלא ישום לעתיד׳ תאלמנה שפתי שקר ליום הדין שלא ימצאו מענה׳ והוריתיך ה׳ תגין על הא לומר והוריתיך על פי ה׳ חומשי תורה שאתן לך׳ ידבר הוא וגם הנה ר״ת שם של ד׳ אותיות לומר לך שמסר גם לאהרן השם וכל כנוייו׳ יצא שנים במסורת חסר יצא לקראתך יצא המימה׳ אחת דבר אלהים שתים זו שמעתי כשהקב״ה אמר למשה לך שוב מצרימה נחלק הדבור לשנים׳ ונשמע למשה לך שוב׳ ולאהרן לך לקראת משה ויצא מיד ולכך הוא חסר לומר שכבר יצא׳ וכן יצא המימה חסר שעשה עצמו א׳ וה ואמר שאינו צריך לנקביו ומשכי׳ בבקר ויוצא המימה לצרכיו וזהו שאמר לו כבר יצא׳ והנה הוא שם׳ והורתי שנים במ׳ והורתי אתכם את אשר תעשון׳ והורתי אתכם בדרך הטובה והישרה מלמד שהקב״ה הורה להם הדרך ולא טעו באותו דרך׳ המטה ה׳ תגין על ההא לומר שהוא צדיק תשיעי שהיה המטה בידו׳ אדם חנוך נח שם אברהם יצחק יעקב יוסף׳ את המטה בגימטריא ספרינון היה׳ אל יתר שנים במסורת אל יתר חותנו׳ ול׳ יתר זקני הגולה׳ יתר זכה שישבו בניו בלשכת הגזית עם הזקנים שסנהדרין יצאו ממנו׳ שב ב׳ חסרים לך שב מצרימה׳ שב שבע פעמים׳ ואיתא במדרש ששבעה פעמים הלך משה למצרים וחזר׳ ויפגשהו ב׳ במסורת ויפגשהו יי׳ ויבקש המיתו ויפגשהו בהר האלהים לומר בשעה שנתרשל משה מן המילה באו אף וחמה לבולעו ולא היה יכול להם עד שבא אהרן וסייעו שנאמר ויפגשהו בהר האלהים ובזכותו ניצל׳ ויאמן שנים במ׳ ויאמן העם׳ ויאמן אכיש בדוד׳ ב׳ פרנסים טובים עמדו להם לישראל משה ודוד׳ משה אמר מחני נא׳ ודוד אמר תהי נא ידך בי ואלה הצאן מה עשו׳ שני פרנסים נאמנים היו׳ ולכך האמינו בהם׳ נקרה בגימטריא שנה רמז לו עשר מכות יהיו בו שנה אחת׳ הלבנים שלשה במסורת ללבן הלבנים׳ מתכונת הלבנים מקטרים על הלבנים פירוש אותו שיצא מעל הלבנים דהינו מיכה היה מקטר לע״ז כדאיתא במדרש שיצא מיכה מתחת הלבנים׳ תמול שלשום שנים במסורת אשר הם עושים תמול שלשום ואידך אל עם אשר לא ידעת תמול שלשום רות באה אל עם אשר לא ידעת תמול שלשום וקרבוה לכך יצא ממנה גואל שיגאלם׳ וישראל באו אל מצרים אשר לא ידעו תמול שלשום ודחקום ועבדו בהם והשליכו ליאור בניהם לכך יצא מהם משה שהכה אותם בעשרה מכות׳ ולקח ממונם והטביעם׳ צועקים אלי שנים במסורת בפרשת בראשית׳ דבר אחר שאמר להם פרעה מה שחסר לכם מסכום הלבנים תקבעו עצמכם בבנין וזהו צועקים אלי מן האדמה׳ תכבד שנים במסורת תכבד העבודה כי יומם ולילה תכבד עלי ידיך מלמד שהכביד עליהם ביום ובלילה׳ ויעשו בה ג׳ במ׳ יבואו ויעשו׳ ויעשו בני ישראל את הפסח בשכר זאת העבודה זכו לעשות משכן ולהקריב קרבן׳ ישעו׳ שנים במסורת ול׳ ישעו בדברי שקר׳ ישעו ואין מושיע אותם שאין מכווני׳ בתפלתם וישעו בדברי שקר שאינם מכוונין בלבם מה שהם מוציאין מפיה׳ עליהם נאמר ישעו ואין מושיע אבל המכוונים בלבם במה שמוציאין מפיהם עליהם נאמר אז תקרא ויי׳ ענה תשוע ויאמר הנני וזהו שאמר דוד האזינה תפלתי בלא שפתי מרמה׳ אימתי תאזין תפלתי כשהיא בלא שפתי מרמה להכחיש הלב ולומר דבר שאינו מכוין בלבו׳

בלבני · ויפץ ג׳ במ׳ ויפץ העם מעליו גבי שאול לא נפוצו ללבון לבנים ואנשי הפלגה נפצו
על עון הלבני׳ שאמרו הבה נלבנה לבני׳ וכמו שבאותה נפיצה נתבטלה כונתם ומלכותם
כך הנפיצה שנפוץ העם מעל שאול גרם לו שמיהר להקריב העולה קודם שבא שמואל
וזו היתה סבה ראשונה לביטול מלכות שאול · גם תמול גם היום שנים הכא ואידך מדוע
לא בא בן ישי גם תמול גם היום מלמד כשלא כלו חלקם ללבון הלבנים נחבאו כדי שלא
יוכו כדרך שנחבא דוד · נתן ארבעה במס׳ הכא תבן אין נתן לעבדיך · ואידך לחמו נתן
מימיו נאמנים · בתוך ערלים נתן · ועוד אחר בההיא פרשה פרעה שלא נתן תבן טבע בים ·
ולא עוד אלא שירד לגיהנם דכתיב בתוך ערלים נתן אל יורדי בור · כדכתיב שמה פרעה
וכל המונו · אבל לחמו נתן · שנתן מלחמו לדל · מימיו נאמנים כדכתיב הלא פרוס לרעב
לחמך וכו׳ · וכתיב בתריה והיית כגן רוה וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו · לבנים ג׳ ותוכן
לבנים תתנו · נלבנה לבנים · לבני׳ נפלו זהו שדרשו שכל מה שהיו בונין כיום היה נופל
בלילה וזהו לבנים נפלו · וכן באנשי המגדל אמרו שלישו נפל ושלישו נשקע בארץ
ושלישו עודנו קיים · הרעותה · שלשה למה הרעות לעבדך כמו כן במשה ובשניהם שגג ·
וכן אתה תראה שנים גבי משה שענשו בזה הלשון הכא שאמר לו עתה תראה ורמז לו
שלא יכנס לארץ · וכן לקמן אמר לו עתה תראה היקרך דברי שאמרתי לך שלא תכנס
לארץ · ואידך הרעות גבי אליהו הרעות להמית את בנה · דכמו גבי משה בא מלאך להרוג
את בנו והצילו משה בתפלתו כך אליהו החיה בן האלמנה בתפלתו · וכמו גבי משה כתיב
לפרום שבית שבי · כן גבי אליהו ויעל אליהו בסערה השמימה · והצל ב׳ במס׳ הכא ואידך
גבי דוד והצל תציל דאיתקש דוד ומשה כדפרשינן גבי ויאמן ·

פרשת וארא

לעיל מיניה כתיב יגרשם מארצו וסמיך ליה וידבר אלהים מלמד
שלא היה הדבור עמו בארצו אלא חוץ לכרך · וארא וארא · ג׳
פעמים כתיב באבות וירא ג׳ באברהם ב׳ ביצחק א׳ ביעקב · אלהים בגימט׳ הוא דיין · שדבר
אתו משפט · וארא בגימ׳ יצחק כדאיתא במדרש שיצחק גרם לישראל שיצאו ממצרים ·
וארא אל אברהם סופי תיבות אלם · שעשו עצמם אלמים ולא הרהרו אחר מדותי · באל
שדי · וזה אינו חוזר אלא על אברהם ויעקב · ולהם נראה באל שדי · ופרש״י מה שנאמר
ביצחק והקימותי את השבועה אשר נשבעתי לאברהם אביך ונאמר בה באל שדי · דא״א אל
אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי יי׳ פי׳ באלו שתי שמות נראתי להם · בשם יוד
הא הבטחתים להושיבם בארץ לבטח · ובשם אל שדי הבטחתי אותם להפרות ולהרבות
כי זה השם הוא על פריה ורביה · ב׳ דיעקב · ק׳ דיצחק · ם׳ דאברהם והוא בק״ם והוא בארת
בש שדי לכך נראה להם בזה השם · וברת א׳ דאברהם י׳ דיצחק וי׳ דיעקב עולה כ״א כמנין
אהיה · הרי השם ברת וכסת · וזהו חונה מלאך יי׳ סביב ליריאיו · לתת להם את ארץ כנען ·
לתת עולה ת״י ת״ך · רמז לשני מקדשים שעמדו ת״י ת״ך שנים · אשר גרו בה · מנין אשר גרו
בה · עמדו י׳ שבטים בארץ · נאקת כאת בש טת״א בגימטריא האבות · לומר לך שעלתה
צעקת האבות ותפלתם · לכן אמור ב׳ במס׳ לכן אמור לבני ישראל לכן אמור הנני נותן לו
את בריתי שלום · שדורש בספרי כל מה שעשה משה עשה פנחס · משה נעשה שליח
להוציא ישראל ממצרים · ופנחס יהיה שליח להוציא לישראל מגלות · וכן כל הדברים

שעשה משה גם כן פנחס · לכן עולה ק׳ שבזכות אברהם שהוליד בן למאה · ויצחק שמצא מאה שערים · ויעקב הוליד תולדותיו ק׳ שנה יצאו · והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי · ארבעה לשונות של גאולה · כנגד ארבעה מלכיות · ובאחרון כתיב ולקחתי כנגד אדום ועל כן כתיב ביה ולקחתי כאדם הלוקח בחזקה שהוא קשה מכלם · והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי בגימטריא זה עני בישראל לא יפחתו לו מארבע כוסות של יין · מורשה שנים במסו׳ ונתתי אותה לכם מורשה · ואידך משה מורשה קהלת יעקב שבזכות התורה ירשו הארץ כדכתיב ויתן להם ארצות גוים בעבור ישמרו חקיו ותורותיו ינצורו · וכתיב מורשה ולא אמר ירושה רמז שמורישין ולא יורשים שלא יכנסו לארץ · מקצר · חסר וו׳ ועולה כמנין תל׳ לומר שלסוף תל׳ שנה יצאו שנאמר ויהי מקץ ארבע מאות שנה ושלשים שנה · ויצום ד׳ במ׳ ויצום אל פרעה ואחר עשו בני ישראל ויצום לאמר זה הדבר אשר תעשו גבי יהוידע כשהוציא בן המלך ויצום לאמר לא תראו אלהים אחרי׳ גבי מלך אשור בפר׳ השמרונים כשהרגו בהם האריות בזכות משה שנעשה שליח להקב״ה לצוות על בני ישראל · ומה צווי דהתם איירי בע״ז ההיא דמלך אשור · ובענין שפיכות דמים ההיא דיהוידע שצום להרוג אם המלך · אף כאן צום משה להתרחק מע״ז ומשפיכות דמים · אסיר ב׳ אסיר ואלקנה · להוציא ממסגר אסיר · זהו שאמר על בני קרח שמקום נתבצר להם בגיהנם וזהו להוציא ממסגר אסיר · הן אני ד׳ דסמיכי הן אני ערל שפתים · הן אני כפיך לאל · הן אני נשארתי לבדי · ואל יאמר הסריס הן אני עץ יבש · משה אמר הן אני ערל שפתים והקב״ה אמר לו הן אני כפיך לאל כלומר אל תחוש לערלת שפתיך · כי אהיה עם פיך והורתיך · וכן ואל יאמר הסריס הן אני עץ יבש · אל יאמר בלבו מי ילד לי את אלה כלומר יבטח בשם שיש בידו לרפאתו כאשר חלה וילדה ציון · ואני אקשה ועליו נאמר עם עקש תתפל · עקש בגימטריא מלך מצרים · השלך לפני פרעה יהי לתנין ולא אמר ויהי · אלא אחר שתשליך אותו אמור למטה יהי תנין כדי שישמע פרעה שעל פי דבורך יחזור לתנין ולמה לתנין לפי שפרעה אמר על עצמו התנין הגדול הרובץ בתוך יאוריו ורמז לו כשם שזה הוא תנין · וחזר להיות עץ יבש · כך יחזור פרעה להיות עפר רמה ותולעה · והנה לא שמעת עד כה · כה אמר יי׳ כחצות הלילה · כה באת בש לץ · ובפ׳ לץ עולה ר״מ וכל כך מכות לקו · במצרים מ׳ ועל הים ר׳ וזהו שרמז לו לא תשמע עד שתלקה כמנין כה כה וזהו שנ׳ לץ תכה ופתי יערים · כמנין לץ לץ · ויבאש ג׳ ויבאש היאור · וירום תולעי׳ ויבאש מלמד שגם ביאור גדלו תולעים שנבאש מהם · מטתם ב׳ ויבלע מטה אהרן את מטותם · מטה אהרן בתוך מטותם איתא במדר׳ שגם במעשה קרח בלע מטה אהרן את מטותם וכשהוציאו אז חזר ופלטם ולכך לא הוציאו פרח וע״כ כתי׳ ויוציאו את המטת חסר לפי שבלעם · על המי׳ ה׳ במ׳ על המי׳ אשר ביאור · ויחנו שם על המי׳ · בדם הצפור השחוטה על המים החיים · והשמש זרחה על המים · ויראו את המים אדומי׳ כדם · זהו שארז״ל צריך שיתן מים כדי שיהא הדם ניכר במי׳ וזהו שארז״ל ויראו המי׳ אדומי׳ כדם שיהא נראה במים אודם הדם וכן במכת היאור נראה הדם במי׳ ובזכו׳ המצוה שנעשה במי׳ מצאו י״ב עינו׳ מים · והעל ב׳ במ׳ והעל את הצפרדעי׳ והעל אותם הר ההר כדאית׳ פרק מקום שנהגו בפסחים · מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן לשריפה נשאו קל וחומר לעצמן מצפרדעים

שהצפרדעים

שהצפרדעים מסרו עצמן למיתה על קדוש השם ועל כן נמלטו כדכתי׳ וימותו הצפרדעים
מן הבתים מן החצרות ומן השדות אבל לא מהתנורים ׳ אבל משה ואהרן שנאמר בהם יען
לא האמנתם בי להקדישני ולא נשאו קל וחומר מצפרדעים מתו ולא זכו ליכנס בארץ ׳
ועלו ובאו בביתך ובבית עבדיך ובעמך הרי הקדים עבדים לעם ׳ ובתר הכי כתיב ובכה
ובעמך ובכל עבדיך והיינו טעמא דכשלקו בגופן כדדרשינ׳ מובכה שהיו מקרקרין בגופן אז
לקו הוא והעם תחלה שהיו בעצת כדכתיב ויאמר ע׳ עמו ואחר כך בעבדיהם׳ אבל כשעלו
נכנסו תחלה בביתו ובבית עבדיו ואחר כך בעמו ׳ ובכה ג׳ ובכה ובעמך׳ כי בכה ארוץ גדוד׳
בכה יי׳ חסיתי ׳ מלמד שבאו בהם הצפרדעים גדודים גדודים ׳ ואני בכה יי׳ חסיתי שאף על
פי שאינו מפרש שלא היו הצפרדעי׳ לישרא׳ ׳ הקב״ה בצדקתו מלטם ׳ ולעבדיך ג׳ ולעבדיך
מקנה׳ ואידך בירמיה מה חטאתי לך ולעבדיך בהתחננו לצדקיהו כששמוהו בבור ׳ מלמד
שאפילו אם היו מחביאים עצמם תחת הקרקע שם היו באים הצפרדעים ומשחיתים בהם
וגם משחיתים יבול השדה עד שלא נשאר מרעה למקנה ׳ חמרים׳ ג׳ במס׳ הכא תרי ואידך
אסף עשרה חמרי׳ מלמד שאף כאן הממעיט אסף עשרה חמרי׳ ׳ והך ב׳ והך את עפר הארץ
והך כף אל כף ׳ מלמד שהיו הכנים מכים ומטפחי׳ על פניהם ועל כל בשרם׳ טעם הכני׳ ׳
לפי שמנעו המצריים את ישראל מלכת במרחצאות ומתוך כך נתמלאו כנים בבגדיהם
לפיכך לקו הם בכני׳ ׳ ולא יכולו ג׳ במס׳ להוציא את הכנים ולא יכולו ׳ ויחתרו האנשים
להשיב אל היבשה ולא יכולו וירא מואב כי חזקה עליו המלחמה וכו׳ להבקע ע׳ מלך ארם
ולא יכולו מלמד שאף אם היו בורחים אל הים מפני הכנים שם היו באים להם ונלחמים
עמהם ׳ פדות שלשה במס׳ ושמתי פדת חסר ותרתי מלאים פדות שלח לעמו והרבה עמו
פדות ׳ כי זה לא היה פדות שלם ׳ אלא מפני הערוב אבל לעתיד הרבה עמו פדות ויהיה
· גאולה שלימה ׳ ויזבחו ב׳ במס׳ ויזבחו ליי׳ ויזבחו זבחי תודה׳ ד׳ צריכי׳ להודות וא׳ מהם יוצא
מבית האסורי׳ ׳ והפלה ב׳ במסו׳ הכא ואידך והפלה יי׳ את מכותך לומר מה התם מכה בגוף
אף הכא מכה בגוף ׳ דלהכי כתיב הכא בה״א דלאחר ה׳ מכות לקו בגופן בשחין שהיא מכה
ששית והתם כתיב באל״ף ללמד שמופלא שבדיינין קורא׳ וילפינן התם מהכא דמי שלקה
ושנה שאין מתרין בו דבכל מכה ג׳ היתה בלא התראה ׳ ספר ב׳ במסו׳ למען ספר שמי בכל
הארץ ׳ הזכירני נשפטה יחד ספר אתה למען תצדק ׳ כשהקב״ה עושה דין ברשעים שמו
מתעלה ׳ וזהו נשפטה יחד ׳ ספר שמי בכל הארץ ׳ ששמו מתעלה בכך ׳ עודך מסתולל
בעמי לבלתי ר״ת בלעם שעל ידו אינך משלחם ׳ דג׳ היו בעצה׳ יאסף ב׳ במס׳ יאסף הביתה׳
עשיר ישכב ולא יאסף שמי שהיה עשיר והיה לו מקנה רב לפי׳ שעה שכב ולא יאסף
שהכהו הברד׳ ׳ הירא ב׳ במסו׳ הירא את דבר יי׳ ׳ איש הירא ורך הלבב ׳ מה התם הירא
מעבירה שבידו אף הכא נמי היו יראים מעבירות שבידם מכאן אמרו טוב [redacted] הרוג
שהרי כתיב הירא את דבר יי׳ ׳ וסמיך ליה וירד עליהם הברד ומתו׳ ׳ וימטר שנים במסורת
וימטר יי׳ ברד ׳ וימטר עליהם כעפר שאר גבי שליו מלמד שהשליו היה יורד בכח ומכה
לרשעים כדרך שהברד מכה במצרים׳ תיראון ב׳ במסורת כי טרם תיראון׳ לא תערצון ולא
תיראון שאמר להם משה ידעתי כי עד שתסור המכה תיראון אבל כשיהא הדוחה לא
תערצון ולא תיראון׳ ויחדלו ב׳ במסור׳ ויחדלו הקולות ׳ ויחדלו לבנות העיר מלמד שגם

בדור הפלגה המסם השם בקולות וערבבם עד שחדלו לבנות · וגם בכאן חדלו לבנות על ידי הקולות שיצאו מתחת סבלות מצרים · נתך ג׳ לא נתך ארצה · עד נתך עליהם מים גבי שאול המוקעים כאשר נתך חמתי על ירושלם · לומר שתפלת הצדיקים מעצרת המטר · כמו הכא גבי משה · ותפלת הצדיקים מוריד אותו כמו גבי דוד שעשה דין גבי בני שאול והתפלל אל השם וכפר להם וכן יכפר יי׳ לירושלם על ידי תפלת הצדיקים דכתיב וכפר אדמתו עמו · ואש מתלקחת ג׳ במס׳ ואש מתלקחת ונוגה לו סביב גם בכאן בתוך הברד היה האש ויוצא ממנו נצוצות ומאורי׳ וזהו ונוגה לו סביב · הקולות יחדלון ומטר לא יהיה עוד· אבל לא אמר על הקולות שלא יהיו כי יהיו במתן תורה ·

פרשת בא אל פרעה

כשהיה אומ׳ לו לבוא לביתו היה אומ׳ לו בא וכשהיה אומר לו לילך אליו המימה היה אומר לו לך · בא עולה בגימ׳ ג׳ · רמז לו ג׳ מכות יביא עוד עליו · שיתי ג׳ במסו׳ הכא ואידך שיתי כליל צלך · שיתי לבך למסלה מלמד שאף על פי שלא התר׳ בו בפי׳ על מכת חשך רמזה לו וזהו שיתי כליל צלך׳ ולישראל אמר שיתי לבך למסלה שיכינו עצמן לדרך ויחפשו בבתי המצריים בימי החשך לראות כליהם שישאילום מהם כליהם לכשילכו · למען שיתי · כתיב חסר שתי קרי ביה שתי רמז לב׳ מכות חוץ ממכת בכורות שכבר רמזה לו בוהנה לא שמעת עד כה · באזני בנך ובן בנך שעד כאן רחמי האב על הבן אי נמי כנגד ג׳ שהיו במצרי׳ · עד מתי יהיה זה לנו למוקש · זה היינו משה כדכתיב כי זה משה האיש · שלח את האנשי׳ האנשים בגימ׳ גדלים עם קטנים · מי ומי ההולכים · אמר פרעה למשה מה אתם מבקשים כל כך ללכת וכי אתם סבורי׳ ליכנס לארץ · מי ומי ההולכי׳ ליכנס לארץ כי כלם ימותו במדבר׳ חוץ מיהושע וכלב · מי ומי ההולכים בגימ׳ כלב ובן נון והשיבו משה בנערינו ובזקננו נלך׳ כי לא נגזרה גזירה לא על פחות מבן עשרים · ולא על יתר מבן ששים · רעה נגד פניכם · ס״ת הדם · שראה ככב של דם עולה לקראתם · כי חג יי׳ · ד׳ במסו׳ חג יי׳ לנו · באספכם את תבואת הארץ תחגו את חג יי׳ הנה חג יי׳ בשילה מה תעשו ליום מועד ליום חג יי׳ שאמרו לו כי חג יי׳ לנו · וצריכין אנו לאסוף כל מה שיש לנו תבואת הארץ · והנשים לחול במחולות ולא ישאר דבר הכל אתה צריך לשלוח ואם אינך משלח תראה מה תעשה ליום חג יי׳ · ויאכל ה׳ במס׳ ויאכל כל עשב יקם אבי ויאכל קראן לו ויאכל לחם ויאכל גבי נביא השקר שהחזיר לאיש האלהים אשר בא מיהודה · ויאכל פרי מגדיו · מלמד שהארבה אכל כל פרי המגדים ויתרו היה באותה עצה ובשביל שברח והאכיל למשה ניצול הימנה· וכן אותו נביא השקר בשביל שהאכיל לאיש האלהים זכה שדבר עמו השם · וכן עשו בשביל שבא להאכיל את אביו זכה ונתברך · בעץ שנים במסורת הכא ולא נותר כל ירק בעץ · ואידך ונערים בעץ כשלו · בשביל הנערים שלא רצה לשלח שאמר וכי דרך הטף לזבוח · נכשל בעץ שלא נותר כל ירק בעץ · ויסר ג׳ במס׳ ויסר מעלי רק את המות הזה ויסר הצפרדעים ויסר מעלינו הנחש מלמד שעם הצפרדעים ועם הארבה היו נחשים והיו ממיתים בהם ע״כ אמר ויסר מעלי המות · זבחים ועולות ב׳ במס׳ הכא ואידך ויבאו לעשות זבחים ועולות גבי יהוא כשהרג נביאי הבעל · מה התם עשה בהם שפטים ובאלהיהם שנתץ מצבת הבעל והרגם · אף הכא נמי עשה בהם ובאלהיהם שפטים · וכמהו שנים במס׳ וכמהו לא תוסיף

וכמהו

וכמהו לא היה לפניו גבי יאשיהו לומר שגם אחריו לא קם כמהו׳ כדכתיב הכא ואחריו לא קם כמהו׳ וינח ב׳ במס׳ וינח בכל גבול מצרים וינח ביום השביעי׳ מלמד שנח הארבה בשבת׳ ד״א רמז להא דאיתא בתעניות מתריעין ומתענין על הארבה בחול׳ אבל לא בשב׳ וזהו וינח בכל גבול מצרים אפילו אם נח הארבה בכל הגבול אף על פי כן וינח ביום השביעי׳ לך מעלי׳ מעלי בגים׳ בפסח רמז שבפסח יצאו׳ אל תוסף׳ ב׳ במסורת אל תוסף ראות פני׳ אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה׳ אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך בשביל שאמר לו אל תוסף ראות פני כי ביום ראותך פני תמות אמר לו השם בערת מותו אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה׳ לא אוסיף ג׳ הכא ואידך לא אוסיף עוד להכות שרמז לו שכבר כלו המכות׳ ולא יוסיף להכותו אלא מכת בכורות שהיתה על ידי השם לבדו׳ גם האיש משה ס״ת השם בהפך ומשה רמז שנכפלה גדולתו׳ ומת כל בכור׳ ג״פ בכור בפסוק חוץ מבכור בהמה כנגד בכור לאיש׳ ובכור לבהמה וגדול הבית׳ אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר וסמיך ליה החדש לומר שראש בית אב אומר מקודש׳ ד״א אל משה ול׳ אהרן החדש לומר שעדות החדש כשירה בקרובים כמשה ואהרן׳ ראשון הוא לכם וסמיך ליה דברו שאין מקדשין אלא בבית דין הגדול׳ החדש הזה לכם הפסוק משולש יש בו שלשה פעמים חדש׳ וכן בין כל אחד ואחד ג׳ תיבות׳ לומר באחד בניסן ראש השנה למלכים ולרגלים ולחדשים וחשבון חדש בגים׳ לרגלי׳ לכם אותיות מלך׳ ניסן בגימטריא למלכי׳ מתחילין עבור החדש בג׳ לכן שלשה פעמים חדש בפסוק ונושאין ונותנין בה׳׳ שאלו הג׳ פעמים חדש׳ שנים מהם חדשי חדשים שהם חמשה׳ וגומרין בז׳ שארבעה פעמים כתיב עוד חדש בפרשה וכשתסיר שלשה פעמים חדש שבפסוק ישארו שבעה תיבות דשבעה עולין לעיבור השנה׳ לחדשי השנה ב׳ במסו׳ ראשון הוא לכם לחדשי השנה׳ עולת חדש בחדשו לחדשי השנה׳ מכאן דרשו חדש והכא קרבן מתרומה חדשה שבאחד בניסן מתחילין להביא מתרומה חדשה דהיינו ראשון הוא לכם לחדשי השנה דהוא ניסן׳ איש לפי אכלו בגים׳ אכל כזית לומר לך שאם אכל כזית יצא׳ תכוסו על השה׳ שה תמי׳ שצריך שני שיים׳ אחד זכר לפסח ואחד לחגיגה׳ ששה פעמים שה בפרשה כשתצרף עמהם מן הכשבים רמז שאין פוחתין מששה טלאים מבוקרין ואכלו את הבשר הפסוק מתחיל ומסי׳ באכילה על מרורים יאכלוהו רמז שצריך שתי אכילות׳ אכילת פסח ואכילת חגיגה׳
יאכלוהו ארבעה פעמים במסורת שנים בעניני דפסח ואידך אהרן ובניו יאכלוהו בעניינא דמלואי׳ מה התם נצטוו ומפתח אהל מועד לא תצאו׳ הכא נמי ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו ואידך כי מאספיו יאכלוהו׳ דאיתקש גאולה אחרונה לגאולה ראשונ׳ מבושל שנים במס׳ ובשל מבושל׳ ולא אקח מסך בשר מבושל גבי חפני ופנחס לומ׳ שהיו מחללין קדשי השם בכל דבר׳ אף לבשל הפסח׳ כי אכלו אותם בכל אשר חפץ לבם׳ וככה שנים במ׳ וככה תאכלו אותו וככה יהיה בעיר גבי עזרא כשהשביע לבני הגולה לעזוב המשא׳
דאיתקש ביאה שניה לביאה ראשונה כמו שדרשו ראוי היה ליעשות להם נס בימי עזרא כמו שנעשה בימי משה אלא שגרם החטא׳ חגורים שלשה במסו׳ מתניכם חגורים ואידך בענין פסל מיכה ושש מאות איש חגורים׳ וזהו שדרשו שפסל מיכה עבר עמהם בים שאף כשהיו חגורים לילך היה הפסל עמהם׳ ואידך בדניאל והנה איש לבוש הבדים ומתניו

חגורים לומר שאף על פי שהיו בהם רשעים צדיקים שבהם דומין למלאכי השרת ׳ בחפזון ב׳ במס׳ ואכלתם אותו בחפזון ׳ ואידך כי בחפזון יצאת ממצרי׳ ׳ כי לא בחפזון תצאו וזהו שדרשו דלאו בחפזון בישראל הוה דכתיב כי לא בחפזון תצאו ׳ יאכלוהו וסמיך ליה אל תאכלו ׳ לומר שיאכלהו דוקא לשם פסח ולא לשם אכילה גסה ׳ בראשן חסר ו׳ ׳ עד ששה שעות מותר להשהות חמץ ׳ בערב תאכלו מצת חסר ו׳ ׳ ששה ימים רשות לאכול מצה ׳ אך ביום הראשון תשביתו ׳ אך בגימט׳ חובה ׳ שאין חובה אלא ביום הראשון ׳ לא תותירו ממנו עד בקר ׳ עד בקר בגים׳ הוא השני ׳ ליתן בקר שני לשריפתו׳ והיה הדם לכם׳ לכם בגים׳ המילה שבאותו לילה מלו ׳ לאת כתיב חסר ו׳ לומר לך שממילת יצחק עד מילת מצרים היו ארבע מאות ואחד ושלשים שנה׳ ולא יתן שלשה במסורת הכא ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגוף ואידך ולא יתן עליה לבונה גבי חטאת שבזכות הקרבנות ניצולו ׳ ואידך גבי סוטה לא יתן עליו שמן שבזכות הנשים הצדקניות יצאו משם ׳ וזו שלא עשתה כמעשיהם לא יתהדר קרבנה ׳ בחצי הלילה שלשה במסור׳ הכא ויהי בחצי הלילה ואידך ויהי בחצי הלילה ויחרד האיש לומר שגם בכאן חרדו חרדה גדולה ׳ ואידך גבי שמשון ויקם בחצי הלילה בעניינא דעזה ׳ לומר לך שהקב׳ה עושה נס לצדיקים בחצי הלילה ׳ משכו וקחו לכם צאן רמז לבהמה דקה שנקנית במשיכה ׳ משכו בגים׳ מן עבירה׳ שלא יביאו מן הגזל ׳ והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות ׳ ובנתינה כתיב ונתנו על שתי המזוזות ואל המשקוף ׳ הקדים מזוזות למשקוף לומר שאם שינה הסדר יצא׳ מן הדם בגים׳ דמי מילה ׳ ויעשו כן ׳ עשו שתי עשיות אחת לפסח ואחת למילה ׳ קומו צאו ב׳ במסורת קומו צאו מתוך עמי ׳ קומו צאו מן המקום הזה גבי לוט ׳ מה התם הוציאום המלאכים בעל כרחם ׳ אף כאן נמי ׳ למהר שלשה במסורת הכא למהר לשלחם מן הארץ וכצבאים על ההרים למהר ׳ למהר שלל חש בז שהמצריים היו ממהרים לשלחם כצבאים ׳ וישראל היו ממהרים לשלול שלל ולבוז בז ׳ וינצלו את מצרים בגימטריא עשאוה כמצודה שאין בה דגים ׳ צרורות שנים במסורת צרורות בשמלותם צרורות כאלמנות רמז לאלמנות שיכסו פניהם בשמלה ׳ סכתה ב׳ חסרי׳ מרעמסס סכתה ויעקב נסע סכתה ׳ שבזכות יעקב יצאו ממצרים ׳ שמורים ב׳ במס׳ ליל שמורים שמורים לכל בני ישראל שחלק הקב׳ה ליל ט״ו לשנים ׳ חציו ליציאת מצרים וחציו השני לגאולה לעתיד לבא׳ וכל ערל לא יאכל בו׳ וסמיך ליה תורה אחת׳ רמז לקל וחומר שנשא משה במעשה העגל ומה פסח שהוא מצוה אחת אמרה תורה וכל ערל לא יאכל בו ׳ חוצה ג׳ במסור׳ מן הבשר חוצה הן אראלם צעקו חוצה ׳ כי מגרעות נתן לבית סביב חוצה ׳ פי׳ חוץ לבתי׳ היה הקב׳ה מגרעם והורג בכוריהם על כן צעקו חוצה׳ אבל בבית לא נתן המשחי׳ לבא על כן לא הוציא מן הבשר חוצה שלא לצא׳ בחוץ ׳ ואז ד׳ במס׳ ואז יקרב לעשותו ואז תשכיל ואז ירצו את עונם ואז חיל מלך בכל צרים על ירושלם ׳ לומ׳ ואז כשיקרב להקריב קרבן אז יצליח וישכיל וכן ואז כשחיל מלך בכל צר על ירושלם ואז ירצו את עונם ׳ למועדה מלא ו׳ לומ׳ לך ששה ימים בשבוע חייב בתפילין ׳ ויש ו׳ ימי מועד שאין בהם תפילין והם פסח עצרת ראש השנה ויום הכפורים סוכה שמיני עצרת ׳ פארך חבוש ׳ בגים׳ אלו תפילין׳ והיו לך לאות על ידך בגימטריא זרוע שמאל ׳ תורת יי׳ בפיך בגים׳ זה הוא קרית שמע ׳ הוצאן חסר יוד שבמכה עשירית הוציאן

ונתנה

ונתנה לך · נ׳תגין על ההא׳ לומר לך אם תשמור ה׳ חומשי תורה יתננה לך · מימי׳ ימימה · ג׳במס׳מועדה מימי׳ימימה · מימי׳ ימימה תלכנה בנות גבי בת גלעד · חג יי׳ בשילה מימים ימימה ועלה האיש מעירו מימים ימימה גבי אלקנה והעלת לו מימים ימימה גבי שמואל וזהו שדרשו מימים ולא כל ימים למעוטי שבתות וימים טובים · והיינו דכתיב ימימה גבי חג יי׳ · וכן גבי אלקנה ושמואל שהיו עולין ברגל וכן מימים ימימה דכתיב גבי בת גלעד דנשים נמי פטורות מן התפילי׳ · וכל פטר שנים במס׳וכל פטר חמור תפדה בשה וכל פטר שגר בהמה כדאיתא בבכורות פרה שילדה כמין חמור וחמור כמין סוס פטורין מן הבכורה שנאמר פטר חמור · פטר שגר בה״מ עד שיהא היולד והנולד חמור · הקשה ב׳במס׳ ויהי כי הקשה פרעה לשלחנו ואידך מי הקשה אליו וישלם שדורש במדרש זה הפסוק על פרעה · והיה לאות על ידכה ה׳תגין על ההא׳ כנגד ה׳פרקי׳ עד הפרק שמניחין בו תפלין ולטוטפו׳ בין עיניך בגימטריא אלו ארבעה בתים ·

פרשת ויהי בשלח

את העם בנים׳גם ערב רב · ויסב אלהים את העם דרך המדבר שערך להם שולחן והיסבן לאכול כדא׳ היוכל אל לערוך שולחן במדבר · וחמושים מזויינין על שם חמשה כלי זיין הנזכרים בפסוק מגן וצנה ורומח וחצי׳ ומקל יד · השבע השביע ב׳במס׳הכא ואידך גבי שאול כי השבע השביע את העם כדדרשינן הכא מלמד שהשביע את אחיו שישביעו לבניהם אף התם נמי השביע לעם שישביעו אף לאותם שלא היו שם כשהשביעם ולכך נלכד יהונתן אף על פי שלא שמע את השבועה · ולילה בעמוד אש · ולילה ו׳במס׳הכא ואידך ולילה אור בעדני ולילה כיום יאיר · ולילה ולא דומיה לי ולילה באים להרגך ולילה ללילה יחוה דעת · וזהו ולילה באי׳להרגך שבליל ז׳השיגום ובאים להרגם ולילה אור בעדני וביום יאיר לי בעמו׳אש ע״כ ולילה ולא דומיה לי שאמרתי לפניו שירה ולילה ללילה יחוה דעת שלילה זה מחוה דעת ללילה מלחמת סיסרא שהיתה ג״כ בלילה שנא׳ הככבי׳ ממסלותם נלחמו עם סיסרא · ואימתי ככבים נראין בלילה · לא ימיש עמוד הענן יומם ועמוד האש וגו׳ · שעמוד האש משלים לעמוד הענן מדכתיב לפני העם ולא כתיב מלפני העם · משמע שלפעמים היו שניהם לפני העם · לא ימיש ב׳במסור׳הכא ואידך ביהושע לא ימיש מתוך האהל · כמו שהעננים היו משלימי׳ זה לזה כך עשה יהושע משכי׳בבקר עד עמוד האש ללמוד ולערב הקדים ולמד עד עמוד הענן והיינו לא ימיש כמו שהעננים לא משו כך יהושע לא מש מתוך האהל ועל כן זכה לילך לפני העם · נכחו ב׳במס׳נכחו תחנו על הים · כי נכחו יצא ביחזקאל מה התם בשער שנכנס לא יצא כדכתיב לא ישוב דרך השער אשר בא בו כי נכחו יצא · אף כאן פרעה וחילו הדרך אשר נכנסו בים לא יצאו בו אלא מצד אחר כדאיתא בפסחים שאמרו ישראל כמו שאנו עולין מצד זה כך הם עולי׳מצד אחר · אמר הקב״ה לים ופלטן לצד שיצאו בו ישראל · וחזקתי ב׳הכא ואידך וחזקתי את זרועות מלך בבל · שהקב״ה מחזיק לב הרשעים לטורדן מן העולם · ויהפך ב׳הכא ואידך ויהפך להם לאויב שפרעה נהפך להם לאויב · ביד רמה שלש׳הכא ואידך והנפש אשר תעשה ביד רמה כמ׳ שלח לך אנשים גבי ע״ז מלמד שפסל מיכה עבר עמהם כמו שדרשו ועבר בים צרה · ופרעה ב׳במס׳ ופרעה הקריב · ופרעה חולם · כאשר כבדו אתכם מצרים ופרעה הלא כאשר התעולל

בהם · פי׳ אף על פי שפרעה חלם ופתר לו יוסף חלומותיו לא זכר לו זו הטובה ופרעה הקריב להלחם עם ישראל על כן התעלל בהם · הקריב ב׳ במס׳ ופרעה הקריב · הקריב את קרבנו כיון שבא לפני בעל צפון הקריב קרבן לו · והנה מצרים נוסע אחריהם · זה עוזא שר של מצרים · ולכך אמרו עזי וזמרת יה עסד כנגד שר של מצרים · תחרישון ב׳ הכא ואידך מי יתן החרש תחרישון שאמ׳ להם משה מי יתן החרש תחרישון כי יי׳ נלחם לכם ואין לכם לצעוק אלא תחרישון ותהי לכם לחכמה כי תבטחו ביי׳ · מה תצעק אלי רמז לו אתה עתיד לצעוק אלי מ׳ יום בהר להתפלל על ישראל · וה׳ תיבות על אחותך מרים אל נא רפא נא לה · כי עת לקצר ועת להאריך אבל עתה אין עת להתפלל כלל אלא דבר אל בני ישראל ויסעו · הרם ג׳ במס׳ הרם את מטך · כשופר הרם קולך · מלמד שהממם וערבב אותם בקולו ואידך ואתה הרם לך גבי אלישע השצף הברזל · כמו הכא נעשה נס על ידי המים אף התם נעשה נס על ידי המים · ובקעהו בזכות ויבקע עצי עולה ובזכות בקע לגלגולת קרי ביה בקע וזהו שבזה השם נבקע המים · ויאר ב׳ במסור׳ ויאר את הלילה · אל יי׳ ויאר לנו וזהו ויהי הענן והחשך למצרי׳ שלא סר עמוד הענן כמו בשאר הלילות שלא היה הולך לאחוריהם כדי להחשיך למצרים אבל לישראל היה אור דכתיב אל יי׳ ויאר לנו · ויולך ד׳ במ׳ ויולך יי׳ את הים · ויולך אותם שמרונה גבי אלישע כשהכה לעבדי מלך ארם בסנורים לומר שגם מצריים הוכו בסנורים · ואידך ויקח נבוזראדן ויולך אותם בבלה ואידך גבי שארית הגולה שחשכו עיניהם מהגלות כאלו הוכו בסנורי׳ · זה אל זה ב׳ דסמיכי ולא קרב זה אל זה · וקרא זה אל זה ואמר קק״ק שבקשו המלאכים לומר שירה ואמר להם הקב״ה מעשה ידי טבועים בים ואתם אומרים שירה וזהו ולא קרב זה אל זה אותם שנאמר בהם וקרא זה אל זה · ברוח קדים שנים במ׳ הכא ואידך ברוח קדים תשבר אניות תרשיש · מלמד שנשתברו כל אניות שבים כשנבקע · באשמורת הבקר ב׳ · הכא ואידך ויבא בתוך המחנה באשמורת הבקר גבי שאול בהלחמו עם אנשי יבש גלעד שהיא עת רצון שהב״ה עושה בה נס לצדיקי׳ · וישקף ב׳ הכא ואידך וישקף על פני סדום כמו שלשם נידונו באש וגפרית כך נדונו כאן וישקף אבימלך וישקף ארונה ויראה את המלך כמו שהיה אבימלך מלך פלשתים כך היה ארונה מלך כדכתיב את הכל נתן ארונה המלך למלך · ויהם ב׳ במס׳ ויהם את מחנה מצרי׳ · ויהם יי׳ את סיסרא לומ׳ כמו שבכאן היה עמוד הענן יורד ומלחלח את הקרקע ועושהו טיט ועמוד האש מרתיחו והיו טלפי סוסיהן מתמוטטות כך היה סיסרא וכמו שלשם גרפם נחל קישון · כך בכאן פלטם הים ליבשה · וינהגהו בכבדות על שאמר תכבד העבודה · לפנות בקר · ב׳ הכא ואידך יעזרה אלהים לפנות בקר · שעזרם אלהים לפנות בקר · לאתנו אותיות לתנאו שהתנה הב״ה על הים במעשה בראשית שיבקע לפני ישראל · חמה מימינם ומשמאלם חמה כתיב חסר שהק״בה נתמלא עליהם חימה על פסל מיכה שעבר בים והיינו דכתי׳ ועבר בים צרה ס״ת רמה שהוא בגימט׳ פסל מיכה · אז ישיר ב׳ · ואידך אז ישיר ישראל לומר אף על פי שלא הזכיר שם משה מ״מ גם הוא אמר שירה כמו בכאן אלא שלא הזכירו שלקה ע״י המים · אז ישיר אמר בלשון שנתרעמתי ומאז באתי אל פרעה באותו לשון אתחיל לשבח ולקלס · ישיר יוד שיר ש׳ שירות ישיר · באר · האזינו · יהושע · דבורה · חנה · דוד · שלמה חזקיה · ושירה לעתיד · אשירה ג׳ הכא ואידך אנכי ליי׳ אנכי אשירה כמו בכאן טבעו בים

סוף ·

סוף׳ גם לשם נחל קישון גרפם ואידך אשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו על שם גפן ממצרים תסיע׳ עזי ג׳הכא ואידך בהלל ואידך עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה׳ ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה׳ זה שאז״ל שמים מתוקים היו נוזלים מקרקע הים ושאבו מים בששון׳ מרכבות ד׳במס׳הכא ואידך ואת מרכבות השמש שרף באש גבי יאשיהו כשביער עבודה זרה מלמד שפרעה וחילו היו מציירין עבודה זרה שלהם בבגדיהם׳ ואידך גבי שבנא מרכבות כבודך שהלך להשלים עם סנחריב ולעבוד עבודה זרה׳ אבל אני לא ידעתי נפשי בטיב עבודה זרה אלא מרכבות עמי נדיב כדכתיב רוכב שמים בעזרך׳ ומבחר ב׳ומבחר שלישיו׳ ואידך ומבחר בחוריו ירדו לטבח׳ שלאחר שטבעו בים ירדו לטבח׳ איבריהם בסלעים שבים׳ במצולות ג׳ירדו במצולות׳ ואת רודפיהם השלכת במצולות׳ במחשכים במצולות שהיו במחשכים במצולות כדכתיב ויהי הענן והחשך׳ בכח ארבעה במס׳ נאדרי בכח׳ ואידך הרימי בכח קולך דאיתקש גאולה אחרונה לראשונה׳ ואידך איש חיל בכח קול יי׳ בכח זה הוא שאמרו שמדמין אותו לבריותיו׳ קמיך ב׳ תהרוס קמיך׳ שאין קמיך עולה תמיד ע״כ תהרוס קמיך׳ תשלח ה׳תשלח חרונך׳ מבצריהם תשלח׳ מלמד כמו שלקו הם על הים כך לקו במצרים והרס מבצריה׳ ואידך שלח תשלח את האם׳ תשלח רוחך יבראון׳ אבל ישראל עברו ביבשה בים כדכתיב תשלח קציריה עד ים׳ ומכל מקום לא נכנסו לארץ כדכתיב שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך׳ ששלח האבות מעל פניו והמיתם במדבר ולקח הבני׳ והכניסם לארץ׳ ומכל מקום יש להם חלק לעולם הבא כדכתיב תשלח רוחך יבראון׳ וברוח ד׳במס׳ וברוח אפך׳ וברוח שפתיו ימית רשע׳ וברוח בער שברוח ממית הרשעים ומבערם׳ ואידך וברוח פיו כל צבאם׳ שאלו הוא מבער ברוח ואלו בורא ברוחו׳ בלב ים ג׳קפאו תהומות בלב ים׳ דרך אניה בלב ים׳ פי׳ ישראל הלכו בים בדרך ישרה וסלולה כדרך האניה בלב ים׳ כדכתיב דרך לעבור גאולי׳ אבל מצרים הלכו מטורפים בלא דרך׳ והיו כשוכב בלב ים׳ צללו ג׳הכא ואידך לקול צללו שפתי׳ ויהי כאשר צללו שערי ירושלם׳ לומר שהביא על מצרים קולות וחרב׳ קולות דכתיב לקול צללו׳ וחרב׳ מה צללו דהתם דכתיב אם תשגו יד אשלח בכם׳ אף הכא קולות וחרב׳ ויאמינו ב׳ ׳ ויאמינו ביי׳ ויאמינו אנשי נינוה ביי׳ כדאיתא במדרש לא נשאר עד אחד שלא נשאר אלא אחד והוא פרעה והלך בנינוה ומלך שם וזהו ויאמינו אנשי נינוה ביי׳ נזכר למה שראה במצרים ועל הים׳ ובמשה ב׳ובמשה עבדו׳ וידבר העם באלהים ובמשה׳ לומר לך החולק על רבו כחולק על השכינה והמאמין בדברי חכמים כמאמין בשכינה׳ נחית׳ ב׳במס׳נחית כחסדך׳ נחית כצאן עמך׳ מה הרועה מרעה בצאן כל אחד לפי המרעה הראוי לו׳ כך היה הענן מנחה אותם כל אחד לפי מהלכו׳ הגדול לפי גדלו והקטן לפי קוטנו׳ ומה הרועה מרביץ הצאן בצהרים שלא יכם שרב ושמש׳ כך היו מוקפי׳ בענני׳ שלא יכם שרב ושמש׳ עם זו גאלת ג׳עם זו קנית׳ עם זו יצרתי לי׳ שעם זו קנית כשנטלת אותם וכאלו יצרתם אז בריה חדשה׳ בטים׳ ב׳במ׳מי כמוך בטים׳ הנחמים בטים׳ דורשו על ע׳ שעושי׳ אותה תחת האילנו׳ כמו תחת הטלה ורגילי׳ לעשות׳ שיש לה צל כי יש אשרות שיש להם פירות ואין להם צל׳ וטלה יש לה צל ואין לה פירות׳ אבל הקב״ה צלו נאה ופירותיו מסותקי׳ ויש לו צל והיינו דכתי׳ בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי׳

אחז שנים במסורת אחז בקרנו׳ המזבח ׳ חיל אחז מלמד שאחזו חיל ורעדה והוצרך לאחת בקרנות המזבח ועוד חד מלישנא אחרינא שמאל בעשותו ולא אחז ׳ לשבתך שלשת במ׳ מכון לשבתך פעלת ׳ ואידך בנה בניתי בית זבול לך ׳ מכון לשבתך עולמים וחבירו זהו שאחז״ל בית המקדש של מטה מכון כנגד בית המקדש של מעלה ׳ מכון לשבתך פעלת יי׳ בנה בניתי בית זבול לך מכון לשבתך כנגדו ׳ לשבתך בגימטריא אלו ירושלם ציון ׳ ידיך ׳ יוד יתירה בשביל עשרה נסים שנעשו במקדש ובשביל עשר קדושות שנתקדשה הארץ ׳ יי׳ ימלוך ׳ פסק ׳ לומר לך כשיבא העת שיאמרו יי׳ מלך יי׳ מלך יי׳ ימלוך לעולם ועד אז תפסוק מלכות אדום ׳ משה הקדים יי׳ למלכות ודוד הקדים מלכות ליי׳ שנאמר ימלוך יי׳ לעולם לפי שסיים ודרך רשעים יעות ׳ לא רצה להזכיר השם על הרעה ויסע שנים במ׳ ויסע כצאן עמו ׳ מלמד שהיו מוצאים שם אבנים טובים בקרקעית הים והסיעם משה בעל כרחם כצאן הזה שהרועה מסיעו מעדר לעדר ׳ ועוד חד באיוב ויסע כעץ תקותי שעל ידי פרעה שהיה עמו בעצתו בעבודת פרך נפרע לו מדה כנגד מדה שנאמר ויסע כעץ תקותי ׳ מרתה שנים במסורת הכא ויבאו מרתה ואידך כי מרתה בירמיה ׳ מה התם היו ממרים ביי׳ אף הכא נמי ׳ חק ומשפט שלשה במסורת הכא חד ואידך ביהושע וישם לו בישראל חק ומשפט ׳ כשכרת ברית עם ישראל ללמד בישראל חק ומשפט בעזרא מה התם נתנו להם חקים ומשפטים אף ביהושע כאלו בו ביום ניתנה להם התורה שקבלו לעבוד את יי׳ ׳ וכן בעזרא נתחדש להם כתב של תורה ׳ שם שם לו חק ומשפט ׳ זה פרה אדומה שכשם שזה המר ממתיק המרים כך פרה אדומה מטהרת הטמאי׳ ומטמאה הטהורים ׳ שם בגימטריא פרה אדומה ׳ מחלה אותיות הלחם אותיות המלח לומר לך ששמונים וארבעה מיני חלאים תלויים במרה ופת במלח וקיתון של מים מבטלתן ולכך סמך לו עינות מים ׳ רפאך רפואה ׳ שרפואה שבידי שמים באה בשופי ושבידי אדם באה בקושי ׳ על כן ורפא דגש ׳ סין בגימטריא הסנה ונקרא סיני על שם יוד דברות שנתנו בו ׳ לשובע ד׳ במ׳ באכלנו לחם לשובע ׳ ואכלתם לחמכם לשובע ׳ צדה שלח להם לשובע׳ מלמד שגם במצרי׳ זימן להם הקב״ה ספוקיהם כמו שדרשו רז״ל הדגה אשר נאכל במצרים חנם ׳ וכי תעלה על דעתך שנתנו להם בחנם השתא אפילו תבן לא נתנו להם וכו׳ אלא שהקב״ה היה מזמין להם דגים בכדיהם ׳ וזה הוא צידה שלח להם לשובע ׳ אנסנו הילך בתורתי שלא ניתנה התורה אלא לאוכלי המן ׳ והיה משנה ׳ כל מעשה השבת כפול ׳ שני כבשים ׳ שתי ככרים ׳ שתי נרות ׳ זכור ושמור ׳ בשמעו שלשה במסורת הכא ואידך וירא בצר להם בשמעו את רנתם ׳ ואידך בשמעו את דברי הא״ה הזאת ׳ בשביל שצר להם שלא היה להם לחם לאכול ׳ ובדין התלוננו שמע תלונותם אבל מי שהוא בשלום ׳ ובשמעו את דברי האלה יתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי לא ישמע לו יי׳ ׳ ויהי כדבר אהרן ולא משה כי בזכות אהרן היו הענגים לכך סמך והנה כבוד יי׳ נראה בענן ׳ השליו שנים במסורת הכא ותעל השליו ׳ ויאפסו את השליו ׳ לומר שגם בכאן אספו ממנו הרבה אלא שפסק ולכך חזרו והתלוננו עליו ׳ זה הדבר אשר צוה יי׳ בזה הפסוק יש ט״פא ביתא ׳ לומר לך כל המקיים את התורה הקב״ה מזמין לו פרנסתו בלא טורח כאוכלי המן ׳ מחספס בגימטריא עולה רמ״ח שהיה המן נבלע ברמ״ח אברים ׳ ויותירו שני׳ במסורת הכא ואידך

ויותירו

ויותירו כדבר יי׳ · ויותירו אנשים ממנו · התם שהותירו כדבר יי׳ נשתלחה בו ברכה · והכא שעברו על דבר יי׳ והותירו נשלח בו קללה · וירם תולעים וירם שנים במן וחד וירם כבוד יי׳ אלהי ישראל שבעו וירם לבם · וירם תולעים ויבאש · וירם לבם · זה גסות הרוח ולכך נסתלקה שכינה שנאמ׳ וירם כבוד אלהי ישראל דאמרי׳ בפר״ק דסוטה כל מי שיש בו גסות הרוח כאלו דוחק רגלי השכינה וחד וירם תולעים שאם רם לבבו שיש בו גסות הרוח ירום תולעים · וזהו ששנינו מאד הוי שפל רוח שתקות אנוש רמה · ונמס ב׳ הכא ואידך שיניו יחרוק ונמס · שהיה המן נימס ושותין ממנו החיות ואומות העולם צדין אותן ואוכלין וטועמין בהם טעם מן והיו חורקין את שיניהם ונמס על טובתם של ישראל · שבתון שבת קדש הקדים שבתון לשבת · ואחר כך קדש · ובפרשת ויקהל הקדי׳ קדש לשבת יהיה לכם קדש שבת שבתון ליי׳ לומר שמוסיפין מחול על הקדש בכניסתו וביציאתו שצריך שביתה קודם שיבוא עיקר הקדושה · ולאחר שיצאה הקדושה· וכן במקום אחר נאמר את שבתותי תשמורו הקדים שבת לשמירה ובמקום אחר הקדים שמירה לשבת כההיא דתנן לא יצא החייט במחט שלו סמוך לחשיכה · ושמירה אחריו שאסור ליהנות ממעשה שבת כגון לרחוץ במרחץ שנתחמם לצורך ישראל· אל יצא ג׳ במס׳ הכא ואידך אל יצא פליט מן העיר · איש אל יצא בואו הכום · אל יצא איש ממקומו · הינו חוץ לד׳ אמות לפי שיצא חוץ לתחום · אל יצא פליט מן העיר הינו תחום שבת אל יצא איש בואו הכום רמז לבית דין לוקין על עירובי תחומין דבר תורה · ורמה שנים במסו׳ ורמה לא היתה בו · ורמה תכסה עליהם · לומר לך שאין הרמה שולטת במתי׳ בשבת ואין רמה שולטת באוכלי המן כדאי׳ בהמוכר את הספינה · וחם השמש ונמס ג׳ במ׳ הכא ואידך וחם הוא אבי כנען · וחם לאדוני המלך· אם ישכבו שנים וחם להם כדאיתא ביומא שהמן היה מברר הכל אם נשאת תוך ג׳ חדשים וילדה ספק בן ט׳ לראשון או בן שביעי לאחרון בבית מי שנמצא העומר שלו היה אביו וזהו אם ישכבו שני׳ וחם להם היה מתברר על ידי וחם השמש וכן אם זרק לה קדושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה אם נמצא עומדת בביתו והיה קרוב לו ואם נמצא בבית אבידה היה קרוב לו וזהו וחם לאדוני המלך שדורש בסנהדרין על קדושין · וחם השמש שהיה מתברר על ידו וכן גבי עבד כנען · זה אומר שלי הוא בבית שנמצא עומרו שלו היה וזה הוא וחם הוא אבי כנען · אדוני אבי הרא״ש ז״ל · לאחד · ב׳ במסורת · הכא שני העומר לאחד · ואידך ככה תעש׳ לאחד כמספרם · כל אחד היה׳ מנחתו עשרון אחד וכבש הבא עם העומר היתה מנחתו שני עשרונים · ואיתא במדרש אחד לכבש האחד· היתר להקב״ה שהוא אחד וכן נמי תעשה לאחד כמספרם · כמו שעשיתם לכבש כן תעשו · עשרון אחד יתר להב״ה · ללקוט · שנים במסורת הכא יצאו מן העם ללקוט · ותקם ללקט · מהתם ילפינן כ׳ לקט · ג׳ אינו לקט · אף הכא שני׳ לקטו ביום הששי · ומצאו ביום השבת · יצאו ללקוט השלישי ולא מצאו · ותורותי · שנים במסורת בפרשת ואלה תולדות · למען יראו את הלחם · ראשי תיבות אליה · לומר שיהא שמור עד שיבא אליה · והנח שנים במסורת הכא ואידך והנח אל הסלע דבגדעון · מה התם נתעכל מאליו גם המן נבלע באיברים ונתעכל מאליו · והעומר עשירית האיפה סמך והעומר לפר׳ המן רמז שיאכלו המן עד שיקריבו העומר · תריבון ג׳ מה תריבון עמדי · האתם תריבון לבעל · אם לא אל תריבון וכאלו מריב בלשון

עבודה זרה וזהו אמ׳תריבון לבעל · למים ה׳ ויצמא שם העם למים · רפיתי למים הוי כל צמא לכו למים · ואדיריהם שלחו צעיריהם למים · לא צמא למים · פירוש אם יצמאו למי׳ שאדיריהם שלחו צעיריהם ולא מצאו מים · לכו למים דהיינו תורה · ויתרפאו למים ולא יהיה לא רעב ללחם ולא צמא למים · העליתנו ב׳ במסורת למה העליתנו ממצרים המעט כי העליתנו במחלקותו של קרח לומר שאותם עצמם הם שדברו בכאן · ומטך שנים במ׳ בפרשת וישב · אם אין ד׳ במסו׳ היש יי׳ בקרבנו אם אין · אם אין אתה דבר גבי אבשלום כשיעץ לו לצאת למלחמה עם דוד · אם אין אתה שמע לי · היש בה עץ אם אין · פירוש אני אמרתי כי היא ארץ טובה ורחבה · אם אין אתה שמע לי ושלחת מרגלים לראות אם יש בה עץ אם אין · חייך שאתה צריך להלחם כההיא אם אין דאבשלום דאיירי במלחמה כמו שאמרו רבותי׳ אם לא שלחו מרגלים לא היו צריכין לכלי זין וכן בכאן בשביל שאמרו היש יי׳ בקרבנו אם אין בא עליהם עמלק · ברפידים · ברף ידים · שרפו ידיהם מן המצות · עם ישראל ברפידים בגימ׳ רפו ידיהם מן המצות · וצא ב׳ הכא ואידך וצא השדה · שאמר לו לצאת חוץ לעננים · אמונה עד בא השמש שהזכיר זכות אבות · אמונה זה אברהם · דכתי׳ והאמין ביי׳ · עד בא זה יצחק דכתיב ביה ויצחק בא מבא · השמש זה יעקב דכתי׳ ביה וילן שם כי בא השמש · זכרון בספר ושים באזני ר״ת זבו״ב שרץ אחר דמן של ישראל כזבוב · מחה אמחה בגימ׳ זה המן · אמחה ב׳ במ׳ הכא ואידך במבול מה התם נמחו כל אשר בארץ · אף עמלק צריכין למחותו שלא ישאר לו שום זכר ולכך נענש שאול שהשאיר לו שום זכר · נסי ב׳ במ׳ הכא ואידך ואל עמים ארים נסי · מה התם נס ממש כמו וכנס על הגבעה אף כאן נס ממש שקרא להקב״ה נסי ודגלי · כי יד · יוד של כי ויד בגימטריא דו״ד · מדר דר בגימטריא לימות המשיח ·

פרשת וישמע יתרו

אמרו רבותינו ששמע קריעת ים סוף · שכשנקרע הים נהם נהמה גדולה עד ששמעו כל מלכי מזרח ומערב · וזהו שנאמר וינהום עליו כנהמת ים ואמרו גם כן ששמע מלחמת עמלק · וישמע יתרו כהן מדין חתן בגימטריא והנה קריעת הים ומלחמת עמלק · יתרו בגימטר׳ כומר היה לעבודה זרה · ובגימטריא התורה · שהיה כומר לעבודה זרה ובא להתגייר ולקבל התורה · לשון אדוני אבי הראש ז״ל · שם האחד גרשם כי אמר גר וכו׳ ושם האחד׳ אליעזר כי אלהי אבי בעזרי וגומר ואין כתיב כאן כי אמר · איתא למימר אכי אמר דלעיל קאי על גרשם כתיב כי אמר כי יש דרש במדרש כשנתן יתרו בתו למשה הוצרך להתנות שיהיה הבן הראשון לעבודה זרה ולכך לא נימול עד שפגעו המלאך בדרך ובקש להמיתו · אז מלתו צפורה ומחלה לו התנאי שהתנה עם אביה לכן בכאן כתיב כי אמר כלומר אמר נגלה לבלתי אנוס היה על תנאי הזה כי גר היה והוצרך לעשות מאמר יתרו ומכל מקום על התנאי יצא ממנו יהונתן שנעשה כומר לפסל מיכה לכן לא כתיב כי אמר על אליעזר כי לא היה לגלות שהרג את הנפש ורצה פרעה להרגו · ומיהו בגמרא משמע שאליעזר בן משה לא נימול עד שפגעו המלאך שאמר משה אמול ואצא לדרך סכנה הוא לתינוק · וזה היה אליעזר שמשבא למצרים לא מצינו שהיה לו בן אחר כך · את כל אשר עשה אלהי׳ למשה למה אמר אלהים · פירוש אשר עשה הקדו׳ ברוך הוא למשה אלהים לפרעה אי נמי שמע

שבא עליו במדת הדין להורגו על שלא מל בנו שנאמר ויפגשהו יי׳ ויבקש המיתו ושמע שניצל מזה׳ עשה אלהים שנים במסורת הכא ואידך לעיל מה זאת עשה אלהים לנו שבאותו לשון שנצטערו באותו לשון הרויח בעלייתם משה׳ יתרו קרי ביה יתר ו׳שש שה שמות היו לו יותר על שאר בני אדם׳ ד״א שבא לקבל י׳דברות ומצות יותר על ז׳הראשונו׳ שנצטוו לבני נח׳ אשת משה אחר שלוחיה פי׳היא כאשתו שאין נושאין גרושתו׳ חונה ב׳במ׳המדבר אשר הוא חונה שם׳ ואידך חונה מלאך יי׳סביב ליריאיו׳ מלמד שלא הוצרך יתרו לשאל על אהל משה אלא ראה ענן קשור עליו ובזה הכירו וזה הוא חונה מלאך יי׳ סביב ליריאיו׳ אל המדבר אשר הוא חונה שם׳ ויחד יתרו שיחד לבו לאל אחד ונעשה יהודי׳ ד״א מלמד שנעשה בשרו חדודים חדודים על אבדן מצרים׳ ויחד יתרו על בגימ׳ הן העלה בשרו חדודים חדודים׳ ממחרת בגימ׳למחר יום כפורים׳ מן הבקר עד הערב ולא אמר ועד רמז שזמן בד׳ עד ו׳שעות׳ וכנגד ששה פעמים שכתוב בפרשה לשפוט ושפטתי ושפטו וכתיב הבקר עד הערב הה״א יתירה שלמטה אינו אומר אלא מן בקר עד ערב לומר כל הדן דין אמת לאמתו כאלו נעשה שותף להקב״ה במעשה בראשית שנברא בה׳מאמרות׳ לדרוש אלהים ד׳הכא ואידך בשמואל כאשר ילך איש לדרוש אלהים בענין שאול כשהלך לבקש האתונות׳ ולא יכול דוד ללכת לדרוש אלהים בדברי הימים בענין הדבר׳ כשראה המלאך המכה בעם׳ ויהי לדרוש אלהים בענין עוזיהו שדרש אלהים במלחמה׳ מלמד שכל צרכיהם היו באים לו לדרוש אלהים׳ כההוא דשאול שדרש אלהים על אבידתו׳ וכההיא דדוד שהתפלל על הדבר׳ וכההיא דעוזיהו שהתפלל על אויביו׳ תורותיו׳ ג׳ במ׳ הכא ואידך תרי בבניינא דיחזקאל׳ מלמד שרמז לו על בנין בית המקדש׳ איעצך שנים במס׳הכא ואידך דבלעם לכה איעצך דאיתקש נבואה דבלעם לנבואת משה ואמרו חז״ל ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אבל באומות העולם קם׳ קבלתי שפירושו באומות העולם קם לשעה פי׳לפי שעה כמו שהיתה מדברת לשעה ולא בהתמדה׳ ואידך וכי איעצך לא תשמעו לי בענין צדקיהו שיעץ לו ירמיהו לצאת אל שרי מלך בבל׳ משה ששמע לעצת יתרו נאמ׳בו על מקומו יבא בשלום׳ אבל צדקיה שלא שמע לעצת ירמיהו גלה ממקומו׳ וצוך ב׳וצוך אלהים ואידך וצוך לנגיד׳ פי׳אם יצוך אלהים בזה תוכל להיות נגיד כי בענין אחר לא תוכל לעמוד׳ והזהרת אתהם ה״א יתירה אלו י׳ דברים שבין דיני ממונות לדיני נפשות׳ על מקומו ב׳במס׳על מקומו יבא בשלום׳ והתבוננת על מקומו ואיננו׳ לומר אם תעשה דין למטה הרי הוא שלום ואם לא יעשו לו דין למעלה׳ וזהו והתבוננת על מקומו ואיננו׳ הקשה ב׳ במסו׳ הדבר הקשה׳ ערפך הקשה׳ מלמד שהיה משה דן דין האלהים שהיו קשי עורף׳ בחדש השלישי׳ סמך למה שאמר הגיורת השבויה המשוחררת לא ינשאו עד שיהוא להם ג׳חדשים ליום מתן תורה שישרא׳ נשתחררו ויצאו משבי מצרים והמתין להם ג׳חדשים ליום מתן תורה שנתחתנו בו להקב״ה׃ פתח דביום ב׳ אקלע ירחא׳ לצאת ב׳הכא ואידך בני ישראל על ענין הבית׳ וכן הכא בנו משכן׳ ואידך על מיתת אהרן אלה מסעי בשנת הארבעים לצאת בני ישראל ובמיתת הצדיקים מכפרת׳ אתם ד׳ראשי פסוקי׳אתם לכו קחו לכם תבן׳ ואידך אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים׳ בשביל שלא רצו מצרים לתת לכם תבן אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים׳ אתם נצבים׳

אתם עדי לומר בשביל שאתם נצבים היום לעולם תוכלו להיות עדי כי לעולם אני נצב · ביום הזה באו מדבר סיני על אותו יום שנאמר למשה תעבדון את האלהים על ההר הזה · ואתם תהיו לי ממלכת כהנים · אלו זכו ישראל היו כלם כהנים גדולים ולעתיד לבא תחזור להם שנאמר ואתם כהני יי׳ תקראו · ממלכת ד׳ במס׳ ממלכת כהנים · ממלכת יה · ויתן להם משה את ממלכת סיחון מלך האמרי · ואת ממלכת עוג מלך הבשן · בשביל ממלכת כהנים זכו למלוכה ולית להם ממלכת האומות · וגוי ד׳ · וגוי קדוש · וגוי לא ידעוך אליך ירוצו · ושנים בירמיה על חרבן הבית · וגוי גדול יעור מירכתי צפון · אם תהיו גוי קדוש גוי לא ידעוך אליך ירוצו · ואם לאו גוי גדול יעור · לעולם שנים מלאים וגם בך יאמינו ואידך לא תדרוש שלומם וטובתם כל ימיך לעולם · וכן יש במדרש לימות המשיח יבא משה ויוליך עמו דור המדב׳ · וכן כא ליזהר בעמוני ומואבי שלא נדרוש שלומם וטובת׳ לעולם · ותגיד לבני ישרא׳ · מלא יוד שתגיד להם עשרת הדברות · ואביא אתכם אלי · מה אשה נקנית בכסף בשטר ובביאה אף ישראל כן · בכסף · זו ביזת מצרים · בשטר · זו התור׳ · שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה אל תקרי מורשה אלא מאורסה · בביאה זהו שאמר ואפרוש כנפי אליך ואבא בברית אתך · לכן אמר הושע שלשה פעמי׳ וארשתיך לי · ואביא בגים׳ בביאה · והייתם לי סגולה מכל העמים סופי תיבות מילה · סקול יסקל ב׳ במס׳ הכא כי סקול יסקל · ואידך סקול יסקל השור דילפינן לדורו׳ מכאן מה כאן בדחייה ובסקילה אף לדורות דחייה וסקילה · אם בהמה אם איש לא יחיה · בקללה מתחילין מן הקטן · במשוך ב׳ במסו׳ במשוך היובל · ואידך במשוך בקרן היובל · שגם לשם נזדמן להם שופר מאילו של יצחק ובזכות זה השעיר של מתן תורה נפלה חומת יריחו · בהית הבקר חסר וי׳ו שאז שלטו ששה עונות · בתחתית ההר והר סיני מלמד שנתלש ההר ממקומו ונעשה כהר על גבי הר · הולך וחזק ב׳ במ׳ ויהי קול השופר הולך וחזק · ודוד הולך וחזק · כדאיתא בעירובין דוד גלי מסכתא הולך וחזק · שאול לא גלי מסכתא דכתיב הולכים ודלים · וזהו דוד הולך וחזק בתורה דכתיב ביה הולך וחזק מאד · וקדשתו שנים במס׳ חד ריש פסוק וחד סוף פסוק וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב · אבל הגבל את ההר וקדשתו · וקדשתו גבי כהן ריש פסוקא לפי שקדושתו ראשון לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון · ותלמיד חכם קדושתו בסוף כדכתיב לקדושים אשר בארץ המה · כלומר לאחר מיתתו שיהיה בארץ ניכרת קדושתו כי בחייהם הן בקדושיו לא יאמין · וגם גדולת תלמיד חכם בסוף הקריאה שגדול שבכולם גולל · וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר · בגימט׳ בכל מה שבכתב וגם כל מה שבעל פה · אנכי בגים׳ כסא · לומר שקרע כל הרקיעי׳ עד כסא הכבוד ובגים׳ מלא ועוד י׳ וזהו הלא את השמים ואת הארץ אני מלא · ויש לו ששה הויות ראשון ואחרון בשמים ובארץ וד׳ רוחות ועומק ורום · אשר הוצאתיך ג׳ במ׳ ב׳ בדברות ואידך אשר הוצאתיך מאור כשדים שהוציאו מאור כשדים ליתן לבניו תורה · לא תעשה לך פסל וכל תמונה · תמונה בגימט׳ פרצוף אדם · ואשר בארץ בגים׳ אלו ההרים והגבעות · מתחת בגימט׳ זה שלשול קטן · ועושה חסד ארבעה במס׳ ב׳ בדברות וב׳ גבי דוד · ועושה חסד למשיחו לומר מי שעושה חסד לאחרי׳ עושין עמו חסד ודוד היה גומל חסד אף לגוים דכתיב ויאמר דוד אעשה חסד עם חנון לכך עשו עמו חסד · לשומרי מצותיו וסמיך ליה

לא

לא תשא · מלמד שחמורה שבועת שוא ככל המצות · דבר אחר לומר כשתשמור המצות
הזהר שלא תעשה אותם לשוא שלא לשמם אלא עשה אותה לשמם · על ש״ן דלא תשא
יש ז׳תגין כנגד ז׳פעמים כזב בירמיה · שבע תועבות בלבו · ז׳חטאות בתוכחה · ז׳ עונותיכם
מלאים · ז׳שמות ליצר הרע · ז׳מדרגות לגיהנם · זכור זה הפסוק שביעי ומתחיל בז׳בשביל
שהשבת הוא שביעית וז׳מוזכרים בפסוק · אתה · ובנך · ובתך · עבדך · ואמתך · ובהמתך ·
וגרך אשר בשעריך · וכנגדם תקנו ז׳מנוחות באתה אחד · וה׳ תיבות בפסוק זכור לומר לך
כל המקיים את השבת כאלו קיים ה׳חומשי תורה · כבד את אביך ואת אמך · סמך כבוד
אב ואם לשבת לומר לך כשם שחייב לכבד את השבת כך חייב לכבד אביו ואמו · למען
יארכון · חסר יו״ד שאין אריכות ימים בעולם הזה · לא תרצח דבור ששי ויש בו ששה
אותיות לומר לך שאדם נברא ביום הששי · לא תגנוב בגימט׳גונב נפש · עשרת הדברות
מתחילין באל״ף ומסיימין בכ״ף · וזהו אך טוב לישראל · ויש בהם תרי״ג אותיות כנגד תרי״ג
מצות · וז׳מצות של בני נח וסימנם כת״ר תור״ה · לומר לך שאם לומד אדם תור׳לשמה היא
כתר לראשו · ואם לומד שלא לשמה יחזור כרת · ויש בהם תיבות מנין עקב · וזהו שרמז
אליעזר בקע משקלו · ושני צמידים אלו ב׳לוחות · עשרה זהב משקלם ט״ו עשרת הדברות ·
וזהו עקב אשר שמע אברהם בקולי · בשמרם עקב ואצרנה עקב ועשה תורתך קבע מורשה
קהלת יעקב עשרת הדברות שיש בהם קע״ב תיבות · וירא העם וינועו · על כן מתנענעים
בשעת לימוד התורה לפי שהתורה ניתנה באימה ברתת בזיע · וינועו בגימ׳י״ב מילין · שהיו
נרתעים לאחוריהם · וינועו ב׳במסורת הכא וירא העם וינועו · ואידך וינועו אמות הספים
מקול הקורא · מה התם על ידי מלאך אף הכא על ידי מלאכים · כדכתיב מלכי צבאות
ידודון ידודון · לבעבור שלשה במסורת לבעבור נסות הכא ואידך לבעבור סבב את פני
הדבר גבי דוד בענין האשה התקועית · לבעבור הביא יי׳הרעה על אבשלום · פי׳לבעבור
נסות אתכם · ואם תעמדו בנסיון תהיו כדוד כמו שנאמ׳ בענין ואדוני חכם כמלאך האלהי׳ ·
ואם לאו לבעבור הביא יי׳הרעה · תחטאו ב׳במס׳הכא ואידך רגזו ואל תחטאו · הבושה
מונעת מן החטא והכעס מביא לידי חטא · וזהו לבעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי
תחטאו · כל מי שיש לו בושת פנים לא במהרה הוא חוטא · וזהו רגזו ואל תחטאו כי הכעס
מביא לידי חטא · יראתו על פניכם בגימ׳בשת פנים · ומשה נגש בפרקי רבי אליעזר גש לא
נאמר אלא נגש · מיכאל וגבריאל אחזוהו בשתי ידיו והגישוהו שלא ברצונו · אל הערפל
בגימ׳אל השכינה · אבוא אליך · אבוא עולה עשרה לומר שאם אמצא עשרה בבית הכנסת
אבא אליך וברכתיך · תגלה ג׳לא תגלה ערותך עליו · תגלה רעתו בקהל · בטרם תגלה
רעתך · לומר שאם יגלה ערותו על המזבח יגלה רעתו בקהל ·

פרשת ואלה המשפטים

ואלה נוטריקון וחייב אדם לחקור הדין · המשפטים נוטריקון הדיין מצווה שיעשה
פשרה טרם יעשה משפט · אשר · נוטריקו׳אם שניהם רוצי׳ · תשים · נוטריקו׳תשמע שניה׳
יחד מדברים · לפניהם · נוטריקו׳לא פני נדיב יהדר התנכר מהם · סמך משפטים ללא
תעלה במעלות לומר הוו מתונין בדין כלומר לא יעלו אלא ילכו במתון · מעלות בגימט׳
מתונים · וסמך משפטי׳לאלהי כסף לומר שלא ימנה דיין בשביל ממון וכתיב לעיל מיניה

כי חרבך הנפת עליה שצריך הדיין לראות כאלו חרב מונחת לו על ירכו׃ וסמך דינין
לעבודה שהם מג׳ שהעולם עומד עליהם וסמך אותם למזבח לומר כל המעמיד דיין הגון
כאלו בנה מזבח · הפך ממי שמעמיד את שאינו הגון כאלו נוטע אשרה אצל המזבח · ואלה
המשפטים אשר · ס״ת מרה · שנצטוו על הדינין במרה · ואלה המשפטים אשר תשים ס״ת
מרמה · שאם יבוא דין הרומה לפני הדיין יחקור וידרוש כדי להוציאו לאמתו · המשפטים
אשר · אלו מנעל שופר רצועה · אשר תשים לפניהם בגימ׳ דקדוקי התורה ודקדוקי סופרי׳ ·
ויש בפסוק ה׳ תיבות לומר לך שכל הדן דין אמת לאמתו כאלו קיים ה׳ חומשי תורה וכאלו
נעשה שותף להקב״ה במעשה בראשית · ויצאה שנים במסו׳ ויצאה חנם אין כסף · ואידך
ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר · דאיתקש אמה לאשה מה אשה מתקדשת בשטר
אף אמה נקנית בשטר · אל הדלת לומר שישמור בית אדונו · במרצע עולה כמנין ת׳ ·
שהשם גאלנו אחר ת׳ שנה משעבוד מצרים והוא הלך ונשתעבד אחר כך לפיכך ירצע
במרצע · ועבדו בגימטר׳ לא הבן · ועבדו · הוא בא״ת ב״ש פזשק״ף בגימטריא לא הבן ולא
הבת · כצאת ג׳ במ׳ כצאת העבדים · כצאת משה האהלה · כצאת השמש בגבורתו · זהו
שאמרו פני משה כפני חמה · וזה הוא כצאת השמש בגבורתו · וכן הא דאמרינן פועל
ביציאתו · משל לבעל הבית פירוש שאינו צריך לצאת למלאכתו אלא משיצא השמש אף
על פי שאינו מתחיל במלאכתו עד אחר שעה שיצא השמש שהרי מתבטל משעה שיצא
השמש שהוא יוצא מביתו עד שיגיע למלאכה · לא אמרינן שימהר לצאת כדי שיתחיל
במלאכה ביציאת השמש וזהו כצאת העבדים שאינן חייבין לצאת אלא כצאת השמש ·
בבגדו ב׳ במ׳ בבגדו בה · ואידך ותתפשהו בבגדו · והיינו דאמר ר׳ אליעזר כיון שפירש טליתו
עליה שוב אינו רשאי למכרה · דילפינן לה מבגדו דהתם שהוא בגד ממש · ורבי עקיבא
נמי דסבר כיון שבגד בה שוב אינו רשאי למכרה · ודורש בבגדו לשון בגידה · ואיהו נמי
יליף בגד דהתם מהכא שגם לשם היתה בגידה שסובר כמאן דאמר לעשות צרכיו נכנס
אלא שנראית לו דמות אביו · ועונתה חסר וי״ו לומר לך שעיקר עונה בשבת ולא בשאר ששת
ימי החול · אין כסף בגימ׳ בסימנין סמך אין כסף למכה איש ומת שאם הכה ומת אין חייב
לשלם כסף דקם ליה בדרבא מיניה · לך מקום בגימטריא לאלפים אמה · לומר שאף
התחום קולטו · יזיד ב׳ במס׳ הכא וכי יזיד ואידך אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי ·
פירוש שאם הנביא יזיד לדבר דבר אשר לא צויתיו הרי הוא כהורג לחבירו כמו הנביא
שבבית אל שהחזיר הנביא אשר בא בדבר השם וכחש לו וגרם לו נהרג · על רעהו ה׳ במסו׳
וכי יזיד איש על רעהו · כאשר יקום איש על רעהו · ושעיר על רעהו יקרא בישעיה גבי
מפלת אדום · כה תאמרו איש על רעהו בירמיה בענין נביאי השקר · גבר מחליק על רעהו
לומר מי שמחליק על רעהו בשפת חלקות ומתנבא לו נביאות שקר להחליקו בדברי׳ כאלו
מחריבו · וזהו ושעיר על רעהו יקרא · וכאלו הורגו וזהו ורצחו נפש · אשר ינוס שמה וסמיך
ליה וכי יזיד איש · לומר שאף המזיד גולה שם ובית דין שולחין ולוקחין אותו משם ·
בערמה ב׳ במסו׳ הכא ואידך ויעשו גם המה בערמה בגבעונים · זה שהזיד להרוג בערמה
וריחק עצמו מעדת ישראל על כן מעם מזבחי תקחנו למות · אבל בגבעונים שבערמה קרבו
עצמם לעדת ישראל · זכו להיות חוטבי עצים ושואבי מים למזבח · זה נתרחק מן המזבח

ואלו

ואלו נתקרבו למזבח · ארוני אבי הרא״ש זצ״ל · ומקלל אביו ואמו בגימ׳ · זהו בסקילה · ומקלל ב׳ במ׳ הכא ראש פסוק בשמעי והוא סוף פסוק · לומר שאותו המקלל היה ראש שהיה ראש לסנהדרין ונעשה זנב ונהרג · באגרוף ב׳ במ׳ באבן או באגרוף · ואידך להכות באגרוף רשע לפי שחובשין אותו שאם ימות המוכה הורגין אותו לכך צריך שיהא בהכאה כדי להמית דהיינו באגרוף רשע שהכהו בכח · אם יקום הפסוק הזה מתחיל באל״ף ומסיים באל״ף ירפא · לומר לך שהקב״ה שולח ייסורין על האדם וגוזר עליהם שילכו לאותו יום ולאותו שעה · ונקה ג׳ במס׳ ונקה המכה · ונקה האיש מעון · מי שלח ידו במשיח יי׳ ונקה · ג׳ מוחלין להם על כל עונותיהם · חולה שנתרפא · חתן · ומלך · אם יקום והתהלך בחוץ כגון שנתרפא ונקה מעונותיו · ונקה האיש היינו על ידי שישקנה והיא תמות והוא יקח אחרת · אז ונקה האיש מעון · מי שלח ידו במשיח יי׳ ונקה היינו מלך · רק שבתו יתן · למעוטי אם עבר על דברי הרופא · אך אם יום · הפסוק הזה מתחיל באל״ף ומסיים באל״ף לומר שצריך שיחיה מעת לעת · יקם · ג׳ הכא ואידך יקם קין · כל הורג קין שבעתים יקם · זהו שאמר המוכר עבדו לשלשים יום · רבי מאיר אומר ראשון ישנו בדין יום או יומים ולא שני דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי · והו לא יוקם כי כספו הוא · ואי זה כסף יקם קין אותו שגופו קנוי לו כדכתיב קניתי איש את יי׳ · כספו · בגימ׳ כדין לבהמה · שאף בבהמה צריך מעת לעת לענין ריסוק איברים · וכי יכה אלו ב׳ פסוקים מתחילין בוא״ו ומסיימין בוא״ו · וכי יכה תחת עינו · ואם שן עבדו תחת שנו · הרי כ״ד כנגד איברי׳ שיוצא בהם · ויש בהם כ״ו תיבות כשתצרף עמהם שן ועין יהיו כ״ו איברים · וכן בויאמר ארור כנען · ויאמר ברוך יי׳ אלהי שם כ״ו תיבות ומתחילין בואו · וכי ינצו אנשים ב׳ הכא · ואידך וכי ינצו אנשים יחדו איש ואחיו מה התם ממון דדרשינן וקצותה את כפה · אף הכא נמי ממון דנתכוון להרוג את זה והרג את זה פטור ממיתה וחייב ממון · נגח ב׳ במס׳ הכא ואידך או נודע כי שור נגח הוא כדאיתא בפרק שור שנגח דילפינן נזקין במיתה לחייב על הקטנים כגדולים · פדיון שנים במסו׳ הכא ואידך ויקר פדיון נפשם · רמז למאן דאמר כופרא כפרה בשביל שיקרה נפשם בעיני הקב״ה נתן להם כופר לכפרה · ובער ב׳ ובער בשדה אחר ואידך ובער עליה הכהן · אף על פי שאנו דורשין אותו על שן ורגל שדרסה על הפירו׳ והזקתן הוא הדין כל מיני היזק שאם היו לו שם עצים והפסידתן חייב עליהם · קוצים · ד׳ הכא ואידך קוצים כסוחי׳ באש יוצתו · אל תזרעו אל קוצים · דועכו כאש קוצים · זהו שאמ׳ חז״ל כי תצא אש אפילו מעצמה והיינו באש יוצתו דמשמע מעצמן ופרכין ליחכה נירו · וזהו נירו לכם ניר אל תזרעו אל קוצים והתם דורשו על הרשעים · והיגו דועכו כאש קוצים דאיירי ברשעים · על חמור ב׳ הכא ואידך עני ורכב על חמור איירי במשיח · כי היכי דכתי׳ הכא אשר ירשיען התם נמי איירי במאן דכתיב ביה וברוח שפתיו ימית רשע · וכל בהמה ג׳ הכא ואידך החיה וכל בהמה · וכל בהמה אשר מפרסת פרסה לומר שהחיה בכלל בהמה כמו התם דכתיב החיה וכל בהמה ואפי׳ עובר דכתיב וכל בהמה מפרסת וגו׳ בבהמה אותה תאכלו לרבות את העובר · פדיון נפשו בגימ׳ הדמים של מזיק · ובגימ׳ הדמים של נזק · ולא יאכל בגימ׳ ולא הנאה · והמת יהיה לו בגי׳ הבעלי׳ מטפלין בנבילה · לבעליו ג׳ הכא ואידך ישלם לבעליו בשומר

שכר׳ עושר שמור לבעליו לרעתו׳ שזה מחמת עשרו כרה בור ברשות הרבים והוא לרעתו שמחייבו לשלם בנזקו׳ וכי היכי דדרשינן הכא ישיב אפילו סובין הכא נמי בשומר שכר אמרי׳ אפילו סובין׳ במחתרת ב׳ הכא ואידך לא במחתרת מצאתים שכיון שבא במחתרת ודאי בא להרוג כדכתיב גם בכנפיך נמצאו דם נפשות אביונים נקיים׳ לא במחתרת מה מחתרת דהתם על עסקי דם אף הכא נמי כן׳ זרחה ארבעה הכא ואידך והשמש זרחה על המים אדומים כדם׳ שמש זרחה ונודד׳ והצרעת זרחה במצחו׳ פירוש אם שמש זרחה ונודד כבר שבא והלך בעוד לילה׳ אז אין לו דמים׳ אבל אם זרחה עליו השמש שבא ביום כמו שהתם זרחה על המים דמים לו׳ וכן כתיב גמי התם אדומים כדם שאם ממתין עד שזרחה עליו השמש יש לו דם׳ וזרחה לכם יראי שמי פירוש לצדיקים שמתרפאין בה כדכתיב ומרפא בכנפיה׳ אבל הרשעים מלקה ומשחנת אותם שנאמר הנה יום בא בוער כתנור וליהט אותם וגו׳ ועל כן זרחה לו הצרעת במצחו׳ אם לא ימצא הגנב ונקרב׳ ר״ת אליהו רמז לב׳ שהפקידו אצל אחד זה מנה וזה מאתים׳ זה אומר מאתים שלי וזה אומר מאתים שלי כיון שאינו נמצא מי רוצה לגנוב יהא מונח עד שיבא אליהו׳ אם לא ימצא הגנב׳ בגים׳ הוא עצמו גנבו׳ יאמר בגימט׳ זה מן הטענה׳ אשר יאמר כי הוא זה בגים׳ מודה במקצת טענה׳ מכשפה אותיות המכשף אחד האיש ואחד האשה אלא שדבר הכתו׳ כהווה׳ וסמיך ליה כל שוכב עם בהמה׳ רוב עריות על ידי כשפי׳ ד״א רמז לבלעם הקוסם ששכב עם אתונו׳ כל שוכב עם אותיות בלעם׳ וסמיך ליה זובח לאלהים יחרם שרוב מכשפות על ידי זביחה לאלהים אחרים׳ תחיה ג׳ במס׳ מכשפה לא תחיה׳ לא תחיה כל נשמה׳ והחכמה תחיה בעליה׳ במדרש יש שעמלקי׳ מכשפים היו ועשו עצמם כדמות בהמות למלט עצמם׳ לכן צוה הקב״ה והמתה מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שה מגמל ועד חמור׳ וזהו בשביל חכמה שהיה בהם ורצו לחיות עצמם בחכמתם צוה הכתוב לא תחיה כל נשמה ומכשפה לא תחיה׳ זובח ב׳ במס׳ זובח לאלהים זובח תודה יכבדנני׳ זובח ומודה להקב״ה מכבדו׳ ויראה בישע אלהי׳ אבל זובח לאלהי׳ יחרם׳ יחרם ג׳ הכא ואידך יחרם מן האדם לא יפדה׳ זובח לאלהים יחרם כל רכושו׳ היינו דאם׳ הנושא ונותן ביריד של גוים בהמה תעקר׳ ואין לו פדיון דכתי׳ יחרם לא יפדה שתופס׳ את דמיה׳ תענה ג׳ אם ענה תענה׳ אם תענה את בנותי זהו שדרשו אם תענה מתשמיש דילפינן מהכא דכתיב אלמנה ויתום לא תענון׳ וסמיך ליה אם ענה תענה שלא יענה אותם בענין אלמנות שלא יניחם צרורות כאלמנות חיות׳ לא תענון כנ״ן לשון רבים אם ענה תענה אותו לשון יחיד לומר א׳ ענוי מרובה וא׳ ענוי מועט׳ ד״א לומר שכל ישראל ערבים זה בזה שאפי׳ אם ענה האחד כאלו ענו כלן׳ ענה תענה צעק יצעק׳ שמע אשמע הכל כפול לומ׳ הכל במדת שתעש׳ לו אעשה לך׳ ובניכ׳ יתומי׳ וסמיך ליה אם כסף תלוה לומ׳ שבעון רבית ימותו ויהיו בניו יתומי׳ כדכתי׳ ביחזקאל חיה לא יחיה׳ לא תשימון עליו נשך בגי׳ הלוה והמלוה העדי׳ והסופר עוברי׳ בלאו אם חבול תחבול וסמיך ליה אלהים לא תקלל לפי כשבא למשפט בשליח ב״ד מזהיר שלא יקלל הדיין׳ אלהים בגי׳ הוא דיין׳ ונשיא בגים׳ וכל שהוא בעמך וסמיך ליה מלאתך דאיירי בבכורי׳ דכתיב בהו ברכה השקיפה וגו׳ והמקלל איש הפך ברכה׳ לא תאחר בכור בניך אל

תתן

תתן מיד בתוך ל׳ יום · ואנשי ד׳ ראשי פסוק · ואנשי קדש תהיון לי · ואנשי תמיד יבדילו ואנשי סדום · ואנשי בבל עשו את סוכות · כי אנשי סדום עובדי עבודה זרה כדכתיב עשו את סכות · אבל אתם אנשי קדש תהיון לי ותמיד תבדילו הטומאה מביניכם כדכתי׳ ואנשי תמיד יבדילו · תשליכון אותו ג׳ יתירה ללמדך שמרחיקין הנבילות מן העיר חמשים אמה · לכלב תשליכון אותו · וסמיך ליה לא תשא שמע שוא · כל המספר לשון הרע ראוי להשליכו לכלבים · ודל שנים במסורת הכא ואידך ודל מרעהו יפרד · לומר אפי׳ הוא רעהו יפרד ממנו ולא ישא לו פנים בדינו · בריבו ד׳ ודל לא תהדר בריבו · צדיק הראשון בריבו · לא תטה משפט אביונך בריבו · לעות אדם בריבו · לומר לך אף אם הוא דל לא תשמע דבריו תחלה להצדיקו בדינו ולעות בעל דינו הבא אחריו · תועה ג׳ במסורת חמורו תועה · והנה תועה בשדה · אדם תועה מדרך השכל · זה הוא שאמר מצא פרה רועה אין זו אבידה · מצא חמור וכליו הפוכים הרי זו אבידה · וזהו חמורו תועה שהוא תועה בשדה ויוצא מהדרך · שונאך שני׳ במסורת חמור שונאך · אם רעב שונאך האכילהו לחם · משום דהכא מיירי בב׳ מיני שונאים גוי וישראל · דבשונא גוי דרשינן וחדלת מעזוב לו · ובשונא ישראל עזוב תעזוב עמו · רובץ ג׳ במסורת רובץ תחת משאו · לפתח חטאת רובץ · רובץ בין המשפתים · לפתח חטאת רובץ זה יצר הרע שאם הלך אחרי יצרו והרבה עון עד אשר הוא רובץ תחת משאו · מאי תקנתיה יעסוק בתורה כישככר שהיה רובץ בין המשפתים כדאמרינן אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש · את תבואתה והשביעית לאסור פירות ערב שביעית שנכנסו לשביעית · ויתרם ב׳ ויתרם תאכל חית השדה · ויתרם אכלה אש · לומר שפירות שביעית אסורין בהנאה ותופשין את דמיהן וצריך לבערן · ושם אלהים אחרים שלש רגלים לומר לך כל המבזה את המועדות כאלו עובד ע״ז וסמך פסח לע״ז לומ׳ מה ע״ז אסורה בהנאה ואוסרת בכל שהוא · אף חמץ בפסח אסור בהנאה ואוסר בכל שהו׳ · האסיף ב׳ במ׳ האסיף בצאת השנה · והינו דאית׳ בפ״ק דסנהדרין חג האסיף תקופת השנה · שיהא חג האסיף בתקופה חדשה · והיאך משמע זה אדרבה לכאורה משמע בהפך שיהא בתקופת האסיף בתקופ׳ חדשה · והיאך משמע זה בכאן אדרבה לכאור׳ משמע בהפך שיהא בתקופה ישנה אלא הכי פירושה חג האסיף מתחיל עם כצאת השנה · אם כן צריך שיהא בתקופת השנה · וצרתי · שלשה במסורת וצרתי את צורריך · וצרתי עליך מושב והקימותי עליך מצודות מלמד שצר הקב״ה על ז׳ אומות בכל כלי מלחמה · וברך ג׳ במסור׳ ובירך את לחמך ואת מימיך · וברך פרי בטנך · וברך עלי את אלקנה ואת ביתו · כדאיתא בברכות בכוס של ברכה משגרו לאנשי ביתו · כי היכי דתתברך בטנה וזהו ובירך את לחמך ואת מימיך · שבירך ברכת המזון ושגרו לאשתו וברך פרי בטנה · וכן בעלי שבירך את אלקנה ונתעברה אשתו וזהו וברך עלי וברך פרי בטנך · מימיך ג׳ את לחמך ואת מימיך · ואם מימיך נשתה ונתתי מכרם · מחוטב עציך עד שואב מימיך · ואם מימיך נשתה ונתתי מכרם לומר שעל פי שבירך מימיהן ולא היו צריכין למים אחרים קנו מהם · כמו שאמרו מכאן לאכסנאי שיש לו משלו דרך ארץ הוא שיקנה מבעלי אכסניא כדי להנותו · והסירותי שני׳ במסורת הכא והסירותי מחלה מקרבך ואידך והסירותי את כפי · בשביל שהיה משה מקבל פני שכינה זכה לו והסירותי מחלה דכתיב ביה לא כהתה עינו ולא נס לחה ·

ועבדתם את יי׳ אלהיכם אומר לשון רבים דזותפלת רבים שאינה נמאסת׳ ואמר וברך את לחמך לשון יחיד דלכל אחד ואחד מברך לפי ענינו׳ והסירותי מחלה מקרבך וסמיך ליה לא תהיה משכלה׳ שכיון שסרה המחלה לא תהיה משכלה וגם את מספר ימיך אמלא׳ אמלא עולה ע״ב ימי שנותינו שבעים שנה חוץ משנה שנולד בו ושנה שמת בה׳ אמלא ג׳ במ׳ את מספר ימיך אמלא׳ ואוצרותיהם אמלא׳ ולבי אמלא תוכחות׳ כשהצדיק נפטר מן העולם וממלא מספר ימיו אז מראין לו חלקו בגן עדן כמו שמצינו גבי רבי אבהו וגבי רבי אלעזר בן פרת בתעניות וזהו מספר ימיך אמלא ואוצרותיהם אמלא ולבי אמלא תוכחות אין לאדם להוכיח לחבירו אלא סמוך לפטירתו כדי שלא יהא מוכיחו וחוזר ומוכיחו וזהו ולבי אמלא תוכחות מתי את מספר ימיך אמלא׳ ורבה ד׳ ורבה עליך חית השדה׳ ורבה העזובה׳ ורבה המשטמה׳ ורבה היא על האדם׳ וזהו שיש במדרש וכי תעלה על דעתך עוד שיהיו יראים מחית השדה׳ והא כתיב כי עם אבני השדה בריתך׳ אלא גלוי וידוע לפניו שעתידין לחטוא והופקרו לחיות וזהו יש רעה וגומר ורבה היא על האדם מה היא׳ ורבה משטמה על כן ורבה העזובה בקרב הארץ שהארץ תעזב מהם ורבה עליך חית השדה׳ יהיה לך למוקש׳ וסמיך ליה ואל משה אמר שהיה להם למוקש מה שראו שכינה ומתו נדב ואביהוא׳ ונגש שלשה ונגש משה לבדו׳ ונגש הכהן׳ ונגש חורש בקציר׳ כמו שנגש משה לבדו כך הכהן נכנס לבדו לפני ולפנים להתפלל שם על השנה שתהא בתקונה כדכתיב ונגש חורש׳ יגשו ב׳ והם לא יגשו׳ אחד באחד יגשו׳ לומ׳ כל אחד ואחד נכנס לפנים יותר מחבירו כמו שאמר משה מחיצה לעצמו׳ כל הדברים אשר דבר יי׳ נעשה ונשמע׳ ששה תיבות וכן כל אשר דבר יי׳ נעשה ונשמע ששה תיבות הרי י״ב כנגד שנים עשר שבטים שאמרו ששה תיבות כנגד שמע ישראל ויעקב השיבם ששה תיבות ברוך שם כבוד מלכותו וגומר׳ ישראל ותחת רגליו מלמד שראו דמות יעקב תחת כסא הכבוד׳ ודמות פניהם פני אדם סופי תיבות תמים׳ וזהו שאמר יעקב התחת אלהים אנכי׳ אנכי׳ בגימטריא כסאי׳ לבנת שנים במסורת הכא במעשה לבנת הספיר׳ ובשיחור לבנת ביהושע והיא שם עיר ונקראת כן על שם שבנויה מלפני׳ וזה הוא שדרשו שהיתה כעין לבנה לזכור שעבודן של ישראל׳ ויחזו ב׳ אמר ויחזו את האלהים׳ ואידך ויחזו לך משאות שוא ומדוחים׳ הם אמרו ויחזו את האלהים וזה היה משאות שוא׳ דבר אחר ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו מה הכא אכילה ושתיה אף ויחזו משאת שוא על ידי אכילה ושתיה דכתיב ותחללנה אותי בעתותי לחם בשביל אכילה ושתיה שנתנו להם אמרו להם נבואת שקר׳ וישכן חמשה במסורת וישכן כבוד יי׳ על הר סיני׳ וישכן הענן במדבר פארן׳ וישכן ישראל בטח בדד׳ וישכן בירושלם עד עולם׳ וישכן ערים נכחדות׳ לומר שכבוד יי׳ ששכן על הר סיני היה עמהם לעולם כל זמן שלא הרשיעו במעשיהם אבל משהרשיעו וישכן ערים נכחדות ונחרב הבית ונסתלקה השכינה׳

פרשת ויקחו לי תרומה

פתח דבר אל בני ישראל בלשון פיוס כמו דברו על לב ירושלם בשביל שהיה בו חסרון פייסם ואיתא במדרש א״ר אבהו ומה לעשות משכן כמד וכפרה לישראל׳ אמר דבר אל בני ישרא׳ לשון פיוס והדוחקים את ישרא׳ ונוטלין את ממונן מה תהא עליהן׳ תרומה אותיות מ׳תורה

שהתורה

שהתור׳ ניתנה למ׳ יום היא לאוכלי תרומה כההיא דאמרי׳ לא ניתנה התורה אלא לאוכלי המן׳ שנית לה לאוכלי תרומה וזהו ויקחו לי לשמי שכל מי שעוסק בתורה כאלו לוקח לי שאין לו להקב״ה בעולם אלא ארבע אמות של הלכה בלבד׳ ועל כן סמך פרשת ויקחו לי תרומה לפרשת של תורה׳ ויקחו לי תרומה׳ עשו לי מקום מקדש אחד שבהר הבית כמו תרומה שהיא אחד מחמשים שהרי הר הבית תק על תק ומקום החצר היה ק׳ על נ׳ שהוא אחד מנ׳ של תק ותק׳ סמך לילה לויקחו לי תרומה רמז זמן אכילת תרומה בלילה כדתנן משעה שהכהני׳ נכנסין לאכול בתרומתן שהוא צאת הככבים׳ ויקחו לי׳ לי עולה מ׳ הינו עין יפה אחד ממ׳׳ מאת כל׳ כל עולה נ׳ ׳הינו בינוני אחד מנ׳׳ מאת כל רת עולה ס׳ הינו עין רעה אחד מס׳׳ אל בני ישראל ויקחו לי תרומה בגימט׳ אך בני ישראל יהיו תורמין לא הגוים׳ תקחו את תרומתי ולא אמ׳ תקח׳ שאין גובין צדקה בפחות משנים׳ תקחו בגי׳ שני׳ קחו׳ שמן למאור חסר דלאו לאורה הוא צריך וי״ג דברי׳ נמנו כאן וכן יש י״ג מיני מלבושים ביחזקאל׳ ואעדך עדי ואנעלך תחש וכו׳ וכשחטאו ישר׳ בעגל אבדו י״ג מלבושים כדכתיב ויתנצלו בני ישראל את עדים׳ ובזכות אלו י״ג מינים שהתנדבו חזרו להם י״ג׳ ושכנתי רמז לבית ראשון ושכן ת׳ שנים וכן ואתה קדוש יושב תהלות ישראל׳ קדוש עולה ת׳ שמנין קדוש היה תהלות בישראל ויש בו אותיות שני ת״כ רמז לת״כ שנים של בית שני׳ מראה בגימטריא גבריאל׳ מלמד שהיה סגוד כמין פסיקיא של עור ומראה למשה תבנית המשכן ותבנית כל כליו וכן תעשו כל כליו׳ וכן תעשו׳ וכן תעשו דגדעון שבזכות אלו הכלים עמד לגדעון וכן כל מעשה דגדעון היה כנגד עבודת המקדש וכליו׳ נתן הלפידים בכדים להזכיר זכות אלו הכלים׳ ובראש האשמורה התיכונה להזכיר זכות עבודת המקדש שאז היו תורמין את המזבח והיא עבודה ראשונה שהיו עושים בהם ביום׳ אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו׳ כל מדותיו היו שבורות כחצאי אמות ללמד שכל מי שלומד תורה צריך לשבר ולהשפיל עצמו׳ ועשו ארון בכלם כתיב ועשית חוץ מבארון דכתיב ועשו שכל הכלים שעשה שלמה כיוצא בהן חוץ מארון׳ ארון אותיות אורן יש׳ש בה אורן של ישראל ואותיות נורא כי הוא אש אוכלת׳ ארון בגימטריא נזר שכתר תורה עולה על גביהן על כל הכתרים׳ ולכן כתיב ועשית עליו זר זהב ובשלחן כתיב ועשית לו לומר שכתר תורה עולה על שאר הכתרין׳ ועשו ארון י׳ פרשיות מתחילין בעשירי כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא העולם׳ זהב טהור מבית ומחוץ׳ ב׳׳ דזהב עם טהור מבית ומחוץ בגימטריא זהגה החכם יהיה תוכו כברו׳ שנים כרובים ופניהם איש אל אחיו כמו שני חברים שנושאים ונותנין בדברי תורה׳ כרובים בגימטריא מראה כבוד׳ כרבים כרביא כי נער ישראל ואוהבהו׳ שני כרובים בגימטריא אברהם יצחק יעקב שהיו שם כדי להזכיר זכות אבות׳ ושני כרובים משה הרי ג׳ כנגד ג׳ אבות׳ מבין שני הכרובים ראשי תיבות משה׳ ועשית לו זר זהב׳ זהב בגימטריא דוד שהוא יזכה לזר של מלכים׳ ונועדתי שנים במסורת ונועדתי לך׳ ונועדתי שמה לבני ישראל׳ זהו שדרשו אשר דבר יי׳ לאמר בקרובי אקדש והיכן דבר ונקדש בכבודי׳ אמר משה לאהרן יודע הייתי שיתקדש המשכן בקרוביו של מקום והייתי סבור שיתקדש בנו׳ ומהיכן ידע מכאן שאמר לו ונועדתי לך׳ פירוש על ידך על כן כאן כתיב ונועדתי לך ולקמן ונועדתי שמה לבני

ישראל · ועשית מנורה שבעה פעמים כתיב מנורה כנגד שבעה רקיעים · ושבעה ארצות ואין בפרשת מנורה אות סמך · וכן במעשה בראשית לומר במקום נר אין שטן ואין מזיק · ובזכות נר מצוה ותורה אור סותם פיו של שטן מלהשטין · וראה שלשה ראשי פסוקים · וראה ועשה כתבניתם · ואידך וראה אם דרך עוצב בי · ואידך וראה בני׳ לבניך · פירוש אם דרך עוצב בי וראה ועשה כתבניתם אשר אתה מראה בהר · שתבוא להר הבית לבית המקדש להתפלל ולהודות ויתכפר לך כמו שסידר שלמה בתפלתו אם יחטא איש לאיש וכו׳ ובא אל המקום הזה · ואם תעשה כן וראה בנים לבניך · משזר בגימטריא חוט כפל שמנה · עשרה יריעות כנגד י׳ הדברות וחמש חוברות · כנגד ה׳ דברות על לוח אחד וכנגד ה׳ שעל לוח השני · חמשים קרסים · כנגד חמשי׳ שערי בינה · תחש בגימטריא שש גנים · הששית ב׳ בתורה · היריעה הששית · וציותי את ברכתי לכם בשנה הששית · בזכות השלחן שהיה במשכן נשלחה ברכה בכל העולם · באורך ג׳ באורך יריעות האהל · ויף בגודלו באורך דליותיו · באורך אפים יפותה קצין · פירוש באורך אפים · המשכן שנאמר בו באורך יריעות האהל · יפותה קצין שנתפתה הקב״ה ונתרצה לישראל וכפר להם על ענין העגל · ונתייפה ישראל ונתגדל על כל שהשרה שכינתו בתוכם · וזהו ויף בגדלו באורך · שנתייפה ונתגדל בארץ כמשכן שכתוב בו באורך · למשכן עצי שטים עומדים בגימ׳ לכפר על מעשה שטים · כ״ד פעמים שטים בפרשה כנגד כ״ד אלף שנפלו בשטים · מ״ח קרשים כנגד מ״ח נביאים · ומ״ח משמרות כהונה ולויה · והיו ז׳ בריחים כנגד שבעה דורות מאברהם עד משה ושבעה רועים · והבריח התיכון הוא דוד · שמבריח האומות מן הקצה · ויחדו שלשה במסורת ויחדו יהיו תמים וחבירו ויחדו יכליון · לומר שהיו הקרשים כלים זה עם זה שלא היו זה נכנס וזה יוצא · אי נמי רמז למאן דאמ׳ שהיו כלים עד כאצבע וזהו ויחדו יכליון שהיו כלים והולכין · הראית שלשה במסורת אשר הראית בהר · ואידך אתה הראית לדעת פי׳ בהר הראית לדעת כי יי׳ הוא האלהים ואין עוד שהרכין שמי שמים על ההר והראך שהוא לבדו מושל בעליונים ובתחתונים · נבוב לוחות תעשה אותו · נבוב עולה ששים שעד ס׳ אמות יכולין להוסיף על המזבח · אורך החצר מאה באמה ורוחב חמשים בחמשים · פירוש כחלק אחד מחמשים שבהר הבית כדפרישית לעיל ·

פרשת ואתה תצוה

לא הזכיר משה בזה הסדר מה שאין כן בכל החומש · שמשעה שנולד משה אין סדר שלא הוזכר בה ·

והטעם משום שאמר מחני נא מספרך אשר כתבת · וקללת חנם אפילו על תנאי באה ונתקיים בזה וכתב צואה במנורה וכן בתמיד צו את בני ישראל לפי ששניהם נוהגין בכל יום ויש בהם חסרון כיס לפיכך צריך זירוז לכן אמר בהם לשון צואה · תצוה · בגימטריא נשים צוה · רמז להדלקת נר לנשים חובה בשבת · ויקחו אליך אבל אני איני צריך לאורה · כתית · רמז ת״י תכ״ שנים יהא נוהג הדלקת מנורה · להעלת חסר וי״ו · לומר שו״ו נרות מכבין אותם אבל נר מערבי דולק לעולם · למאור להעלות בגימטריא חצי לוג שמן לנרי׳ נר תמיד בגימטריא בשבת · הקרב ד׳ הקרב אליך זאת תורת המנחה · הקרב אותה בני אהרן · הקרב את אחיך מטה לוי הקרב את מטה לוי · הקרב אליך ואחר כך המנחה שאינו ראוי לכהונה עד שיתחנך בבגדים · ורמז לו שיקרב אליו בני לוי דכתיב כי נתוני׳ נתונים

המה לי׳ ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך׳ שלשה פעמים אהרן בפסוק רמז לשלשה
כהנים שישארו והם אהרן אלעזר ואיתמר וג׳ פעמים לכהנו לי בפרשה כנגד בית ראשון
ובית שני ולעתיד׳ אלה הבגדי׳ ולא הזכיר מכנסים׳ לכבוד ולתפארת ולא הזכיר ציץ לפי
שלא היה מין בגדי׳ חכמי לב אשר׳ בגימ׳ יראת׳ מי שמלא יראת השם והינו שנאמ׳ ראשי׳
חכמה יראת יי׳׳ ושש משזר בגימטריא שלשים ושנים חוטים כנגד התורה שמתחלת
בבי״ת ומסיים בלמ״ד׳ אל שני ג׳ אל שני קצותיו׳ לך לאות אשר יבוא אל שני בניך בעלי׳
ויצר שני ככרי כסף ויתן אל שני חריטין בנעמן׳ בני עלי היו מבזין הכהונה שנאמ׳ כה אל
שני לכך נענשו ונהרגו׳ אבל נעמן היה מכבדה שבקש אדמה לעשות מזבח נתקרב תחת
כנפי השכינה ומכני בניו למדו תור׳ ברבים׳ שתי אבני שהם׳ כנגד ב׳ לוחות׳ שהם במילוי
ש״ן ה״א מ״ם בגימ׳ הלוחות׳ ששה משמותם על ר״ת שמע שאמר שמע ישראל וכו׳׳ שמותם
שנים במסורת ונשא אהרן את שמותם׳ אלה שמתם במרגלים׳ מלמד שהיו מרגלים כלם
כשרים ומשה בירם על פי השם׳ חשן משפט שמכפר על עונות משפט ומה משפט ביום
אף שאלת אורים ביום׳ ד׳ טורים׳ כנגד ד׳ דגלים וד׳ אמהות׳ בכל אבן היה שש אותיות׳
כי שמות ג׳ האבות ושבטי ישורון מצטרף עם כל אחד ואחד עד שהיה ו׳ אותיות כמו ראובן׳
וא׳ דאברהם׳ שמעון ב׳׳ לוי רה״ם׳ יהודה י׳ דיצחק׳ יששכר צ׳׳ זבולון ח׳׳ דן ק׳׳ יעק
נפתלי ב׳׳ גד שבטי אשר י׳ שו׳׳ רן יוסף׳ ובנימין לא היה צריך צירוף׳ כי היה בו ששה
אותיות׳ ישפה בגימ׳ בן יעקב׳ שישפה היה לבנימן׳ אורים ותומים בגימ׳ אור ישרא׳׳ חשן
משפט בגימ׳ מכפר על הרהור הלב׳ את האורים ואת התומים בגי׳ שם של שבעים ושתים׳
אפוד בגימ׳ מלאך שהיה מלובש כמלאך׳ שפה לפיו שהמעיל מכפר על לשון הרע שאם
חטא בלשון הרע יעשה שפה לפיו שימנע מלשון הרע ויעשה תשובה ויתכפר לו׳ ועשית
על שולי המעיל רמוני תכלת ופעמוני זהב בתוכן׳ והיו ע״ב כנגד ע״ב מראות נגעי׳ שהמעיל
מכפר על לשון הרע׳ וצרעת בא בעון לשון הרע׳ זהב ורמון פעמון זהב ורמון׳ בגימ׳ הם
שבעים ושתים׳ ונשמע ג׳ במסורת ונשמע קולו בבאו אל הקדש׳ כל אשר דבר יי׳ נעשה
ונשמע׳ ונשמע פתגם המלך׳ והינו דאמרי׳ במגלה אמר רבה מקרא מגלה ותלמוד תורה׳
מקרא מגלה עדיף׳ מקרא מגלה ועבודה מקרא מגלה עדיף והינו כל אשר דבר השם
נעשה ונשמע דהינו תלמוד תורה ועבודה דכתיב בהו ונשמע קולו ונשמע פתגם המלך
והינו קריאת מגלה׳ וסמיך כי רבה היא׳ אלמא דעדיף טפי׳ וגם רבה קאמר לה׳ מצח
שנים במסורת והיה על מצח אהרן׳ וישראל קשי עורף וחזקי מצח שבגדי כהונה מכפרים
על קשיות ערפם וחוזק מצחן של ישראל׳ ובצאתו שנים במסורת ובצאתו ולא ימוש׳ והיו
את המלך בבואו ובצאתו גבי יואש בדברי הימים שהיו שומרים אותו שלא יהרגוהו וזהו
ובצאתו ולא ימות׳ ערוה שנים במס׳ לכסות בשר ערוה׳ ואידך לא תקרבו לגלות ערוה׳
רמז שבגדי כהונה מכפרין על העריות׳ ממתנים ועד ירכים יהיו וסמיך ליה והיו על אהרן
לומר לך שמכנסי׳ קודמים לכל׳ וזה הדבר אשר תעשה להם כלומ׳ קרבם בדבור שתאמ׳
להם אשרי תבחר ותקרב׳ לקח שנים במסורת לקח פר בן בקר׳ לקח בגדו כי ערב זר׳
כשביל שאהרן עשה העגל אמר הקב״ה להסיר מעליו בגדים הצואים לפי שבגדי עבודה
זרה מטמאין וזהו שאמר לקח בגדו פירוש מעליו ערבזר׳ והלבשתם שנים במסורת הכא

ואידך והלבשתם את אלעזר · איכא מאן דאמר כהן גדול בן כהן גדול פעם משיחה חזו והלבשתם את אלעזר שנתמנה להיות כהן גדול צריך משיחה כשם שוהלבשתם כתנות היו במשיחה שאז נמשח · כך והלבשתם את אלעזר במשיחה · תשרף באש ג׳ ואת פרשו תשרף באש · ואת מרכבותיו תשרף באש ביהושע · ואת העיר הזאת תשרף באש גבי צדקיהו · שזכות הקרבנות עמד ליהושע לנצח האומות · אבל כשבטלו הקרבנות כשצרו על ירושלם נחרבה העיר וזהו ואת העיר הזאת תשרף באש · ובגדיו ד׳ וקדש הוא ובגדיו · ובגדיו קרועים · ובגדיו לא יפרום · ובגדיו לא תשרפנה · אף על פי שאבל חייב בקריעה דכתיב ובגדיו קרועים שהתאבל על הריגת שאול · כהן גדול לא יקרע דכתיב ובגדיו לא יפרום · וקדש הוא ובגדיו ועל כן ובגדיו לא תשרפנה · שלא נשרפו בגדי כהונה כשנשרפו נדב ואביהוא כמאן דאמר שנשרפו גופן ובגדיהם קיימין · ומאשר שנים במסורת · ומאשר לבניו ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה · שבשביל אהרן זכו בניו לכל הכבוד הזה · שנמשחו להיות כהנים · על המזבח כבשים בני · סופי תיבות לחמי · שנה שנים ראשי תיבות וסופי תיבות השמש · שהן שוחטין אותן נגד השמש · כתיב הכא שנים ליום תמיד · ובפנחס הוסיף לומר שנים ליום עולה תמיד קרי ביה ליום עולה · פירוש כנגד שהיום עולה דהיינו כנגד השמש · שנים ליום תמיד ר״ת עולה תש״ל · דמנין תש״ל תמידין היו קרבים לשס״ה ימים · את הכבש האחד ובפנחס כתיב אחד · הכא כתיב האחד שעולה י״ח · רמז לי״ח ברכות שבתפלה תקנו כנגד תמידין · והתם כתי׳ אחד דכמנין אחד היו כהנים עסוקים בתמיד לפעמים כדאיתא במסכת יומא · את הכבש אחד תעשה בבקר · תעשה אותיות תשעה · שתשעה כהנים עסוקים שלשה בתמיד של שחר · ובערב מוסף עליהם ששה שבידם שני גזרי עצים · וכתיב כאן תעשה לשון יחיד ובפנחס כתיב תעשו לשון רבים לומר שיחיד יכול למסור תמידין משלו לצבור · כבשים לכבש הכבש הכבש לכבש הרי ו׳ אין פוחתין מו׳ טלאים המבוקרים בלשכת הטלאים וכנגדם ו׳ פעמים עולה בפרש׳ עקידה הכא כתיב עשרון ובפנחס כתיב עשירית רמז לת״י שנים שיעמוד בית ראשון והכא כתיב בלול והתם כתיב בלולה · ה׳ יתירה רמז לה׳ מיני מנחו׳ שבאים לכפר על הנפש שיש לה ה׳ שמות · בהמה ג׳ במ׳ לשאת אותו בהמה · אשר נתן יי׳ חכמה ותבונה בהמה · כי בהמה שהן חלקו · זהו שכתוב והחכמה תחיה בעליה · חכמה ותבונה בהמה · כי בהמה שמן חלקו · ועוד שהיא מגדלתו ומרוממתו דכתיב לשאת אותו בהמה ·

פרשת כי תשא

סמך קרנותיו לכי תשא רמז למה שאמרו רמה קרנו של ישר׳ בכי תשא · וסמך יום הכפורים לכופר נפשו לומר שביום הכפורים צריך ליתן כופר נפשו כי אז כל העם נמנין ועוברין לפניו ולכך נהגו לפסוק צדקה ביום הכפורים · תשא את ראש בני ראשי תיבות עולה כמנין תר״ג שכך היו האלפים שש מאות אלף וג׳ אלפים · וכן בני ישראל עולה תר״ג · ונתנו · אם תקראנו למפרע יהיה גם כן ונתנו · לומ׳ לך כל מה שאדם נותן לצדקה יחזור אליו ולא יחסר לו בשביל זה כלום · ג׳ פעמים פקודים בפסוק · וג׳ פעמים מחצית השקל בפרשה · וג״פ כופר נפשו · וג״פ לכפר וג׳ פעמים בני ישראל לכפר על ג׳ דברים · על המלחמה · ורעב · ודבר · וכן אמר גד החוזה לדוד כשמנה את ישראל ג׳ אני נוטל עליך · זה יתנו כל העובר על · בגימטריא זה היה

היה

היה כמין מטבע של אש · זה יתנו כמנין זה״ פירוש יב׳ שבטים יתנו · דאיכא למ״ד שבט לוי
לא נמנו · עשרים בגימטריא עשיר ודל · שהיו כלם שוים בזה · שקל בגימטריא נפש
שבא לכפר על הנפש · מכן עשרים שנה · סופי תיבות המן שבא להכריע שקלים של
המן · שנה ומעלה בגימטר׳ לעונשים · עשרים שנה ומעלה · ר״ת עשו · ואתן אדם תחתיך ·
והיה לבני ישראל לזכרן חסר ו״ו שלא היו לזכרון · על שני כתפיו לזכרון מלא ו״ו שלא
היו לזכרון אלא בעודו על כתפיו · אבל כל זמן שהיו קיימין ועומדין לא היו לזכרון ·
ועשית כיור · סמך כיור לפרשת שקלים לומר שהגשמים נעצרים בשביל פוסקי צדקה
ואינן נותנין · לרחצה · ארבעה במסור׳ שכל כיור שאינו מחזיק כדי שירחצו ממנו ארבעה
כהנים כאחד אינו כיור · הכפורים שנים במסו׳ ולקחת את כסף הכפורים · ומדם חטאת
הכפורים אחת בשנה יכפר · וגם זה רמז לפסוק צדקה ביום הכפורים · קדש הוא קדש
יהיה לכם בגימטריא למלכות בית דוד · קח לך סמים · סופי תיבות חכם · חמרא · וריחני ·
פיקחין · והקטרת אשר תעשה י״א תיבות בפסוק כנגד אחד עשר סמים שבקטרת · זכה ·
שלשה במס׳ ולבונה זכה · ונתת על המערכת לבונה זכה · ותפלתי זכה · זה הוא שאומר
הכתוב תכון תפלתי קטרת לפניך שהתפלה דומה לקטרת כשם שזה זכה כך התפלה
צריכה שתהיה זכה · רוקח שני מלאים מעשה רוקח · זבובי מות יבאיש שמן רוקח · זהו
שדרשו רבותינו שהיו מרננים אחר הקטרת לומר בה מתו נדב ואביהו בה מתו עדרת קרח
שנאמר מות גבי רוקח דהיינו קטרת · ואמר להם משה ראו שאין הקטרת ממית לא אדרבה
מחיה שנאמר ויתן הקטרת ויכפר על העם דכתיב טהור קדש אלא החטא ממית · לחשב
מחשבות חסר וא״ו שבששה ימים יש לחשוב ולעשות ולא בשביעי · אך את שבתותי
תשמורו · אך מיעוט למעט פיקוח נפש וקרבנות צבור ועוד גדתה אפילו בשבת שכל אלו
דוחין שבת · סמך פרשת שבת למלאכת המשכן דילפי׳ מלאכת שבת ממלאכת משכן ·
את השבת לעשות · ר״ת אהל · דילפינן מלאכת שבת מאהל מועד · בני ישראל אות היא ·
ר״ת ביאה שביאתו של תלמיד חכם מערב שבת לערב שבת · אות היא לעולם כי ר״ת אהלך
על שם וידעת כי שלום אהלך · דדרשינן מיניה הדלקת נר בליל שבת · את השבת ד׳ · ג׳
בהאי ענייני וחד בעזרא לחלל את השבת · והינו כדאיתא בפרק׳ דסנהדרין · ראוי היה
שתנתן תורה על ידי עזרא · אלא שקדמו משה דילפינן את השבת דהתם מהכא · וביום
השביעי שבת וינפש ס״ת שתים ששתים נפשות יש לאדם בשבת ועל כן פא׳ דוינפש
כפולה משום ב׳ נפשות · וינפש בגימטריא אלו שבגיהנם · שאף אור של גיהנם שובת
בשבת · השביעי שבת וינפש בגימט׳ דכיון שהוא שבת אבדה נפש · שבת וינפש · ויתן אל
משה מלמד שנתנה תורה בשבת · וינפש ווי נפש · וסמיך ליה פרש׳ העגל שנתחייבו מיתה
ונאבד׳ נפשם · ככלתו כתי׳ חסר · מה כלה מקושטת בכ״ד קשוטי׳ המנויין בישעיה אף תלמיד
חכם צריך להיות מקושט בכ״ד ספרים · ויתן אל משה בגי׳ זה התלמוד · ב׳ לוחות כנגד שמים
וארץ · חתן וכלה ב׳ תורו׳ ושתי עולמו׳ · לחת על שם שיגעי׳ בלחי · לחת בא״ת ב״ש כסא מלמד
שנלקחו מכסא הכבוד · כי בשש משה חסר וו׳ לום׳ שבאו שש שעות · בשש ב׳ כי בשש משה ·
מדוע בשש רכבו לבא מה התם מת אף הכא היו סבורים שמת · כמו שדרשו חז״ל שהראה
להם דמו׳ מטתו ברקיע · כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרי׳ לא ידענו מה היה לו ·

בגימטריא שהראה להם השטן מטתו של משה רבינו · ﭏה אלהיך לאלוהות הרבה · מזבח
לפניו · בגימטריא זה חור · דרשינן מזבח לפניו · ויעלו עולות בגימט׳ בכורות שהבכורות
העלו עולות לפניו · הניחה שנים במסורת הניחה לי · הניחה אותי והמישני אל העמודים
גבי שמשון לומר לך שהרג בהם במותו יותר ממה שהמית בחייו · וזה הוא הניחה לי ויחר
אפי בהם ואכלם שכילם והמית כל שריהם · ואכלם שני׳ במסורת ויחר אפי בהם ואכלם ·
ואידך ואכלם ואמחצם · זהו שדרשו שאין פורענות שאין בה פרעון ממעשה העגל · ויחל
ארבעה במ׳ הכא ויחל משה ואידך ויחל יהואחז · ויחל חזקיהו ויחל איש האלהים בענין
ירבעם והינו כדאיתא בברכות בסוף תפלת השחר · כמה ישהה בין תפלה לתפלה כדי
שהתחולל דעתו ונפרש ליה מויחל · ומפרשינן בירושלמי שהוא ארבעה אמות כנגד ד׳
פעמים ויחל · ואעשה אותך מלא ו׳ שיצאו ממך שש מאות אלף · זכור לאברהם ליצחק
ולישראל עבדיך · כאן הקדים האבות לעבדיך · וכתיב התם זכור לעבדיך לאברהם וכו׳
והקדים עבדיך לאבות לומ׳ כי היו עבדיו מתחלה ועד סוף כיוצא בו דוד עבדי ועבדי דוד ·
ברעה · כתיב בה״א בשביל ה׳ דברים שעשו · אכלו ושתו · ויקומו לצחק · וישתחוו · ויזבחו ·
ומחולות · קול ענות אנכי שומע בגימטריא שנהרג חור ועבדו עבודה זרה · ענות ב׳ · קול
ענות · יום ענות אדם נפשו · שזה הענות לא נתכפר להם · וישלך מידו חסר יו״ד שכפרו
ביו״ד הדברות · ועשרה פעמים פסל בתורה · וי׳ פעמים תועבת יי׳ במשלי · כי ברע אותיות
ערב שערב רב גרמו להם לעשותו · פרוע ב׳ כי פרוע הוא · ראשו יהיה פרוע · מה מצורע
טמא · אף ע״ז מטמאה · אכפרה ב׳ במס׳ אכפרה בעד חטאתכם · אכפרה פניו במנחה · זהו
שאמ׳ לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה · אכפרה בעד חטאתכם להתפלל עליכם ·
מתי אכפרה פניו במנחה · העלית ג׳ אשר העלית מארץ מצרים · ושמעו מצרי׳ כי העלית
בכחך · העלית מן שאול נפשי · מלמד ששקול שעבוד מלכיות כנגד גיהנם · וזהו העלית
מארץ מצרים · העלית מן שאול נפשי · עדיו ג׳ במסורת ולא שתו איש עדיו · וצבי עדיו
לגאון שמהו · במתג ורסן עדיו לבלום · בשביל שנתגאו בצבי עדים כמו שדר״זל בשביל
רוב זהב וכסף שנתת להם עשו עגל זהב על כן לא שתו איש עדיו ונסתמה פיהם שלא
היה להם פתחון פה כמו מתג ורסן שבולם עדיו של סוס · הורד ג׳ הורד עדיך · באף עמים
הורד אלהים · הורד אותם אל המים בגבעון על שאמ׳ לו הורד עדיך · היה משה ירא מפני
האף והחמה כדכתיב באף עמים הורד · וכמו דהכא היה ע״ז התם נמי הורד אותם ﭏ המים
להפריד עובדי ע״ז שכל הכורע על ברכיו לשתות סימן שעבד ע״ז והציגם לבדם · הנה
מלאכי ילך לפניך מלאכי עולה בגי׳ מאה ואח׳ ילך עולה כמנין הלכה · רמז למה שאמרו
אינו דומה מי ששונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד שעל ידי כן ילך ההלכה
לפניו · גם הנה עולה כמנין הלכה · גם ישקני מנשיקות פי״הו עולה מאה ואחד · הנה
מלאכי אותיות מיכאל שהוא מלאכי המיוחד לי · ידבר איש ﭏ רעהו בגימט׳ שהוא מסבר
לו פנים · ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם יי׳ לפניך · בגימטריא שהקב״ה
נתעטף כשליח צבור · והיה כל מבקש יי׳ יצא · מכאן שצריך אדם לגלות כדי שילמוד
תורה · והזנו את בניך אחרי ﭏהיהן וסמיך ליה ﭏהי מסכה רמז שיעשו כמין זכרות מפסלת
לע״ז וגם עשו כמין זכרות לצלמי ע״ז כדכתיב ותזני בם · סמך את חג המצות לﭏהי מסכה ·
לומר

לומר שע״ז אסורה בהנאה כחמץ בפסח׳ ולא יראו פני ריקם וסמיך ליה ששת ימים ׳ לומר דאין נדרים ונדבות קרבי׳ ביום טוב׳ פן תכרות ברית ליושב הארץ ליושב מלא וו״ ׳ דששה היו שמזהיר עליהם ׳ שגרגשי עמד ופנה ׳ כי על פי הדברים כרתי אתך ברית אלו דברים שבעל פה׳ על כן בקהלת ׳ וכתוב יושר דברי אמת ׳ סופי תיבות ברית וסמיך ליה דברי חכמים ׳ פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ׳ ס״ת בגים׳ התלמוד׳ חמץ דם זבחי בגים׳ מחצי היום ׳ כי על פי הדברים האלה וסמיך ויהי שם עם יי׳ מ׳ יום ׳ לומר שבשביל דברים שבעל פה שהה שם מ׳ יום ׳ וגם איש ב׳ וגם איש אל ירא׳ וגם איש היה מתנבא לומר אפילו אם יהיה נביא לא יסמוך על נביאותו לעבור על הצווי ׳ כי קרן עור פניו וזכה לקירון פנים מושכותי כפי עליך וי״א מכתיבת הלוחות זכה לקירון ׳ וקרנים מידו לו ושם חביון עוזו ׳ ר״ת מלוח ׳

פרשת ויקהל

כתיב לעיל כי קרן עור פניו ׳ וסמך לו פרשת שבת לומר שאינו דומה קירון פנים של שבת לשאר ימים ׳ ואמר ויקהל לפי שבא לומר פרשת שבת רמז שבתות וימים טובים נקהלים לשמוע הדרשא׳ אלה הדברים ׳ דרשו מכאן לט״ מלאכות לשבת כמנין אלה ׳ ודברים משמע ׳ ב׳ וה׳ דהדברים לרבות א׳ הרי לט׳ ׳ ואפילו דבכמה מקומות כתיב אלה הדברים ׳ ולא דרשינן ליה שאני הכא דכתיב במלאכת המשכן זה הדבר ׳ ושני הכא לכתוב אלה הדברים לדרשא ׳ לעשות אותיות לתשע ׳ וחסר וו׳ לומר לט״ מלאכות יעשו אותם בו׳ ימים ולא בשבת׳ וכן אשר ברא אלהים לעשות ׳ הכתוב בויכלו תמצא עשיות ובריאות ומלאכות והויות ותוצא ההבדלות ׳ כלם לט״ לומר לט״ מלאכות הן חוץ מתולדות ׳ וכן תמצא מויקהל עד לא תבערו וגו׳ ביום השבת לט״ תיבות חוץ ממלת השבת ׳ הזכיר לא תבערו לפי שצריך הבערת אש למלאכת המשכן ׳ לבטל סממנין ולצבוע ולצרוף כסף ונחושת וזהב ׳ ששת בגימט׳ ארבעים חסר אחת ׳ לא תבערו אש׳ אמר הקב״ה אור שלי פי׳ של גיהנם שובת בשבילכם גם אור שלכם יהא שובת׳ השבת ויאמר ׳ ר״ת וס״ת תורה שעיקר התורה בשבת כשאדם פנוי מעסקיו׳ ויבאו האנשים על הנשים כל נדיב לב הביאו בגים׳ אז איש ואשתו באי׳ יחד ׳ יביאה את תרומת יי׳ ׳ היה לו לומר יביא אלא בשביל שמדבר בנדבת המשכן שמתנדבי׳ תכשיטי זהב וכסף כלי הנשי׳ אמר יביאה פי׳ שלא יביא משל תכשיטי אשה אלא מרצונה ׳ לבו יביאה בגי׳ לב הוא והיא ׳ וכל אשה ג׳ ואידך וכל אשה יודעת איש ׳ וכל אשה יודעת איש משכב זכר תחרימו ׳ התם מצוה להרע לעדים אבל כאן שהיו חכמות החיום ׳ והינו שנאמר והחכמה תחיה בעליה ׳ וכל הנשים ג׳ במס׳ וכל הנשים יתנו יקר ׳ וכל הנשים העומדות שם בענין ירמיהו שאמר להם לפרוש מע״ז ׳ אלו הנשים שנתעסקו במלאכת השמים יתנו יקר ׳ אבל אותם הארורות שמקטרי׳ לצבא השמי׳ גרמו שגלו והיו למשל ולשנינה ׳ אותנה ב׳ ואידך עד אשר הפיצותי׳ אותנה ביחזקאל כענין הרועים שרועים הצאן במרמס רגליהם אלו גרמו לשכינה שירדה ושכנה בישראל אבל אותם הרועים הרעים שמחטיאין ישראל גורמי׳ לשכינה שנסתלקה מישראל ׳ והנשיאם ב׳ הכא חסר ׳ וישב פינחס והנשיאים מלא ׳ אלו שנתעצלו בנדבת המשכן ׳ לכך חסר אבל אותם שנזדרזו להשלים בין השבטים ובני ראובן וגד לכך הוא

מלא דמלא והנשיאים הביאו ׳ תרגום ירושלמי ועננא איתיאו מלשון מעלה נשיאים׳ ראו קרא יי׳שאין מעמידין פרנס על הצבור אלא מדעתם ׳ ולהורות ב׳ ואידך ולהורות את בני ישראל ׳ שהיה בצלאל יודע להורות לבני ישראל בכל מיני חכמה ׳ ויצו משה ויעבירו קול במחנה ׳ בשבת נתנה תורה ׳ א״כ יום הכפורים של אותה שנה היה יום ג׳ וביום ד׳ אמר להם מלאכת המשכן והם הביאו לו בבקר בבקר והינו יום ה׳ ויום ו׳ ובשב׳ ויצו משה ויעבירו קול במחנה איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה ׳ לתרומת הקדש בגימט׳ אל יוציאו זהו אל יוציאו משא מרשות היחיד לרשות הרבים ׳ ויכלא ב׳ ואידך ויכלא הגשם זהו שדרשו שהיו יורדים להם אבנים טובות ומרגליות עם המן והביאום לנדבת המשכן ׳ ויכלא הגשם ׳ פי׳ הענגים שמביאי׳ הגשם ׳ כשכלו מלהביא האבנים הטובים אז כלו מלהביא ׳ והמלאכה ג׳ והמלאכה היתה דים ׳ והמלאכה לא ליום ולא ליומים בעזרא ׳ והמלאכה היתה גדולה בדברי הימים בענין בנין הבית ׳ אף על פי שהמלאכה היתה גדולה לא ליום ולא ליומי׳ ׳ אף על פי כן היתה דים שנשתלחה ברכה במעשה ידיהם ׳ דים ג׳ ׳ היתה דים ׳ הלא יגנבו דים ׳ אם גנבים בלילה השחיתו דים במפלת אדום ׳ באדום נאמר המה יבנו ואני אהרוס ׳ אכל ביעקב והמלאכה היתה דים ׳ והותר ג׳ הכא ואידך כי כה אמר יי׳ אכול והותר ׳ מהחל התרומה לביא בית יי׳ אכול ושבוע והותר בדברי הימים שבזכות התורה ובית המקדש בא שובע לעולם ׳ כדכתיב מן היום אשר יוסד היכל יי׳ וכו׳ עד מן היום הזה אברך ׳ בעושי ג׳ ב׳ זוד ויעשו כל חכם לב בעושי המלאכה ׳ ואידך ל׳ תקנא בעושי עולה ׳ פני יי׳ בעושי רע ׳ ובמי תקנא בעושי כל חכם לב ׳ ויעש בצלאל את הארון בכלם לא הזכיר בצלאל אלא על הארון לומר שהיה בצלאל ׳ וידע סוד הארון והמרכבה שהארון הוא כנגד כסא הכבוד ׳ ושלשה פעמי׳ ארון בפרשה שג׳ ארונות עשה ׳ וסמך לארון השלחן אשר לפני יי׳ ׳ במראות ה׳ במס׳ במראות הצובאות ׳ ויבא אלהים לישראל בחלום ׳ במראות אלהים תרי ביחזקאל שאלו הנשים סרו מתאות העולם ונתנו מראותיהן לנדבת המשכן ונחה עליהן רוח אלהים׳ הצובאות ׳ ב׳ במראות הצובאות ׳ אשר ישכבון הנשים הצובאות גבי בני עלי ׳ כמו התם ישכבון הנשים הצובאות גם בכאן על ידי מראות היו שוכבין הנשי׳ כדאיתא במדרש שהיו מקשטות במראות ומשתדלות לבעליהן ונזקקין להם ׳

פרשת אלה פקודי

מלא וא״ו שפקד לכל ו׳ מאות אלף שלא יחשדוהו שלקח מן הכסף ׳ המשכן משכן שנתמשכן בפ״ב בשביל עונות ישראל וזהו שאמרו אנשי כנסת הגדולה חבול חבלנו ׳ סך כמנין משכן שנים היה עדות ששכינה שורה בישראל שבית ראשון עמד ת״י שנה כמנין משכן ׳ ובצלאל בן אורי בן חור ג׳ פ׳ בתורה נתייחס כנגד ג׳ מעלות שהיו בו חכמה ותבונה ודעת ׳ ואתו אהליאב פי׳ אלו הב׳ היו עדי׳ למשה שהשלי׳ כל החשבון שקבל ׳ כל הזהב ה׳ מיני זהב ׳ חח ׳ ונזם ׳ וטבעת׳ וכומז ׳ וכל כלי זהב ׳ כנגד העשוי להם ה׳ ענויין ׳ פרך ׳ מרר ׳ ענוי ׳ לחץ ׳ עבודה קשה ׳ בקע ב׳ בקע לגלגלת ׳ בקע משקלו ׳ שרמז לה שעתידין בניה לשקול בקע לגלגלת ׳ מאת אדנים כנגד מיוסדים על אדני פז וכנגדם תקנו ק׳ ברכות בכל יום ׳ וקצץ ב׳ וקצץ פתילים ׳ וקצץ חנית ׳ וחד קצץ עבות רשעים שבזכות המשכן היו מתגברים על אויביהם

ומקצצים חניתותיהם · פטדה ג׳ תרי גבי אפוד · אידך בעדן גן אלהים היית כל אבן יקרה מסוכתך אודם פטדה · מלמד שנזדמנו להם אבני אפוד מגן עדן · ותכל כל מלאכת עבודת בגים׳ בעשרים וחמשה בכסליו נגמר · ותכל לית לומר כי עתה כלה מלאכת כל העולם · את הכתנת את הציץ כל הנך אתים לרבות שהיה לכל אחד ואחד התיק שלו · ויקם את המשכן · משכן לא נאמר אלא המשכן לרבות משכן של מעלה דאית׳ בפסיק׳ שצוה הקב״ה למלאכים שלמעלה להקים לו משכן למעלה · עמודיה ד׳ בפס׳ את עמודיה · אנכי תקנתי עמודיה · חצבה עמודיה · עמודיה יתפלצון · שעמודי המשכן הם עמודי עולם שבזכותם עולם עומד · משחתם ב׳ והיתה להם משחתם · כי משחתם בהם מום בם · פי׳ לזמן שהם תמימים יהיה להם משחתם לכהונת עולם · אבל כשיהיה בהם מום לא לרצון יהיו · הוקם ג׳ הוקם המשכן · הוקם על גבי דוד · הוקם את דברי יונדב בן רכב · בזכות שהקי׳ דוד הקדש כדכתיב הנה אנכי יושב בבית ארזים וכו׳ · הוקם על בני יונדב בן רכב שהקימו דברי אביהם זכו למה שנאמר לא יכרת איש ליונדב בן רכב עומד לפני כל הימים · ויסך ד׳ ויסך על ארון העדות · ויסך אלוה בעדו · ויסך בדלתים · ויסך וירחץ גבי דוד · בזכות ויסך על ארון שבא אל בית האלהים שכל זמן שהיה אונן לא נכנס למקדש · ולמזבח ב׳ למקדש ולמזבח · בין האולם ולמזבח · רמז למ״ד שמעל מזבח הנחשת היה הדיבור בא למשה · פי׳ למשכן ולמזבח ששכינה שורה על המזבח · וכן כתיב בין האולם ובין המזבח וכו׳ · ויאמרו חוסה יי׳ על עמך · ששם היו עומדים ומתפללים כאשר צוה יי׳ את משה כתיב על כל דבר ודבר כנגד מה שאמר משה מתני נא · הרבה להזכירו והם י״ח פעמים כאשר צוה יי׳ את משה · וכל אשר צוה יי׳ וכנגדם תקנו י״ח ברכות ואחר כאשר צוה יי׳ את משה כן עשו · ותקנו כנגד ברכת המינים · ויש בהם קי״ג תיבות · וכן בסופי הברכות כמו ברוך אתה יי׳ מגן אברהם ברוך אתה יי׳ מחיה המתים ובו קי״ג תיבות · וקי״ג פעמים לב בתומש שצריכין כוונת הלב ·

חסלת ספר ואלה שמות

ויקרא אל משה

כתיב לעיל ואש תהיה בו וסמיך ליה ויקרא אל משה לומר בתוך שקרא לו ודבר עמו היו פניו בוערות כאש בכל מסעיהם ׳ ויקרא אל משה לומר שבכל מסעיהם קרא למשה לאמר שיסעו ׳ כדכתיב על פי יי׳ יסעו ׳ אל״ף דויקרא זעירא שמשה לא רצה לכתוב אלא ויקר כדרך שנאמר בבלעם כאלו לא נראה לו השם אלא במקרה ואמר לו הקב״ה לכתוב גם האל״ף וכתבה קטנה ׳ ויקרא אל משה ראשי תיבות אמו ׳ שעטרה שעטרה לו אמו ׳ הקדים משה לשם כביכול כאחד שמדבר עם חבירו ומקדימו דרך מוסר ׳ חמשה אלפ״ים בפסוק כנגד חמשה חומשי תורה ׳ ותשעה תיבות יש בו ׳ וכן יש תשעה תיבות בפסוק אנכי יי׳ אלהיך ׳ לומר שכל הלומד תורה כאלו הקריב כל הקרבנות ׳ וכן תשעה תיבות בפסוק זאת תורת העולה ׳ בן בקר עולה שנ״ד שצריך להיות בן שנה ׳ וזרקו את הדם ׳ בבן הבקר כתיב את הדם ובצאן כתיב את דמו לפי שדמו של צאן דומה לדם האדם ׳ לכך כתיב דמו שמעלה עליו כאלו הקדים דמו ׳ בבן בקר כתיב וקרבו וכרעיו ובצאן כתיב והקרב והכרעים ואיתא בתנא דבי אליהו לפי כשמהלכת בהמה דקה מגבהת כרעיה כמו שתי וערב אבל בהמה גסה מגבהת כרעיה לצדדיה ולכך בהמה דקה משתנה מאכלה בבטנה ועל כן צואתה ג״כ משונה מבהמה גסה ׳ בבן בקר לא כתיב אלא והקטיר ׳ ובצאן כתיב והקריב והקטיר לפי שצאן הוא מועט ומקריב ומקטיר הכל בפעם אחת ׳ בבן בקר לא נאמר הוא ׳ ובצאן ובעוף נאמר עולה הוא לפי שעולת העוף באה תחת הכבש בדלות יכול אם עשאו ככבש יהא כשר ת״ל הוא ׳ בבן בקר כתיב לרצונו ולא בצאן ובעוף לפי שמרבה להביא ׳ צפונה ׳ כדי להגין ממה שנאמר מצפון תפתח הרעה ׳ כתיב צפון בצאן כנגד יצחק שאפרו צפון ׳ וכן בעזים כתיב צפון כנגד יעקב שנאמ׳ בו ואת עורות גדיי העזים ׳ ומלק את ראשו ׳ מליקה מן הצואר לפי שהיונה כשהיא פורחת מחזרת הסימני׳ על גבי הצואר ׳ ועולת העוף למעלה על שם יצחק יונת אלם שהועלה למעלה על המזבח ׳ ונפש כי תקריב מנחה ׳ אמר נפש במנחה לפי שבנפשו היא באה שהעני טורח בנפשו עד שהשיג להביאה ׳ בעוף ובמנחה לא נאמר לפני יי׳ כמו בבן הבקר לפי שעניי׳ מביאי׳ אותם ומתביישי׳ להביא אותם לפני הכל לכך אמר לאהרן ולבניו שאינן בפרהסיא ׳ והזכיר לאהרן לומר שאף הכהן הגדול לא יבזה מנחת הדל ׳ לא תעשה חמץ לפי שיצר הרע דומה לשאור וטעם זה ג״כ הזהיר על הדבש שיצר הרע מתוק לאדם כדבש ׳ וכל קרבן מנחתך במלח תמלח וכו׳ ג׳ פעמים הזכיר מלח בפסוק משום דבשלשה מקומות המלח נתון ׳ בלשכת המלח ׳ ועל הכבש ׳ ועל המזבח ׳ תקריב מלח בגימ׳ זה יביא מלח משל צבור ׳ וסמך ידו כתיב בבקר ׳ ובצאן ובעז כתיב את ידו ׳ לפי שהבקר חזק ויכול לסבול הסמיכ׳ שצריך לסמוך עליו בכל כחו מה שאין כן בצאן ובעז ׳ לכך כתיב את דמשמע ברפיון׳ בבקר כתי׳ אם זכר אם נקבה ׳ ובצאן כתיב או זכר או נקבה לפי שהוצרך לכתוב או ׳ לרבות הפלגם ׳ ואם לא משמע ריבוי׳ ובעז לא הזכיר כלל זכר ונקבה׳ לפי שהעז מנהגו לעולם להוליד זכר ונקבה ביחד ומסתמא ישחוט הזכר וישאיר הנקבה לפרנסת ביתו ׳ בבן בקר כתיב והקטירו אותו בני אהרן לשון רבים ׳ ובצאן כתיב והקטירו הכהן ׳ לפי שבן בקר צריך הרבה כהנים ׳ את החלב המכסה את הקרב לפי שבא לכפר על החטא שעשה מחמת רוב שומנו כדכתיב

שמנת

שמנת עבית כשית · וכתיב וישמן ישורון ויבעט · לכך מביא החלב · וכאלו הקריב חלבו · אם כשב והוא יותר גדול כדכתיב והכשבים הפריד יעקב · כשב · באת בש לבש · על שם לבשו כרים הצאן · מזבח קטרת הסמים · בפרשת כהן משיח כתיב קטרת הסמי' · ובפרשה שאחריה כתיב מזבח קטרת · לפי שכהן גדול מתעשר בקטרת · הוסיף לומר סמים בכל הכפרות הוסיף כפרה וסליחה חוץ מכהן גדול · לפי ששגגת תלמוד עולה זדון · על שפך הדשן ישרף · צותה תורה לשרוף קרבנו של כהן משיח בפרהסיא בחוץ על שפך הדשן שלא יתבייש אדם להתודות על חטאו שהרי כהן גדול חטא והתוד' והביא קרבן על חטאו · ישגו · שנים במסורת ואם כל עדת ישראל ישגו · ישגו צאני ביחזקאל על רועי ישראל המתעים את הצאן הכא נמי מיירי בצבור ששגו על פי בית דין שטעו בהוראה · מעיני ד' ונעלם דבר מעיני הקהל · ואידך בההיא ענייגא · אם מעיני העדה · ונעלם מעיני אישה · ונעלמה מעיני כל חי · איירי בתורה דכתיב לעיל מיניה והחכמה מאין תמצא · הכא נמי נעלמה החכמה מעיני בית דין שטעו בהוראה · ונעלם מעיני אישה · זה הוא שאמר אפילו שמע מעוף הפורח באויר שנטמאת שוב אין המים בודקין אותה · זה הוא ונעלמה מעיני כל חי ומעוף השמים · שאפילו שמע מעוף השמים והעלים עצמו כאלו לא ידע שוב אין המים בודקין אותה · ונודעה ב' ונודעה החטאת · ונודעה יד יי' את עבדיו וזעם את אויביו · שאפי' על השוגג שיש לו להביא חטאת ולא הביא הכה נפרע ממנו · וזהו ונודעה יד יי' את עבדיו · מי שחטא ומביא קרבן · וזעם את מי שאינו מביא · והביאו אותו לפני אהל מועד · ד' במסו' והביאו אבנים אחרים גבי מצורע · והביאו בניך בחוצן · והביאו את כל אחיכם · לומר מי שמחייב להביא קרבן ליי' ואינו מביאו לכהן שוב שצריך לכהן שיבא לראות נגעי ביתו · ואם הוא מביאו זוכה למה שנאמר והביאו בניך בחוצן · והביאו את כל אחיכם מכל וכו' · חטאת הקהל היא וסמיך ליה אשר נשיא יחטא · לומר לך כל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה מעלה עליו כאלו הוא חוטא · את קרבנו נאמר בקרבן נשיא ריבוי · לומר שיביא קרבן שמן וגדול לפי שבכל יום אוכל פטומות · ולא יהא שלחנו מלא ושלחן רבו ריקם · בעז כתיב שעיר עזים זכר שעירת עזים נקבה לפי שאין בשמו חילוק לזכר ולנקבה שהכל נקרא עז לכך צריך לפרש זכר או נקבה · אבל כבש יש חילוק בשמו כבש לזכר כבשה לנקבה · בעשתה בגים' אם כולה ולא במקצתה · הוסר ב' כאשר הוסר חלב · ומעת הוסר התמיד · לומר שמעת הוסר התמיד הוסר כל חלב שבזכותו נשתלח ברכה בכל · אם לוא יגיד ונשא עונו · אם לוא יגיד מלא וו' קרי ביה אם לו יגיד בוו' · פי' שהגיד לו כבר שם שוב אינו חוזר ומגיד · ביי' וכחש בעמיתו הואיל וכחש בין ביי' ובין עמיתו שמכחש בדבר שאינו יודע בו אלא הקדוש ברוך הוא וחבירו · לאשר ב' במס' לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו · ואידך לאשר עמל בו יתננו חלקו והינו דאיתא בהגוזל · הגוזל מחבירו אפי' שוה פרוטה יוליכנו אחריו אפילו למדי ·

פרשת צו את אהרן

מה כתיב לעיל מיניה לאשמה בה · צו את אהרן לומר שיהיו זריזין בתור' ובמצות ששגגת תלמוד עולה זדון · משה לאמר צו את · ס"ת תורה · צוה אותם שיעסקו בתורה · זאת תורת העולה היא העולה · לומר כל העוסק בתורת עולה כאלו הקריב עולה · הקרבנות נקראו אשה ·

ותורה נקראת אש שנאמ׳ הלא כה דברי כאש · מימינו אש דת למו אותיות תלמוד הקרבנו׳ נקראו לחם את קרבני לחמי ותורה נקראת לחם לכו לחמי כשם שאי איפש׳ לעולם בלא לחם כך אי איפשר לעולם בלי תורה · מדו בד ב׳ ויואב חגור מדו לבושו שבגדי כהונה היו כעין בגדי מלחמה · וכן המעיל כפי תחרא ובזכותם היו מתגברי׳ במלחמה · והאש ג׳ והאש על המזבח · והאש ירדה מן השמים מהאש יצאו והאש תאכלם · רמז למד׳ שמתו נדב ואביהוא על שהורו לפני רבם · ואמרו אף על פי שאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט · וזהו והאש ירדה מן השמים אף על פי כן והאש על המזבח תוקד בו · שצריך להביא מן ההדיוט · על כן מן האש יצא שהורו באש · והאש תאכלם · והאש על המזבח תוקד בו · שהוא כמו סולם למלאכי׳ לעלות · כענין שנאמר ויעל מלאך יי׳ בלהב המזבח · וכן ביחזקאל והנה ששה אנשים ויעמדו אצל המזבח · ועל כן היה נחשת על שם ונוצצים כעין נחשת קלל · אבל מזבח פנימי כנגד שכינה דכתיב ידיו גלילי זהב · ולכן כל דם אם נכנס כפנים לא תאכל אותה החטאת שאין אכילה למעלה · אחרים והוציא בגימט׳ כהנים בעלי מומין שבעל מום כשר להוציא הדשן · ושמו בגים׳ ונבלע ממקומו · בחצר בגימט׳ זו העזרה · תאפה חמץ חלקם · סופי תיבות מצה · שלא תאפה אלא מצה · זה קרבן אהרן ובניו בגים׳ זהו מחצה לאהרן ומחצה לבניו · עשירית בגים׳ עשרן שלם · שהיה מביא עשרן שלם · וחוצהו ומביא מחצה בבקר ומחצה בערב · מחציתה בגימט׳ מחצה משלם · מורבכת תביאנה בגימט׳ רתחין שחולטי׳ אותה ברותחין כל צרכה · וזאת תורת האשם · ה״פ כתיבי אשם בפרשה כנגד חמשה אשמות ודאים · לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו · וסמיך ליה וזאת תורת לומר ששנים שעוסקין בתורה נעשים כאחים · ואף אם מקטרגי׳ זה את זה׃ כדדרשינן את והב בסופה · והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל · הפסוק מתחיל בבשר ומסי׳ בבשר לומר שאם נטמא הבשר מקצתו נטמא כולו · להניף אותו בגים׳ מוליך ומביא מעלה ומוריד · לכן בפרשת ג׳ · תשעה פעמים תנופה · ואחד מהם התנופה וה׳אתי לרבויי עוד אחד · ויהיו ד׳ שמוליך ומביא לד׳ הרוחות · וכ״פ תרומה שמעלה ומוריד · מלאם חסר כתיב כי נהפך להם לתוגה · לעשת חסר וו״ דאמר בפ״רק דיומא · לעשות זו מעשה פרה שהיו מזין עליו כל ז׳ הימים ולא היו מזין עליו בשבת ·

פרשת ויהי ביום השמיני

השמיני קרא משה בגים׳ היה ביום ראש חדש ניסן אמר משה לפי שסרבתי ז׳ ימים בסנה לא זכיתי לשמש אלא ז׳ עגל בן בקר בגי׳ לכפר חטא העגל · ועגל וכבש · כבש לכבוש מעשה העגל ואיל היה מרקד לפני ה׳ כאיל · והינו דכתיב וירקידם כמו עגל · קרב אל המזבח · ב׳ תנין על ר׳ שהיה אהרן מתבייש וא״ל משה אשרי תבחר ותקרב קרב כי בך בחר ה׳ · ועוד שנראה לו המזבח כקרני השור בשביל חטא העגל · וכפר ג׳ ואידך וכפר על העם גבי קט־ת · וכפר על חטאתינו לומר כמו שקרבן מכפר על חטא כן קטרת מכפר על חטא · ויעשה ב׳ ואידך ויעשה לאיש הבא אליו גבי דוד בענין ולרש אין כל כי אם כבשה פי׳ ויעשה כמשפט שהוא בעצמו חרץ משפטו ואת הכבשה ישלם ארבעתים · תנופה וסמי׳ ליה וישא ידיו שהנושא כפיו צריך להניף בידיו · וישא אהרן את ידיו זכה במתנת כהונה · ויברכם ג׳ ברכות כנגד ג׳ מיני קרבנות ברכה א׳ כנגד חטאת · וישמרך מן החטא שנאמר רגלי חסידיו ישמור ·

ישמור ׳ יאר כנגד עולה שנאמר בעלות לראות ׳ שלום כנגד שלמים ׳ אשר לא צוה אין
לומר לא צוה להביא אש זרה וגם לא צוה שלא להביאו אלא פי׳ אשר צווי של לא צוה
אותם ׳ וכן לכל צבא השמים אשר לא צויתי ׳ ותאכל אותם בגים׳ זה הנפש ׳ אותם מלא
ו״ ׳ שחטאו בששה דברים ׳ אש זרה ׳ הורו בפני רבם ׳ שתויי יין ׳ בנים לא היו להם ׳
נתנו עיניהם בפרנסות ׳ לא נטלו עצה׳ ׳ וידם ב׳ במס׳ וידם אהרן ׳ וידם השמש ׳ רמז למה
שאמרו מאורות לוקין על אב בד״ שמרת ובני אהרן היו אב בד׳ ׳ קרבו יש בו שני טעמים
מלמד שלא קרבו אליהם להיכל אלא הטילו בהם חנית של ברזל וגררום ׳ והוציאו אותם
לחוץ ׳ וישאום ב׳ במ׳ וישאום בכתנותם ׳ וישאום בני קיש אחיהם ׳ הנושא אשה חייב
להלבישה כדכתי׳ וכסותה לא יגרע וזהו וישאום בני קיש וישאום בכתנות׳ שכיון שנשאום
נתחייבו בכתנתם ויאמר משה אל אהרן ולאלעזר ולאיתמר ׳ הפך פניו כנגד אהרן ודבר
עמהם פה אל פה ׳ ולכך כתיב אל אהרן אבל לא הפך פניו כנגד אלעזר ואיתמר ולכך לא
נאמר בהם אל ׳ ולאיתמר בניו פסק לומר שאף הם היו ראויים אלא שפסקה מהם הגזירה
וזה הוא שנאמר בסיני וגם הכהנים ׳ ה׳ כהנים אלו אהרן וד׳ בניו לא שבזכות אהרן ניצולו
תפרעו ב׳ במסו׳ אל תפרעו ׳ ואידך שמעו מוסר וחכמו ואל תפרעו ׳ בשביל שלא שמעו
מוסר ופרעו שהורו בפני רבם או שהכניסו ׳ אש זרה גרמו לנשארים שנצטוו באל תפרעו׳
ועל כל העדה תקצוף לפי שהיו שלוחי ציבור ושליח צבור שטעה סימן רע לשולחיו ׳
ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה שתלמיד חכם שמת הכל נעשים קרוביו ׳ אתה
ובניך בגים׳ יצאו החללים ובעלי מומין ׳ יין ושכר ואם שתה כדי רביעית יין אסור להורות׳
להם בגים׳ זה ההלכה ׳ ביד משה בגים׳ היא המקרא ׳ תשת נוטריקו׳ תפ״לת שכו״ר תוע״בה ׳
יין ושכר אין פסוק מתחיל יין אלא זה שהביא יללה בעולם כמד״ שתויי יין היו ולכך מתו ׳
החול ב׳ ואידך כובד האבן ונטל החול ׳ כיון שנבדל בין קדש לחול במוצאי שבת איכא
כובד האבן ונטל החול שאדם כבד במוצאי שבת בשביל נשמה שאבדה ׳ יין ושכר וסמיך
ליה ולהבדיל שמבדילין על היין ׳ ולהורות אותיות ולתורה ׳ אשר תאכלו ׳ בגימט׳ שיח
אכול שאינה חיה לא תאכל ׳ אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ ׳ למעוטי שור
הים תורא דימא אסיר ממעלי הגירה מלא יוד י׳ מינין מעלי גירה ׳ שור כבש ועז וז׳ מיני
חיות ׳ טמאים הם לכם וסמי׳ ליה את זה תאכלו רמז חמרא דימא שרי ׳ לא הזכיר בדגים
שמות לפי שמכוסי׳ מבני אדם אין להם שמות ׳ את הנשר פתח בנשר שהוא מלך בעופות׳
נשר נושר נוצתו דכתיב תתחדש כנשר נעורייכי ׳ התחמס חומס ואוכל ׳ הנץ בעל נוצה
הרבה ומנצח שאר עופות ותופשם ׳ הכוס ׳ ככוס חרבות ׳ ונכסה מן העין ׳ השלך ששולה
דגים מן הים ׳ הינשוף עף בנשף ואינו נראה ביום מפני אור השמש ׳ התנשמת כל הרואה
אותה ישום ׳ הקאת דרכו להקיא מאכלו ׳ הרחם שמרחם על בניו ׳ עורב למינו בגים׳ זרזר ׳
בשרצים לא התיר בהם כלום בשביל הנחש שהוא מהם ׳ השורץ בגים׳ כשעורה ששיעורו
כשעורה ׳ הנוגע בנבלתה יטמא בגים׳ זהו הנוגע אפילו כעדשה׳ ׳ אשר יזרע טהור בגים׳
זרעים שזרען טהורין ׳ להבדיל הפסוק מתחיל בל׳ ומסיים בל׳ רמז לרוב איסורין ששיעורן
בס׳ ׳ ובין החיה הנאכלת אשר לא תאכל ׳ בגים׳ זה בשמונה עשר טריפות ׳

פרשת כי תזריע

סמך והתקדשתם לאשה כי תזריע שצריך לקדש עצמו בשעת תשמיש׳ וכתיב לעיל אל תשקצו את נפשותיכם ודרשי׳ מיניה שלא ישהה את נקביו רמז לבא מבית הכסא אל ישמש מטתו מיד׳ להבדיל בין הטמא ובין הטהור וסמיך אשה כי תזריע שצריך להמתין ג׳ חדשי׳ להבחין בין זרע לזרע ולפרוש ממנה סמוך לוסתה׳ תזריע וילדה׳ בגים׳ צורת אדם׳ זכר בגימט׳ ברכה׳ וביום השמיני פסוק זה יש בו תיבות ואותיות כמו שבפסוק ויכולו לומר שמילה דוחה שבת׳ וביום השמיני ימול בשר׳ בגים׳ שכל היום יהיה כשר למול׳ וטמאה שבעת ימים׳ וכן ז׳ ימי אבלו׳ כל עומת שבא כן ילך׳ ושלשים בגים׳ בלם סמוכי׳ לא מפוזרי׳ ׳ובן יונה או תור׳ בכל מקום מקדים תורים לבני יונה חוץ מכאן לפי שאינו מביא אלא אחד׳ ואם ימצא יונה לא יקח תור לפי שבן זוגו מתאבל עליו ואינו מזדווג לאחר׳ ממקר חסר אותיו׳ מרקם׳ וסמיך ליה וטהרה רמז כתמים הבאים מרקם טהורים׳ וטהרה ממקר דמיה בגימט׳ ה׳ מיני דמים טמאים בה׳ ממקר ב׳ ממקר דמיה׳ יי׳ ממקור ישראל׳ דורש מכאן שברכת חתני׳ בי׳ משום דכתיב וטהרה ממקר דמיה אי זו דמים טהורים הוי אומר דם בתולים אלמא דאיירי בחתן׳ דמיה ג׳ ממקר דמיה׳ והיא גלתה את מקור דמיה׳ וגלתה הארץ את דמיה ולא תכסה על הרוגיה׳ דאיתקש גלוי עריות לשפיכות דמים כדכתיב כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש כן הדבר הזה׳ באדם ד׳ נגע צרעת כי תהיה באדם׳ או באדם אשר יטמא לו אף היא בחתף תארוב׳ ובוגדים באדם תוסיף׳ אשר שלט האדם באדם ובוגדים באדם תוסיף איירי באשה זרה שמפתה האדם עד שישמע לה׳ וזהו אשר שלט האדם באדם שהיא שולט׳ בו בוגדי׳ ואם ישמע לה סוף שילדה בצרעת ויטמא כמת׳ סמך נגעים ליולד׳ לומר שכל מי שאינו שומר נדות הולד מצורע׳ והקב״ה אומר לולד אם תטיב מעשיך ראה מה בראתי למעלה ממך בהמה וחיה למאכלך ואם הרעת מעשיך הרי נגעים בצדך׳ עזה בגימט׳ לבן׳ והנה הנגע לשון והנה נופל על דבר שלא נודע קודם לכן כמו בכאן שהיה סגור עד עתה׳ וכן והנה היא לאה׳ פרוח תפרח ב׳ במסו׳ ואידך פרוח תפרח ותגל לומר שכפרוח תפרח הצרעת בכולו יגיל כי אז יטהר׳ הזקן׳ ג׳ צרעת הראש או הזקן׳ הזקן זקן אהרן׳ וגם את הזקן תספה במפלת סנחריב מלמד שלקו בצרעת׳ ובשביל שאהרן רואה את הנגעים ומטהרם בלוג שמן זכה לשמן הטוב של שמן המשחה שיורד על זקנו׳ לא יבקר ב׳ לא יבקר לשער הצהוב טמא הוא׳ לא יבקר בין טוב לרע׳ בשביל לא יבקר בין טוב לרע על כן לא יבקר הכהן ויטמאנו שעל ז׳ דברים נגעים באים׳ והתגלח גימ״ל גדולה שצריכין גילות׳ גדול בכל מקום שיש שער׳ נזיר ומצורע ולוים׳ טמא ב׳ טמא יטמאנו הכהן׳ למען טמא את מקדשי׳ רמז לזר ששימש שלוקה בצרעת׳ פי׳ למען טמא את מקדשי שזר שנכנס בו לעבוד טמא יטמאנו׳ והיינו דכתיב ביואש ובידו מקטרת להקטיר והצרעת זרחה במצחו׳ נגעו ב׳ בראשו נגעו׳ אשר ידע איש את נגעו בענין שלמה פירוש בראשו נגעו בתחלת הענין צריך שידע נגעו ויטהר ממנו בתשובה קודם שיתפלל׳ וראשו ד׳ וראשו יהיה פרוע מגדל׳ וראשו בשמים׳ וראשו מגיע השמימה׳ וראשו לעב יגיע׳ בשביל שהגביה ראשו עד לשמים על כן נגעי׳ באי׳ עליו וראשו יהיה פרוע בדד ישב׳ לפי ששלח מדנים בין אחים בלשון הרע וגרם לישב לזה לבד ולזה לבד׳ ושרף את הבגד

הפסוק

הפסוק מתחיל ומסיים בשריפה לומר שכל האסורים בהנאה טעוני שריפה · וכבסו · בגימטריא כל אדם · הצווי בכהן והכיבוס בכל אדם · בקרחתו אלו השחקים שכשנשחק הבגד נושר השער ונעשה כמו קרח · בגבחתו אלו החדשי שכשהו חדש שערותיו בולטות · יפ כתוב נגע צרעת בכי תזריע ובפר׳ זאת תהיה · שעל ידי י׳ דברים נגעים באים זאת תורת נגע · תורת המצורע · תורת אשר בו · זאת התורה · תורת הצרעת · הפ כנגד ה׳ חומשים לומר שהמספר לשון הרע כאלו עובר על ה׳ חומשי תורה · י׳ פרשיות של נגעים הם · בין נגעי אדם בין נגעי בגדים ונגעי בתים שאם יקיימו י׳ דברות ינצלו מאלו י׳ ·

פרשת זאת תהיה

תורת המצורע · שתי צפרים ע״ש כצפור נודדת מקנה כן איש נודד ממקומו דכתיב ביה בדד ישב · לכך טהרתו בצפרים · על מים חיים כמו שמצינו בנעמן שנתרפא מצרעתו במים חיים · ולכן זב צריך טבילה במים חיים מה שאין כן בשאר טמאים שצריך להתרפאות ע״י מים חיים · והזה על המטהר שבע פעמים כנגד ז׳ דברים שנגעים באים עליהם · מזה עליו ז׳ פעמים · על מים חיים בגימטריא לא במים מלוחים · ושלח את הצפור רמז שתפרח ממנו הצרעת · וצפור אחת שחוטה כן לא תבוא עוד הצרעת וא׳ משולחת לומ׳ שאם יוסיף להרע תחזור הצרעת כמו הצפור השחוטה · נראה לי ב׳ כנגע נראה לי · מרחוק יי׳ נראה לי זהו שאחז״ל שאפי׳ ת״ח ובקי בנגעים לא יאמ׳ נגע אלא כנגע וזהו מרחוק נראה שיקח הדבר מרחוק ולא יפסוק לומר נגע · ואחר כן ב׳ ואחר כן יבא הכהן · ואחר כן תבא אליה ובעלתה כמו הכא שמפנה כלים נאים שלא יטמאו · אף התם נמי צריכה להסיר כלים הנאים מעליה כדי שתתגנה בעיניו ולא יטמא בה · דברו אל בני ישראל · ובפרש׳ נגעים לא אמ׳ דברו לפי שעל ידי העגל שעשה אהרן באו נגעים על ישר׳ וסמך פרשת זב למצורע לפי שעל ידי הנחש נתקלקלה האשה באיבה והנחש בצרעת · החתים בשרו מזובו בגימטריא זה בחתימת פי האמה · ישכב עליו בגימטריא זה מיוחד לשכיבה שטף ב׳ וידיו לא שטף במים וחלף ביהודה שטף ועבר · שזב צרי׳ מים חיים · ורחץ במים בגימטריא ובארבעי׳ סאה · דבר אחר במים במי מ׳ פי׳ מ׳ סאה · וכל הכלי בגימטריא אבל לא האבן · יגע בגימטר׳ היסט אי זהו מגע במקצתו שהוא ככלו זהו הסיטו · ובא לפני יי׳ אל פתח בגימ׳ הנה מלמד שהזהב הוא טובל מבעוד יום · תצא ממנו בגימטריא זה זרע יורה כחץ · כי תצא ממנו בגימטריא זרע לח לא יבש · ורחץ במים את כל בשרו בגימט׳ ולא יהא בו חציצה בבשרו ושערו דם יהיה זובה בבשרה בגימ׳ הן דם נדה תטמא לח ויבש · תהיה בנדתה בגימטרי׳ עד שהיא תבא במים · כטומאת ב׳ כטומאת נדתה יהיה לה · כטומאת הנדה היתה וגומר כדאיתא במדרש שמדמה אותנו לטומאת נדה מה נדה יש לה טהרה במים אף ישראל יש להן טהרה שנא׳ וזרקתי עליכם מים וגומר · אי נמי מה נדה הכהן נכנס עמה · אף ישראל אף על פי שהן טמאים ביניהן שנאמר השוכן אתם בתוך טומאותם ולא כמת שאין הכהן נכנס עמו בבית · י״א פעמי׳ כתיב בפר׳ זבה זובו זובה כנגד י״א יום שבין נדה לנדה · ולאיש ג׳ במס׳ · ולאיש אשר ישכב עם טמאה · ואידך ולאיש שתים מכסות להנה · ולאיש בושת בן שאול כי הם שתי תיבות ולאיש אשר ישכב יש לו להתבייש כדכתיב ולאיש בושת וכיצד יעשו שמצינו בר׳ אליעזר שהיה מגלה טפח ומכסה טפח ודומה כמי שכפאו שד · וזהו ולאיש שתים מכסות ·

פרשת אחרי מות

כתיב לעיל ולאיש אשר ישכב עם טמאה וסמיך ליה אחרי מות רמז למה שאמרו המשמש עם הטהורה ופירשה נדה תחתיו לא יפרוש באבר חי׳ אלא ימתין עד שימות האבר ויפרוש׳ ועוד כתיב לעיל זאת תורת וסמיך ליה אחרי מות מלמד שמתו על שהורו בפני רבם׳ ועוד כתיב לעיל משכני אשר בתוכם וסמיך ליה אחרי מות׳ רמז למה שנ׳ בקרובי אקדש׳ וסמך פרשת יום הכפורי׳ לפרשת נדה׳ לומר מה נדה תשב שבעה ימים קודם שתטהר׳ אף ביום הכפורי׳ מפרישין הכהן ז׳ ימים קודם שיכנס לפנים׳ ויאמר יי׳ אל משה׳ והלא כבר נאמר וידבר אלא הדבור הא׳ לומ׳ לו מעשה פרה שגם היא צריכה פרישה ז׳ ימים קודם׳ אחרי מות שני ר״ת בני׳ פרה אדומה׳ בזאת׳ עולה ת״י רמז לבית ראשון שעמד ת״י שנה׳ ולבשם אותיות בלו שם שטעונין גניזה׳ וכפר בגימ׳ זה בוידוי׳ דברים שמתודה על פרו׳ וגורל ב׳ במס׳ וגורל אחד לעזאזל׳ וגורל לבוזזינו דהיינו המן שנ׳ בו ויבז בעיניו והפיל גורלות על ישרא׳ ואמ׳ הב״ה איננו שוה לך כבר הפלתי גורלות ונפל חבלי בישרא׳ מכל שבעי׳ אומות וזהו שכתוב גורל אחד ליי׳ וגורל אחד לעזאזל שמכפר עונותם של ישרא׳ דכתי׳ ונשא עונותם עונות תם הוא מכפר׳ ג׳ פעמים כתיב עזאזל כנגד נושא עון ופשע וחטאה שבזכות ג׳ אבות׳ סמים דקה בגימ׳ דקה מדקה׳ ומלא חפניו ב׳ הכא ואידך ומלא החבל להחיות גבי יואב על מלחמת מואב שבזכו׳ עבודת יום כפור היו נוצחי׳ במלחמה׳ דקה ב׳ הכא ואידך האש קול דממה דקה ואינו נראה כבוד השם׳ וזהו כי בענן אראה על הכפרת פי׳ בענן הקטרת שנא׳ בה דקה יהיה קול דממה דקה ויראה כבוד יי׳׳ יזה ב׳ הכא ואידך כן יזה גוים רבי׳ בפרשת הנה ישכיל עבדי׳ שמדברת בענין משיח שעתיד הב״ה להחזיר ב׳ המשפחות שכשיבוא מלך המשיח תחזור ג״כ משפחת כהונה לעבודתה׳ ולפני הכפרת יזה שבע פעמים׳ למה מזה אחד למעלה ושבע למטה כי די לתחתונים שיהוא א׳ מז׳ בעליונים וכן אמר דוד ז׳ הללו את יי׳ מן השמי׳ ואחד הללו את יי׳ מן הארץ׳ וכן משה לא הזכיר השם בהאזינו אלא לאחר כ״א תיבות אמר די שאהיה מז׳ במלאכים שמזכירים השם אחר ג׳ תיבות׳ ז׳ הזאות על הכפרת כנגד ז׳ בריתו׳ שנכרתו בסיני׳ וז׳ על הפרכת כנגד ז׳ שבאהל מועד׳ וז׳ על מזבח הזהב עם שיירי הדם שעל מזבח החיצון כנגד ז׳ שבערבות מואב והיינו דכתיב דם הברית׳ וה׳ טבילות כנגד ה׳ עבודו׳ שמשנה מחוץ לפנים ומפנים לחוץ׳ וכנגד ה׳ תפלות והן כנגד ה׳ פעמים מלך הכבוד שבמזמור הבו ליי׳ בני אלים׳ ובאות לכפר על הנפש שיש לה ה׳ שמות׳ וי׳ קדושין כנגד י׳ פעמים שמזכיר השם בו ביום׳ ובפרשה י׳ פעמים השם עד תטהרו׳ וכ״ד כפרות כתובים בענין יום הכפורים בואתה תצוה׳ ובהר סיני וכאן ובאמור אל הכהנים ובפנחס לכפר על כ״ד עבירות שביחזקאל בפרשת הודע את ירושלם וכ״ד עריות הכתובים בזה הסדר׳ והניחם שם אותיות וי״ת מנה בבקר היה לבוש בגדים של י״ת מנה׳ השכן אתם בתוך׳ בגימט׳ אףעל פי שהם היו טמאים השכינה ביניהם׳ ואמרת אליהם מלא יו״ד לומר לך שצריך לפרסם הדבר בעשרה׳ אשר ישחט מחוץ למחנה׳ ססך פרשת שוחטי חוץ לשעיר המשתלח לומר אע״פ שהתרתי לך שעיר המשתלח בחוץ׳ שדחייתו לצוק׳ מפרש׳ צוק הם סלעי׳ שיש להם כמין שינים בולטין׳ זו היא שחיטתו׳ אע״פ כ השמר בשאר קדשים לשוחטן בחוץ׳ והביאום ג׳ במס׳ אשר הם זובחים על פני השדה והביאום׳ והביאום בכלה

בנבואת ירמיה על הגולה׳ ולקחום עמים רבים והביאום בישביל שהיו מביאים זבחים לשעירים שהיו עובדים עבודה זרה כלו׳ ומיד כשיעשו תשובה יחזרו כדכתיב והביאום אל מקומם׳ ושפך את דמו וכסהו בעפר׳ דם חיה ועוף טעונין כסוי שאין מקריבין ממנו על המזבח שלא תהא מדת הדין מקטרגת איך דם יאכל דם לכך צוה לכסותו׳ סמך לפרשת דם ובחקותיהם לא תלכו׳ רמז לאין שוחטין בתוך הגומא שלא יחקה את המינין בחולין׳ וחי בהם וסמיך ליה לא תקרבו לגלות ערוה לומר אף על פי שצויתי וחי בהם לא תקרבו לגלות ערוה כי בגילוי עריות יהרג ואל יעבור׳ אני יי׳ ערות אביך וערות אמך׳ כי שלשה שותפין יש באדם׳ ואל אשה בנדת טומאתה׳ ואל אשה ב׳ במ׳ ואל אשה בנדת טומאתה׳ ואל אשה נדה לא יקרב׳ וכן בנדת ב׳ הכא ואידך בעזרא בנדת עמי הארץ שאם לא יקרב אל אשה נדה כתיב ביה צדיק הוא חיה יחיה׳ אבל אם יקרב אליה בנדת טומאתה הרי הוא כנדת עמי הארצות׳ עליה בחייה בגימט׳ אף יבום׳ הנפשות העשות כתיב חסר׳ לומר שחייב אפילו בהתראה׳

פרשת קדשים תהיו לעיל כתיב ושמרתם את משמרתי וסמיך ליה קדשים תהיו שאם ישמור עצמו מן החטא שוב אין חטא בא על ידו ומקדשין אותו מלמעלה׳ אני יי׳ אלהיכם וסמיך ליה דבר אל בני ישראל לומר שבני ישראל ייחדו השם ויאמרו יי׳ אחד׳ עדת בני ישראל וסמיך ליה קדושים׳ שדבר שבקדושה צריך עשרה דהינו עדה׳ וכן עשרה פעמים אני יי׳ אלהיכם בפרשה זו׳ אני יי׳ אלהיכם איש אמו ואביו תיראו׳ לומר ששקול כבוד אב ואם ומוראם לכבוד השם ומוראו׳ וסמיך ליה את שבתותי תשמורו שאם אמר לו אביו לחלל שבת אל ישמע לו׳ וסמיך לשבת ע״ז ששקולים הם מנסך יין לע״ז ומחלל שבת כדאיתא בפ״רק דחולין׳ אלהיכם וסמיך ליה אל תפנו כלומר אל שעשיתם מדעתיכם אל תפנו לו׳ יי׳ אלהיכם׳ וכי תזבחו שצריך לזבוח לשם׳ תזבחהו חסר ו״ו׳ שלא יהו שני׳ זבח אחד׳ ובקוצרכם קרי ביה ובקצור כם׳ שצריך להניח אחד מארבעים שהוא שיעור של פאה׳ וד׳ פעמים לשון קציר בפסוק למעוטי קצרוהו לסטין וכרסמו גמלי׳ שברתו הרוח אכלתו בהמה׳ פאת שדך בגימ׳ הפאה אחד ממ׳׳ ונכרתה׳ וסמיך ליה ובקצרכם׳ מי שגוזל את העניים׳ וקבע את קובעיהם נפש׳ לא תלקט וסמיך ליה לא תגנובו׳ להזהיר לבעל הבית שלא יגנוב ממה שראוי לעניים׳ וכן להזהיר לעני שלא יגנוב משל בעל הבית יותר מהראוי כדתנן שתי׳ לקט שלש אינו לקט׳ לא תגנובו וסמיך ליה לא תכחשו׳ שהגונב בא לידי לא תכחשו ולידי לא תשקרו ולידי לא תשבעו׳ לא תלין פעולת שכיר וסמיך ליה לא תקלל כי אף אם ילין שכרך אל תקללהו אלא תתבעהו בב״ד׳ לא תתן מכשול חסר ו״ו לומר אפילו אינו נותן מכשול ממש אלא אפי׳ ליעצו לפי דרכו׳ ויראת מאלהיך וסמיך לא תעשו עול במשפט׳ כי לא לאדם תשפוטו כי אם ליי׳׳ בצדק תשפוט עמיתך׳ רמז שב״ד יושבין בשני ובחמישי׳ בצדק פי׳ במזל צדק׳ וצדק משמש ביום ב׳ בתחלתו וביום ה׳ בתחלתו׳ בצדק תשפוט עמיתך וסמיך ליה לא תלך רכיל אזהרה לדיין שלא יהא רך לזה וקשה לזה ולא יאמר אני מזכה וחבירי מחייבין׳ רכיל בעמיך מלא ביו״ד שהרכיל עובר בי׳ הדברות׳ בירושלמי מותר לומר לשון הרע על בעלי מריבה שנ׳ לא תלך רכיל׳ אבל לא תעמוד על דם ריעך וכן מצינו בנתן הנביא ואני

אבא אחריך ומלאתי את דבריך׳ לא תשא עליו חטא וסמיך ליה לא תקום רמז לת״ח שאינ נושא חטא אם נוקם ונוטר׳ ואהבת לרעך כמוך וסמיך ליה לא תרביע כלאים׳ האוהב אשתו לא ישמש עמה ועיניו באשה אחרת׳ ולא יכופנה לתשמיש׳ לא תרביע כלאי׳ וסמיך ליה ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע והיא שפחה נחרפ׳ דהינו כמו כלאים שהיא חציה שפחה וחציה בת חורין׳ וסמך לשפחה חרופה ערלתו את פריו לומר שהבועל שפחה חרופה הפרי יהיה רשע׳ ועוד דאמרי׳ נטיעה מקטע רגליהון דבועלי׳ גדות כמו זה שלא היה יכול להמתין עד שנשתחררה׳ והפדה לא נפדתה בגי׳ יהיה בכסף ובשוה כסף׳ ונסלח לו מחטאתו אשר חטא וסמיך ליה וכי תבאו אל הארץ לומר כל הדר בא״י שרוי בלא עון׳ כל עץ מאכל בגימ׳ זהו בפלפלין׳ סמך לא תאכלו על הדם לערלה לומר שאסור לאכול בלא ברכה׳ בערלה בלא חילול׳ לא תאכלו על הדם וסמיך ליה לא תנחשו שלא ינחשו באכילה כדרך שעושין הרוצחים שאוכלין לחם על ההרוג שלא ינקמו גואלי ההרוג׳ לא תקיפו בגימ׳ אחד המקיף ואחד הניקף חייבין הם׳ פאת זקנך וסמיך ליה ושרט לנפש לומר כשם שחייב על הפאה בה׳ פאות חייב אם שרט ה׳ שריטו׳ בה׳ אצבעות׳ ולא תשחית בגימ׳ זהו תער ולא מספרים׳ קעקע בגי׳ שם שכותב שם הטומאה׳ ומלאה הארץ זמה׳ וסמיך ליה את שבתותי׳ לומר סקבא דשתא ריגלא׳ שאוכלי׳ ושותין ושמחין בשבתות׳ והינו דכתיב זנות יין ותירוש יקח לב׳ סמך שבתותי תשמרו לאל תפנו אל האובות שהשוט׳ אוב אינו מודה בשבת׳ אני יי׳ וסמיך ליה מפני שיבה תקום׳ אמר הקב״ה אני כבדתי זקנים שנ׳ ונגד זקניו כבוד׳ זקן ויראת אזהרה לזקן שלא יטריח׳ מפני שיבה תקום וסמיך וכי יגור אתך גר׳ לומר אפי׳ מפני זקן ארמאי׳ אני יי׳ וסמיך ליה וכי יגור אתך גר לומר כל המטה דינו של גר כאלו מטה דינו של הב״ה׳ במדה ג׳ לא תעשו עול במשפט במדה אך רחוק יהיה בינו וביניכם אלפים אמה במדה הראשונה באורך׳ מה התם איירי במדת קרקע אף הכא איירי במדת קרקע׳ והין צדק יהיה לך וסמיך ליה ושמרתם את כל חקותי לומר שהמעוות המדות כאלו עובר על המצות כלם׳ ואני אתן ב׳ במס׳ ואני אתן את פני באיש ההוא׳ ואני אתן את שכרך שאם חזר בתשובה ואני אתן שכרך שעונותיו נחשבין לו כזכיות׳ אני יי׳ מקדשכם סמך אצל אביו ואמו כי ג׳ שותפין באדם׳ סמך איש אשר ינאף את אשת רעהו למקלל אביו ואמו לפי שהממזר אינו יודע מי אביו ומקללו׳ ואיש אשר יקח את אחותו סמך אחותו לבהמה׳ לפי ששניהם מצויין עמו בבית׳ וסמיך לה נדה׳ שגם היא מצויה עמו תמיד׳ דוה ג׳ את אשה דוה׳ תזרם כמו דוה׳ כל היום דוה שע״ז מטמא כנדה׳ ובעון שעבדו ע״ז גרמו להיות כל היום דוה׳ מקורה ב׳ את מקורה הערה׳ והובשתי את מקורה שבשביל שהערה מקורה ייבש מקורה׳ כדכתיב ערירי׳ יהיו ולא תוליד׳ הערה ג׳ את מקורה הערה׳ כי את שארו הערה׳ אשר הערה למות נפשו שבשביל שהערה שארו הערה למות נפשו שנתחייב מיתה בעדי׳ והתראה׳ והיא תראה את ערותו׳ ונכרתו לעיני בני עמם׳ רמז למה שאמרו המסתכל באותו מקום הויין ליה בנים סומין וזהו וראה את ערותו שמסתכל באותו מקום׳ ונכרתו לעיני בני שהבנים יכרתו עיניהם׳ מקור דמיה׳ קרי ביה דמי ה׳ שה׳ דמים טמאים לאשה׳ בכלם לא נאמר ינאף אלא על אשת רעהו שהב״ה מלא עליו אף שאוסרה על בעלה׳ אשר הבדלתי אתכם׳ ע׳ מצות בפרשת קדושים כנגד ע׳ אומות שהבדלת

אתכם

אתכם מהם ואבדיל אתכם מן העמים · וסמיך ליה איש או אשה · כי יהיה בהם אוב או ידעוני · כי אני הבדלתי אתכם מן העמים והשריתי שכינתי ביניכם ואינכם צריכים לאוב וידעוני כשאר האומות שאין עמהם נביא · ולא יודע עד מה · ולכך צריכין לאוב וידעוני ·

פרשת אמור אל הכהנים

סמך אזהרת כהנים שלא יטמאו לאוב · שגם נאמ׳ בו אזהרה שלא לטמאה בו · אי נמי שלא יטמא הכהן למת כשירצה לשאול באוב שצריכין ליטמות כששואלין בו · אי נמי להכי סמך אמור אל הכהנים לאוב וידעוני שאם תאמרו ממי נדע העתידות הרי לא נדרש באוב וידעוני · לכך סמך לו אמור אל הכהנים · הרי לך כהן שישאל לך באורים ותומים · והכי איתא בתנחומא · ואיש או אשה כי יהיה בהם אוב וידעוני · זה שאול ואשה בעלת אוב · וסמך לו אמור אל הכהנים · אמר רבי לוי יפה היה לו לשאול באורים ותומים האמורים למטה ולא באוב האמור למעלה · לעיל מיניה כתיב דמיהם בם · וסמיך ליה לא יטמא · שאם יטמא דמיו בו · והינו דאמרינן כהן ששמש בטומאה אחיו הכהנים מפצע׳ את מוחו · אל הכהנים · בגימטריא זה לא חללים · בני אהרן · בגימטריא זהו גם בעלי מומין · למה אמר בני אהרן ולא בנות אהרן · לפי שהם גרמו מיתה לדורות · אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת · ואמרת · בגימטריא לדורות · ואמרת · הם אותיות אמרות טהורות · אמור ואמרת · אמירה ראשונה כדי שלא ליטמא במת · ואמירה שניה לטמאת למת מצוה · לנפש לא בנימ׳ בדם המת · לא יקרחה · כתיב בה״א לחייב על ה׳ קרחות אפילו קרח חמשתן בפעם אחת · ופאת זקנם · בגימ׳ זו בתער · באש תשרף · לפי שכל מעשה הכהנים באש · לפיכך מיתתה באה · והכהן הגדול · ה׳ גדול מאחיו · בנוי · בכח · בעושר · בחכמה · ובשנים · יוצק ב׳ במס׳ אשר יוצק על ראשו · ונהר יוצק יסודם · מלמד ששמן המשחה אשר עשה משה היה מושך כנהר · וממנו היו מושחין על המלכים · ללבוש ב׳ ומלא את ידו ללבוש את הבגדים · ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש · כדדרשינן גדלהו משל אחיו · וזהו כיון שמלא ידו ללבוש הבגדים אז ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש · ועל כל נפשות מת וכו׳ כל הפסוק האותיות של סופי תיבותיו כפולות רמז לרביעית דם הבא משני מתים שמטמא · וקדשתו שלש קדושו׳ בפסוק · לפתוח ראשון ולברך ראשון וליתן לו מנה יפה ראשון · והוא אשה בבתוליה · והוא עולה י״ח רמז בן י״ח שנה לחופה · וכן והוא כחתן יוצא מחופתו · בבתוליה · בי״ת ויו״ד יתירין דמצי הוי למכתב בתולה · רמז עד י״ב שנים בתוליה שלמים · לחם אלהיו הפסוק מתחיל בל׳ ומסיים בל׳ · רמז לששים מומין באדם · אך אל הפרכת לא יבא · אך מיעוטא הוא שלפעמים יבא · כההיא דאמר אם אין כהנים נכנסין לוים · אם אין טהורין נכנסין טמאין · אם אין טמאין נכנסין בעלי מומין · תושב כהן ושכיר בגימ׳ קנוי קנין עולם קנין שנים · וכהן ב׳ במס׳ · וכהן כי יקנה נפש קנין כספו · וינאץ בזעם אפו מלך וכהן · וזהו שאומר בפר׳ מקום שנהגו · ד׳ צוחות צוחה עזרה · שאו שערים ראשיכם ויכנס ישמעאל בן פיאבי וישמש בכהונה גדולה שהיה צדיק · ורבים אוכלי שולחנו · ולא נמצא נותר בימיו וזהו וכהן כי יקנה שהיה לו הרבה קניני נפשות · ולכך הוא ראש פסוק שהיה צדיק · אבל וינאץ בזעם אפו הוא ינאי המלך שהיה רשע לכן הוא סוף פסוק · ד״א לפי שהיו מהם כהני׳

רשעים לקנות כהנים מאשר לא להם על כן וינאץ בזעם אפו מלך וכהן׳ בלחמו ג׳ במס׳ הכא ואידך נשחיתה עץ בלחמו׳ על כן בלחמו קדמו נודד שהלכו בגולה מפני חרב דרוכה וקשת נטושה׳ והשיאו ב׳ הכא ואידך והשיאו כל ישראל את העור בענין אבשלום בעצה שנתן לו חמיו שיעץ לו לרעתו׳ וזהו והשיאו אותם עון אשמה׳ באכלם ב׳ הכא ואידך באכלם מעבור הארץ דאוכל תרומה כטומאת הגוף׳ בנעוריה מלא וו״׳ לומר לך שאין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים בלבד׳ י״א פעמים הזכיר קדשי׳ בזאת הפרשה כנגד י״א דברים שבין תרומה לקדש׳ ובארצכם לא תעשו וסמיך ליה ומיד בן נכר׳ לומר שאסור לסרס אפילו על יד גוי׳ שור או כשב או עז׳ סמך לבן נכר לומר שאין מקבלין קרבן חובה אלא מישראל והיה שבעת ימים וגו׳ אמר הקב״ה אם ישחוט ביום ראשון יהא נראה כשוחט לשם שמים וארץ שנבראו ביום א׳ ואם ביום ב׳ יהא נראה כאלו שוחט לרקיע שנעשה ביום ב׳׳ וביום ג׳ לים וליבשה׳ וביום ד׳ לשם מאורות׳ וביום ה׳ לשם שרצי׳ וביום ו׳ לשם אדם׳ אלא ימתין עד ז׳ ימים וידע שבראתי העולם בו׳ ימים ונחתי בז׳ וישחט לשמי׳ אותו ואת בנו ב׳ הכא ואידך ועבדו אותו ואת בנו גבי נבוכד נצאר בשביל שנאמר בו אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד׳ והוא לא עשה כן׳ אלא שחט בני צדקיהו לעיניו׳ ע״כ נאמר בו ועבדו אותו ואת בניו עד בא ארצו גם הוא ועבדו בו גוים רבים שנהרג בלשצר וניטלה ממנו המלכות׳ סמך אותו ואת בנו לשור או כשב לומר שנוהג במוקדשין׳ וכי תזבחו סמך לאותו ואת בנו׳ רמז למה שאמרו ד׳ פרקים בשנה צריך להודיעו אמו מכרתי היום לשחוט׳ והם הפרקים ברגלים׳ לכך סמך אותו לרגלים׳ לא תותירו ממנו עד בקר וסמיך ליה אני יי׳ ושמרתם את מצותי לומר שאין מעבירין על המצות׳ כלומר לא תותירו המצות׳ ונקדשתי בתוך בני ישראל בגים׳ זהו אין אומרי׳ קדושה בפחות מעשרה׳ בתוך בני ישראל וסמיך ליה מועד׳ שבמועדים מתקבצים כדי להתפלל ולהלל להקב״ה שברוב עם הדרת מלך׳ מקדשכם וסמיך ליה מועדי יי׳ חייב אדם לטהר את עצמו ברגל׳ מועדי יי׳ מלא וו״׳ על ששה חדשים שלוחים יוצאים׳ מקרא קדש בגים׳ משתה׳ מקרא קדש בגים׳ במאכל בכסות נקיה׳ קצירה ב׳ וקצרתם את קצירה׳ ביבש קצירה׳ שאם תביאו העומר וקצרתם את קצירה׳ ואם לאו ביבש קצירה׳ על הלחם ב׳ במס׳ והקרבת׳ על הלחם שבעת כבשים׳ כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם ע״כ והקרבתם על הלחם שבעה כבשים׳ כי אכילת מזבח מעין אכילת אדם כדאמרי׳ גבי נסכי׳ מה אכילת אדם אכילה מרובה בשתיה וכו׳׳ שבתון זכרון תרועה׳ שבשבת אין תוקעין שאין תקיעת שופר דוחה שבת׳ ואין בו אלא זכרון תרועה׳ אבל במקדש תוקעין׳ תקעו שופר בציון ר״ת שבת׳ שבציון תוקעין אפילו בשבת׳ זכרון ג׳ במס׳ זכרון תרועה׳ ואידך אין זכרון לראשונים׳ ואידך כי אין זכרון לחכם עם הכסיל׳ כנגד שלשה ספרים שנפתחים בראש השנה׳ על כן בשנים כתיב אין זכרון׳ דהינו צדיקים ורשעים שאין צריכין להזכירם יותר אלא אלו נחתמין מיד לחיים ואלו למיתה והינו אין זכרון לחכם׳ וגם בפסוק השני כתיב אין זכרון שהוא כנגד הרשעים׳ אבל בפסוק שלישי כתיב זכרון שהוא כנגד הבינוניים שתלויין ועומדין׳ וצריך להזכירם עוד ביום הכפורים׳ אך בעשור לחדש׳ אך מיעוטא הוא שמכפר לשבים׳ ואינו מכפר

לשאינן

לשאינן שבים · וחמשה עינוים הן · אכילה · ושתיה · ורחיצה · וסיכה · ונעילת הסנדל · ותשמיש המטה · כנגד חמשה פעמים נפש דכתיבי בפרשה · וכנגד חמשה שמות שיש לנפש · וחמשה טבילות לכהן גדול · וחמשה תפלות · פרי עץ הדר כפות תמרים · פרי עץ הדר בגימטריא אתרוגים · ענבת חסר וו״ · בשביל ששה דברים שפוסלין בו · ואלו הן יבש · גזול · אשרה · עיר הנדחת · נקטם ראשו · ושל עבודה זרה · כפות תמרי׳ הינו לולב · לולב בגימטריא חיים · לכך יבש פסול · עץ חיים היינו לולב שעולה כמנין חיים · וכן תודיעני אורח חיים · בסכות תשבו שבעת ימים · כנגד שבעה ענני כבוד · וכנגד שבעת הימים שישראל יושבין בסוכות זוכין לשבעה חופות ואלו הן · ענן · ועשן · נוגה · אש · להבה · כבוד שכינה · וסוכת לויתן · וצוה לעשות סוכות בתחלת החורף · שאם היו עושים אותם בקיץ לא היה ניכר · אלא היה נראה שעושין אותן לצל · למען ידעו כי בסכות הושבתי · תגין על כף דבסכות דעד כ׳ אמה יודע שיושב בצל סוכה · ויקחו אליך שמן זית · סמך שמן זית לסוכה · לומר שגומרין ההלל כל שמונה ימי חנוכה כדרך שגומרין אותו כל ח׳ ימי החג · להעלות נר ואחר כך כתיב נרות והינו כבה״ · שבליל ראשון נר אחד ומוסיף והולך · מחוץ לפרכת העדות וכן בואתה תצוה · אשר על העדות · וזהו שאמרו חז״ל שנר מערבי הוא עדות ששכינה בישראל · יערוך אותו אהרן ובואתה תצוה כתיב אהרן ובניו · לפי שאחר שמתו נדב ואביהוא בהכנסם להיכל לא הניח אהרן לבניו ליכנס לבדם · לא היה נכנס עמהם ומכל מקום היה פורש בשעת הקטרה · מחוץ לפרכת הפסוק מתחיל במ״ם ומסיים במ״ם שההיכל היה ארכו מ׳ אמה · ואפית אותה · בגימט׳ כמין תיבה פרוצה · ובגים׳ ספינה רקדת · בלחם הפנים כ״ד עשרונים והם י״ב חלות כנגד י״ב מזלות שחוזרין חלילה בכ״ד שעות שביום · והם שש שש מערכות כנגד ששה ימי בראשית שבהן נברא העולם שהכל מתקיים בזכות ישראל · ויצא בן אשה ישראלית · סמך מקלל לביום השבת לומר שהמקלל ומקושש היו בזמן אחד · ולומר שהמחלל שבת ככופר בעיקר · וינצו ב׳ וינצו במחנה וינצו שניהם בשדה · רמז למאן דאמר שיצא חייב מבית דינו של משה על שרצה ליטע אהלו במחנה דן וזהו וינצו בשדה · על עסקי שדה · ויקב ב׳ במס׳ מתרי לישני ויקב את השם ויקב חור בדלתו · והינו דאיתא בסנהדרין ואימא דברזיה מברז · מלמד ששתים רעות עשה · ויקלל ד׳ במס׳ ויקב ויקלל · ושמעי הלך בצלע ההר הולך ויקלל · ויקלל הפלשתי את דוד · ויקלל את יומו באיוב · דאיתקש קללת נשיא לקללת השם כדכתיב אלהים לא תקלל ונשיא בעמך לא תאור · על כן נהרג שמעי והפלשתי · אבל איוב שלא רצה לקלל כדכתיב כאחת הנבלות תדברי ולא קלל רק את יומו על כן ויוסף יי׳ לאיוב למשנה · ויניחוהו ב׳ במסו׳ הכא ויניחוהו במשמר · ויניחוהו מחוץ לעיר גבי לוט ויניחוהו מחוץ לעיר · למה ויניחוהו במשמר כדי לשומרו · בנקבו שם וסמיך ליה איש כי יכה רמז למה שאמרו יכה יוסי את יוסי · דבר אחר בנקבו סמך שם ואיש כי יכה לומר כל הסוטר לועו של ישרא׳ כאלו סוטר לועו של שכינה · סמך מקלל לפרשת בהר סיני לומר לך שהמקלל קלל השם ששמע בסיני · ועוד כאשר צוה יי׳ את משה · וסמיך ליה בהר סיני · לומר כאשר צוה למשה בסיני · סקול יסקל וירה יירה כן עשה לו ·

פרשת בהר סיני

סמך מקלל לבהר סיני לפי שבסיני שמעו לא תשא׳ ונזדעזע כל העולם וזה שמע ולא נזהר ׳ ועוד כדאיתא בקדושין שם בן ארבע אותיות ׳ חכמים מוסרים אותו לתלמידיהם פעם אחת בשבוע ׳ לכך סמך לו שמטה ׳ ענבי ב׳ במס׳ ואת ענבי נזירך לא תבצור ׳ ענבימו ענבי רוש שאם תבצור בשביעית ׳ היו ענבי רוש ׳ שבעון שביעית גלו ישראל ׳ בחדש השביעי חסר יו״ד כלומר ששבע במצות ׳ תעבירו שופר בכל ׳ ראשי תיבות שבת ׳ לומר דוקא תקיעת יובל שהיא בבית דין דוחה שבת ׳ דרור עולה במנין ת״י ׳ רמז כמנין דרור שנים היו דרורי׳ בארץ משנבנה הבית ׳ ספיחיה ב׳ לא תקצרו את ספיחיה ׳ תשטף ספיחיה עפר ארץ והינו דאיתא בתוספתא ׳ בשביעית פורץ אדם כרמו וסותר גדרו ׳ והינו דכתיב אבנים שחקו מים תשטוף ספיחיה עפר ארץ ׳ שאפילו אם יש לו גדר אבנים ישחקנו ואף אם בא על שדהו שטף מים לא יגדור אותה ׳ נזיריה ב׳ במסורת לא תבצרו את נזיריה ׳ ואידך זכו נזיריה משלג ׳ רמז סחור סחור אומרים לנזירא לכרמא לא תקרב ׳ זכו נזיריה שלא תבצרו את נזיריה ׳ שבעים שמטות ויובלות בטלו ישראל בארץ ׳ וכנגדם גלו שבעים שנה וזה הוא וטמאה שבועים כנדתה ׳ שבעים כתיב חסר וכתיב בתריה כנדתה על כן היו כנדה ׳ דכתיב סביביו צריו היתה ירושלם לנדה ביניהם ׳ כמנין נדה ׳ דיום אחד של שנה האחרון חשוב שנה ׳ איש אל אחוזתו ׳ וסמיך ליה וכי תמכרו ממכר לעמיתך ׳ לומר נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות ׳ ועוד סמך אל תונו איש לאחוזתו ׳ לומר שגם הקרקע יש בו אונאה עד כדי דמיו ׳ קנה ג׳ או קנה מיד עמיתך ׳ ותרי גבי דוד לא כי קנה אקנה במחיר כשקנה הגורן מארונה דאף על גב דדרשינן או קנה מיד עמיתך שתקנה מיד ישראל ולא מיד גוי ׳ אף על פי כן קנה דוד הגורן מארונה כיון שלא היה יכול לקנות מישראל ׳ אל תונו איש את אחיו וסמיך ליה במספר לומר לך דבר שבמדה ומשקל אין בו אונאה ׳ איש את עמיתו ויראת ׳ סופי תיבות שתות ׳ לומר לך שאונאה עד שתות ׳ אני יי׳ אלהיכם וסמיך ליה ועשיתם את חקותי ׳ יעשה המצות לשם פעולם ׳ וישבתם בטח ׳ בטח בא״ת ב״ש ש״ס שמשבון שנ״ס עמד הבית ויש בו בטח ׳ כי גרים ותושבים אתם עמדי ׳ וסמיך ליה ובכל ארץ אחוזתכם ׳ לומר שבכל מקום שגלו שכינה עמהם ׳ מצאה ב׳ במסורת ואם לא מצאה ידו ׳ ואידך גם צפור מצאה ודרור קן לה ׳ פי׳ אם לא מצאה ידו שאינו יכול לגאול ישאר ביד הלוקח עד שנת הדרור ׳ וזה הוא מצאה בית ודרור שבשנת הדרור ימצא ביתו ׳ ושדה ב׳ במסורת ושדה מגרש עריהם לא ימכר ׳ ושדה תרומה לא ישנה ׳ היינו דאמרינן בערכין ושדה מגרש עריהם לא ימכר פירוש לא ישונה ׳ וכמו כן שדה תרומות לא ישונה כדכתיב אל טל ואל מטר ׳ וחי אחיך עמך וסמיך ליה אל תקח מאתו נשך ותרבית ׳ רמז שכל המלוה ברבית אינו חי ׳ וכן הוא אומר בנשך נתן חיה לא יחיה ׳ נשך בגימטריא זה נחש ׳ לעתיד לבא אין הנחש מתרפא כדכתיב ונחש עפר לחמו ׳ כן הלוקח רבית לא יחיה ׳ רבית עולה תרי״ב ששקול כמו תרי״ב מצות ׳ דבר אחר שדומה רבית לנחש שנושך כנחש ׳ כשכיר שנים במסורת כשכיר כתושב יהיה עמך ׳ ואידך עד ירצה כשכיר יומו ׳ רמז למה שאמרו

חכמים פועל חוזר אפילו בחצי היום פירו׳ כשכיר יהיה עמך עד שירצה ואפילו ביומו אם
ירצה יחזור׳ הולידו שנים במס׳ אשר הולידו בארצכם ואידך אשר הולידו בנים בתוככם
ביחזקאל בענין חלוקת הארץ שצוה ליתן לגרים חלק בארץ שאע״פי שבביאת הארץ לא
נטלו גרים בארץ לעתיד לבא יטלו חלק בארץ׳ והתנחלתם אותם לבניכם׳ והתנחלתם
את הארץ זה הוא שאמרו חכמים דעבד אתקש לקרקעות לקנות בכסף בשטר וחזקה׳ בן
דדו חסר וו אותיות בן דוד׳ אם עוד רבות בשנים׳ רבות בג׳ יוצא בגרעין כסף׳ שניו ג׳ כפי
שניו ישיב את גאולתו׳ ורב שיהיה ימי שניו מספר שניו ולא נדע׳ פירוש כפי שניו בין
אם הם רבים כדכתיב ורב שיהיו ימי שניו׳ אז מועטים כדכתיב מספר דהינו מעטים כמו
מתי מספר׳ לעולם ישיב גאולתו׳ ארבעה עשר פעמים כתיב יובל בפרשה כנגד ארבעה
עשר יובלות שהיו בארץ עד שגלו בימי הושע בן אלה׳ ותשעה עשר פעמים גאולה יגאלנו
ונגאל כנגד תשעה עשר ברכות׳ לכן צריך לסמוך גאולה לתפלה׳ ופסל׳ הפא׳ עקומה׳
לומר לך כל המודה בעבודה זרה כאלו כופר בכל התורה כולה שניתנה מנשיקות פיהו
של הקדוש ברוך הוא׳ את שבתותי תשמורו׳ סמך לעבודה זרה ששקול שבת כנגד עבודה
זרה׳ וסמך לו את מקדשי תיראו׳ שאין בית המקדש דוחה שבת׳ את שבתתי תשמורו הרי
שכתב שמירה אחר השבת׳ שמור את יום השבת הרי שמירה לפניו׳ שצריך שמירה בין
מלפניו בין מלאחריו תוספת מחול על הקדש׳

פרשת אם בחקותי

אם בחקותי בגים׳ עמלים דברי תורה׳ סמך אם בחקותי לשבת ועו״ז׳ לומר ששקולים הם ככל המצות והחקים׳

ועוד סמך שבתות לונתתי גשמיכם בעתם׳ דהינו בלילי שבתות׳ אם בחקותי תלכו ראשי
תיבות אבת שתלכו בדרכי אבות׳ בחקותי תלכו היא היראה׳ וכתיב יראת יי׳ היא אוצרו׳
אם תמלאו אוצרותי אמלא אוצרותיכם׳ יפתח יי׳ לך את אוצרו׳ ועשיתם אתם׳ אותיות
אמת׳ אי נמי שתתעסקו בתורה דכתיב ביה עשייה׳ שכל טוב לכל עושיהם׳ עשרה
פסוקים מאם בחקותי עד ואולך אתכם קוממיות׳ וכנגד עשרה ברכות שבויתן לך׳
וכנגד עשרת הדברות׳ לשובע ארבעה במסורת הכא ואכלתם לחמכם לשובע׳ ואידך
בשבתנו על סיר הבשר באכלנו לחם לשובע׳ ואידך צידה שלח להם לשובע׳ בכולן
מזכיר שובע על הלחם׳ או על הפירות בשביל שהוא כתוב על מקום יישוב אבל כשהיו
במדבר אומר צידה שלח להם לשובע׳ שהוצרך ליתן כל צידתם לשובעה׳ לשובע בגים׳
אפילו אוכל קימעא׳ והשבתי חיה רעה בגימטריא אלו ד׳ מלכיות׳ בבל׳ מדי׳ יון׳ אדום׳
ורדפו מכם חמשה בגימטריא חלשים שבכם׳ רבבה ד׳ אחותינו את היי לאלפי רבבה׳
רבבה כצמח השדה׳ ושנים יניסו רבבה׳ שהתפללו עליה שיהיה זרעה מאותם שנאמר
בהם רבבה כצמח׳ ורבבה ירדופו׳ שלום אותיות לשמו׳ ששמו שלום׳ ופניתי אליכם׳
פני ת״י שת״י שנים שעמד הבית היו פני שם׳ כדכתיב והיו עיני ולבי שם כל הימים׳ אבל
לאחר שגלה אנה פנה דודך׳ ונתתי משכני׳ מנין שנים של משכ״ני עמד בית שני׳
וסמיך ליה ואכלתם ישן שבזכות בית המקדש בא השובע׳ והתהלכתי שנים והתהלכתי
בתוככם׳ והתהלכתי באמתך בזכו׳ והתהלכתי באמתך והתהלכתי בתוככם׳ מאם בחקותי
עד קוממיות כל האלפא ביתא חוץ מס״מך ופא׳ וכן בויתן לך חסר סמך ופא כי אין פט״ן

ולא אף וקצף ונגף לאנף בברכות ט״ו׳ קוממיות ג׳תגין על הקוף׳ שעתידי׳להיות קומתן ק׳ אמה׳ולמאן דאמ׳ כ׳אמה לכך יש בה שני תגין׳ ואם עד אלה׳ סופי תיבות מדה׳ שאמדוד לכם מדה כנגד מדה׳ ואכלוהו ג׳ ואכלוהו אויביכם ואכלוהו במקום קדוש׳ ואכלוהו׳ ויכלוהו׳ פירוש אני אמרתי ואכלוהו במקום קדוש שתשמרו מצותי׳. ותשארו בארץ במקום קדוש׳ ואתם לא עשיתם כן על כן ואכלוהו ויכלוהו׳ ואת נוהו השמו׳ ואכלוהו אויביכם׳ ורדו שנים במסורת ורדו בכם שונאיכם׳ ואידך ורדו בנוגשיהם׳ עכשו שלא זכיתם ורדו בכם שונאיכם׳ את גאון בגימטריא זה המקדש׳ את גאון עזכם׳ בגימטריא זה ירושלם׳ כחטאתיכם בגימטריא בין בשוגג בין במזיד׳ נקם שנים במסורת נקם ברית׳ נקם אחת משתי עיני גבי שמשון כדאיתא בסוטה׳ שעברו פלשתים על שבועתם וזה הוא נקם ברית דהינו שבועה׳ דבשביל השבועה שעברו אנקמה נקם אחת׳ ואתכם אזרה הז׳ין עקומה׳ לומר לך שנתתי לכם ארץ שבעה עממין לקיים התורה׳ חצבה עמודיה שבעה׳ ואתם ש׳בעה תועבות בלבכם׳ לכן אתכם אזרה׳ והריקותי שנים במסורת הכא והריקותי אחריכם חרב׳ ואידך והריקותי לכם ברכה עד בלי די׳ אני אמרתי והריקותי לכם ברכה עד בלי די אתם לא רציתם לקיים מצותי על כן והריקותי אחריכם חרב׳ ששה פעמים כתוב בפרשה עון ועונם׳ וכנגדם גלו ששה פעמים שלשה על ידי סנחריב ושלשה על ידי נבוכדנצר׳ ורודף שלשה במסורת וכשלו איש באחיו כמפני חרב ורודף אין ואידך כל׳ אוהב שוחד ורודף שלמונים׳ ואידך אפרים רועה רוח ורודף קדים׳ בשביל שהם רודף שלמונים ורודף קדים על כן וכשלו איש באחיו כמפני חרב ורודף אין׳ וזכרתי את בריתי יעקב׳ ביצחק לא כתיב ביה זכירה את לפי שאפרו צבור ומונח לפני הקב״ה׳ האבות מנויין למפרע׳ אומר הקב״ה אני זוכר מאין באתם׳ ומונה וממשמש היחס עד למעלה עד בן יעקב׳ בן יצחק בן אברהם׳ בכלם כתיב אף חוץ מיעקב שהיה מטתו שלימה ולא יצא ממנו פסולת׳ וזכרתי הפסוק מתחיל בזכירה ומסיים בזכירה׳ של עולם יזכור זכות אבות׳ אברהם נקרא עבדו כדכתיב זכור לעבדיך וסמיך ליה לאברהם׳ וכן ביעקב כתיב יעקב עבדי׳ מה שאין כן ביצחק׳ לפי שאברהם ויעקב קיימו המצות בין בארץ בין בחוצה לארץ מה שאין כן ביצחק׳ אברהם ויעקב הוזכרו ראש לאבות ויצחק לא הוזכר בשום מקום בראש לפי שרצה לומר לעשו הוי גביר לאחיך לעשותו ראש ליעקב׳ והארץ תעזב מהם זין עקומה׳ שז׳ שנים נתקיים בארץ ישראל גפרית ומלח מתחלת התוכחה עד געלה נפשם׳ ש״ץ תיבות׳ כנגד ש״ץ שנים שחטאו עשרה שבטים ובכלם לא הוזכר בהם השם׳ לפי שאמרו אין להם חלק באלהי ישראל ולכך כתיב בדברי הימים ושבועתו ליצחק ובתהלים כתיב לישחק שנשבע הקדוש ברוך הוא כל זמן שלא חטאו בניו יותר מש״ץ שני׳ שלא יגלם׳ בפרשת ערכים יש ג׳ שקלים ול׳ שקלים וכ׳ שקלים וי׳ שקלים וה׳ שקלים וג׳שקלי׳ וט״ו שקלים וי׳ שקלים בין זכר לנקבה שהוא סך הכל קמ״ג שקלים לכפר על מ״ה קללות שבתורת כהנים׳ וצ״ח שבמשנה תורה שהם בין הכל קמ״ג ולכך סמך ערכים לקללות׳ יחרם ג׳׳ כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה׳ זובח לאלהים יחרם׳ יחרם כל רכושו׳ לומר מה חייבי מיתות לא נשקול ממונא ונפטריה׳ אף חייבי ממון אין לנו לפוטרו עד שישלם׳ וזהו יחרם כל רכושו דאיירי בחייבי ממון׳ איתקש לזובח לאלהים

יחרם

יחרם דהינו חייבי מיתות דבשניהם אני אומר לא יפדה · אלה המצות · מצות במילוי · מם צדי וו תיו עולה תר״יב · והוא בגימטריא תלמידי חכמים על שם חכם לב יקח מצות ·

חסלת ספר ויקרא

במדבר סיני לעיל מיניה כתיב אלה המצות · וסמיך ליה במדבר לומר אם אין אדם משי׳ עצמו כמדבר אינו יכול לידע תורה ומצות · למעלה כתיב וכל מעשר בקר וצאן · וסמיך ליה שאו את ראש על שם מה שנא׳ עוד תעבורנה הצאן על ידי מונה · במספר שמות כתיב כאן ובפנחס לא כתיב באותו מנין במספר שמות אלא כתבו כאן להודיע שלא שינו שמותם במצרים ולכך כתיב לבית אבותם · לומ׳ לך שנקראו בשמות אבותם · אתה ואהרן ולמעלה בכי תשא לא סייע אהרן באותו מנין · לפי שעל ידו נעשה העגל · שבשבילו הוצרכו למנין · לכך לא מנאם הוא · הנשיאים מתחיל באליצור ומסיים בעינן על שם יצרנהו כאישון עינו · ועל ידי הענן · קריאי העדה וו קטיעא וקרי קרואי · בשביל שלומיאל בן צורי שדי שהוא זמרי בן סלוא · וכן בעדת קרח קראי כתיב חסר · ולשם חסר הוו לגמרי לפי שהיו כלם רשעים · אבל בכאן היו האחרים צדיקים · לבני שמעון לגלגלותם · הלמ״ד עקומה למטה לפי שהלמ״ד שלו זמרי בן סלוא חטאו ונפלו משבטו · והלמ״ד היא גבוהה מכל האותיו׳ כך חסר משבטו שלא העמיד לא מלך ולא שופט · לבני יוסף לבני אפרי׳ ולא אמ׳ לבני יוסף לאפרים · לפי שיוסף לא נשא במטת אביו משום כבוד מלכות · לא רצה למנותו בדגלים · ונקרא הדגל על שם בניו · לכך אמר לבני אפרי׳ כדרך שאומר בכלן · בני נפתלי בכולן אומ׳ לבני לבד מנפתלי שאומר בני · לפי שבשבט נפתלי היו בנות יותר מבנים · ולכך רמז בברכת נפתלי אשה · אילה שלוחה הנותן · ראשי תיבות אש״ה · ולפיכך בפנחס כתיב בכולן בני · לפי שמתו האנשים ונתרבו הנשים ולכך לא אמר לבני · במדבר סיני · שנים דסמיכי בסוף פסוק · ויפקדם במדבר סיני · ביום צוות את בני ישרא׳ להקריב את קרבניהם במדבר סיני · לפי שכשהיו נמנין היו מקריבים עליהם קרבנות כדי שלא ישלוט בהם דבר · כדכתיב כי תשא את ראש בני לפקודיהם ונתנו איש כופר נפשו · הפקד שנים במסורת הפקד את הלוים · ואידך הפקד עליו רשע · וזה הוא שאמרו אין אדם נעשה שוטר מלמטה אלא אם כן נעשה רשע מלמעלה וזהו הוא הפקד את הלוים · שנעשו שוטרים הפקד עליו רשע · איש על דגלו באותות שיעקב רמז להם מי יהיה ראש דגל · שכל מי שדבר עמו לנכח היה ראש דגל · כמו ראובן בכורי אתה · יהודה אתה יודוך · יוסף מאל אביך ויעזרך · דן לישועתך קויתי יי׳ · מנגד סביב לאהל · בגימטריא לאלפים אמה · סביב לאהל מועד יחנו והחונים · לומר כשם שחנייתו למעלה ארבעה דגלים סביב לכסא הכבוד · כך היה למטה ארבעה דגלים סביב למשכן · וזה הוא איומה כנדגלות · וזה ודגלו עלי אהבה שישראל ראו בשעת מתן תורה הדגלים של מעלה ונתאוו לאותם הדגלים ·

וזה הוא ובשם אלהינו נדגול׳ מטה זבולון ולא אמר ומטה כדרך שנאמר באחרים לפי שזבולון היה מפרנס יששכר׳ ראיתי בתנחומא הטעם שלא אמר ומטה בזבולון כמו שאמ׳ בכולן ללמדך שהיה זבולון עוסק בפרקמטיא ונותן לתוך פיו של יששכר לפיכך לא רצה הכתוב לעשותו טפילה לו׳ לומ׳ ששכרו גדול כמותו׳ וכן הוא אומ׳ עץ חיי׳ היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר׳ וכתיב כי בצל החכמה בצל הכסף לכן חשיב הכל כמטה אחד וכאלו אמר יששכר מטה זבולון׳ דגל מחנה אפרים׳ הפסוק מתחיל בדלי״ת ומסיים בדלי״ת לפי שיעקב הקדים בארבע מקומות אפרים לפני מנשה׳ וכנגדו קדם בד׳ מקומות אפרים למנשה׳ בדגלים׳ ובנשיאים׳ ובקרבנות׳ ובשפטים׳ לאחרונה שני׳ במסורת לאחרונה יסעו׳ לא יהיה להם זכרון עם שיהיו לאחרונה׳ שעמלק היה מסרס שבט דן בעון פסל מיכה שעמהם׳ יהיה להם זכרון סופי תיבו׳ המן׳ שגם הוא בקש לאבד זכרם׳ לא התפקדו בתוך בני ישר׳ יש תגין על ההא׳ לומר שבחמשה מקומות שנמנו ישר׳ לא התפקדו בתוכם׳ אהרן הבכור נדב פסק בין הבכור לנדב׳ לומ׳ שאינו חוזר על נדב׳ כי נדב מת בלא בנים׳ ואין נפקותא בבכור׳ שלו אלא חוזר על אהרן שהוא הבכור למשה׳ והחוני׳ לפני אהל מועד מזרחה משה ואהרן׳ יש פסק בין משה לאהרן לומר משה במקום אחד לבד ואהרן ובניו במקום אחד לבד׳ ושא ג׳ ושא את מספר שמותם׳ ושא עיניך ימה וצפונה׳ ואידך ראה עניי ועמלי ושא לכל חטאתי׳ שהיה דוד מתפלל על׳ שנשא מספר בני ישר׳ וזהו ושא את מספר שמותם׳ והמתפלל צריך שיתן עיניו למטה וזהו ושא עיניך ימה שיתן עיניו למטה ולא ירים עיניו למעלה׳ בארון ובמזבח הנחשת כתיב בדיו׳ ובשלחן ובמזבח הזהב כתיב לבתים לבדים כתיב את לרבות הבתים׳ וחיו ב׳ וחיו ולא תמותו׳ וחיו את בניהם ושבו בתר עשר בענין הגאולה מלמד שמלאך המות בטל לעתיד לבוא׳ וזהו וחיו את בניהם ושבו וחיו ולא ימותו׳

פרשת נשא את ראש

ולא יטמאו ב׳ ולא יטמאו את מחניהם׳ ולא יטמאו את שם קדשי שאם יטמאו את מחניהם מטמאין את שם קדשי כדכתיב למען טמא את מקדשי ולחלל את שם קדשי׳ מכל חטאת האדם׳ סמך לשילוח הטמאי׳ ש״ע חטאת האד׳ שחטא אד׳ הראשון שאכל מן העץ והנחש הטעה האש׳ והוציאה שם רע באדם והוכו הג׳ הנחש בצרעת ואשה בזיבה ואדם במות וכסדר קללתן מונה אותן כאן׳ צרוע דהינו נחש׳ וזב דהינו האשה׳ וטמא לנפש דהינו האדם שנענש במות תמות׳ מזכר עד נקבה תשלחו׳ כשם שנתגרשו אדם וחוה ונחש מגן עדן׳ וסמך פרשת סוטה לפי שהנחש בא על חוה׳ ונפלו יריכיו דכתיב על גחונך תלך׳ וסמך פרשת נזיר על שם הפרי שאכל אדם הראשון ענבימו ענבי רוש׳ למעול ביי׳׳ לומר שכל המטה דינו של גר כאלו מטה דינו של מעלה׳ הנפש ההיא והתודו׳ רמז שכל המומתין מתודים בעת יציאת הנפש׳ ואיש את קדשיו לו יהיו וסמיך ליה פרשת סוטה׳ לומר למי שמשהה קיני הנשים ואינו מקריבם כדרך שעשו בני עלי הוי כאלו שכבום׳ בקרקע המשכן׳ ע״ין מידלי׳ מפני כי עין נואף שמרה נשף לאמר לא תשורני עין׳ וכל תרומה לכל קדשי בני ישראל אשר יקריבו לכהן לו יהיה׳ מוקי לה בסיפרי בבכורים׳ יקריבו בגימט׳ הבכורים׳ בקרקע שנים במסורת ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן׳ ואידך ואם יסתרו מנגד עיני

בקרקע

בקרקע הים · פי׳ ואם יסתרו מנגד עיני שנסתרה ונעלם מעיני אישה · בקרקע הים יבדוק אותה על ידי קרקע וים דהינו מים ועפר · המאררים · עולה שני פעמי׳ רמ״ח · לומ׳ שבודקין רמ״ח איברים של איש ושל אשה · לכך כתיב מנחת קנאות הוא וקרינן היא · והעפר אשר יהיה בקרקע המשכן · בירושלמי למה מים ועפר · מים ממקום שבאת · עפר למקום שהולכת · כתב שהיא עתידה ליתן דין וחשבון · אמן אמן פסק בין שני אמנים · לומר אמן מאיש זה אמן מאיש אחר · ומחה ד׳ ומחה אל מי המרים · ומחה אל כתף ים כנרת · ומחה יי׳ אלהים דמעה מעל כל פנים · ומחה יי׳ את שמו · ומחה את מי המרים הינו מים חיים שנאמר מקדם לעין · ומחה אל כתף ים כנרת · מה התם מים חיים דכתיב מקדם לעין · אף הכא מים חיים · ואם נטמאת ומחה יי׳ את שמו · ואם נמצאת טהורה ומחה יי׳ אלהים דמעה · ואם היתה עקרה נפקדת · ואם היתה יולדת בצער יולדת בריוח · והשקה שלשה במסורת והשקה את האשה · והשקה את נחל השטים · ואיד יעלה מן הארץ והשקה · והשקה הכהן נותן עפר במי׳ ומשקה אותה וזהו ואיד יעלה מן הארץ והשקה למה בשביל שעשתה מעשה שטים שזנתה וזהו והשקה את נחל השטים · ונזרעה · וסמיך זאת תורת הקנאות לומר שאם טהורה היא יהיו לה בנים צדיקים בעלי תורה · תשא את עונה שנים במסורת ואידך בנדרים ונשא את עונה · דאיתא בסוטה שלא ידאג הבעל לומר גרמתי לה מיתה · אלא היא תשא את עונה ודוקא הכא · אבל בנדרים שהיה יכול להפר ולא הפר לה בעלה הוא ישא את עונה · ונקה האיש מעון · ונקה · שלשה תגין על הא לומ׳ לך שנקה מחמשה עונות ואלו הן · עון אשת איש · עון פנויה · עון שלא בא עליה · עון בניו · עון בנותיו · יפלא שנים במס׳ חסרים · הכא כי יפלא נדר נזיר ואידך בערכי׳ דילפינן נדרים מערכין · מה התם בערכך הכהן כן יהיה · אף בנדרים הכל תלוי בחכם אם נראה לו יתיר ואם לאו לא יתיר · על נפש מת לא יבא · לומר לך שאם תשרה עליו שכינה מחמת נזרו שלא יאמרו שהוא דורש אל המתים · שלשים פעמים כתיב נדר ונזירות בפרשה דסתם נזירות שלשי׳ יום · וכן ג״כ יהיה עולה שלשים · זאת תורת הנזיר וסמיך ליה על תורת נזרו · לומר מי ששתה יין אל יורה וסמך ברכת כהני׳ לפרשת נזיר לומ׳ שתויי יין פסול לברכת כהנים שנקראת עבודה · כה תברכו להזכיר זכות ואני והנער נלכה עד כה · וכה יהיה זרעך וזהו אשר עד כה ברכני יי׳ · וכ״ה אותיות בפסוק שמע ישראל וכ״ה פעמים לשון ברכה בחומש · וכ״ה פעמים שלום בחומש · ולכך מתחיל ברכת כהנים בברכה ומסיים בשלום · וזהו יי׳ יברך את עמו בשלום · אמור להם מלא כנגד ו׳ ברכות · יברכך · וישמרך · יאר · ויחנך · ישא · ישא שלום · כנגד ו׳ תורת יי׳ עדות יי׳ פקודי יי׳ מצות יי׳ יראת יי׳ משפטי יי׳ יברכך יי׳ וישמרך · התחלת התיבות עולה כו״ · כנגד השם של ד׳ אותיות · וסוף התיבו׳ ד״הך · עולה מ״ב כנגד הש׳ של מ״ה תיבות · וזהו יי׳ ישמור צאתך ובואך · וג׳ תיבות בפסוק כדי להזכי׳ זכות ג׳ אבות · ובהם ט״ו אותיות על שם האבות שראו זה את זה ט״ו שנים · וזכות השבטים עם האבות הם ט״ו שנים · יברכך בזכות אברהם דכתיב ביה ויי׳ בירך את אברהם בכל · וג׳ תיבו׳ בפסוק כנגד ג׳ ברכות שנאמרו בו · ואברכך · והיה ברכה · ואברכה מברכך · יברכך יי׳ בני׳ בנכסים ובגוף · יאר כנגד יצחק שראה בעקידה ומת והאיר הקב״ה את עיניו והחייהו כדאי׳ בפרקי רבי אליעזר · יאר להפך ראי שהיה עולה ראיה · ויש בו ה׳ תיבות · וכ׳ אותיות

ביצחק שהיה אחר כ׳ דורות ושמר ה׳ חומשי תורה׳ ישא כנגד יעקב דכתיב וישא יעקב רגליו וכתיב ביה ושבתי בשלום׳ ויש בו ז׳תיבות כנגד השבטים אשר נולדו בז׳שנים׳ וכה׳ אותיות כנגד כה תאמר לבית יעקב׳ וישם יש בו ז׳תגין׳ שז׳דרכים ישם לך שלום על שם בז׳דרכים ינוסו לפניך׳ שלום בגימטריא עשו׳ הוי מקדים שלום לכל אדם ואפי׳ בשלום גוי׳ ואני אברכם בגימטריא אסכימה עלי ידיכם׳ ויהי ביום כלת׳ סמך חנוכת המזבח לברכת כהנים רמז לחשמונים שיעשו חנוכה ועוד כדי שלא תשלוט עין הרע במלאכתם לכך ברכם תחלה׳ וסמך למשכן שבזכות המשכן יהיה שלום וכן דוד סמך יי׳ יברך את עמו בשלום וסמיך ליה מזמור שיר חנכת הבית׳ ושמו את שמי ואני אברכם וסמיך ליה ויהי ביום כלת זהו בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך׳ הם נשיאי המטות הם׳ סופי תיבות להפך מתים׳ וכן הפקודים ויביאו את קרבנם סופי תיבות מותם על שם ותבער בם אש יי׳ ותאכל בקצה המחנה בקצינים שבהם׳ שש עגלות כנגד ששה מזלות אשר עולים בגלגל׳ ששה יורדים׳ וכנגד ששה עתים קור וחום וקיץ וחורף וזרע וקציר׳ ושני׳עשר בקר כנגד יב׳ שבטים ויב״ מזלות׳וקרבנו וו יתירה על שם ששה בני׳שיצאו ממנו כלם בו׳ ברכות׳ ששה בנים יצאו מנחשון בעלי שש ברכות ואלו הן׳ דוד משיח דניאל חנניה מישאל ועזריה׳ דוד דכתיב ביה יודע נגן וגבור חיל איש מלחמה ונבון דבר ואיש תואר ויי׳ עמו׳ יודע נגן שיודע לשאול׳ וגבור חיל יודע להשיב׳ איש מלחמה יודע לישא וליתן במלחמתה של תורה׳ ונבון דבר מבין דבר מתוך דבר׳ ואיש תאר שמראה פנים בהלכה׳ ויי׳ עמו שהלכה כמותו בכל מקום׳ משיח דכתיב ביה ונחה עליו רוח יי׳ רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת יי׳׳ דניאל חנניה מישאל ועזריה׳ דכתיב בהו ילדים אשר אין בהם כל מום וטובי מראה ומשכילים בכל חכמה ויודעי דעת ומביני מדע ואשר כח בהם לעמוד בהיכל המלך׳ד״א למה וקרבנו עם וו יתירה כנגד ששה דברי׳שנתחדשו באותו היום בעולם׳ ראשון לשכינה ששרתה בישראל׳ ראשון לנשיאים׳ ראשון לברכת כהנים׳ ראשון למחיצת מחנה שכינה׳ ראשון לאיסור במה׳ ראשון לירידת האש׳ יבא בן נחשון בשש מדות ויבנה יחוד בית המקדש׳ ולמה נקרא שמו נחשון על שירד תחלה לנחשול שבים׳ בכלן כתיב נשיא חוץ מיהודה שלמד הוא אותו השבט להקטין את עצמו׳ ישב נא עבדך תחת הנער׳ וכן בדוד הוא אומר הוא הקטן׳ בכל אחד יש ששה פסוקי׳כנגד ששת ימי המעשה׳ ובכל אחד הוכפל שמו הרי כד״׳ כנגד כד״ שעות שביום ובלילה׳ שלשים ומאה משקלה כנגד שנות אדם עד שנולד שת׳ שבעים שקל׳ כנגד שבעים שהניח לבניו ולהצילן משבעים אומות שבעים שקל בגימטריא שבעי׳ נפשי׳ בשביל שבעים שירדו למצרים׳ כף אחת׳ כנגד התורה שניתנה מכף ידו של הקב״ה׳ עשרה זהב כנגד עשרת הדברות׳ מלאה קטרת׳ תחליף הק׳ בד׳ באת בש יעלה למנין תרי״ג׳ פר אחד כנגד אברהם׳ ואל הבקר רץ אברהם׳ איל כנגד יצחק׳ כבש כנגד יעקב׳ והכבשים הפריד יעקב׳ פר׳ איל׳ כבש׳ בגימט׳ אברהם ויצחק ויעקב׳ ולזבח השלמים בקר שנים׳ כנגד משה ואהרן שעשו שלום בין ישראל ובין אביהם שבשמים׳ אלים כבשים עתודים ג׳ מינים כנגד כהנים לוים וישראלים׳ וכנגד תורה נביאים וכתובים׳ וכן עתודים מלא וו שדוד שעמד ממנו נתברך בשש ברכות׳ ואין עתודי׳ אלא לשון עמידה כמא דאת

אמר

אמר אשר התעתדו לגלים · ואומר ועתדה בשדה לך · פירוש יבוא בן נחשון בשש מדות ויבנה ייחוד בית המקדש · ד״א וקרבנו למה מלא וו יתירה כנגד ששה דברי׳ שניטלו מאדם הראשון ועתידין לחזור כשיבא בן נחשון הוא המשיח · ואלו הן הששה דברים שניטלו מאדם הראשון · זיוו דכתיב משנה פניו ותשלחהו · חייו דכתיב כי עפר אתה ואל עפר תשוב · קומתו · דכתיב ויתחבא האדם · מלמד שגרעה קומתו ונעשית של מאה אמה · פירות הארץ והאילן · דכתיב ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה · מאורות · דכתיב וחפרה הלבנה ובושה החמה · ומנין שגנזן שנאמר וימנע מרשעים אורם · ומנין שעתידין לחזור בימי המשיח שנאמר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו · חייו דכתיב כי כימי העץ ימי עמי תק״ שנה סדן של שקמה תק״ שנה · קומתו דכתיב ואולך אתכם קוממיות · בקומה זקופה · פירות הארץ והאילן דכתיב הגפן תתן פריה · והארץ תתן יבולה · מאורות דכתיב והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים · ביום השני הקריב בנימ׳ נתן להם עצה · מבין שני הכרובים · ראשי תיבות משה לומר לך שהוא חשוב ככרוב של מעלה ·

פרשת בהעלותך

סמך נרות לחנוכה לפרסומיי ניסא בנרות · בהעלותך בגי׳ עשה בה מעלות · אל מול פני המנורה יאירו · כי אני איני צריך לאורה · פני המנורה יאירו בגי׳ וכי אני אורך צריך · שבעת הנרות כנגד ז׳ המזלות חנ״כל שצ״ם · כתיב בהעלותך את הנרות · וכתיב להעלותך נר תמיד · לבית הלל נר ואחר כך נרות · שמוסיפין והולכין והינו להעלות נר שמעלין בקדש · ולב״ש תחלה נרות ואחר כך נר · שמורידי׳ והולכין · להעלות נר תמיד סופי תיבות תרד · וזה מעשה המנורה · וזה עולה י״ח שגובהה של מנורה י״ח טפחים · כמראה בגימ׳ כגבריאל · מלמד שגבריאל הראה לו דמות המנורה · כן עשה · כן גרות עשה שלמה בי׳ המנורות · עשה בגימטרי׳ שלמה · ד׳ פעמים הזכיר מנורה שהיא כשרה מד׳ מינין כדאיתא במנחות · ורמז לד׳ מנורות בשמחת בית השואבה · נתנים נתנים המה לי בגימטריא שאלה לא עשו עגל של זהב · ואתנה את הלוים · הפ׳ בני ישרא׳ בפסוק כנגד כהנים לוים ישרא׳ים גרי׳ ועבדי׳ משוחררים · וזהו קדש ישראל לייי׳ ראשית תבואתה · תבואת ה׳ · וידבר ייי׳ אל משה · סמך פרשת פסח לטהרת לוים · רמז שהלוי׳ מפשיטים · ולכפר שלשה · ולכפר על בני ישראל ואהרן ובניו מקטירי׳ וכו׳ ולכפר על בני ישראל בדברי הימים · ושבועים שבעים נחתך על עמך ולהתם חטאת ולכפר עון בענין הקץ של דניאל מלמד שגלות מכפרת כמו קרבן · ומבן ב׳ ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה · ומבן אדם חציר ינתן · שכיון שהגיע לכלל חמשים שנה אין בו כח לעבוד עבודה וכחציר ינתן במועדו מלא וו לאחר ששה שעו׳ זמן שחיטה · במועדו באת בש שיפזקף · במועדו שיפזקף · בגימטריא בשבת · לעשות הפסח · לעשות חסר וו · לומר לך שלא עשו במדבר אלא אותו פסח בלבד · אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם · בגימטריא אלו נושאי ארונו של יוסף · אשר היו טמאים · בגימטריא זה למת מצוה · או בדרך רחוקה · רחוקה בגימטריא זהו מאסקופה · שעל הה״א נקוד כאלו לא נכתב · ועשה פסח לייי׳ בחדש השני · לפי כשמעברין השנה · אז אייר במקום ניסן · ולפי שבחמשה עשר בו ירד המן · לכך עושים בו פסח יום אחד · טמא לנפש · יש פסק בין טמא לנפש

לומר לך שיש חילוק בין הטמאים ׳ איש נדחה ׳ ואין ציבור נדחה ׳ ובדרך ארבעה במסו׳ הכא והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה ׳ ואידך וילך בדרך אביו ובדרך אמו ׳ ובדרך ירבעם בן נבט ׳ ואידך ובדרך חטאים לא עמד ׳ וזה הוא ובדרך לא היה וחדל לעשות הפסח ׳ שעושה כדרך שעשה ירבעם שהלך בדרך חטאים שבטל הקרבנות והחטיא את ישראל ׳ גם זה שאינו בדרך ומבטל מלעשות הפסח ׳ ונכרתה הנפש ההיא ׳ סופי תיבות אשה לומר לך אחד האיש ואחד האשה בכלל עונשין ׳ וחדל ׳ב׳ במס׳ הכא וחדל לעשות הפסח ׳ ואידך וחדל לעולם ׳ דפסח בכרת וזה הוא וחדל לעולם׳ לעולמו של יובל דהינו חמשים שנה כדין חייבי כריתות דלא מפקי חמשים ׳ וביום הקים את המשכן ז׳ פעמים כתיב בפרשה כנגד ז׳ משכנות׳ ובערב ד׳ במ׳ ובערב יהיה על המשכן כמראה אש עד בקר׳ ובערב תאמר מי יתן בקר ׳ מקטירים לי״י בבקר ובערב ׳ ובערב חתרתי לי בקיר ביחזקאל׳ שהיה מתנבא על הגלות ׳ וזהו ובערב חתרתי לי בקיר כשיצאו בגולה תאמר מן יתן בקר כההיא ערב שנאמר בו מקטירים לי״י בבקר ובערב ׳ וכמראה אש עד בקר ׳ העלות ב׳ העל׳ הענן ׳ עד העלות הגולה ׳ זהו שאמר ראויין היו שיעשו להם נס בימי עזרא כדרך שנעשה להם בימי משה אלא שגרם החטא׳ ובמקום שנים במסורת ובמקום אשר ישכון שם הענן ׳ ובמקום גדולים אל תעמוד שלא היו נפנין לא לפניהם ולא לצדדיהם אלא לאחוריהם ׳ זהו במקום אשר ישכן שם הענן דהינו לפניהם או לצדדיהם ׳ אל תעמוד לעשות שם גדולים ׳ ביד משה וסמיך עשה לך שתי חצוצרות כסף שלא היו אלא בידו שבחייו נגנזו ׳ לך שתי אותיות שלך שמשלו עשאם ׳ שתי חצוצרות כנגד אברהם ויעקב שעשו מלחמה באומות ונצחום ׳ כסף ולא זהב שלא להזכיר קול העם ברעה ׳ לדורותיכם וכי תבאו מלחמה רמז למלחמת גוג העתידה שתבוא לימות המשיח ׳ תבאו מלחמה בגימטריא מלחמת גוג ׳ תבאו אתיות אבות ׳ שזכות האבות עומד במלחמה׳ והרעותם בחצצרות על שם רוע התרועעה הארץ ׳ תרועם בשבט ברזל ׳ שמחתכם בגימטריא גם ביום השבת ׳ ובמועדיכם מלאו ו׳ כנגד ׳ פסח ׳ עצרת ׳ ראש השנה ׳ יום הכפורים׳ סכות ׳ שמיני עצרת׳ ויסע דגל מחנה יהודה ׳ בכלם כתיב ונסע ׳ וביהודה כתיב ויסע חסר מ׳ שכל מ׳ שהיו במדבר היו עצמותיו בארון כאלו לא נסע ׳ מאסף ד׳ במ׳ מאסף לכל המחנות ׳ ואין איש מאסף אותו הביתה בפלגש בגבעה ואידך וכעמיר מאחרי הקוצר ואין מאסף ׳ שבט דן על שהיה עמהם פסל על כן אין איש מאסף שהענן היה פולט אותם ׳ ועמלק הרג בהם ונפלו כעמיר מאחרי הקוצר ואין מאסף ׳ ויסעו שנים במסו׳ ויסעו ויהי חתת אלהים ׳ לצבאותם ויסעו׳ לומר מה שם היה חתת אלהים על כל סביבותיהם אף כאן ׳ דבר אחר ויסעו דהתם ראש פסוק ויסעו דהכא סוף פסוק ׳ דהתם לפי שיעקב ביער עבודה זרה מתוכם לפיכך נסעו ביד רמה ׳ ושכינה לפניהם אבל בני דן שהיה ביניהם עבודה זרה נסעו לאחור ולא לפנים שהיה הענן פולט אותם ועמלק היה הורג בהם ׳ והיה הטוב ההוא ה׳ פעמים טובה כתיב כאן כנגד חמש מאות אמה דושנה של יריחו שנתנו לכניו ׳ והטבנו טוב הטוב יטיב והטבנו בגימטריא ביריחו ׳ בנוסעם שנים במסורת בנוסעם מן המחנה בנוסעם מקדם מה להלן מרדו אף כאן נמי מרדו ׳ עשה נונין הפוכין ׳ שרצה להעביר שבטים שאותיותיהן חמשים את הירדן שהוא רחב חמשים אלא שהחטא גרם ׳ טעם אחר לנונין הפוכין כדאי׳

בשבת פרק כל כתבי שאין זה מקומה וכתבה כאן להפסיק בין פורענו׳ ראשונה לפורענות
שניה ועשה נונין הפוכין לומר שמקומה לפני נ׳ פרשיות לפניה ׳ ואלו לא היו הנונין
הפוכין לא הייתי יודע אם לאחר נ׳ פרשיות לפניה אם לפני נ׳ לאחריה ׳ לכך עשאם
הפוכים לומר לפני נ׳ לפניה ׳ והוא אחר ונסע אהל מועד מחנה הלוים בפרשת במדבר
סיני שמשם עד הכא נ׳ פרשיות ׳ ויהי בנסוע ווי היה לאומות בנסוע׳ ויהי עולה לא״ שנלחם
עם ל״א מלכים ׳ בנסוע מלמד שהיה מתנענע ולא היה נוסע ממקומו עד שמשה היה אומר
קומה יי׳ ׳ בנסוע הארון ׳ כשנוסע הארון מסיע עמו המרכבה וחיות הקדש ׳ בנסע בא כת
חשמל ׳ בנסע בא״ת ב״ש שט״ז שהוא בגי׳ בכבוד המרכבה ׳ בנסע בגי׳ יעקב שדמות יעקב
אשר הוא חקוק בכסא הכבוד נוסע עמהם ׳ ובנחה כתוב בה״א כנגד ארבעה דגלים ומחנה
לויה ׳ בפסוק ויהי בנסע שנים עשר תיבות כמו שיש בפסוק ולכל היד החזקה שהוא סוף
התורה ובפסוק ובנחה יש בו שבעה תיבות ׳ כמו שיש בפסוק בראשי׳ שהוא תחלת התורה
לומר שהוא חשוב ספר תורה בפני עצמו ׳ ומתחיל בוו׳ ומסיי׳ בלמ״ד על שם הליכות עולם
לו ׳ כל פרשה שיש בה כדי ללקט פ״ה אותיות כמו ויהי בנסוע מצילין אותו מפני הדליקה
לכך סמוך לו ותבער בם אש יי׳ לומר לך שמצילין הפרשה שיש בה פ״ה אותיות מן האש ׳
ועל כן המילה שעולה פ״ה מצלת מדינה של גיהנם ׳ בקצה המחנה בגימט׳ הקצינים ׳ מי
יאכילנו בשר אף על פי שהיה להם בשר הרבה הם היו סבורין לעבור הירדן מהרה ואמרו
אנו צריכין להלחם בכנעני ולא נוכל להעביר מקננו עמנו ולכך אמרו מי יאכילנו בשר ׳
טעמו ד׳ והיה טעמו כטעם לשד השמן ׳ שאנן מואב מנעוריו ושקט הוא על שמריו על כן
עמד טעמו בו ׳ וישנו את טעמו ׳ בשנותו את טעמו גבי דוד ׳ מואב שהיה שקט עמד טעמו ׳
אבל דוד שגלה ממקום למקום בשנותו את טעמו ׳ ודור המדבר אף על פי שגלו ממקום
למקום לא שינו את טעמם בשביל המן שנאמר בו וטעמו ׳ שלא ניתנה תורה אלא לאוכלי
המן ׳ ולמה לא מצתי חן חסר אל״ף ואידך גבי איוב ערום יצתי חסר אל״ף ׳ לומר אם לא
מצאתי חן בעיניך למה יצאתי מבטן אמי ׳ האומן תגין על הה״א שבחמשה דברים אב זוכה
לבניו בה׳ דברים האב זוכה לבניו ואלו הן ׳ בנוי ׳ בכח ׳ בעושר ׳ בחכמה ׳ בשנים ׳ בנוי
שנאמר יראה אל עבדיך פעליך והדרך על בניהם ׳ בכח ׳ שנאמר גבור בארץ יהיה זרעו
דור ישרים יבורך ׳ בעושר ׳ שנאמ׳ נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש
לחם ׳ כל היום חונן ומלוה וזרעו לברכה ׳ בחכמה ׳ שנאמ׳ תחת אבותיך יהיו בניך תשיתמו
לשרים בכל הארץ ׳ וכתיב לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך ׳ בשנים ׳ דכתיב
למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה וכשם שהוא זוכה להם כך מחייב אותם בחמשה
דברים חילופם דכתיב יחולו על ראש יואב ואל כל בית אביו ואל יכרת מבית יואב זב
ומצורע ומחזיק בפלך ונופל בחרב וחסר לחם ׳ זב תחת הכח ׳ שהזיבות מתשש הכח ׳
ומצורע תחת הנוי ׳ כי הצרעת מגונה על הבריות ׳ ומחזיק בפלך בור שאין בו חכמה ׳
ונופל בחרב קצר ימים ׳ וחסר לחם זה עוני תחת העושר ׳ נמצא שהצדיק זוכה לבניו
בחמשה דברים ׳ והחייב מחייב לבניו בחמשה דברים חילופם ׳ אספה לי שבעים איש
כנגד ע׳ נפש׳ שירדו למצרים וכנגד ע׳ אומות וכנגד ע׳ שמות שיש להקב״ה ׳ ואלו הן אל ׳
אלהים ׳ יי׳ ׳ אחד ׳ אדון ׳ אדיר ׳ אהיה ׳ אמיץ ׳ אמת ׳ ארך אפים ׳ אחרון ׳ שאין מוסר מלכותו

לאחר אמונה אשכול הכפר ברוך בורא גדול גאה גואל גבור דגול היודע ועד
זוכר חי חסיד חנון חוקר חסין חכם טוב טהור עינים ישר יושב סתר כבוד
מכתתר נורא משגב נצחי נוצר חסד נושא עון נושא פשע נושא חטא נוקם
נוטר סלה׳ יושב קדם סלה סלח עליון עופר עזוז פודה צור צבי צבאות קדוש
קנא קרוב רחום רם ראשון שלא קבל מלכותו מאחר · רב חסד שומר שופט שלטון
שר שוכן עד תמים תקיף · ושבעי׳ שמות של ישראל · ואלו הן · אשת נעורי׳ אלי הצדק
אלופים אחים אהובים אום אם אישי׳ אפרי׳ אדירי׳ אצילי׳ אגוז איומה אגודה·
בנים בני אל חי בכור בהירים בתי ברה בעולה גוי גדול גן נעול גל נעול גפן
העמוסים ונשואים זרע קדש חכמים טובים יחידים יקירי׳ ישראל ישורון יעקב
יוסף יהודים ילדי ידידים כלה כנה כרם כהנים משרתים מלכים מעין חתום
נחלה נדיבים נאוה נער נטע סגולה עליונים ענוים עדה עברי׳ עבדי׳ עמים
פדוים פרזים צאן צדיקים קדושים קנוים רבים רכים שבטי יה תמימים עכ׳ ·
ושבעים שמות לירושלם · תגין על ה״א דאספה לומר לך שיהיו בקיאין וזהירין בחמשה
חמשי תורה · עמך בגים׳ יהו דומין · ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם כי אני לא
אבחרם ולא אתן מרוחי עליה׳ · כי אני אמרתי כי אתה לבדך תשא אותם · ואתה אמרת לא
אוכל לשאת משא כל העם הזה · בחר לך מי שישא עמך ותתן מרוחך עליהם לכן כתיב
ויאצל מן הרוח אשר עליו ויתן על שבעים איש · אבל אלדד ומידד שלא היו מכלל השבעי׳
נאמר בהם ותנח עליהם הרוח · פי׳ הרוח מאת השם ולא משל משה · וכשאמר לו יהושע
כלאם · אמר מי יתן כל עם יי׳ נביאים כאלו השנים בתת יי׳ את רוחו עליהם · ולא בשבעים
הזקנים שאצל מרוחי ונתן עליהם · לזרא באל״ף שמצאו בו כל מיני טעמים חוץ מא׳ והוא
טעמו של לויתן · לזרא בגים׳ לחולי מעים · אם את כל דגי הים יאסף להם · פי׳ ימית להם
לשון ויגוע וימת ויאסף · וזה הוא באסיפה בעלמא סגי להו׳ · כנוח ב׳ במס׳ ויהי כנוח עליהם
הרוח · ואידך כנוח כפות רגלי הכהנים · לומר לך שנחה עליהם השכינה כמו על הארון ·
ותנח ב׳ במס׳ בפרשת נח · מתנבאים קרי ביה מת נביאם · שהיו אומרים משה מת ויהושע
מכניס ישראל לארץ · מתנבאים נוטריקון משה תנוח נפשו בג״ן אלהי״ם יהושע מכני״ס ·
ויגז ב׳ במס׳ ויגז שלוים · ואידך ויגז ראשו באיוב · וזה הוא שיש במדרש יותר ממה שהרג
בהם השלו על ידי אכילה הרג בהם על ידי ירידה ונפילה שנפל על ראשם · כשם שנאמר
באיוב ויגז ראשו והיה מתאבל על בניו שנפל עליהם הבית · כך בכאן היו מתאבלים על
אותם שמתו מנפילת השלו · כתיב שלוים וקרי שלוים שלוים לצדיקים ושלוים לרשעי׳
שהיה להם כקוצים · המתאוים ב׳ כי שם קברו את העם המתאוים · הוי המתאוים למה כי
שם קברו את העם המתאוים · הכשית · בגים׳ יפת מראה · וישמע יי׳ וסמיך ליה והאיש משה
שדברו לו בינו לבינם · ולא שמע אותם אדם אחר · עניו ענו כתיב שהיה חשבון ענו ימים
בהר · ויכסהו הענן ששת ימים ואחר כך ג׳ פעמים מ׳ · ענו · בגימט׳ בעדן · שנוחל גן עדן ·
במראה ב׳ במראה אליו אתודע · במראה נהפכו עלי צירי · לומר שאפילו במראה שאני
נראה לנביאים נתהפך צירם עליהם · אבל משה יושב כתלמיד לפני רבו ומראה תגין על
הה״א לומר שמצינו בה׳ נוגה שנאמר ביחזקאל ובה׳ אור שנאמר בבראשית והענן סר שלא

יראה

יראה במפלתה׳ זהו שאמרו חז״ל אל תשתדל לראותו בשעת קלקלתו׳ רפא ב׳ במס׳ רפא נא לה׳ רפא שבריה כי מטה שמשה התפלל לאל שירפא שבריה כי מטה׳ שאם לא כן אין מי שיפהרנה׳ רפא תגין על הר״יש אמר הסרת עטרת ראשה רפא שבריה כי מטה׳ והעם לא נסע בפסוק ותתצב אחותו יש שבעה תיבות׳ לכך המתינה לה שכינה שבע׳ ימי׳

פרשת שלח לך אנשים

סמך מרגלים למרים בשביל לשון הרע שספרו׳ שלח לך אנשים ס״ת חכם שיהו אנשים חכמים וצדיקים׳ שלח לך רמז למנין של״ת שנים ישתלחו ויצאו בגלות׳ שבג׳ אלפים ושל״ת שני׳ חרב הבית׳ וכן שלח מעל בני ויצאו׳ וישלח אותם משה ס״ת חמה׳ שאמר להם הכנסו חמה לעיר שלעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב׳ ראשי בני ישראל המה׳ המה עולה נ׳ מלמד שהיו שרי נ׳׳ סודי ב׳ גדיאל בן סודי׳ תעבוני כל מתי סודי׳ המרגלים שהיו מתי סודי ששלחו אותם לתור הארץ ולגלות על סודותיה׳ תעבוני שהוציאו דבה וגרמו שנקבע לי בכיה לדורות׳ אלה שמות האנשים בגים׳ שמותיהם מכוערים׳ את ההר בגים׳ תורה׳ שתעמוד להם זכות התורה׳ השמנה ב׳ השמנה היא אם רזה׳ את השמנה ואת החזקה אשמיד ביחזקאל בפר׳ הנני על הרועים׳ אלו לא הוציאו דבה היו זוכים לכל מה שאמור בענין במרעה טוב ארעה אותם ומרעה שמן תרעינה אל הרי ישר׳ ועכשו שהוציאו דבה גרמו למה שנאמר ובניכם יהיו רועים במדבר מ׳ שנה וגו׳׳ חמת ויעלו בנגב ויבא ס״ת בהפך אבות שנשתטח על קברי אבות׳ למקום ההוא קרא נחל אשכול הפסוק מתחיל בל׳ ומסיים בל׳ דסתם נזירות ל׳ יום׳ והיין אם זכה לשתותו כראוי אז חמרא ורחני פקחין וזוכה ללמוד וללמד׳ והאמורי יושב מלא וו ששקול הוא כששה עממים שנאמר בו כגובה ארזים גובהו׳ עלה נעלה בהא׳ לומר שאפילו אם יאמר לנו עשו סולמות ועלו לרקיע שהוא מהלך תק׳ שנה נעלה׳ כי חזק הוא ממנו׳ איתא בגמ׳ אל תקרי ממנו אלא ממנו שאפי׳ בעל הבית אינו יכול להוציא כלי משם׳ יש מפרשים אלא ממנו לשון מנה פי׳ כלי׳ וי״מ לפי שכל אותי׳ של ממנו כפולי׳׳ כמו מם׳ נון״ וו׳ לכך כולל ב׳ דברים פשטו והדרש שלו׳ ועלינו ב׳ הננו ועלינו׳ ואם כה יאמרו לנו עלו ועלינו׳ זה שאום׳ כי אין ליי׳ מעצור להושיע ברב או במעט׳ אלו היו ס׳ רבוא ונפלו ויהונתן לא היו אלא הוא ונערו ונצחו׳ ונהי ב׳ במס׳ הכא ונהי בעינינו כחגבי׳׳ ונהי כטמא כלנו׳ וכן היינו בעיניהם בגימט׳ זהו נמלים קוזין׳ וכן גם כן נוטריקון וכמו נמלים׳ ובזה יתישב מה שפירש רש״י שמענו אומ׳ נמלים בכרם׳ כי מאן דכר שמם של נמלים׳ והלא הפסוק אומר ונהי בעינינו כחגבים וכן הב׳׳ ומשמע כחגבים ולא כנמלים׳ אלא כמו שאמר נראה שמדקדק רש״י ע״כ׳ ונהי כטמא כלנו׳ לפי שאז נגזר עליהם סורו טמא׳ כחגבים ב׳ במס׳ הכא ואידך ויושביה כחגבים׳ כדאית׳ במדרש שענק א׳ אכל רמון וזרק הקליפ׳ וכל יב׳ מרגלי׳ נכנסו לישב בתוכה מפני הצל וזהו ויושביה כחגבים שישבו בה כחגבים׳ לנפול ד׳ במס׳ לנפול בחרב׳ דחה דחיתני לנפול׳ אשר החלות לנפול לפניו׳ גם בבל לנפול אל חללי ישר׳׳ שבעון זאת הנפילה דחוני שגרמו לי עתה נפילה׳ דכתיב ופגריכם אתם יפלו במדבר׳ ודחיתני לנפול לדורו׳ שגרמו שחרב הבית ונפלו ביד בבל והינו גם בבל לנפול אל חללי ישראל׳ וכן בימי המן שכתבו שטנה על גבי הבית ולא הניחו לבנותו׳ נתנה ראש זהו ע״ז׳ וכן בעגל אשר ילכו לפנינו׳ אשר,

אותיות ראש · ומה התם אחר מ׳יום אף כאן אחר מ׳יום איש אל אחיו נתנה ראש ונשובה
מצרימה ר״ת בגים׳ ע״ז · לחמנו ד׳ במס׳ כי לחמנו הם · לחמנו נאכל · זה לחמנו חם הצטיידנו ·
בנפשנו נביא לחמנו · אם ביי׳ אל תמרודו לחמנו הם ונאכלם כלחם · אבל לאחר שעברו
את פי יי׳ ויכום ויכתום · זהו בנפשנו נביא לחמנו מפני חרב המדבר · ורב להם הדרך מאד
שתלכו מ׳ שנה במדבר · העלית ג׳ בפרשת כי תשא · מבלתי ב׳ במס׳ מבלתי יכולת יי׳ ואידך
ותזני גם אל בני אשור מבלתי שבעתך · בענין תועבות ירושלם כב יכול שעונות ישראל
עושין ליד חזקה שאין בה יכולת · וישחטם במדבר הח״ית שבורה לומר שעברו על התורה
שכרת עליה שמונה כריתות בכלל · וח׳ כריתות בפרט · על כן נתן רשות למלאכי חבלה
לפרוע על חטאתם · ועתה יגדל נא כח · יגדל יו״ד גדולה אמר אם נסוך י׳ פעמים בי׳ נסיונו׳ ·
זכור להם צדקת אביהם שנסית אותו בי׳ נסיונו׳ · כגדל ב׳ במס׳ כגודל חסדך · כגודל זרועך
הותר בני תמותה · זהו שאמרו שני פרנסים טובים עמדו לישראל · משה ודוד שידעו
להתפלל עליהם · יורישנה ב׳ וזרעו יורישנה · הנה יי׳ יורישנה · שלא היה יכול להורישם
אלמלא שיי׳ הורישם מפניו · והביאתי יו״ד יתירה שאביא אותם אל הארץ שנתקדשה בי׳
קדושות · ופגריכם אתם · פי׳ כאשר אתם בבריאותכם כן תשכיבו עצמכם ותמותו · חיו
בא״ת ב״ש סמ״ף שהוא בגים׳ בחלקם שהיו בחלקם · עין בעין · שלשה במסורת אשר עין בעין
נראה אתה יי׳ · כי עין בעין יראו בשוב יי׳ ציון · ואידך עין בעין שן בשן · בעולם הזה אי
איפשר לראות בשכינה כדכתיב כי לא יראני האדם וחי · וזה הוא שכתוב כאן כי עין בעין
נראה · וסמיך ליה והמתה · אבל לעתיד לבא יראו ועתידין לומר זה יי׳ קוינו לו · וכן רמז
למה שדרשו עין בעין ממון כדכתיב הכא עין בעין וסמיך ליה והמתה פי׳ אם יהיה עין בעין
ממש פי׳ שמא ימות · על כן פירושו ממון · ויעפילו בגים׳ צלפחד · דאיכא למאן דאמר מן
המעפילים היה · ועשיתם אשה ליי׳ סמך פרשת נסכים למלחמה וכן בפנחס אשר יצא
לפניהם · סמך מיד פרשת קרבנות · חלה תגין על ה״א חמשה דברי׳ חייבין בחלה · חמשה
רבעים קמח חייבין · מראשית עריסותיכם הפסוק מתחיל במ״ם ומסיים במ״ם · לומר לך
שעין יפה אחד מארבעים · הכרת תכרת בגים׳ שדברה תורה לשון בני אדם · סמך מקושש
למגדף לומר לך שבזמן אחד היו כדאיתא בחולין פ״ק · ומפני ששבת חמור כע״ז סמך להם
פרשת ציצית ששקולה ג״כ ככל המצות דכתיב וזכרתם את כל מצות יי׳ · כל מצות ידוה
עולה תרי״ב · ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום · ועשו להם ציצית · אמר הקב״ה אני רוצה
שתהיו מעוטפים כמלאכים לבוש הבדים · וכאשר ראית אותי מעוטף · לכן צוה בתכלת
שדומה לרקיע ולכסא הכבוד · ציצית באת בש בגים׳ עולה כסאי · ציצית בגימט׳ צדקות
ובגים׳ נשרים · לומר מי שהוא זהיר במצות ציצית זוכה ורואה פני שכינה · דכתיב אני
בצדק אחזה פניך · וזוכה למה שנאמר ואשא אתכם על כנפי נשרים · וראיתם בגים׳ ציצית
ביום · וזכרתם אותו כתיב זכירה בציצית · לכן צוה לעשות ד׳ ציציות בד׳ כנפות בגדיו שכל
מקום שיפנה יזכור · ובכל אחד ה׳ קשרים כדי שיזכור לחמשה חומשי תורה · ויש בכל
אחד שמונה חוטין שימנע מלעשות עבירה בשמונה איברים המרגילי׳ את האדם לעבירה
וא״לו הן · אזנים · עינים · פה · חוטם · ידים · רגלי׳ · הערוה · והלב · ואם שמר עצמו מעבירה
זוכה לעלות למעלה מח׳ רקיעים דכתיב והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים · ואם עבר

בהן עבירה נידון בשמונה דינין בחבוט הקבר · ובשבעה מדורות של גיהנם · ציצית עולה תר״ · ות׳חוטין וה׳קשרים תרי״ג · לומר לך ששקול׳ה מצות צצית ככל התורה כולה · בכל עת יהיו בגדיך לבנים בגי׳ זה ציצית לבגדיכם ·

פרשת ויקח קרח

סמך מחלוקת קרח לפרשת ציצית שעל ענין ציצית חלק על משה · ויקח קרח בגי׳ זה במקח רע · עושר שמור לבעליו לרעתו בגי׳ לעשרו של קרח לרעתו היה · ויקומו בגי׳ לחלק · חמשים ומאתים · ג״ר רשעי׳ ידעך · קראי חסר יו״ד שעברו על י׳ הדברות · אנשי שם בחכמה ובעושר ונתחייבו כדור המבול אשר מעולם אנשי השם · וישמע משה בגי׳ מכאן שחשדוהו באשה · ובקשתם ג׳ ובקשתם גם כהונה · ובקשתם משם את יי׳ אלהיך · ובקשתם אותי משם בירמיה על הגלות כשתבקשו אותי בגלות בתשובה ותגאלו · אז ובקשתם גם כהונה שהיא בטלה מכם כל זמן שאתם בגלות · תלינו עלינו · תלונו כתיב וי׳ להם שהרהרו על דבם · אל תפן ג׳ במסו׳ אל תפן אל מנחתם · אל תפן אל קשי העם הזה · אל תפן אל און · פי׳ הם קשי עם ודבריהם דבר און לפיכך אל תפן אל מנחתם · אחד מהם ד׳ ולא הרעותי את אחד מהם · ואידך כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם · יהי דברך כדבר אחד מהם לטובה · אם לא כעת מחר אשים את נפשך כנפש אחד מהם באליהו · פי׳ שמשה פייסו לקרח שידבר טובה ויחזור בה · וכיון שלא רצה רמז לו שימות כעת מחר · העיני ב׳ במסו׳ העיני האנשי׳ ההם · ואידך העיני בשר לך · מלמד שדתן ואבירם הטיחו דברים כלפי מעלה אלא ששינה הכתוב עליהם ולפי הפשט העיני האנשים ההם תנקר · שאתה רוצה לעשות אותנו עורים ועינים לנו שכבר אמרת להביא אותנו אל ארץ זבת חלב ודבש · ועתה אתה אומר להמיתנו במדבר · ויקהל עליהם קרח · כמו שנעשה לאהרן כשנמשח ואת כל העדה הקהל · כרגע ב׳ במסו׳ בהאי פרשה ואידך איך היו לשמה כרגע · רמז למאן דאמ׳ עדת קרח אין להם חלק לעולם הבא · והינו דכתיב היו לשמה כרגע ספו תמו · ספו בעולם הזה · תמו בעולם הבא · תספו ב׳ במס׳ פן תספו בכל חטאתם · ואם הרעו תרעו גם אתם גם מלככם תספו שאמר להם שאם לא יחזרו בהם שימותו הם וקרח גדולם · ימותן · ב׳ כמות כל האד׳ ימותן · והארץ כבגד תכלה ויושביה כמו כן ימותן · פירוש אמר שתכלה ויושביה ימותון שיבלעו הם תחתם · ופקדת ג׳ במס׳ ופקודת כל האדם · ופקודת משמרת · ופקודת אלעזר בן אהרן · בשביל שרצה ליכנס בפקודת אלעזר שבקשו כהונה על כן ופקודת כל האדם וגו׳ · ופקודת כל האדם יפקד · אמר משה אם הקב״ה יעשה לאלו כמו שעושה לכל אדם שהוא פוקד עון אבות על בנים ועל שלשים ועל רבעים אלא שיענישם מיד · בריאה ב׳ במסו׳ מתרי לישני ואם בריאה · ומאכלו בריאה · שהאכיל קרח לעדתו עד שהמשיכם אחריו · כדאית׳ בפרק ד׳ מיתות בד״ · את מחתות החטאים האלה בנפשותם שנתחייבו על עסקי נפשותם כדריש לקיש דאמר ריש לקיש מאי דכתיב בחנפי לעגי מעוג חרק עלי שנימו · בשביל חנופה שהחניפם קרח על עסקי לגימה חרק עליהם שר של גיהנם שינמו · חרק אותיות קרח · ותבקע ד׳ במסו׳ ותבקע האדמה ואידך ותבקע הארץ בקולם · ותבקע העיר דירמיה ודמלכים על ירושלם · ותבקע הארץ בקולם והינו דכתיב וכל ישראל אשר סביבותיהם נסו לקולם ורמז להא דאיתא בעירובין שפתחה של גיהנם בירושלם · ותבקע העיר פי׳ בירושלם שם ותבקע

האדמה וירדו שאולה׳ ויאבדו ב׳ במסו׳ הכא ואידך ויאבדו כלי מלחמה׳ כיון שנאבדו׳ נאבד כלי מלחמה׳ כי נאצו האנשים האלה׳ ראשי תיבות הכהן׳ על שבקשו כהונה׳ האדם אשר לקרח׳ סופי תיבות חרם׳ מלמד שעשאן חרם על שנתחברו לקרח׳ החטאי׳ האלה שנים במסורת החטאים האלה בנפשותם׳ החטאים את עמלק׳ לומר לך כמו שהו חטאו בנפשותם כך חטא עמלק בנפשו שראה כל הנסים שנעשו לישראל ונזדווג להם כדאיתא במדרש׳ משל למי שראה אמבטי רותח וקפץ בתוכה׳ ויפלו על פניהם ולא התפללו כמו למעלה שלא היתה תפלה שגורה בפיהם׳ ועל כן אמ׳ כי יצא הקצף כדאמ׳ רבי חנינא בן דוסא׳ כשהיה מתפלל על החולים אם אין תפלתי שגורה בפי אני יודע שהוא מטורף׳ וירץ באת בש אותיות מגפה שרץ להעצר המגפה׳ יפרח ד׳ במס׳ והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח׳ ואידך צדיק כתמר יפרח׳ יפרח כשושנה יפרח בימיו צדיק׳ מטהו יפרח זהו צדיק כתמר יפרח שכיון שמטהו יפרח יצא צדיק בדינו׳ וזהו יפרח כשושנה ויהי כזית הודו וזהו כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן׳ וכן יפרח בימיו צדיק שנאמר על המלך המשיח שבימיו תחזור הכהונה ויפרח מטה אהרן׳ פרח ציץ שקדים׳ כנגד שלשה שערערו על הכהונה קרח וירבעם ועזיהו׳ שקדי׳ בגימטריא חשמונים׳ רמז לחשמונים שהם מזרע אהרן ותתקיים הכהונה בידם ויצא משה כל המטות חסר וו״ שהיו יבשים כמו שהכניסם׳ לבני מרי מכאן למד משה שקראם ממרים׳ ונלוו ארבעה במסו׳ ונלוו עליך וישרתוך׳ ואידך ונלוו עליהם רבים בחלקלקות׳ ונלוו גוים רבים אל יי׳ ביום ההוא והיו לי לעם׳ ציון ישאלו דרך פניהם ונלוו וגו׳פי׳ ונלוו עליהם רבים בחלקלקות להצר לישראל כדכתיב ומן המשכילים יכשלו עד עת קץ׳ אבל כשיבא הקץ ונלוו גוים אל יי׳ וגו׳ והינו ונלוו עליך וישרתוך כדכתיב והיו בני נכר אכריכם וכורמיכם׳ האם ב׳ במס׳ האם תמנו לגוע׳ ואידך באיוב האם אין עזרתי בי׳ שמי שאין לו אשה כדכתיב אעשה לו עזר כנגדו׳ וכן מי שאינו לומד תורה כדכתיב ותושיה נדחה ממני׳ חשוב כמת כדכתיב האם תמנו לגוע׳ ואני הנה נתתי׳ כדרך שנותנין בשטר מתנה בדעת שלימה ובנפש חפצה׳ מקדש הקדשי׳ מן׳ סופי תיבות שמן׳ כמו שדרשו רז״ל לרבות לוג שמן של מצורע וזה לך תרומת מתנם וכן למעלה זה יהיה לך׳ שני פעמים זה עולה כ״ד׳ רמז לכ״ד מתנות כהונה׳ פדה׳ ב׳ במ׳ אך פדה יפדה ואידך אח לא פדה יפדה׳ הינו דאמ׳ רבי יהושע רחל שלא בכרה וילדה שני זכרים שניהם לכהן׳ אין האחד פוטר את חבירו והינו אח לא פדה יפדה׳ תרומות ג׳ כל תרומות הקדשים׳ הרי בגלבוע אל טל ואל מטר ושדה תרומות׳ ואיש תרומות יהרסנה׳ זהו שדרשו רז״ל אם דומה הדיין למלך שאינו צריך כלום יעמיד ארץ׳ והינו ושדה תרומות שנאמר גבי שאול׳ ואם דומה לכהן שמחזר על הגרנות׳ והינו כל תרומות הקדשים יהרסנה׳ והרמותם ממנו׳ קרי ביה ממינו׳ אין תורמין ממין על שאינו מינו׳ ולא מחדש על הישן׳

פרשת זאת חקת התורה

סמך חקת התורה להרימכם את חלבו ממנו׳ רמז לא ניתנה אלא לאוכלי המן׳ שניה לה לאוכלי תרומה׳ ועוד רמז המחזיקים בתורת יי׳ יש להם מנת שאין נותנין תרומה לכהן עם הארץ׳ לא תחללו וסמיך ליה חקת התורה שתלמיד חכם שחוטא הוא חילול השם

השם׳ ולא תמותו וסמיך ליה חוקת התורה דכתיב עץ חיים היא למחזיקים בה׳
פרה אדומה בגימטריא זה על עון עגל׳ לא עלה עליה עול׳ על כתיב חסר׳ שאפילו
משכה בעול לא עלה עליה לבד פסולה׳ ושרף את הפרה לעיניו׳ הפסוק מתחיל ומסיים
בשריפה לומר שמרבים עצים בשריפתה׳ ואסף ג׳ הכא ואידך ואסף המצורע׳ ואסף נדחי
ישראל׳ המצורע איתקש למת׳ וכשם שאפר הפרה מטהרת׳ כך תפלת הצדיקים גם כן
מטהרת׳ ואסף נדחי ישראל לעתיד אז ואסף המצורע׳ דכתיב אז ידלג כאיל פסח׳ וכן
לא יצטרכו לאפר פרה דכתיב בלע המות לנצח׳ במי ה׳ במ׳ ובמי הנדה׳ אך במי הנדה
יתחטא׳ במי מריבת קדש׳ במי הירדן׳ אם התרחצתי במי שלג׳ זהו מה שדרשו ויאמר
אלעזר אל אנשי הצבא שכיון שבא משה לכלל כעס בא לכלל טעות ששכח להורות
להם הלכות גיעול׳ זהו במי מריבה׳ כיון שבא לכלל מריבה׳ טעה במי נדה׳ במי הירדן
לומר שמי הירדן כמי נדה וצריכים ארבעים סאה׳ והינו כשמואל דאסר בשבת לטבול
בנהרות שמא ירבו הנוטפין על הזוחלין ואינן מטהרין דרך זחילה במי שלג׳ לומר
שיכולין לעשות מקוה משלג כדאיתא בפ״ו דמסכת מקואות העידו אנשי מידבא על רבי
ישמעאל שהיה אומר להם צאו והביאו שלג ועשו מקוה כתחלה׳ אל כלי שנים במ׳ ונתן
עליו מים חיים אל כלי׳ ואידך ולא הורק מכלי אל כלי׳ שצריך שתהא הנותן בכלי ולא
שיריקים מכלי אל כלי׳ פתוח ד׳ במסו׳ וכל כלי פתוח שרשי פתוח אלי מים׳ קבר פתוח
גרונם׳ אשפתו כקבר פתוח הינו דאמרינן ארבע מדות בכלי חרס ניקב בכונס משקה
נפסל מלקדש בו מי חטאת והינו כלי פתוח האמור כאן אצל מי חטאת שאינו חשוב כלי
ועדין כלי הוא לענין זרעים ניקב בשורש קטן קלוף פירוש הוא מאכל ענבים דהינו מין
קטנית טהור הוא לענין זרעים שאם היו זרעים זרועים בעציץ נקוב אינו מקבל טומאה
והינו שרשי פתוח אלי מים ועדין כלי הוא לענין זתים׳ ניקב כמוציא זית טהור מסתם
כלי חרש העומד לזתים והינו פתוח גרונם דסתם אכילה בכזית ועדין כלי הוא לרמונים׳
ניקב כמוציא רמון טהור מכלום׳ והינו אשפתו כקבר פתוח׳ כלומר כשניקב
כרמון ופתוח כמוציא רמון זורקין אותו לאשפה ואין שם כלי עליו עוד׳ בחדש הראשון
סמך זה לפרשת פרה שבראשון נשרפה הפרה׳ וגם כמו שדרשו חז״ל שמיתת צדיקים
מכפרת כמו פרה׳ פרה אדומה בגימטריא מכפר׳ ותמת שם מרים ותקבר שם׳ שם בגימ׳
מכפר׳ שם בגימטריא אסור בהנאה הו׳ וירב ב׳ במסו׳ וירב העם ואידך וירב בנחל לומר
שעשו מריבה על עסקי נחל שפסק מהם דהינו הבאר שהיה מושך בנחל׳ העליתנו חסר
וו שעיקר התרעומת היה על משה ותאנה וגפן ורמון ולהלן הקדים גפן דכתיב ארץ חטה
ושעורה וגפן ותאנה ורמון לא בכל מקום מקדי׳ גפן כדכתיב איש תחת גפנו ותחת תאנתו
וכאן הקדים תאנה משום דסליק מפרה׳ רמז למה שאמרו ברורו משם עצי תאנה׳ קח את
העדה׳ אלו הטהורים הגדולים שבעדה והוא לא עשה כן׳ אלא ויקהילו משה ואהרן
את כל הקהל גדולים וקטנים׳ פני הסלע׳ פני בגימטריא כפולה׳ מלמד שהיו כל ישר׳
פני הסלע׳ פנים אל פנים׳ והיה המועט מחזיק את המרובה׳ המן ג׳ במס׳ המן הסלע המן
העץ׳ כמו שלשם הפר הצווי גם כאן נמי הפר הצווי ואידך המן הגורן או מן היקב כמו שהי׳
שם רעב גם כאן ארץ ציה בלא מים וסמך למאן דאמ׳ עץ שאכל ממנו אדם הראשון חטה

היה׳ זהו המן העץ המן הגורן ולמ״ד אשכול היה דכתיב או מן היקב׳ ויך הסלע הוא הכה
לסלע אחד ונבקעו כל הצורים שבמדבר שנ׳ יבקע צורים במדבר׳ לכן בנים מדה במדה׳
נעברה נא בארצך ובסיחון אמ׳ אעברה נא׳ לא אמ׳ זכור מה שאמ׳ עשו נסעה ונלכה׳ ולכך
אמר אחיך ישראל׳ ויצאנו חסר יו״ד על ידי י׳ מכות הוציאנו משם׳ פן בחרב אצא לקראתך׳
והינו דכתיב אני שלום וכי אדבר המה למלחמה׳ מכרם שלשה ואם מימיך נשתה ונתתי
מכרם׳ ואעיד ביום מכרם ציד׳ על מכרם בכסף צדיק׳ בשביל שמכרו בכסף צדיק וצדו
את אביהם ביום מכרם בפיהם ואמרו לו חיה רעה אכלתהו על כן ונתתי מכרם והוצרכו
לשתות מימיהם בכסף׳ והעל שנים במסורת הכא ובפרשת וארא׳ והלבשת שני׳ במסורת
והלבשת אותם את אלעזר׳ והלבשת אותם כתנות דאיכא מאן דאמר כהן גדול בן כהן
גדול טעון משיחה׳ כשם דוהלבשת אותם כתנות דהתם היתה במשיחה אף והלבשת
דהכא היה במשיחה׳ וימת שם אהרן בגימטריא מלמד כי מת בנשיקה׳ ויראו בגימטריא
בעננים׳ ותקצר נפש העם׳ מלמד שראו כל הצרות שיבואו עליהם בגלות אדום׳ ואיך
ימשך גלות אדום׳ ותקצר ד׳ ותקצר נפש העם ותקצר נפשו בעמל ישראל ותקצר נפשו
למות ותקצר נפשי בהם׳ כיון שבאו לגבול אדום ותקצר נפש העם ודברו ביי׳ ובמשה
וקצרה נפשו בעמל ישראל שחטאו ותקצר נפשו למו׳ שמת אהרן בגבול אדום וכן ותקצר
נפשי בהם דרישיה דקרא ואכחיד ג׳ הרועי׳ בירח אחד שדרשו אותו על אהרן ומרי׳ ומשה
שמתו שלשתן בחדש אחד׳ קלקל בגי׳ זה רמ״ח שנבלע ברמ״ח איברים׳ הנחשי׳ לפי שעשו
מעשה נחש שהוציאו לשון הרע על המן׳ את הנחשי׳ לרבו׳ כלבי׳ וחיות רעות׳ וישימהו על
הנס׳ כדרך המייסר את בנו שמשים השוט שמכהו בו במקום גבוה כדי שיראה אותו בכל
פעם ויזכור׳ משם נסעו ולא אמ׳ ויסעו מנחל זרד׳ כדרך הכתוב בכל המסעות׳ לפי שעל
נחל זרד היו מקומות רבים׳ דיבון וגד ועלמון דבלתימה ונסעו הכל על הנחל ממקום
למקום׳ את והב בסופה׳ כמו יהב וכן הוי גביר כמו גדול פירוש אשר ניתן לנו בסופה׳
כלומר במהירות כמו בעבור סופה שבמהרה לקחנו הון רב׳ וזהו שכתוב במלחמות יי׳
דכתיב רק הבהמה ושלל הערים בזזנו לנו׳ בסופה ב׳ את והב בסופה׳ ובסופה ובשערה
דרכו׳ זהו שתרגם אנקלוס בסופה כשיזכירו נסים של ים סוף כדכתיב יי׳ בסופה וגומר׳
וסיפיה דקרא גוער בים סוף ויבשהו׳ הכא נמי איירי ביבושת ים סוף׳ ואשד הנחלים׳
ואשד הנחלים ס״ת דם שהדם היה יורד מן ההרוגים שנהרגו בנחל׳ לשבת ב׳ במס׳ לשבת
אברם׳ לשבת ער׳ שבזכו׳ אברהם זכה לזה׳ דבר אחר הינו אמרי אינשי נשא אשה ושהה
עמה עשר שנים ולא ילדה שהוא יכול להוציאה׳ וילפינן ליה מדכתיב מקץ עשר שנים
לשבת אברם בארץ כנען שלקח הגר והינו לשבת ער שישב ערירי יכול לישא אחרת
וכמה מקץ עשר שנים׳ ונשען ב׳ במ׳ ונשען לגבול מואב׳ ונשען על קדוש ישראל באמת׳
כיון שבאו לגבול מואב וראו הנסים שנעשו להם ונשען על קדוש ישראל באמת׳ עלי באר
ענו לה׳ כשחזרו מן המלחמה חנו׳ על הבאר ואמרו שירה במקום טהרה דכתי׳ בין משאבי׳
שם יתנו צדקות יי׳׳ ענו שנים במ׳ עלי באר ענו לה׳ ענו ליי׳ בתודה שעל הבאר ענו ליי׳
בתודה ואמרו שירה׳ ומבמות הגיא׳ קרי בא מות בגיא דכתיב ויקבור אותו בגיא׳ אעברה
בארצך ולא אמר נא כדרך שאמר באדום׳ שלא רצה לפייסו כל כך׳ ולא שלח לו אלא

כדי

כדי לפתוח לו בשלום· ועל כן לא השיב לו תשובה כמו שעשה מלך אדום אלא מיד יצא לקראתו למלחמה · על כן יאמרו המושלים בגימטריא אלה המה הם: שלים ביצרם · אשר עד מידבא ריש נקודה ונשאר אש כי שרפה באש וניטל ראש שלה · ויורש כתיב ויירש שלא הוצרכו להורישם אלא ברחו מעצמם ·

פרשת וירא בלק

בא ללוק דמן של ישראל · בן צפור · שעף עליהם כצפור לקללם וזהו כצפור נודדת מן קנה כן קללת חנם לא תבא· וירא שראה שעמדה לו חמה למשה· וירא שנתקדרה חמה· מצינו ראייה לשון הבנה כמו כי שומע יוסף וכן לשון שמיעה כמו וכל העם רואים· ויגר ב׳ במס׳ ויגר שאול אשר הוא משכיל מאד ויגר מפניו · אף כאן בשביל שראה שישראל מצליחים ומשכילים בכל ירא מפניהם · ילחכו ב׳ במס׳ ילחכו הקהל · ילחכו עפר כנחש בתרי עשר בפרשת רעה עמך בשבטך שמדבר מענין הגאולה והינו דכתיב כשמע למצרי׳ יחילו לשמע צור לומר כאשר נפל פחדם על כל האומות כן יהיה לעתיד · ויגר מואב · והינו דכתיב אלי מואב יאחזמו רעד · יושב ממלי שיושב כנגדי ורואה אותי ואני איני יכול לראותו מפני העננים שמקיפי׳ אותו · ל׳ בלעם בן בעור פתורה בגימ׳ זהו פותר חלומות · הנה עם יצא · הנה עולה ס׳ לומר ס׳ רבואות יצא · לכה נא בה״א כי ה׳ דגלים הם וערב רב יוצא אחריהם זנב · ארה לי · פיו הכשילו שלבסוף קלל אותו · מבורך ג׳ אשר תברך מבורך יהי שם יי׳ מבורך ואידך באיוב מלמד שהיה יודע לכוין השעה שהקב״ה כועס בה · והיה מקלל ומברך ביי׳ וזהו יהי שם יי׳ מבורך · תאור ג׳ ואשר תאר · לא תאור את העם · ונשיא בעמך לא תאור · ודרשינן מיניה בסנהדרין הוא הדין לכל אדם עכ׳ · לא תאור שאסור לקלל כל אדם · מאן ג׳ מאן יי׳ לתתי· מאן בלעם הלוך עמנו · אשר מאן לתתי לך בכסף · מלמד שכונתו להרבות לו שכרו· וזהו מאן · כדי לתתו בכסף פדיום להרבות שכרו · ואשר תאר יואר בגימ׳ שקללת את מואב · לא תאור את העם · בלעם אמר קבה לי והקב״ה השיבו לא תאור אפילו חסרון כל דהוא · ואך את הדבר יכול אם ירצה לקלל האומות יקלל ישראל עמהם או אם ירצה לברך ישראל יברך האומות · ת״ל אך חלק · ותט ג׳ במס׳ בהאי עניינא תרי וחד ותט אשורנו מני ארחך · למה ותט האתון בשביל ותט אשורך שבלעם נטה מני ארחך שהיה חפץ לקללם והקב״ה רצה לברכם · ויך את האתון ולא קלל אותה לפי שהיה דעתו לקלל את ישראל ואין ב׳ קללות ביום א׳ דכתיב לא אוסיף לקלל · אי נמי מפני שלא הגיע הרגע של הזעם · בדרך לשטן מכאן שכל הדרכים בחזקת סכנה · הלא אנכי אתונך מלא וו׳ שיש דברים אמרה לו לטעינה בעלמא אקראי בעלמא כדאית׳ בפק׳ דע״ז · רכבת עלי בגימ׳ רבעתני· אותכה כתיב בהא · בה׳ דברים חטאתה · ואותה החייתי מלא וו שהשיבה אותו ו׳ דברים ונבראת ביום ו׳ בין השמשות · הנה אנכי יצאתי לשטן· יצאתי ממדתי ממדת רחמים שמלאך רחמים היה מלאך יי׳ בדרך בגימ׳ גבריאל המלאך · ז׳ פרים וז׳ אלים · וכן עשה איוב כי כן מנהג בני נח להקריב ז׳ ז׳ כנגד ז׳ מצות שלהם · על עלתך חסר וו׳ כי לא חפץ בה הב״ה שאמר לו טוב פת חרבה ושלוה בה · מבית מלא זבחי ריב · ר״ת ממזר · פי׳ מו׳ פרים · וז׳ אלים שהקריבו מואבי׳ שבאו ממטזרות · יראני ב׳ ואידך אלהים יראני בשוררי מלמד שהיה בלעם שונא אותם וחפץ לקללם יותר מבלק והיה מתפלל עליהם אלהים יראני בשוררי· ערכתי ב׳ הכא ואידך

הנה נא ערכתי משפט כלומר שערך המזבחות כדי לערוך משפט עם ישראל׳ וילך שפי
בגימ׳חגר ברגל׳ ד״א מלשון שף מרוכת׳ה משום שנאמר ותלחץ רגל בלעם אל הקיר׳
שפי פ״א כפולה שפשפש וחפש באי זה שעה טוב לקלל את ישראל׳ בפי בגימ׳מלאך׳ בפי
בגי׳הזמם שמלאך נתן זמם לתוך פיו להחזירו ל בלק׳ וישא משלו שהרי׳ קולו שישמעוהו
כל ע׳אומות כדי שיקנאו בישראל וזהו מברך רעהו בקול גדול קללה תחשב לו׳ מן ארם
כלומר היאך אנו באים עליהם מארם לקללם׳ ומארם יצא אברהם אביהם טעון בברכות
שנאמר לך לך מארצך וכתיב ואברכך וכו׳ וכן יעקב הלך לארם טעון כל אותם הברכות
שנאמר והנה אנכי עמך ושמרתיך וגו׳ ד״א מן ארם שאילולי הם לא היינו בעולם שאנו
מארם׳ וכשנעקד יצחק נפקדה גם מלכה מנחור שנאמר הנה ילדה מלכה גם היא׳ ואתה
ג״כ כפוי טובה שאלולי אברהם לא באת לעולם שבזכותו ניצל לוט מסדום ואני ג״כ כפוי
טובה שאלו לא בא יעקב אל לבן לא היו לו בנים׳ ואנו באים מארם לקללם׳ מן ארם
בגימ׳אשל׳ פי׳באים בזכות אברהם שנטע אשל׳ ינחני ב׳ בפס׳ינחני בלק ינחני במעגלי
צדק׳ אותו רשע לקללנו הנחנו במעגלי צדק שלא כעס׳ ינחני בגימט׳לגיהנם׳ מהררי
קדם מהר שהעמידו קדמונים זה גל וזה גל וכרתו עליו ברית כדכתיב אם אני אעבור הגל
הזה וגו׳ והוא שלח אלי לעבור הברית לקללם׳ ד״א מהררי קדם אני רואה שלא לקללם
כי ההרים נהגו בהם כבוד דכתיב ההרים רקדו כאלים לכבודם ואני אקללם׳ מהררי קדם
בגימ׳מאבות העולם׳ ארה לי יעקב ולכה זועמה ישראל הזכירם בשני שמותיהם׳ אמר
באי זה שם אקללם׳ הקב״ה ברכו כשהיה שמו יעקב׳ ושוב ברכו בשם ישראל׳ אם כן באי
זה שם אקללם׳ והקב״ה לא רצה לייחד שמו על קללתם׳ שבקללות כתיב ובאו עליך כל
הקללות׳ ובברכות כתיב יצו יי׳אתך את הברכ׳ באסמיך ובכל משלח ידיך והיאך אקללם׳
כי מראש צורים אראנו׳ אני רואה שנבראו קודם שנברא העולם והצורים׳ כי מראש׳
בגימ׳על הר המוריה׳ מראש צורים בגימ׳מזכות האבות׳ מגבעות בגימ׳הן האמהות׳ לבדד
ג׳במ׳הן עם לבדד ישכון׳ שכני לבדד בתרי עשר בפרשת רעה עמך בשבטך בענין הגאולה
שבלעם היה מתנבא על הגאולה׳ כי אתה יי׳לבדד לבטח תושיבני׳ שלא כעס כל אותם
הימים על כן לבטח תושיבני׳ לבדד ישכון שבעה תגין על שין דישכון לומר לך שישכון
בארץ שבעה עממים׳ לבדד עולה לחשבון מ׳לומר לך שישכון בארץ ישר׳ שהיא מהלך
ארבעים יום לבדד ישכן עולה לחשבון ת״כ שרמז לימי בית שני׳ לבדד ישכן׳ בגימט׳לימי
משיח׳ מי מנה עפר יעקב׳ כמו עופר האילים על שם כי נער ישראל ואהבהו וגו׳ וכן תרגם
אנקלוס מי מנה עפר יעקב מן יכול למסני דעדקיא דבית יעקב׳ עפר בגימ׳ ערלה בחול׳
רמז למה שנותנין הערלה בחול׳ תמות ג׳בפס׳תמות נפשי מות ישרים׳ ואידך תמות נפשי
עם פלשתים׳ ואידך תמות בנוער נפשם׳ הוא בקש שתמות נפשו עם הישרים ולא היה
כן׳ אלא אדרבה מתה מות פלשתים׳ כלומר מות רשעים ובנוער כדאיתא אנשי דמים
ומרמה לא יחצו ימיהם׳ שבן ל״ד שנים היה כשהרגו פנחס׳ ישרים בגימ׳אבות העולם׳ ס״ת
של שמות האבות בגימ׳בלעם וזהו ותהי אחריתי כמהו׳ וכלו ב׳ ואידך וכלו מחמדי׳ והינו
דאמ׳במסכ׳ נדה על דבר זה נסמית עינו של בלע׳שאמ׳הבה׳ שהוא קדוש ומשרתיו קדושי׳
יסתכל בדבר זה׳ והינו וכלו לא תראה׳ בשביל שדבר כנגד הקב״ה שכלו מחמדים נסמית

עינו וכלו לא תראה · לא הביט און ביעקב · שאין אותיות חשופות כשמותיהן של שבטים · הן עם הפסוק מתחיל בהא ומסיים בהא · שלא ימות משה עד שיהרוג לה׳מלכי מדין · נאם הגבר · כמא דאת אמר קרא גבר שדומה בלעם לתרנגול · כמו שהתרנגול הוא נואף מכל כן בלעם רבע אתונו · וכמו שהתרנגול יודע העת׳ כן בלעם ידע לכוין השעה שהקב״ה כועס׳ וכמו שהתרנגול דרכו לעמוד על רגל אחד כן בלעם חגר באחת מרגלו · נופל בשביל העי[illegible]ה לפני הקב״ה · יחזה נופל וגלוי עינים · ס״ת מילה · מה טובו אהליך · לפי שיעקב הוא באהל של מטה · ובאהל שלמעלה בכסא הכבוד · ששה תיבות בפסוק כנגד ששה אהלים · נוב וגבעון גלגל שילה ובית העולמים שנים · כאהלים נטע יי׳ · עין של נטע עקומה · כי בזה העולם אין לישראל נטיעה קיימת · רק לעתיד לבוא יזל מים בגים׳ יגדל מלך · שאין מושחין המלכים אלא על הנהר · אל מוציאו ממצרים · אמר זה ב׳ פעמים · לומר כשם שהוציאם ממצרים כן יוציאם לעתיד לבוא מבין האומות · עצמותיהם עין תלויה לומר לך כי יעקור שבעה עממים · ולעתיד לבא ס״ג אומות · וזה הוא הכל סג יחדיו נאלחו · ואורריך ארור על כן לא אמר לו בלק לקללם יותר אלא אמר לו ברח לך · כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו · ולמעלה אמר הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא · למעלה הקדים לביא כי כן דרך מתחלה יתגבר מעט כלביא ואחר כך יתנשא · הולך כמו הארי שהוא מתגבר והולך וכאן הקדים ארי ללביא שרמז גם כן שכב כארי · בימי משה · וכלביא בימי יהושע׳ שפני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה׳ מברכיך ברוך ואורריך ארור בלעם שהיה בלבו לקללם · לכך סיים הקללה ויצחק סיים בברכותיו של ויתן לך בברוך מברכיך ברוך · מנעך ב׳ במס׳ והנה מנעך יי׳ מכבוד · אשר מנעך היום מבוא בדמים בשביל שמנעך מבוא בדמים שלא לקללם על כן מנעך מכבוד · בנו בעור · בער כתי׳ חסר וו כי נבער מדעת שמאז לא דברה עמו שכינה׳ ויודע דעת עליון אמר כאן ויודע דעת עליון לפי שרצה לגלות ימות המשיח · וירד מיעקב ב׳ במס׳ · ואידך וירד מים עד ים דהינו מלך המשיח שהתנבא על מלך המשיח · מושבך ג׳ במס׳ איתן מושבך ומשמני הארץ מושבך · ונפקדת כי יפקד מושבך · אע״פ שאיתן ומשמני הארץ מושבך יפקד מושבך · כי יבא אשור וישבך · עד מה ארבעה במ׳ עד מה יי׳ תשכחני נצח · עד מה יי׳ תסתיר פניך׳ ולא אתנו יודע עד מה על גלות אשור · עד מה יי׳ תשכחני נצח ותסתיר את פניך ממני · כי אין אתנו יודע עד מה שיאמר לי מה ישובו גלות אשור · כי אף כשחזרו גלות יהודה ובנימין לא חזרו עשרת השבטים · ומחץ פאתי מואב וקרקר כל בני שת · קרקר באת בש דג דג בגים׳ דוד · וירא את עמלק וישא משלו ויאמר ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד · ראשית גוים · בגים׳ שנלחם בישראל · וישב למקומו ולא אמר הלך לדרכו שנטרד מדרכו וירד לגיהנם · בשטים · לשון כי תשטה אשתו · ויחל העם · מלמד שנתחללו מקדושתם · רבים חללים בגים׳ זה שניים · בעל פעור · בעל בגים׳ צואה · ובגימט׳ ההבל ויהבלו · ויקח רמח · אותיות חרם שעשאן חרם ·

פרשת פנחס בן אלעזר

השיב את חמתי מעל בגימט׳ זהו את המלאך של אף ושל חמה · בקנאו את קנאתי · תגין על הקוף לומר שעטרו על שקנא ליי׳ · ג׳ פעמים קנאה׳ כנגד ג׳ עבירות שעשו לזנות וישתחו ויצמד׳

ל׳כן שני פסוקים מתחילין הכא ואידך לכן אמור לבני ישראל׳ חזה אמר הקב״ה במצרי׳גן נעול אחותי כלה׳ ועתה אתם קרובים לארץ ואתם פרוצים בעריות׳ לכן בגים׳מדה במדה׳ את בריתי שלום שלים כתיב והיא וו קטיעא׳ בפ״ג דקדושין כשהוא שלם׳ דבר אחר מתנה שלימה אני נותן לו׳ עשרה מתנות במקדש׳ עשרה במדינה׳ דבר אחר וו קטיע׳כי פנחס הוא אליהו׳ וכן אליה כתיב חסר וו׳ ויעקוב מלא וו שנטל וו מאליה למשכון עד שיבא עם המשיח ויגאל את בניו וזהו יגל יעקב ישמח ישראל׳ ישמח אותיות משיח שישמח [illegible] המשיח ויחזיר הוו ויהא אליהו שלם׳ שלום בגים׳ זהו משיח׳ שלומיאל בגימט׳ זה זמרי בן סלוא׳ ויכפר לכפר לא נאמר אלא ויכפר שעומד ומכפר על ישראל עד סוף כל הדורות׳ הוכה ג׳ במ׳ אשר הוכה את המדינית׳ הוכה כעשב ויבש לבי׳ הוכה אפרי׳ על ידי המדינית׳ וג׳ שהיתה בהם המגפה וסיפיה דקרא כי שכחתי מאכל לחמי׳ שעל ידי אכילת לחמי טעיתי ונצמדתי לבעל פעור כדאיתא במדרש שהושיבו להם פונדקאות שהיו מוכרין להם מיני מאכל ומשקה׳ וכן הוכה אפרים על ידי פעור כדאיתא בתחלת הפרשה׳ ואידך המה באו בעל פעור וינזרו לבשת וכו׳ ׳ צרור את המדינים לשון יחיד׳ והכיתם לשון רבי׳ ׳ צרור כי על ידך היה שאמר לה אביה אל תבעלו אלא לגדול שבהם וזהו משה׳ והכיתם לשון רבים ולא משה כי נתגדל במדין׳ ויהי אחרי המגפה׳ פרשה זו פתוחה׳ שעשה הפסק בין המגפה למנין שלא תשלוט המגפה בפקוד אותם׳ לבית אבותם ולא אמ׳ למשפחותם כמו למעלה׳ לפי שאומר בכל אחת משפחת החנוכי משפחת הפלואי וכן בכלם׳ לכרמי ב׳ לכרמי משפחת הכרמי׳ ואידך ומה לעשות עוד לכרמי׳ מי הוא כרמי זה שנאמ׳ בו לכרמי משפחת הכרמי כדכתיב כי כרם יי׳ צבאות בית ישראל׳ הצפוני ב׳ במסו׳ לצפון משפחת הצפוני׳ ואידך ואת הצפוני ארחיק מעליכם זהו מבני גד שבדברי הימים מייחס אותו עם בני גד אז והצפוני ארחיק מעליכם שיתבטל יצר הרע׳ ויהיו לנס שמחתותם היו לאות ולזכרון׳ לנס ג׳ במ׳ ויהיו לנס׳ כי שורש ישי אשר עומד לנס עמים׳ שש ברקמה היו מפרשך להיות לך לנס׳ זהו שאמר מקום נתבצר להם כשנפתחה הארץ נשאר מקום באמצע כמו הנס שהוא בראש התורן׳ כך נשאר מקום תורן׳ ומכאן רמז למאן דאמ׳ שהיא אבידה המתבקשת שיעמדו לתחיית המתי׳ לימות המשיח והינו שורש ישי אשר עומד לנס׳ לצפון הוא צפון וכתיב צפיון על שם שמשה שקבל עשרת הדברות צפון בחלקו׳ לפוה משפחת הפוני׳ היה לו לומר הפוה וכתיב פוני לומר שכל ישראל פונים אליו ללמוד מתורתו ישוב הוא יוב וקור׳ אותו ישוב בשביל שבעלי׳ ישיבה היו׳ מנשה נתרבה בזה המנין עשרים אלפים וחמש מאות וזהו שאמרו בני יוסף עד כה ברכני יי׳ ׳ אלה בני אפרים׳ בבני אפרים כתיב אלה על שם אלה אלהיך ישראל׳ שיצא ממנו ירבעם שעשה שני עגלים׳ ולכן כתיב ג״כ אלה בבני דן על שם ויתן את האחד בדן׳ לשפופם משפחת השופמי היה לו לומר השפופמי רמז שמת בנימן בעטיו של נחש שנאמר בו הוא ישופך ראש׳ ויש פא בכל תיבה ותיבה לומר שהיה לו פה ולא גלה על אחיו במכירת יוסף׳ מות ימתו כתיב חסר קרי ב׳ יה יומתו מיתות הרבה מתלוננים ועדת קרח׳ דוברות ב׳ במסו׳ כן בנות צלפחד דוברות׳ ואני אשימם דוברות בים שהיו מלאות רוח אלהים וחכמה כים שהוא מלא כמו שדרשו חכמות היו׳ דרשניות היו׳ נחלתו לשארו׳ אותיות נחלת שארו לו׳ ואין שארו אלא אשתו׳

אשתו והינו מה שאמרו חכמי׳ ז״ל גורעין מוסיפין דורשין׳ פי׳ גורעין הואו מנחלתו ומוסיפין אותה על הלמד של לשארו ונשאר לו׳ הרי נחלת שארו לו׳ ודורשין נחלת שארו שהיא אשתו לו׳ והינו מה שאמרו חכמים ז״ל שהבעל יורש את אשתו׳ וראיתה כתיב כהא מלמד שהראהו כל הארץ המערות והמחילות ואוצרות כסף וזהב שבה׳ נאסף אהרן אחיך בגימ׳ זהו בנשיקה׳ וידבר משה אל יי׳ לאמר אין פסוק אחר כזה בתורה׳ אמ׳ לו לא תזכור כמה וידבר שדברת אלי׳ יפקוד יי׳ אלהי הרוחות לכל בשר איש על העדה׳ אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם ואשר יוציא׳ ואשר יביאם ולא תהיה עדת יי׳ כצאן אשר אין להם רועה׳ באלו השני פסוקים יש עשרים ושמונה תיבות׳ ולכך פרנס יהושע את ישראל עשרים ושמונה שנים׳ זה הוא שנאמר וזכרת את יי׳ אלהיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל׳

ואשר יבוא שני׳ במסורת הכא ואשר יבוא לפניהם׳ ואידך ואשר יבא ל׳ רעהו ביער לחטוב עצים׳ לומר לך בין בישוב בין ביער בכל פעם צריך לבא לפניה׳ וצויתה כתוב בהא לומר לך שלמדו חמשה חומשי תורה׳ מהודך׳ בגי׳ הסוד׳ לומר לך שמסר לו סוד מרכבה ומעשה בראשית׳ ויצוהו כאשר דבר יי׳ ביד משה צוהו שלא לבטל תורה ותמיד מפני המלחמה׳ ולכך סמך כאן פרשת תמידין׳ זה האשה׳ שלשה תגין על הא אחרונה של האשה׳ לומר לך חמשה מיני קרבנות נתתי לכם והעולה חביבה מכלם׳ ועסקו בחמשה חומשי תורה ומעלה אני עליכם כאלו הקרבתם חמשה מיני קרבנות׳ משה לאמר צו את׳ סופי תיבות תורה לומר שהעוסק בתורה כאלו הקריב קרבן׳ תמידין שנים ליום׳ ראשי תיבות תשל׳ לומר לך שחשבון תש״ל תמידין קרבין לשנה׳ ליום עולה תמיד קרי ביה עולה׳ לומר לך ששוחטין אותו במקום שהיום עולה׳ כל עולת הכתוב במועדות כלם חסרים חוץ מעולת העצרת שהוא מלא׳ רמז שבששה בסיון ניתנה בו תורה׳ בכל המועדות נאמר חג חוץ משבועות׳ כי פעמים נדחה אם הוא בשבת׳ לבית שמאי יום טבוח למחר׳ אבל בפסח וסכות יביא בחולו של מועד׳ אבל שבועות תשלומין שלו אינו בחג׳ בכולם נאמר לחטאת חוץ מעצרת בשביל שנתנה בו תורה שמכפרת על לומדיה׳ ב׳ יום הכפורים כתיב ושעיר עזים א׳ חטאת ולא כתיב לכפר לפי שיום הכפורים מכפר׳ בראש השנה כתיב ועשיתם עולה לריח ניחוח ליי׳ וכו׳ לומר יעשו תשובה ואני מעלה עליכם כאלו הקרבתם כל הקרבנות׳ ובפסיקתא דורש כאלו נעשו בריה חדשה׳

פרשת וידבר משה אל ראשי המטות

סמך ראשי המטות לנדרים ונדבות דכתיב לעיל לבד

מנדריכם ונדבותיכם׳ לומר לך שראשי המטות כופין להביא הנדרים והנדבות כדאמרינן אזהרה לבית דין שיעשוך׳ וכן דגלים על פי ראשי המטות נקבעים׳ ועוד כשישר׳ בצרה ראשיהן נודרין כמו ביפתח׳ וכן שרי האלפים׳ ונקרב את קרבן יי׳׳ נדרים׳ בגימט׳ רוצח׳ שהנודר חשוב כרוצח אם אינו משלם דבעון נדרים הבנים מתים׳ והחריש לה׳ ב׳ במסו׳ והחריש לה אביה וקמו כל נדריה ואידך בפרשה עצמה ושמע אישה ביום שמעו והחריש לה וקמו כל נדריה הינו דאיתא בנדרים׳ ושמע אישה פרט אם חרש שהוא מדבר ואינו שומע׳ שאינו מכיר וילפינן אב מבעל׳ לענות ב׳ במס׳ לענות נפש׳ על מחלת לענות והוא ענין כלי שיר לומר שאם נדרה שלא לשמוע כלי שיר שבעלה מפר לה שחשוב בנדרי

ענוי נפש · כדאיתא במועד קטן שאף הזקנות נהגות מכלי שיר · בת שתין כבת שית לקל סבלא ריהטא · כך הוא הלשון לשם · בנעריה · אותיות נערה יב · לומר לך בת יב שנים ויום אחד נדריה נבדקין · נקם נקמת בני ישראל · סמך זה לפרשת נדרים לומר לך שנודרין בעת צרה ומלחמה · ועוד אמר המחו״יש לבתו ולאשתו ולא הפר להן הוא נכנס תחתיהן · מדינים שהחטיאו את ישראל לא כל שכן שיענשו · אחר תאסף לפי שראה מעשה מדינית ולא קנא לשם לכך נתלו חייו בנקמת מדינים · אל עמיך · מלא יוד · לומר לך שבעשרה מקומות הוזכרה מיתתו בתורה · אלף למטה אלף למטה · לכל מטה שנים אלפים הרי עשרים וארבעה אלפים הלכו עליהם למלחמה · כנגד עשרים וארבעה אלפים שהפילו מישראל · הפסוק מתחיל באלף ומסיים באלף לומר לך שכולם היה להם לב אחד לאביהם שבשמים · וימסרו מאלפי ישראל שמסרו עצמם על קדושת השם להצלת ישראל · וישלח אותם משה אלף למטה לצבא ואת פנחס · והנשיאים לא שלח עמהם כדי שלא יתבייש שבט שמעון שנהרג נשיא משבטו · ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב · ביהושע אומר ואת בלעם בן בעור הקוסם · מלמד שהביאוהו לפני משה ודנוהו כדין מכשפה לא תחיה · יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות · יש דרך ישר · ר״ת עולה כ״ד · וס״ת שכר · כ״ד אלף שהפיל מישראל בעצתו · יודעת איש בגים׳ אין בתוליה חוזרין · יודעת ג׳ במסו׳ הכא ואידך דיבש גלעד · נפלאים מעשיך ונפשי יודעת מאד · והיינו דאיתא ביבמות שהעבירום לפני ציץ כל שפניה מוריקו׳ בידוע שנבעלה והיינו נפלאים מעשיך · שעל ידי נפלאות מעשיך נדע אם היא יודעת איש · וכל אשה יודעת איש משכב בגימט׳ זהו אם היא בת ג׳ שנים ויום א׳ · ולא נפקד ממנו איש בגים׳ לעבירות · חנו ב׳ במ׳ חנו חוץ למחנה · חנו עליה סביב · פי׳ אף על פי שאמר חנו חוץ למחנה · חנו סביב דהיינו במחנה לויה · כדכתיב והלוים יחנו סביב למשכן אהל מועד · דטמא מת מותר ליכנס במחנה לויה · ויאמר אלעזר הכהן דבר לראשי האלפים פרשת טהרה · והם לא היו בידם כלי מתכות אלא בגדים חשובים · אבל אלעזר הכהן דבר לאנשי הצבא וראה בידם כלי של תשמיש הנמצאים בבתים לכך הורה להם דיני גיעול אי נמי לפי שהיתה ההזאה על ידו לכך הורה להם גם כן דיני גיעול · וטהרתם ב׳ וכבסתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם · וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם · טעם הלכות גיעול הורה להם גם כן טהרת הכלים שהיא בהזאה · מלקוח ב׳ שא את ראש מלקוח · היוקח מגבור מלקוח · פי׳ היוקח מגבור מלקוח ואתם לקחתם מגבור מלקוח · לכן שא ראש מלקוח ותתן ממנו מכס ליי׳ · אחוז · ד׳ אחד אחוז מן החמשים ואידך אחוז לא איתמר בדברי הימים בענין המשמרות · חור כרפס ותכלת אחוז · בשביל שנעשו משמרות לעמוד על השיר · נטלו אחד אחוז מן החמשים · כרפס ותכלת אחוז מלמד אף על פי שלא נצטוו ליתן מכס אלא מן האד׳ והבהמה מעצמן נתנו מבזת המטלטלין דילפינן אחוז דהכא מאחוז דהתם · ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד · הקדים ראובן ויאמרו בני גד ובני ראובן הקדים גד · אלא תחלה הקדים ראובן שהיה הגדול ואחר כך הקדי׳ גד שהיו גבורי׳ והרוג הם ניכרים דכתיב וטרף זרוע אף קדקד ח׳ פעמים הוזכרו בני גד ובני ראובן בפרשה זו · וזהו נחלה מבוחלת בראשונה ואחריתה לא תבורך · מבוחלת כתיב בח״ית בשביל ח׳ פעמים שהוזכרו על נחלתן ליקח בראשונה אחריתה לא תבורך שגלו ח׳ שנים קודם לשאר השבטים ·

השבטים · חושים שנים במסורת מתרי לישני ואנחנו נחלץ חושים ואידך ובני דן חושים · והינו דאיתא בפר׳ מי שמת · ודילמא כחשים של קנה · פירוש הרבה קנים יוצאים משורש אחד ולמעלה נפרדים זה מזה · כך פירוש נחלץ כחשים כמו של קנה שנאחזים זה בזה · כך נחלץ למלחמה כי כן דרך הנלחמים להתקרב זה אל זה כדי שלא יפרידום האויבים · חלוץ שנים במסו׳ ועבר לכם כל חלוץ · חלוץ הנעל · והינו דאמרי׳ כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתו׳ כותב לאשתו שלא תזקק ליבם ולא תצטרך לחלוץ על היבם · ושמעינן מכאן שגם משה עשה כן וממנו למד דוד · וזהו ועבר לכם כל חלוץ · חלוץ הנעל · לפני יי׳ · בפרשה ז׳ פעמים כנגד ז׳ שנים של כבוש · ויאמר בני גד · היה לו לומר ויאמרו אלא הגדול שבהם דבר בשביל כלם · נחנו נעבור חלוצים הפסוק מתחיל ומסיים בנון כלומר נעבור הירדן שהוא רחב נ׳ אמה · ויש בו י״ב תיבות לומר שכל י״ב שבטים יעברו · נחנו ג׳ נחנו נעבור · בני איש אחד נחנו · נחנו פשענו ומרינו · נחנו נעבור · למה כי כלנו בני איש אחד נחנו · ואם לא נחנו פשענו כדכתיב ודעו חטאתכם אשר תמצא אתכם · ויקרא לה נובח · לה ג׳ · לא מפיק הא ויקרא לה נובח בשמו שלא נתקיים לה זה השם · ויאמר לבנו׳ לה בית בארץ שנער שבקש לבנות ולא בנה · ויאמר לה בועז שלא דבר עמה הוא בעצמו אלא ע״י שליח לה · כמו לא ·

פרשת ואלה מסעי

מוצאיהם למסעיהם · ובתר הכי הפך וכתב ו׳ה מסעיהם למוצאיהם · לומר שהכל היה על פי יי׳ בין מסע בין מוצא · ויסעו מרעמסס ובתר הכי כתיב ויסעו בני ישראל מרעמסס · מתחלה נסעו בערבוביא ערב רב ביניהם · ואחר כשמספר המסעות כלם הזכיר בני ישראל כי הפרידו ערב רב מביניהם · יצאו בני ישראל ביד רמה לעיני כל מצרים לומר שגם ערב רב שהם מצרים יצאו ביד רמה לעיני שאר מצרי׳ · ומצרים ב׳ ראשי פסוקים ומצרים מקברי׳ ומצרים ילד את לודים · לומר שאפי׳ אותם שכבר מתו רובם נחטט · מקברים ב׳ ומצרים מקברים · מקברים את העוברים בפרשת גוג והינו דכתיב כאשר יחילו למצרים יחילו לשמע צור · סכותה · ששם נסתוככו בענני כבוד · וישב על פי החירות · ואינו אומר וישובו מלמד שכלם היה להם לב אחד לעשות כן על פי צוויו של משה · על פי החירות ובפ׳ ויהי בשלח אומר לפני פי החירות מלמד שאמר להם משה על פי יי׳ אני אומ׳ לכם שתהיו בני חורים · ויסעו מפני החירות היה לו לומר מפי החירות אלא ויסעו ביד רמה מפני שהבטיחן שיהיו בני חורין · ויבאו אלימה · ולא אמר ויחנו באלים מלמד שלא היה דעתם לחנות שם · עד שנעשה להם נס שיצאו י״ב עינות מים · ואז חנו שם · מדבר סין מתחלה נקרא מדבר סין ולבסוף נקרא סיני שנתוסף לו יוד כנגד י׳ דברות · ט״ין ימים היה משה בהר · בדפקה שם דפק לבם שלא היה להם לחם · באלוש נתן להם המן בזכות לושי ועשי עוגות · ברתמה ע״ש המרגלים שנאמר חצי גבור שנונים עם גחלי רתמים · ויחנו ברסה ש׳נתרוססו שם · בקהלתה · ע״ש ויקהל עליהם קרח את כל העדה · במקהלות ע״ש ויקהלו ע׳ל משה ועל אהרן · במקהלות ב׳ ויסעו מחרדה ויחנו במקהלות · במקהלות ברכו אלהים דרשי׳ מיניה שאפילו עוברים שבמעי אמן אמרו שירה על הים · וזהו ויסעו מחרדה פי׳ מחרדת מצרים שהיה נוסע אחריהם · ויחנו במקהלות · מלמד שנעשו קהלות קהלות לומ׳ שירה · ואבדתם

ב׳ ואבדתם את משכיותם ואבדתם את שמם׳ משכיותם הינו בית ע״ז שלהם והמאבד ע״ז צריך לשרש אחריה׳ דכתיב ואבדתם את שמם׳ והתנחלתם ב׳ והתנחלתם הארץ׳ ואידך גבי עבד דעבד איתקש לקרקעות׳ ולצנינים לשון צנה׳ שיבאו עליהם מגן וצנה׳ אלה שמות האנשים׳ ולמטה פעם אחרת ו׳לה שמות האנשי׳ לומר שנאים בשמותם ונאי׳ במעשיהם׳ אלידד בן כסלון הוא אלדד והוסיף לו יו״ד ע״ש הנבואה שנקראת בי׳ לשונות׳ והתנחלתם ד׳ פעמים נחלה בפסוק שכל א׳ היה לו בד׳ מקומות׳ בהר׳ ובמישור׳ ובשפלה׳ ובחוף הים והפסוק מתחיל ומסיים בנחלה לומר שבמקום שיצא הגורל אפי׳ רחוק זה מזה אין לשנות׳ בפרשה מגרש כתיב ה׳ פעמי׳ למקלט׳ שיקלט ולא יהרג הנפש שיש לו ה׳ שמות׳ ומדותם מחוץ לעיר אלפים באמה׳ שאלפים אמה יהיו חוץ מע׳ אמה ושיריים׳ וזהו ומדותם מחוץ לעיר׳ ינחלו ב׳ במס׳ כפי נחלתם אשר ינחלו לשמות מטות ינחלו׳ כבוד חכמים ינחלו׳ אשר ינחלו לשמות מטות ינחלו׳ לכל יוצאי מצרים נתחלקה הארץ׳ וכן לשמות מטות אבותם ינחלו חכמים׳ דבה׳ דברים האב זוכה לבנו וקתני בחכמה׳ באבן ג׳ ואם באבן יד אשר ימות בה׳ והכה איש את רעהו באבן׳ באבן המלך׳ והכה איש את רעהו אם הוא באבן יד צריך אומד שיהא בו כדי להמית שנאמר אשר ימות בה אבל אם הוא גדול כאבן המלך אין צריך אומד מסילא יש בו כדי להמית׳ הדפו ב׳ במסו׳ בלא איבה הדפו׳ והינו דאמרי והאלהים אנה לידו׳ משל לשני בני אדם א׳ הרג שוגג וא׳ הרג מזיד׳ הקב״ה מזמנן לפונדק זה שהרג שוגג עולה בסולם ונופל על זה שהרג מזיד׳ ונמצא הורגו בשוגג ונתחייב גלות׳ וזהו בלא איבה הדפו ורוצה להתחזק ולעמוד ולא יוכל כי יי׳ הדפו׳ ויפל ג׳ ויפל עליו וימת ויפל בקרב מחנהו׳ ויפל יי׳ אלהים תרדמה כדאיתא במדרש יותר ממה שהרג בהם שלו ע״י אכילה הרג בהם ע״י ירידה שירד ונפל על ראשם וזהו ויפל עליו וימת׳ ויפל יי׳ אלהים תרדמה כדאיתא צדיקים אוכלים ומתים מיד׳ רשעים יורדי׳ למטותן ומתנמנמים והולכים עד ל׳ יום וזהו ויפל יי׳ אלהים תרדמה שתרדמה נפלה עליהם וישנו שנת עולם עד מות הכהן הגדול׳ ג״פ כהן גדול בפר׳ לומר א׳ כהן גדול שנמשח וא׳ מרובה בגדים וא׳ כהן גדול שעבר כלם משיבי׳ הרוצח במיתתן׳ יכופר ד׳ הכא ואידך אם יכופר העון׳ לכן יכופר עון יעקב׳ בחסד ואמת יכופר עון שתשובה ויה״ה תולין ומיתה ממרקת שנא׳ אם יכופר עד תמותון לכן יכופר עון יעקב במה בחסד שנא׳ בחסד ואמת יכופר עון כדאמר רבה דעסיק בגמילות חסדים חיי שתין שנין׳ ונוסף ג׳ במסור׳ וזה הדבר בגים׳ בדור הזה שלא ניהג אלא באותו הדור׳ תסוב נחלה בגים׳ זו היא בהסבת הבן לומר שהבן יורש את אביו׳ ולא תסוב נחלה בגים׳ זו היא הסבת בעל׳ לבני דדיהן בנים׳ להגין אליהם׳

חסלת ספר במדבר

אלה הדברים

אלה הדברים רמז גֿפֿ נאמרו בסיני · ונשנו באהל
מועד ונשלשו בערבות מועד · ועל כל מצוה
ומצוה נכרתו יֿו כרתות בסיני · ויֿו באהל מועד ויֿו בערבות מואב שהן מֿחֿ וכנגדן הזהיר מֿחֿ
פעמים בתורה על עֿזֿ והזהיר מֿחֿ פעמים בתורה על הגר שבא לידבק בתורה שנכרתו מֿחֿ
עליה כרתות · בראשית ואלה ויקרא וידבר אלה · סֿתֿ בגימ׳ יראת זהו ראשי׳ חכמה יראת יי׳
ובגימ׳ תורה רֿתֿ של ה׳ חומשים ב׳ו׳ו׳א׳ בגי׳ אהיה · וסוף האותיות של ה׳ חומשי׳ מ׳מ׳י׳ו׳ל׳ ·
בגי׳ הוא אלהינו זה · וזהו ואת אחרונים אני הוא · מול ב׳ ואידך מול את בני וגומר · ה׳ דברי׳
נאמרו בקנה אין מוהלין בו ואין חותכין בו בשר ואין מקנחין בו ואין שוחטין בו כדאיתא
במסכ׳ חולין וזהו שאמר לו הקבֿה ליהושע עשה לך חרבות צורים ואל תמול בקנה הגדל
בסוף פי׳ באגם וזהו מול סוף · מול את בני ישר׳ · בארבעי׳ ב׳ במ׳ ויהי בארבעים · בארבעי׳
אֿףֿ בישראל · לומ׳ אם יהיה תֿתֿ אחד בין מ׳ אֿףֿ אין צריכין לא רומח ולא מגן כי תֿתֿ מגן עליה׳
מאויביהם דאיירי התם בתֿתֿ שנאמר לבי לחוקקי ישראל · והכא נמי כתיב בתריה ענין
התורה שנאמר הואיל משה באר את התורה · הואיל ג׳ במ׳ הכא ואידך כי הואיל יי׳ לעשות
הואיל הלך אחרי צו · היינו דאמר בין כך ובין כך קרויין בניו של מקום בין עושין רצונו של
מקום שמקיימים את התורה דהיינו הואיל משה ובין עובדי׳ עֿזֿ דהיינו הלך אחרי צו הואיל
יי׳ לעשות אתכם לו לעם · את התורה הזאת לאמר וסמיך ליה יי׳ אלהינו כלומר הזהירם
על יחוד השם · בחרב לאמ׳ כתיב חסר שאם לא תקיימו את התורה והבאתי עליכם חרב ·
פנו פֿאֿ כפולה · יש לכם לפנות מכל מעשים רעים · אי נמי בכל מקום שאתם פונים
הענגים עמכם · והנכם ב׳ הכא ואידך והנכם הולכים איש אחרי שרירות לבו · פי׳ אף על
פי שהלכתם אחרי שרירות לבכם הנכם היום ככוכבי השמים לרוב · ויברך ב׳ במ׳ ואידך
ויברך כל בשר שם קדשו כיון שיברך אתכם יברך כל בשר שם קדשו שיאמרו ברוך שקיי׳
הבטחתו · תשמעון ב׳ במ׳ כקטן כגדול תשמעון · נביא אקים לך וכו׳ אליו תשמעון אף על
פי שאני מצוה כקטן כגדול תשמעון אם בא לפניך דין של נביא ותֿתֿ אֿיֿו תשמעון תחלה ·
ראה נתתי לפניכם הקבֿה אמר כך למשה לאמר לישראל אי נמי ראה חוזר על כל א׳ וא׳ ·
ואומ׳ אֿלֿכם חסר יוד כי י׳ פעמי׳ הוכיחם וי׳ פעמי׳ כתי׳ מיתת משה בתור׳ · ואשימם בראשיכם ·
ואשמם כתיב חסר יוד · לומר לך כי עשרה פעמים הוזהרו על הדינין בתורה · דבר אחר
ואשמם חסר לומר לך כי האשם הוא בראשים בשביל שיש בידם למחו ואינם מוחין · ואתן
אותם ראשים אותם מלא וו לומר לך שהיה בהם ו׳ מדות שמונה בפרק הנחנקין · אי זה
הוא בן העולם הבא כל מי שהוא שפל ברך ענותן שייף ועייל שייף ונפיק גריס באוריתא
ולא מחזיק טיבותא לנפשיה · שרי אלפים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרות · ארבעה
פעמים שרי כנגד ארבעה דגלים · ושוטרים לשבטיכם ואצוה · רמז למקל ורצועה שצוה
אותם שיסבלו מן השוטרים שירדו אותם במקל ורצועה · ואצוה את שופטיכם בעת ההיא ·
כל דיין ודיין בדורו כמשה בדורו · וזה הוא את שופטיכם בעת ההיא שיהיה בו · והדבר
שלשה במסורת הכא והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי ושמעתיו · ואידך והדבר הזה
לא אוכל לעשות · והדבר אשר דברנו אני ואתה · בשביל שאמר והדבר אשר יקשה מכם
בא לידי כן · שלא ידע מה שידעו בנות צלפחד · וזה הוא והדבר הזה לא אוכל לעשות ·

והדבר אשר דברנו אני ואתה · בשביל שאמר והדבר אשר יקשה מכם · בא לידי כן · שלא
ידע מה שידעו בנות צלפחד · וזה הוא והדבר הזה לא אוכל לעשות · שלא יכול לעשותו ·
ומי עשאו והדבר אשר דברנו אני ואתה · וסמיך ליה יי׳ יהיה ביני ובינך וגומר · כדכתיב
ויקרב משה את משפטן לפני יי׳ · ואצוה את שפטיכם בעת · ראשי תיבות ואשב · לומר
לך שצריך שישב הדיין · ואצוה את שופטיכם בעת ההיא לאמר · סופי תיבות בגימטריא
תמתין בכל דיניך · שצריך שיהיו מתונין בדין · לא תכירו פנים במשפט תגין על פא לומר
פתח פיך לאלם · כקטן כגדול תשמעון פירוש כקטן יהא בעיניך · בעוד שעומדין לפניך
יהיו בעיניך שניהם כרשעים · וכשנפטרין מלפניך יהיו בעיניך שניהם כגדולים פירוש
כצדיקים · כי המשפט תגין על הפה · כאלו גיהנם פתוחה מתחתיו · כי המשפט לאלהים
הוא וסמיך ליה והדבר אשר יקשה מכם · לומר כל המקשה ערפו כנגד הדיין כאלו מקשה
כנגד השכינה · ושמעתיו ואצוה אתכם · אזהרה לצבור שתהא אימת הדיין עליהם ·
המדבר הגדול מלא וו׳ · נחש שרף עקרב צמאון ציה צלמות · וצבא חסר וו לומר חסרתם ?
אלף רגלי · ואומר אלכם חסר יוד נתחסרתם על ידי י׳ מרגלים · המסו וביהושע אומר
המסיו · על ידי י׳ מרגלים · לבבנו ד׳ המסו את לבבנו · ונשמע וימס לבבנו · להטות לבבנו ·
נשא לבבנו אל כפים · אחרים נמס לבבם מפניכם כדכתיב ונשמע וימס לבבנו ע״כ היה
לכם להטות לבבכם אליו ולא עשיתם כן · לא אמרתם המסו את לבבנו · ע״כ נשא לבבנו ·
אל כפים וסמיך ליה סכות באף ותרדפנו כדכתיב וירדפו אתכם כאשר תעשינה הדבורים ·
ובמדבר אשר ראית לשון יחיד · בכל הדרך אשר הלכתם לשון רבים · שלא היה הדרך
בכלם בשוה לא לכל אחד לפי מה שהיה צריך היה הענן נושא אותו יש בגבוה יש בנמוך ·
אנכם מאמנים חסר יוד פי׳ פעמים נסיתם אותו · באנשים ד׳ אם יראה איש באנשים ·
ויחלו באנשים הזקנים זקן בא באנשים מלמד שהיתה הגזירה אף על משה ואהרן · כתיב
באנשים הזקנים וכתיב זקן בא בימים הינו משה ואהרן שהיו באים באוכלוסא ויוצאין
באוכלוסא · ירשה · שנים במסורת והם ירשה עד עולם · ירשה שניתנה להם הארץ
ירושת עולם ולעולם לא היו גולים ממנה אם לא שחטאו · כימים ד׳ כימים אשר ישבתם
כימים הראשוני׳ אשר עמדתי כימי׳ אשר נחו בהם היהודי׳ · ועתה כי לא כימים הראשונים
בזכריה בנבואת בית שני · זהו שפרש״י שישבו בקדש י״ט שנה · כמו שישבו בשאר
המסעות · כמו התם כימים הראשונים שהיו ימים אחרונים כראשונים · גם בכאן היו ימים
אלו כימים האחרים והתם כי לא כימים הראשונים דכתיב בהו ליוצא ולבא אין שלום
אלא כימים אשר נחו · דכתיב כי זרע השלום הגפן תתן פריו וכו׳ עד והייתם ברכה אל
תראו · יהושע העומד לפניך · שגדול שמושה יותר מלמודה · איש באנשים האלה סופי
תיבות משה · שגם הוא בכלל השבועה · רב לכם סב תגין על הסמך · לפי שכבד את
אביו שהיה בן ס׳ בלדתו אותם ולכך עתיד להחריב הבית שהוא ס׳ אמות · וייראו מכם ·
כתוב בשני יודין בשביל י׳ ברכות שנתברך יעקב · עד מדרך כף רגל · עד דרך כוכב
מיעקב · עד שיבא זמן שנאמר פורה דרכתי לבדי · כף רגל · לעת תמוט רגלם · עד שיגיע
תרמסנה רגל רגלי עני וגומר · ירשה לעשו בגימטריא בשביל מצות כבוד · ראה נתתי
בידך את סיחון · מלמד שהראהו שרו של סיחון וידו כפותה · החל ד׳ תרי בהאי עניינא
החל

החל וכלה · וגלות החל הזה · החל רש · החל וכלה · שהיו משבעה עממין שנאמר בהם· לא תחיה כל נשמה · וגלות החל · מלמד שרמז למשה הגלו׳ · אי נמי כי היכי דכתיב הכא החל רש · אף התם נמי כתיב ירשו את ערי הנגב · וכדאיתא בתנחומה כל הנסים שעשה הקדוש ברוך הוא במדבר עתידין להעשות לישר׳ בציון · היום הזה רמז שיעמוד לו שמש שהשמש נקרא יום · הזה אחל בגימטריא בחמה · אחל ג׳ אחל גדלך · אחל תת פחדך · ולא אחל את שם קדשי · זהו שדרשו שעמדה חמה למשה כמו שעמדה ליהושע · ומנא לן דאיירי בעמידת חמה דכתי׳ ואת שם קדשי אודיע · ולא אחל שם קדשי עוד · ובעמידת החמה נודע שם קדשו בכל הארץ · רק הבהמה רק מיעוטא הוא · רק הכחושים · אבל השמנים ראשית החרם תקריבנו ליי׳ · דרך הבשן על שם שן שגדל לו כדאיתא בהרואה · גבהה דלתים ובריח · סופי תיבות חמה · דכתיב ערים בצורות בשמים · בזונו לנו · תחלה אמר בזונו לנו · מתחלה היתה הביזה חביבה בעיניהם · ולבסוף היתה כל כך עד שהיתה בזיזה בעיניהם · וזהו בזונו לנו · הלה היא בהא כתיב יבוא מי שמלך הלה שנים והוא דור חמישי שלמון בועז עובד ישי דוד · ויקח הערים האלה · ד״א משה שהיה הא אמה ודלג י׳ אמה · וכלי מלחמתו י׳ אמה והכהו בקרסולו שהוא י׳ אמה ·

פרשת ואתחנן

לעיל כתיב לא תראום · חזקתי את ישראל אולי ירחם עלי · ואתחנן בגימטריא שירה · שאמר לפניו שירה כדי שישמע תפלתו סמך יי׳ אלהיכם לואתחנן לומר שויתי יי׳ לנגדי תמיד · החלות שני׳ במסורת אתה החלות· אשר החלות לנפול לפניו אתה החלות להראות· במה שכבשת לפני סיחון ועוג· וזהו החלות לנפול לפניו במה שהתחלת לנפול · תחנונים ידבר רש ועשיר יענה עזות רמוז משה · ומתחיל הפסוק בת״ו ומסיים בת״ו לפי שלא זכה ליכנס בארץ שהיא ארבע מאות פרסה על ת׳ פרסה · להראות תג על הרי״ש הראיתני אף מה שלא בקשתיך· להראו׳ שלשה במ׳ להראות את עבדך · ואידך להראות העמים והשרי׳ את יפיה · אשר נתן בשושן להשמידם נתן לו להראות את אסתר · זהו שדרשו שהראה לו הב״ה למשה כל מה שאירע לישראל היאך ישבו בשלותן וכל המציקין שעתיד להציק להן · וזה הוא להראות העמים והשרי׳ את יפיה היאך הם ביופין ובשלותן · להשמידם נתן להם להראו׳ שהראהו המציקי׳ להם · את עבדך שאמרת לא כן עבדי משה · הפסוק מתחיל באלף ומסיים בכף · ויש בו כ״א תיבות כנגד אך טוב לישראל וכנגד אהיה· אעברה נא · הירדן נ׳ אמה לא אעבור אלא אמה אחת · הלבנן חסר וו על שם שש דברים שבוזאת התורה לעולה למנחה לחטאת לאשם למלואים ולזבח השלמים · מן ואתחנן עד והלבנון מ׳ תיבות · לומר זכור לי מ׳ יום שעמדתי לפניך בהר · לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואחר כך יתפלל · מנא לן ממשה· את גדלך זה האל הגדול · ואת ידך החזקה זה אתה גבור · אשר מי אל בשמים כנגד אתה קדוש · אעברה נא· אל ישאל אדם צרכיו בשלשה ראשונות · רב לך · פירוש אתה התחלת לספר בשבחי · רב הוא אצלך וגדול ממך מלספר בו · דבר אחר הרב שלך וגדול ממך והוא אדם הראשון על ידו נקנסה מיתה לכל · ואי איפשר לך לינצל ממנה · דבר אחר רב לך הרבה פעמים עשית כנגדי אמרת שלח נא ביד תשלח · ולמה הרעות הצאן ובקר · והסלע · אי אפשר לי לסבול לך יותר · דבר אחר אפילו בדבר המועט

שאתה עושה שלא כהוגן הוא רב לך לפי חכמתך׳ ד״א בזה יודע שרב לך כי אני רבך כי כמה פעמים נצחתני ועתה לא תוכל לנצחני׳ ד״א רב לך אתה יש לך רב׳ אבל אני אין לי רב שיתיר שבועתי לכן לא תביאו׳ ד״א הגיע השעה שיש לך רב כי כבר הגיע זמנו של יהושע׳ ואין רבנותו ניכר בעודך חי׳ ד״א אל תירא ממלאך המות כי הרב שלך יעסוק לך׳ ד״א רב לך׳ הרבה טובות מתוקנים לך מה רב טובך אשר צפנת ליריאך׳ מלמד אתכם לעשות׳ שהתלמוד מביא לידי מעשה׳ וחזקהו ב׳ וצו את יהושע וחזקהו׳ החזק מלחמתך אל העיר והרסה והזקהו ביואב׳ כמו שיואב היה שר הצבא׳ כך היה יהושע שר צבא אף בחיי משה׳ כדי להחזיק כמו שמפורש במלחמת עמלק׳ ולא תגרעו ממנו לשמור את סת תר״יג׳ אשר אנכי מצוה אתכם וסמיך ליה עיניכם הרואות שאין לדיין אלא מה שעיניו רואות׳ ואתם הדבקי׳ תגין על הקוף׳ רמז לק׳ ברכות שצריך לברך בכל יום׳ כלכם היום וסמיך ליה למדתי אתכם׳ דשמעתא בעיא צלותא בשמש׳ וזהו היום למדתי׳ ועוד כלכם היום׳ שזכות הרבים היא מסייעת למדתי אתכם בחנם ט״ו פעמים למידות במשנה תורה׳ רמז בן ט״ו למשנה׳ באים שמה לרשתה׳ ושמרתם כדכתיב ויתן להם ארצות גוים בעבור ישמרו חקיו׳ האלה ואמרו רק עם סת מקוה ר״ת ערוה למה ערות אחות אסורה׳ וערות בת אחיו מותרת׳ ולמה מקוה מ׳ סאה מטהר ואם חסר קרטוב אינו מטהר׳ רק מיעוטא הוא׳ שאינם יודעים טעם כלאים׳ ופרה וכיוצא בהם׳ ושמור נפשך׳ נר אלהים נשמת אדם׳ נרך בידי ונרי בידך׳ אם תשמור נרי אשמור נרך׳ והודעתם לבניך ולבני בניך ג׳ נונין הפוכין׳ לומר שכל מי שבנו ובן בנו ת״ח שוב אין התורה פוסקת מזרעו׳ ויוצא ד׳ בם׳ ויוצא אותם מכור הברזל ויוצא עמו בששון׳ ויוצא נוזלים מסלע׳ ויוצא את בן המלך׳ ויוצא אתכם מכור הברזל ויוצא עמו בששון שנאמר ובני ישראל יוצאים ביד רמה׳ והוציא להם נוזלים מסלע והעמידו מלך שנאמר ויהי בישורון מלך׳ כי יי׳ אלהיך אש אוכלה הוא אל קנא כי תוליד׳ רמז לאחר כ׳ שנה אחרי מותו יעבדו ע״ז פסל מיכה׳ העידותי מלא יו״ד׳ אייתי ביה י׳ לפרסומי למילתא׳ בעמים בגימטריא בין הבבליים׳ בגוים בני׳ ובמדי׳ ינהג בגימטריא ביון׳ שמה בגי׳ מרומיים׳ הרי רמוזים כאן ד׳ גליות׳ ועבדתם שם אלהים ואינו אומר אלהים אחרים כמו בכל מקום׳ רמז ישראל שבחוצה לארץ עובדי ע״ז בטהרה הם׳ או הנסה בזה הפסוק יש האלפא ביתא שרצה הקב״ה ליתן להם התורה במצרים אלא שאמר מדת הדין נסה אותם תחלה׳ לכך הנסה ב׳ במ׳ הכא ואידך הנסה דבר אליך תלאה שאמר׳ מדת הדין נסה אותם קודם שתשמיעם דבריך׳ והפסוק מתחיל באלף ומסיים בכף אך טוב לישראל׳ והוא עולה כשם אהיה אשר נגלה בו למשה להוציאם ממצרי׳ ובו מכה לאומות׳ ואך אותך׳ ז׳ דברים מוזכרים כאן במסות באותות במופתים במלחמה ביד חזקה ובזרוע נטויה ובמוראים גדולים כנגד ז׳ ימים ששמשה כל מכה ומכה וכנגד ז׳ ימים של פסח׳ במצרים לעיניך וסמיך ליה אתה הראית כשעשית שפטים במצרים ובאלהיהם ידעתם כי אני יי׳ הראך את אישו הגדולה וסמיך ליה ותחת כי אהב את אבותיך לומר כל מה שהראה למשה הראהו בזכו׳ האבות׳ ותחת ב׳ ותחת כי אהב את אבותיך׳ ותחת רגליו׳ וזהו שאמר׳ האבו׳ הן הן המרכבה וזהו ג״כ מתוך האש׳ ותחת כי אהב׳ לומ׳ שהם תוך האש של שכינה הראית ב׳ אתה הראית לדעת׳ כאשר הראית בהר שהראה להם שמים ושמי השמים וראו

שאין

שאין אלא רשות אחד׳ סמך ושמרת את חקיו ואת מצותיו לאז יבדיל׳ לומר שתורה ומצות קולטות׳ אין עוד׳ ולעיל כתיב ואין עוד וו יתירה׳ וכנו׳ פעמים כתיב ואין עוד בקרייה׳ ששה פעמים אדון כל הארץ׳ כנגד ו׳ קצוות מעלה ומטה וד׳ הרוחות׳ רוצח מלא וו׳ שרצח האדם שנברא בששי׳ ועבר על לא תרצח שהוא דבור ששי׳ ואת גולן בבשן וסמיך ליה וזאת התור׳ רמז הוי גולה למקו׳ תורה׳ גולן חסר וו ששה אינן גולין׳ כגון אב המכה לבנו׳ והרב לתלמיד כדאיתא במסכת מכות׳ אלה העדות בגימטריא תלמוד׳ פנים בפנים פא כפולה לומר בפנים מאירות בפנים מסבירות׳ פסל כל תמונה׳ ובדברות הראשונות כתיב וכל תמונה וו יתירה כנגד ו׳ דברים תבנית זכר או נקבה׳ תבנית כל בהמה׳ תבנית כל צפור תבנית כל רמש תבנית כל דגה׳ סמך אל קנא ללא תשא שכל הנשבע לשקר כאלו עובד ע״ז׳ ולשומרי מצותי ללא תשא שאפילו בשמירת מצוה יש משום לא תשא׳ שהעושה מצוה שלא לשם שמים׳ כאלו נושא שם שמים לבטלה׳ אי נמי שמזהיר שלא לעבור על לא תשא בענין שמירת מצוה׳ שהרי נשבעי׳ לקיים המצוה׳ סמך שבת ללא תשא שבשניה נאמר חלול׳ לא תשבעו בשמי לשקר וחללת׳ מחלליה מות יומת׳ שמור את יום השבת׳ ראשי תיבות שאיה וסופי תיבות רתם׳ לומ׳ לך הנדונין בשאיה וגחלי רתם נוחין בשבת׳ סמך כבד את אביך לשבת׳ שגם בשבת כתיב וכבדתו׳ וצריך לכבדו במאכל וכסות׳ ולמען ייטב לך תגין על הטית שעברתו אמו תשעה חדשים׳ ואביו ואמו נזהרו מתשעה מדות האמורות בנדרים׳ וזה סימנם אסנת משגעח׳ נוטריקון בני אנוסה בני שנואה בני נדה בני תמורה בני מריבה בני שכרות בני גרושת הלב בני ערבובייא בני חצופה׳ פירוש בני אנוסה׳ אין צריך לומר שאם אנס אשה והוליד ממנה בן׳ אלא אפילו היא אשתו לתשמיש׳ וכן שנינו במסכת כלה מפני מה הויין ליה לאדם בני׳ בעלי מומין מפני שתובעה ואשתו אינה נתבעת לו׳ פירו׳ אינה מתרצה לו׳ ור׳ יהודה אומר מפני שאומרת לו בשעת תשמיש אנוסה אני׳ ואיכא בינייהו רוצה ואינה רוצה׳ וכן איתא בעירובין כל הכופה אשתו לדבר מצוה נקרא חוטא שנאמר גם בלא דעת נפש לא טוב׳ נמצא כי האונס אסור אף באשתו׳ אלא אם הוא צריך לאותו מעשה יפייס ואחר כך יבעול׳ בני שנואה׳ כמשמעה׳ והיא שנואה בשעת תשמיש אף על פי שהיא שנואה שרי בני נדוי בני נדה אף על פי שאינו ממזר מן התורה׳ ויש מפרשי׳ שהיא אז בנדוי שאסורין בתשמיש המטה׳ והוא הדין נמי אם אחד מהם אבל׳ בני תמורה שהיה מכוין לערוה ונזדמנה לו אשתו ויש מפרשים אפילו שתי נשיו שנתכוון לזו ונזדמנה לו האחרת׳ בני מורדת דאמרה ליה לא בעינא לך ואף על פי כן הוא משמש עמה׳ והרי היא אצלו כזונה׳ ואפילו אם הוא מדעתה׳ ולנוסח אחרינא בני מריבה שהם מתקוטטים ביחד בכל פעם דהויא ביאה זו כמו זנות כיון שאינו מתוך אהבה׳ בני שכורה שהוא או היא שכורים׳ בני גרושת הלב שבלבו לגרשה׳ אפילו אין בלבו שנאה כגון מאותן שכופין להוציא וגמר בלבו לגרשה ואחר כך בא עליה׳ בני ערבוביא שמשמש עם אשתו ונתן דעתו על אחרת אפילו ששתיהן היו נשיו׳ בני חצופא שתובעתו בפה והרי היא כזונה׳ ואסור לקיימה אבל מי שאשתו מרצה אותו בדברים של רצוי ומקשטת עצמה לפניו כדי שיתן דעתו עליה על זו אמרו רז״ל שיוצאים ממנה בנים חכמים ונבונים כלאה שיצא ממנה יששכר׳ וכל אלו

התשעה מדות אפי׳ לפריה ורביה כגון שאינה מעוברת אפילו הכי בכל אלו המדות פוגם הולד ונקרא פושע · וצריך לכבדם בתשעה דברים · מאכיל ומלביש · וכו׳ כדאיתא בפר״ק דקדושין · יז תיבות יתירות דברות אחרונות על הראשונות · כמנין טוב וזהו שכתוב כאן למען ייטב לך שאינן בראשונות · כאשר צוך יי׳ אלהיך · בגימ׳ ס״ת מרה על האדמה אשר יי׳ אלהיך נותן לך · וסמיך ליה לא תרצח · משום דכתיב ולארץ לא יכופר לדם · וסמך לא תנאף לרציחה כדכתיב רצוח ונאוף · וכן המוציא שכבת זרע לבטלה כאלו שופך דמים וכאן כתב ולא תנאף וו יתירה כנגד ו׳ פעמים מאררים · ששה פעמי׳ מרים דכתיבי בפרשת סוטה · וסמך לו ולא תגנוב משום מים גנובים ימתקו · וכתב בו עוד וו יתירה כנגד ו׳ דברים דכתיבי בריש משלי · נארבה לדם נצפנה לנקי חנם · וסמך לו ולא תענה ברעך שהגונב מעיד עדות שקר בעצמו שגורם לו לימכר כעבד · והוסיף בו וו שבעדותו לוקה העולם שנברא בו׳ ימים · וסמך לו לא תחמוד שלא יחמוד אשת חבירו ויעיד בו עדות שקר לומר שמת כדי שישאנה · ושדהו הוסיף כאן שכבר הגיעו קרוב לארץ · והיה להם שדות · ואת תדבר בקול נמוך כאשה בענין שנוכל לסבול · ואת תדבר בגימטרי׳ שמנה דברות · ואתה פה תגין על פ״א ירמוז לה שיעמוד בפרישות ובטהרה · ד״א ואתה בן פ׳ שנים ותחיה כמנין עמוד שנים · עמדי יו״ד כפופה שתעמוד באימה לפני כפוף · ד״א בשבילך ירדתי י׳ ירידות ונתתי לך עשר דברות · יו פעמים כתיב זבת חלב ודבש בתורה כנגד לוידי חזאי חלב ודבש דכל ישראל והוי יו פרסאות · כאשר דבר יי׳ אלהי אבותיך לך וסמיך ליה שמע ישראל · שהזכיר אלו השמות כנגד האבות · יי׳ כנגד אברהם דכתיב ביה אנכי יי׳ אלהיך · אלהינו כנגד יצחק דכתיב ביה אנכי אלהי אברהם אביך · יי׳ אחד · כנגד יעקב שנ׳ בו אני יי׳ · עי״ן דשמע גדולה · שע׳ שמות יש לישראל · ונתן להם תורה שיש לה ע׳ שמות ונדרשת בע׳ פנים להבדיל בין ע׳ אומות · ויש פסק בין יי׳ לאלהינו · לומר אף על פי שראיתם כמה דמיונות · ואף על פי שאני בא עם זה במדת הדין ועם זה במדת רחמים אף על פי כן הכל אחד · אחד דל״ית גדולה לומר לך שתמליכהו בשמים ובארץ ובארבע רוחות העולם · וגם שלא תטעה בריש · וכן ריש דלא תשתחוה לאל אחר · הרי״ש גדולה שלא תטעה בדל״ית · ד״א עי״ן ודל״ית גדולה · הרי עד וזהו ואתם עדי נאם יי׳ · וגם הקב״ה הוא עד לישראל כדכתיב והייתי עד ממהר · שמע בגי׳ ת״י שת״י שנה עמד בית ראשון · הפסוק מתחיל בשי״ן ומסיים בדל״ית הרי שד · שהשדים בורחים מהקורא שמע בכונה · ואהבת אותיות האבות · בכל לבבך כאברהם שנאמר בו ומצאת את לבבו · בכל נפשך כיצחק · שמסר נפשו להקב״ה · ובכל מאדך · כיעקב · דכתיב ביה וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך · ובקומך תגין על הקוף · לומר כשיעמוד בבקר יתפלל ק׳ ברכות · וינצל מצ״ח קללות · ועוד שתים עם כל חולי וכל מכה · טוטפת ט׳ תגין כנגד ט׳ איברים שבראש · ידך בגימטריא גובה היד · סמך והיה כי יביאך לפרשת שמע לומר לך שבזכות תורה תפלין ומזוזה יכנסו לארץ · ונשל ג׳ ונשל גוים רבים · ונשל הגוים מפניך · ונשל הברזל מן העץ · אלמלא שחטאו ישראל לא היו צריכין לכלי זין וזהו ונשל גוים ונשל הברזל · תירא בגימטריא ת״ת · להדף חסר וו כי גרגשי עמד ופנה · המצוה הזאת לפני יי׳ אלהינו · מלמד שהמצות באות ומעידות לפני יי׳ · ופא דלפני כפולה לומ׳ שנכנסות לפני ולפנים · כאשר צונו כי יביאך בשכר המצות ·

לא מרבכם כתיב חסר לומר מרבנות שבכם שאתם ממעיטים עצמכם · כי אתם המעט ה׳ מעט · נז׳ משפחות בפרשת פנחס וח׳ בלוים הרי ס״ה · וכשתצרף עמהם ה׳ בנות צלפחד יהיו שבעים ·

פרשת והיה עקב

לעיל מיניה כתיב היום לעשותם וסמיך ליה עקב · כלומ׳ היום לעשותם · אבל שכרם בעקב · פירוש בסוף · עקב תיבות יש בעשר דברות וזהו בשמרם עקב רב · אם תשמר עקב תזכה למה רב טובך אשר צפנת · עקב עשה תורתך קבע · עקב ענוה למוד מן העקב הזה שהולך אחר הרגל דרך ענוה ולפי׳ אינו ניגף כמו אצבעות הרגלים · המשפטים פא כפולה שיש לפשפש ולחקור אחרי עומק הדין · תשמעון ושמרתם ועשיתם ג׳ כנגד מקרא משנה תלמוד · ושמר יי׳ אלהיך לך אם עקב תשמעון ישמור לך הברית שנאמר באברהם עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור · ושמר בגימט׳ לעתיד לבא · ואהבך בזכות אברהם שנאמר בו זרע אברהם אוהבי · וברכך בזכות יצחק שנאמר בו ויברך אלהים את יצחק · והרבך בזכות יעקב שנאמר בו פרה ורבה · וברך ג׳ הכא חד ותרי בפר׳ משפטים · הפסוק מתחיל בוו ומסיים בכף · וכן ויתן לך האלהים מטל השמים · הברכות שבירך יצחק ליעקב מתחילין בוו ומסיימין בכף שיהיו לך כל אותן הברכות · ברוך תהיה מכל העמים · הפסוק מתחיל בבית ומסיים בכף לומר בזכות התורה שיש בה כ״ב אותיות · לא יהיה בך עקר ועקרה בגימט׳ בדברי התורה · כל חלי · עולה צ״ח · שיסיר ממך צ״ח קללות · והמם שנים במ׳ והמם מהומה גדולה · והמם גלגל עגלתו וגומר מלמד שעשה להם כמו למצרים · דכתיב בהו ויסר את אופן מרכבותיו · זכר תזכור · חסר וו לומר שתזכור מה שעשה לשש מאות רכב בחור · המסות הגדולות כל האלפא ביתא בזה הפסוק חוץ מבי״ת רמז כי עוד יעשה פעם שנית נפלאות כימי צאתך מארץ מצרים · את הצרעה · בגימטריא שתים היו · עד אבד חסר וו · ועולה שבעה שיאבד שבעה אומות · מפניך פא כפולה לומר מפניך ומפני שלוחך · אל גדול ונורא · ולא אמר גבור · אלא הזכיר גדול כנגד אברהם דכתיב ביה האדם הגדול · ונורא כנגד יעקב דכתיב ביה מה נורא המקום הזה · והזכיר אלו שמצינו שנלחמו אברהם עם המלכים · ויעקב כנגד לבן ועשו · אבל לא מצינו ביצחק שנלחם · פסילי אלהיהם תשרפון באש וסמיך כי חרם הוא · ולכן דן יהושע את עכן שעבר על החרם בשרפה · כי חרם הוא וסמיך ליה כל המצוה לומר שהעובר על החרם כעובר על כל המצו׳ וחרם אותיות רמ״ח · שנפרעין מרמ״ח איבריו · ואם יחזור בתשובה יהיה רחם · וזהו ברוגז רחם תזכור · לאבותיכם וסמיך ליה וזכרת את כל הדרך לומר שתזכור דרך שהלכו בו אבותיך ותלך בו גם אתה · ויאכילך את המן · למען הודיעך · מלמד שבאכילת המן ניתן להם דעה · וכן בעזרא הוא אומר · ומנך נתת להם להשכילם וזהו לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן · על הלחם ב׳ לא על הלחם לבדו יחיה האדם · והקרבתם על הלחם · שבזכות הקרבנות העולם ניזון · יחיה האד׳ וכמיך ליה שמלתך לא בלתה רמז למה שאמרו שעומדין בלבושיהן קו״ מחטה · וזהו כשיחיה האדם שמלתך לא בלתה · ארבעים שנה וסמיך ליה וידעת עם לבבך · רמז עד ארבעים שנה · לא קם אניש אדעתא דרביה · וכן בן ארבעים לבינה · ולבבו יבין לבבו עולה ארבעים · וכן גם כן הלב באמצע הגוף · כמו מם״ שהיא באמצע · מיסרך תגין על מם ·

לומר שהנשמה נוצרה במ׳יום ׳ והתורה נתנה למ׳יום ואם לא תשמור התורה שנתנה במ׳ יום ׳ מיסרך ונוטל ממך נשמתך שנוצרה במ׳יום ׳ ללכת בדרכיו בגימטריא ללמוד תורה ׳ וליראה אותו למה כי יי׳ אלהיך מביאך אל ארץ טובה ולא תהיה כפוי טובה ׳ ארץ חטה ושעורה י׳תיבות בפסוק ׳ לכך צריך ליתן י׳ אצבעות בפת בשעת ברכה ׳ ועוד כנגד י׳מצות שנעשו בפת ׳ לא תחרוש ׳ לא תזרע כלאים ׳ לקט שכחה פאה לא תחסום תרומה ׳ ומעשר ראשון ׳ ושני ׳ וחלה ואכלת וברכת הינו ברכת מזון ׳ וכן נמי צריך לברך לפניו ׳ פירוש ואכלת ושבעת וברכת ככר ׳ שאסור להנות מן העולם הזה בלא ברכה שנאמ׳ ליי׳ הארץ ומלואה ׳ אבל לאחר שבירך היא משלו שנאמר והארץ נתן לבני אדם וזהו אמרת ליי׳ יי׳ אתה טובתי בל עליך ׳ שכיון שהודתי ליי׳ אין הטובה משלך ׳ ואכלת בגימטר׳ זהו בכזית ׳ תחסר ג׳ לא תחסר כל בה ׳ וצפחת השמן לא תחסר ובטן רשעים תחסר ׳ אעפ״י שזה נאמר בארץ הצדיקי׳ בכל מקום לא תחסר לחם ׳ שהרי אליהו הלך לצרפית ושם אמר לה לא תחסר ׳ אבל הרשעים בכל מקום תחסר להם ׳ ובתים ארבעה במסו׳ ובתים טובים תבנה ׳ ובתים מלאים כל טוב ׳ וחמדו שדות וגזלו ובתים ונשאו ׳ ובתים מאין אדם ׳ אם תשמור מצותיו תמצא בתים מלאים כל טוב ׳ ובתים טובים תבנה ׳ אבל אם רם לבבך ותגזול שדות ובתים ׳ אז ובתים מאין אדם ׳ לא תחסר תג על ריש ׳ לומר שהיא ראש עפרות תבל ׳ ואכלת ושבעת וסמיך ליה לא תשכח ׳ שצריך להזכיר יום המיתה בברכת המזון ולכך תקנו הטוב והמטיב על הרוגי ביתר שניתנו לקבורה ׳ ובקרך וצאנך ירבין וכסף וזהב ׳ סמך כסף וזהב לצאן ׳ לומר לך הרוצה שיעשיר יעסוק בבהמה דקה ׳ ומכל מקום כתיב ירבין חסר וו לומר שאם מרעה בשדות אחרות ׳ נכסיו מתמוטטין ׳ נחש שרף ועקרב וצמאון ׳ בגימטריא בכשדים בפרס במקדון ובשעיר׳ בגוים ג׳בגוים אשר יי׳ מאביד ׳ אם לא נהיה בגוים ׳ ויקטירו שם בגוים מדה כנגד מדה בשביל ויקטירו שם בגוים ואמרו אם לא נהיה בגוים ע״כ בגוים אשר יי׳ מאביד מפניכם כן תאבדון ׳ הביאני ד׳ במס׳ הביאני יי׳ אל הארץ במראות אלהים ׳ הביאני יי׳ ארץ ישראל ׳ הביאנו אל בית היין ׳ הביאני המלך חדריו וזהו שדרשו חז״ל ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל ׳ וזהו במראות אלהים הביאני ׳ שכולם היו נביאים וזכו למראה ׳ וכן במתן תורה הביאני אל בית היין פי׳ לפני הר סיני ׳ ונתן לי התורה שנדרשת בשבעים פנים ׳ הביאני חדריו והראני השמים ושמי השמי׳ את אשר הקצפת פ״א כפולה ׳ לומ׳ קצף אחר קצף ׳ ואשב בהר בגי׳ לתלמודו ׳ ועליהם ככל הדברים בגימ׳ זה תלמוד ׳ העלית ממצרים פירוש מהעיר צוען ׳ ובכל מקום אומר מארץ מצרים פירוש מכל הארץ ׳ ואשלכם חסר יו״ד שפרחו י׳ הדברו׳ מהם ׳ יגורתי ׳ ד׳ כי יגורתי מפני האף והחמה ׳ העבר חרפתי אשר יגורתי ואשר יגורתי יבא לי ׳ יגורתי כל עצבותי ידעתי כי לא תנקני ׳ יגורתי מפני האף והחמה והתפללתי שתעביר חרפתי פן יאמרו הארץ וכו׳ ואשר יגורתי יבוא לי פי׳ לי לבדי ׳ כי אעפ״י ששמעת תפלתו של ישרא׳ לא תנקני ותמיתני במדבר ולא אכנס לארץ ׳ לעפר ג׳ במסורת אשר דק לעפר וידק לעפר ׳ הדק לעפר ביאשיהו כשביער הע״ז והינו דאמרי׳ בע״ז מפרר וזורה לרוח ׳ אדני יהוה אל תשחת ׳ מאדני עד ובזרועך הנטויה שהוא סוף התפלה נ״ח תיבות שמצא חן לפניו ושמע תפלתו ׳ וזהו בורא ניב שפתים נוב כתיב ׳ ממרים הייתם הפסוק מתחיל במ״ם ומסיים במם

ג׳כ לומר לך שכל מ׳שנה שהייתם במדבר הייתם ממרים ׳ ובני ישראל נסעו מבארות בני
יעקן מוסרה שם מת אהרן ׳ סמך מיתת אהרן לשבירת הלוחות ׳ לומר לך קשה מיתת
הצדיקים כשבירת הלוחות ׳ וגם תלמיד חכם שמת הכל נעשין קרוביו ׳ וצריכין לקרוע
עליו כמו על ספר תורה שנשרף ׳ ועוד סמך ואשים הלוחות בארון אצל מיתת אהרן לומר
ספר תורה שבלה קוברין אותו אצל תלמיד חכם ועוד לומר קיים זה מה שכתוב בזה ׳
ויקבר ויכהן מיתת צדיקים מכפרת בבגדי כהונה ׳ משם נסעו הגדגדה ׳ הפסוק מתחיל
ומסיים במ׳ם ׳ לומר שכל ארבעים שנה הבאר עמהם ׳ בעת ההיא הבדיל יי׳ את שבט לוי ׳
סמך כאן לומר שלוים חזרו את ישראל ׳ סמך מים לשאת את ארון ולברך ׳ לומר שטעון
ליטול ידיו כדי לישא כפיו ׳ לא אבה ג׳ לא אבה יי׳ השחיתך ׳ לא אבה לי ׳ לא אבה יבמי ׳
קרי ביה לא אבה אלא יבמי ׳ כדכתיב כי לא אלמן ישרא׳ מאלהיו ׳ קום לך למסע ׳ שלשה
תגין על קוף שאזכור להם זכות אברהם שאמרתי לו קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה
כי לך אתננה ׳ אשר נשבעתי לאבתם לתת להם וסמיך ליה ועתה ישרא׳ מה יי׳ א׳להיך שוא׳
מעמך כי אם ליראה לומר לך שהאבות היו יראי יי׳ ׳ מה יי׳ אלהיך שואל מעמך ׳ מה באת
כש י׳ץ ששוא׳ ממך ק׳ ברכות בכל יום ויש בפסוק ק׳ אותיות ׳ וכן ממך עולה ק׳ ׳ ועתה ישרא׳
ב׳ דסמיכי הכא ואידך ועתה ישראל שמע אל החקים ׳ כנגד ב׳ תורות תורה שבכתב ותורה
שבעל פה ׳ הן ליי׳ אלהיך ׳ הפסוק מתחיל ומסיים בהא לומר שבהא נברא העולם ׳ וכנגד
ה׳ חומשי תורה ׳ וי׳ תיבות בפסוק לומר לא ירדה שכינה למטה מעשרה ׳ הארץ וכל אשר
בה ׳ וסמיך ליה רק באבותיך לומר שהארץ וכל אשר בה לא נבראת אלא בזכות האבות ׳
רק באבתיך מיעוט הוא שגם עליהם יש דין ׳ אברה׳ במה אדע ׳ יצחק אהב את עשו ׳ יעקב
אמר נסתרה דרכי מיי׳ סמך לרק באבותיך ונמלתם לומר שתמולו ערלת הלב כמו שעשו
האבות ׳ ואוהב ב׳ ואוהב גר ׳ ורשע ואוהב חמס שנאה נפשי ׳ אוהב את הגר אבל האוהב
חמס שנאה נפשי ׳ את יי׳ אלהיך תירא ׳ בגימט׳ תורה בשבעי׳ נפש הפסוק מתחיל ומסיים
בב׳ית לומר שיעקב הזהירם שידבקו איש בביתו ולא יתערבו במצרים ולכך נקראו בית
יעקב ׳ ויאבדם ב׳ ויאבדם מתוך הקהל ׳ משגיא לגוים ויאבדם ׳ זה שיש במדרש שנדמה
לפרעה לסוסיא נקבה כדי למשכו בים לאבדו זהו משגיא לגוים ויאבדם ׳ מרשית השנה
אותיות מתשרי סמך עיני יי׳ אלהיך בה לוהיה לומר אם שמוע תשמע ׳ עיני יי׳ אלהיך בה ׳
כי כמים הפנים לפנים ׳ עד אחרית השנה והיה אם שמוע לומר אם תשמעו עד אחרית
השנה יתן הגשמים בזמנם ׳ ובמקום שצריך להם ואם היו צדיקים בתחלת השנה והקב׳ה
גזר עליהם גשמי׳ וסרחו ׳ מורידן במדברות ובימי׳ ׳ בכל לבבכם בכל נפשכם ונתתי מטרי ׳
לומר שאין נענין על המטר אלא אם כן יכוונו להתפלל בכל לב ׳ בעתו בגימ׳ בלילות ׳
לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחויתם להם ז׳ ממ׳ן בס׳ת ׳ וכנגדן פתחי לי
אחותי רעיתי יונתי תמתי שראשי ז׳ יוד׳ין בס׳ת לומר כל המודה בע׳ז ככופר בי׳ הדברות
שנתנו למ׳ יום וכן ז׳ ממ׳ן כי ז׳ מומין כתיבי בע׳ז פה להם ולא ידברו וכו׳ ׳ וכתבתם על מזוז׳
ביתך ׳ וסמיך ליה למען ירבו ׳ שעל ידי המזוזה לא יבא המשחית אל בתיכם וסמיך ליה
אם שמור תשמרון על שם יי׳ שומרך יי׳ צלך על יד ימינך ׳ על הארץ ט׳ פעמי׳ על הארץ בזה
הספר ׳ כנגד ט׳ שבטים שנטלו חלק מעבר לירדן ׳ כי אם שמר בני׳ תורה ׳ כל המקו׳ אשר

תדרוך · וביהושע כל מקום חסר הא · שה׳שבטים לא הוריש יהושע · ומוראכם ב׳ פחדכם ומוראכם יתן יי׳ אלהיכם · ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ · מלמד כשנכנסו ישרא׳ היה מוראם אף על חית הארץ כדכתיב ושכלתי חיה רעה מן הארץ כענין שנאמר לימות המשיח ונער קטן נוהג בם ·

פרשת ראה אנכי

אמר לשון יחיד · ופי׳ ראה אמר לכל אחד ואח׳ · וי״מ ליהושע אמ׳ ראה אנכי והזהירו לברך את ישראל כשיעברו את הירדן · ויש מפרשים לפי שקללות וברכות שבמשנה תורה כלם נאמרו בלשון יחיד · ד״א ראה אנכי · ראה עשרת הדברות שפתח באנכי ותקיים אותם כי כל המצות כלולות בהם · ד״א ראה אנכי פי׳ מסני תראו וכן תעשו · ד״א ראה לשון יחיד · לפניכם לשון רבים · והינו דאמרי׳ כיצד סדר המשנה · משה שונה לאהרן פרקו · ואח״כ נכנסו בניו וכו׳ · כדאית׳ בעירובין · ד״א לעיל כתיב לכם · וסמיך ליה ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה · כלומר לכם אני אומ׳ שתבחרו ברכ׳ · ד״א ראה כי המפיל גורל עם חבירו מכסה הגורלות והחלקי׳ שלא יברור חבירו חלק היפה · אבל אתה ראה הגורלות וראה החלקים ובחרת בחיים · וזהו אתה תומיך גורלי שאתה תומך בידי ליתנה על גורל טוב ולברור אותו · את הברכה · בברכות אמר את לשון רבים · כי לא נפל דבר אחד מכל דברו הטוב · ובקללה לא אמר את · אלא והקללה · ד״א את הברכה · מאלף ועד ת״ו · מאם בחקותי עד קוממיות · ובקללה מוו ועד הא · מואם לא תשמעו עד ביד משה · בקללה אמר אם לא תשמעו · ובברכה אמר אשר תשמעון ולא אמר אם בלשון ספק ואמר אשר מלשון אשרי שנאמ׳ אשרי אדם שומע לי את הברכה אשר תשמעו ס״ת תורה שבזכות התורה יבואו הברכות · הלא המה בעבר הירדן ס״ת אהרן · לפי שעד עתה היו עננים על ידו שהיו מראים להם הדרך ועתה פסקו העננים · לכך צריך ליתן להם סימן לידע הדרך · הפסוק מתחיל ומסיים בהא שצוה להם לעשות ה׳דברים · ונתצתם ושברתם תשרפון תגדעון ואבדתם · וכן אמר להם ה׳ דברים לסימן · מבא השמש בארץ הכנעני היושב בערבה מול הגלגל אצל אלוני מורה · תשרפון ג׳ במ׳ בהאי ענייגא · והינו דתנן ג׳ אשרות הן וזהו ואשריה׳ תשרפון ג׳ ואבדתם את שמם לא תעשון כן אזהרה למוחק השם · לא תעשון כן בגימ׳ אזהרה על כל מחק שם · אל המקום · באת בש ת״ך צי״ד פ״י בגים׳ זה ירושלם · מקום בגימ׳ לציון · ובאת שמה ג׳ במס׳ לשכנו תדרשו ובאת שמה ובאת שמה וראה שם יהוא בענין אלישע שצוה למשוח יהוא למלך · מה מלך במשיחה אף כל ענין הקרבנות במשיחה · הכלים אינן מתקדשי׳ אלא במשיחה וכהן גדול במשיחה · עולותיכם וזבחיכם · ח׳ דברים מוזכרי׳ כאן כנגד ח׳ פעמים פני יי׳ דכתיבי ברגל · אנחנו עושים פה היום ס״ת בגים׳ הלוים כי עתה הלוים נושאים וכשתעברו הירדן לא ישאו אותו · לשכן שמו שם שמה · רמז לשני מחיצות אחת לקדשי הקדשי׳ ואחת לקדשי׳ קלים · עולותיך בכל מקום אשר תראה ס״ת הכרמל · בכל בגים׳ אליהו · רמז לא׳ליהו שיעלה עולות בהר הכרמל · שבטיך בגים׳ שבט יהודה · שם תעלה עולותיך ר״ת תשע · ט׳ דברים אתה עולה על המזבח עולה חטאת אשם שלמים מנחה שמן לבונה יין מים · כברכת ב׳ תזבח ואכלת בשר כברכת יי׳ · כברכת יי׳ אלהיך אשר נתן לך · גבי עולה ראייה · והינו דתנן מי שיש לו אוכלין מרובין מביא עולות מרובין וזהו תזבח ואכלת בשר · תזבח דהינו עולות

ואכלת

ואכלת בשר דהיינו שלמים · הכל תרבה לפי ברכת יי׳ אלהיך אשר נתן לך · תרומת ידיך · וסמיך ליה לפני יי׳ · כתרומת ידיך היינו בכורים · פן תעזוב הלוי · וסמיך ליה וכי ירחיב לומר מתן אדם ירחיב לו · תאכל בשר וסמיך ליה כי ירחק לומר שיתרחק האדם לאכול בשר כדאית׳ בפר׳ כסוי הדם · כי ירחק הפסוק מתחיל ומס׳ים בכף לומר אע״פ ששחט צריך להכניס בו כף ידו ולבדוק הריאה · כאשר צויתיך בגימט׳ זה רוב האחד בעוף ורוב׳ שנים בבהמה · כאשר נוטריק׳ רובו של אחד ככולו · אך כאשר יאכל הצבי והאיל אך מיעוטא הוא שאינו חייב במתנות · עם הבשר בג׳ בבישר מן החי · תשפכנו בג׳ פטור מלכסותו · ונדריך ב׳ במס׳ ונדריך תשא ובאת · ונדריך תשלם והיינו דתנן דנדרים אם מתו או נגנבו חייב באחריותן וזהו ונדריך תשלם היאך ונדריך תשא׳ ואתה חייב באחריותן עד שתביאם כדאמרי׳ כיון דאמר עלי כמאן דטעין ליה אכתפיה דמיה · והבשר תאכל וסמיך ליה שמור ושמעת לומר עם הארץ אסור לאכול בשר כדאיתא בפסחים שמור ושמעת אין בור ירא חטא ולא עם הארץ חסיד · כי תעשה הטוב והישר בעיני יי׳ וסמיך ליה כי יכרית׳ לומ׳ שאין יוצאין למלחמה אלא צדיקים שעושים הטוב והישר · לרשת אותם ולא למס אותם · ולא שאר אומות · כי יקום בקרבך · בקרבך בג׳ זו [redacted] · ובערת הרע מקרבך וסמיך ליה כי יסיתך · שאין טוענין למסית · והפדך פא כפולה פריה אחר פריה · כי יסיתך אחיך בן אמך וגו׳ · כי יסיתך ר״ת בגים׳ ביחוד · רמז ליחוד מן התורה · כנפשך ב׳ במסו׳ · אשר כנפשך · כנפשך שבעך · היינו דאיתא בחולין אין הסתה בדברים והא כתיב כי יסיתך ההוא נמי באכילה ושתיה והיינו כנפשך כמו כנפשך שבעך · דהיינו אכילה · אשר לא ידעת אתה ואבותיך · כתיב במסית׳ לפי שרעך כנפשך׳ דהיינו אביו מסית אותו לומ׳ לא תלמד לעשות מאבתיך שהוא אבי אביך ולא תלמד מאביך׳ ולא תחוס עינך עליו׳ בג׳ אין טוענין למסית׳ ולא תכסה ב׳ ולא תכסה עליו ולא תכסה על הרוגיה׳ וזהו שדרשו במסית שאם יצא מבית דין חייב אין מחזירין אותו לזכות · וזהו לא תכסה על הרוגיה · פי׳ על מי שיצא ליהרג · ודרשת וחקרת היטב · לפי שנאמר כי תשמע באחת עריך · בשמיעא בעלמא · לכך מזהיר אותך שתדרוש ותחקור היטב · ורחמך והרבך · שלא תדאג לומר חרבתי עיר ויושביה׳ לכך מבשרך לומר שלא תדאג ויפרך וירבך · לעשו׳ הישר בעיני יי׳ וסמיך ליה בנים אתם דבזמן שעושין רצונו של מקום קרויין בנים · ונתן לך רחמים ורחמך · וסמיך ליה בנים אתם לומר לך שכל מי שיש בו רחמים ומרחם על הבריות · הקב״ה מרחם עליו כאב על הבן · סמך מת לעיר הנדחת · לומר לך שע״ז חשובה כמת · וגם שהיו מתגודדים לפני ע״ז כמו על מת · בני׳ אתם בפסוק הזה יש שנים עשר תיבות כנגד שנים עשר שבטים שנקראו בנים ליי׳ · מכל העמי׳ אשר על פני האדמה · וסמיך ליה לא תאכל כל תועבה · לומר לך שלא יתערבו עם האומות · ו[redacted] נמשלו [redacted] · בבהמות התיר שבעה בהמות וג׳ חיות כנגד עשרת הדברות · עזים · וסמיך ליה איל · רמז להא דאיתא בחולין עיזא דברכוז מין חיה הוא · טמאים הם לכם וסמיך ליה ואת החזיר לומר לך שאסור לגדל חזירים · סמך מבשרם לא תאכלו לאת זה תאכלו מכל אשר במים כלומר אע״פ שאסרתי לאכול מבשרם אשר מהם במים תאכלו דחמרא דימא שרי · דבר אחר לא תאכלו את זה תאכלו · לומר שקרבי דגים אין לוקחין אלא מן המומחה דקרי ביה לא תאכלו אלא אם כן יאמר זה הוא שלקחתי מפלוני׳

ציד וכשר הוא · ובנבלתם לא תגעו וסמיך ליה את זה תאכלו · לומר שיש נבלה שתאכל ממנה כגון נבלה מוסרחת שאינה ראויה לגר · לא תגעו בגימט׳ חייב ליטהר ברגל תאכלו וסמיך וכל אשר אין לו · להתיר דג טהור שנמצא בתוך דג טמא · טמא הוא לכם וסמיך ליה כל צפור לרבות צפור משולחת של מצורע · הנשר התחיל בנשר מפני שהוא מלך בעופו׳ שנאמר אם על פיך יגביה נשר · אם על פיך ס״ת מלך · יענה שמענה בניה ואינה מרחמת עליהם · וכן העורב אכזרי על בניו לכך סמכו לה · לא תבשל גדי · בגימ׳ איסור אכילה ובשול והנאה · עשר תעש׳ סמך היוצא השדה שנה שנה לבשר בחלב לומר כשם שתערוב׳ בשר וחלב אסור כן ג״כ אסור התערובת של כלאים בשדה · ואם תשמור מן התערובת אז אבשל פירותיך בזמנן ותתעשר · וסמך בחלב אמו לשנה שנה · לומר שמינקת חבירו לא תנשא תוך ב׳ שנים ויהיה הולד בחלב אמו ב׳ שנים · וצרת ב׳ במס׳ וצרת הכסף בידך · וצרת אותם בכנפיך · והינו דתנן המפקיד מעות אצל חבירו וצררן והפשילן לאחור חייב · ומפר׳ טעמא אמר קרא וצרת הכסף בידך אע״פ שצרורין יהיו בידך וזהו אע״פ שצרת אותם בכנפיך יהיו בידך · וברכך יי׳ אלהיך בכל מעשה ידך וסמיך ליה וזה דבר השמטה שמוט · שצריך לומר לו משמט אני · ישה ב׳ · אשר ישה ברעהו · כי ישה לך אלוה מעונך · שאם תשמט ישה לך מעונך · תשמט ידך · אפס פי׳ מיעוטא הוא שאם יש משכון בידך אינו משמט · אביון כי ברך אברכך והינו דכתיב כי אעמוד לימין אביון · פתח פא כפולה לומר פתח לו ידך וגם פיך לשדלו בדברים · דבר אחר הראוי לפת תן לו פת · הראוי למעדנים תן לו מעדנים · ותפק לו בכל מיני מתיקה ד״א פתח תפתח · אם הוא מתבייש הביאו לו לפתחו · ד״א פתח תפתח כפול הדבר וכן נתן תתן לו העניק תעניק לומר שאין שיעור להענקה לא תתן ותחזור ותתן · פתח חסר וו מצוה ביום ו׳ ליתן פת לעניים תקנת עזרא · פתח ג׳ במ׳ בהאי עניינא ואידך פתוח נפתחו לו שערי שמים לומר שאם תפתח לו ידך יפתח לך שערי שמי׳ כדי שיקבלו תפלתך ואם לאו לא יפתחו לך שנאמר אוטם אזנו מזעקת דל וגו׳ · בתתך לו ב׳ ואידך בתתך לו לחם וחרב גבי דוד לומר שצריך ליתן לכל א׳ לפי מה שהוא צריך כמו שנתן לדוד לחם וגם חרב · די מחסורו אשר יחסר ר״ת דמאי · שמאכילין העני׳ דמאי · נתון מלא וו שזוכה לו׳ ברכות כדאית׳ בפ״ק דבבא בתרא · העניק מלא יו״ד כי ב׳ מכות הענקתיך ג׳ דברים כלי כסף וכלי זהב ושמלו׳ לכן העניקהו מג׳ דברים מצאנך מגרנך ומיקבך והינו דכתיב וזכרת כי עבד היית · תשלחנו וכי תשלחנו לא תשלחנו ג׳ פעמים ליוצא בתוך שש ובסוף שש ויוצא ביובל · היום הזה וסמיך ליה והיה כי יאמר אליך לומר שרציעה ביום ולא בלילה · סמך כל הבכור לפרשת עבד · לומר כשם שאני אוסר לך לעבוד בבכור כך לא תעבוד בעבד עבודת עבד · וכשם שהמום פוסל בבכור כך המום פוסל ברציעה · וזבחת פסח · וסמיך ליה לא תאכל עליו חמץ לומר לך שאי[redacted]ין הפסח על החמץ · שבעה שבועות תספר לך · שתי ספירות בפסוק · לומ׳ לך דמצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי׳ מהחל ב׳ · מהחל חרמש ואידך מהחל התרומה · דהינו העומר שהיא ראשית למנחות בתרומה שהיא ראשית · בקמה תחל לספור · קרי ביה בקומה שצריך לברך העומר מעומד · ושמחת לא נאמר שמחה בפסח שהתבואה עדין בשדה · ובעצרת שהתבואה כבר נקצרת ועדין היין בגפנים נאמר שמחה אחת · ובסכות שהכל בבית נאמר בו ב׳ שמחות · החקים

האלה

האלה כתיב בעצרת לפי שניתנה בו תורה · הסכות תעשה לך באספך מגרנך · רמז לנויי סוכה עטרה בשבולים · כל זכורך בגי׳ גדולים וקטנים · את פני פא כפולה · לומר פנים בפנים · וכשם שבא לראות כך בא ליראות ·

פרשת שפטים

סמך שפטים ושטרים לרגלים לומר שהרגלים על פי השופטי׳ ועוד כי הם מעשים להביא הנדרים ברגלים · כדאמר אזהרה לב״ד שיעשוך · ועוד כי השופטים מזהירים העם שלא לחטוא ברגלי׳ כדאמר סקבא דשתא ריגלא · כברכת יי׳ אלהיך אשר נתן לך שפטים · שהשופטים היו מצויין לתת למי שהידה עני · ד״א אשר נתן לך שפטים · כלומר ליתן לשפטים כענין שנאמר לתת מנת למחזיקים בתורת השם · איש כמתנת ידו שפטים רמז שממשכנין על הצדקה · שלש פעמים וסמיך שופטים שבג׳ מקומות סנהדרין יושבין בהר הבית ובעזרה ובלשכת הגזית · וכן ג׳ שורות של תלמידים יושבין לפני סנהדרין · יראה כל זכורך וסמיך ליה שופטים שחייב אדם להקביל פני רבו ברגל · שפטים בגים׳ ע׳ סנהדרין · שפטים בגים׳ מכשף · שמעמידין מכשף בעלי כשפים שיודעים לבטל הכשפים · שופטים תגין למעלה ולמטה יראה הדיין כאלו חרב מלמעלה · וגיהנם פהוחה מלמטה · תתן לך ולא לגוים · מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל · חקיו ומשפטיו · בגים׳ דיוקי משפטיו · בכל שעריך · בכל מה שאתה משער ממון חבירך הן למסים הן להטיל צדקה · לשבטיך ושפטו · לומר שמצוה לשבט לשפוט שבטו · ושפטו אותיות ופשוט · יהי חביב עליך דין של פשוט לדקדק בו כדין של ק׳ מנה · שפטים ושפטו משפט הרי ג׳ שדיני ממונות בג׳ · אשירה בגי׳ דיין שאינו הגון · שכל המעמיד דיין שאינו הגון כאלו נוטע אשרה אצל המזבח · אשרה כל עץ אצל מזבח בגים׳ רשע אצל צדיק · אשר שנא יי׳ אלהיך וסמיך לא תזבח · לרבות רובע ונרבע מוקצה ונעבד כל דבר רע כי תועבת · לומר לך כל המנבל את פיו נקרא תועבה ושיגוי · כל דבר רע וכתי׳ בתריה איש או אשה אשר יעשו הרע · וילך ויעבוד אלהים אחרי׳ לומר שהדיבור והמחשבת בע״ז מצטרפין למעשה · על פי שנים עדים פא כפולה · לומר דוקא מפיהם ולא מפי כתבם · יומת המת הרשעים בחייהם נקראים מתים · כי יפלא פא כפולה עקומה לומר במופלא שבבית דין ואינו חייב כי אם בתורה שבעל פה · ב׳ פעמים השופט בפרשה שהם בגי׳ שבעי׳ סנהדרין שצריך שימרה על בית דין הגדול · וכל העם ישמעו ויראו וסמיך ליה אשימה עלי מלך · שכן כתיב במלך וכל איש אשר ימרה את פיך · ולא יזידון עוד וסמיך ליה אשימה עלי מלך · שכן אמר דוד להכרית מעיר יי׳ כל פעלי און · כי תבוא בגים׳ בימי שמואל · וישבתה מלא הא לאחר ה׳ דורות שאלו מלך · ככל הגוים אשר סביבותי · ולכך שאלו מלך בימי שמואל כי עד עתה לא היו לפלשתים מלך אלא סרנים · ואחר פרשת ע״ז ואשרה כתיב פרשת מלך לומר שהמלך מצוה להסיר האשירות ולבער ע״ז · מקרב אחיך בגימט׳ משבט יהודה · שום תשים עליך בגים׳ שלשי׳ מעלות · לומר שהמלכות נקנית בל׳ מעלות · לבלתי רום לבבו מאחיו הפסוק מתחיל ומסיים בלמ״ד · רמז שיצא מלכות מיהודה ששמו עולה ל׳ · ול׳ מעלות במלכות · ודוד בן ל׳ שנה במלכו · ולכך אמר שירה שמתחלת בל׳ והיא למנצח לעבד יי׳ לדוד · למען יאריך ימים מלך שמלך בן ל׳ יאריך ימים ולא שאול · ולכך סמך לא יהיה לכהנים ואחריו פרשת אוב דמשום מעשה דנוב עיר הכהנים ומשום ששאל באוב

נפרד ממלכותו· לא יהיה לכהני׳ סמך לפרשת מלך כי על פי כהן גדול המלך היא נמשח· והקדים מלך שגדול הוא ממנו · ועוד רמז שעל הנשיא יהיה העולה והמנחה והנסך · ועוד מה כהן ולוי נוטלין מעשר כך המלך וצאנכם יעשיר · אשי יי׳ ונחלתו וכתיב בתריה וזה יהיה משפט הכהנים דכהנים משלחן גבוה קא זכו · הלוים בגימט׳ הששׁ · באדני יהוה וזהו יי׳ הוא נחלתו · ראשית דגנך בגימ׳ משתמרה· גז ב׳ במס׳ גז צאנך כמטר על גז· והינו דאמרי׳ שצריך ליתנו לו כשהוא מלובן וזהו כמטר על גז שיהא מלובן ולא צואי · אז ראשית גז צאנך תתן לו · וכי יבא הלוי בגימ׳ זהו הכהן · כחלק ב׳ במס׳ חלק כחלק יאכלו· כחלק היושב על הכלים דאמרי׳ כהן בעל מום חולק בקדשי׳ אעפ״ שפסול בעבודה והינו לפי שיושב על הכלים · כי אתה בא · סמך כאן שואל אוב לומר שהמלך שואל באורים ולא באוב · קוסם קסמים מעונן ומנחש קסם בגימט׳ אוחז במקלו· מעונן בגימ׳ אוחזי העינים· מנחש נוטריקון מפי נפלה חתיכה שלי דא׳ מקלי נחש חלדה שועל תמים ת״ו גדולה שאם תלך בתמימות כאלו קיימת מאלף ועד ת״ו · נביא מקרבך · הפסוק מתחיל ומסיי׳ בנון · לומר שידע נ׳ שערי בינה · ויש בו י׳ תיבות לומר שתשמע לו כמו לעשרת הדברות · כמוני בגימ׳ ענו · תשמעון ב׳ במס׳ אליו תשמעון · כקטן כגדול תשמעון · לומר א׳ קטון וא׳ גדול שמע אליו · ככל אשר שאלת · ככל עולה ע׳ לומר ששמעתי לשאלתך ושמתי עליהם ע׳ זקנים · וגם אני כאשר שאלו ישרא׳ ואתן להם נביאים · נביא אקים להם בגימ׳ זהו ירמיהו · זה הוכיחן וזה הוכיחן וכו׳ כדאיתא בפסיקתא · ושלשת ב׳ במס׳ · ושלשת את גבול ארצך · ושלש׳ תרד מאד· רמז למה שאמרו דרך ירידה גולה· דרך עליה אינו גולה· וזהו תרד שהרגו דרך ירידה אז ושלשת שילך אל ערי מקלט · הערים לומר שחזקות היו · וערי מבצר שלא יבא עליהם גואל הדם בחיל סמך לא תשיג גבול רעך לרוצח שלא תאמר הואיל ומותר להרוג הרוצח אשיג גבולו שלא יהא ממונו חמור עליו מגופו · מישראל וטוב לך לא תשיג דבעון משיג גבול נחרב הבית הוי מגיע בית בבית · לא תסיג גבול אזהרה לבית דין שלא יחליפו אחת מערי מקלט בעיר אחרת · לרשתה וסמיך ליה לא יקום עד אחד באיש שאינו יכול להעיד עד כאן גבול תחומך והינו ממון · לכל עון · הינו נפשות · לכל חטאת הינו קרבן · למעלה כתיב על פי שנים עדים דהכא איירי בממון · ואין מאיימין עליהם כל כך כמו בנפשות · הריב ב׳ · אשר להם הריב · לפני התגלע הריב נטוש · זהו שאמר משבא לפניך הדין ואתה יודע להיכן הדין נוטה אי אתה רשאי לבצוע דמשעמדו האנשים אשר להם הריב · ודרשו השופטים וכו׳ שישפטו ביניהם אבל לפני התגלע הריב נטוש · הירא ב׳ במסו׳ הירא ורך הלבב · הירא את דבר יי׳ · זהו שאמר הירא מעבירות שבידו כדכתיב הירא את דבר יי׳ · יד ביד רגל ברגל · וסמיך ליה כי תצא למלחמה · לומר מחוסרי אבר אין יוצאין למלחמה · מלחמה עד רדתה · בגימ׳ אף זהו שבת · כי ימצא חלל · סמך לפרשת מלחמה · שבשעת מלחמה דרך למצוא חללים · באדמה בגימ׳ בגלוי · ומדדו ב׳ ומדדו את הערים · ומדדו את תכנית · שמודדין מראשו שהוא עיקר תכונת האדם · אשר אותיות ראש שמודדין מראשו· אשר סביבות החלל בגי׳ בראשו של הרוג · לא עבר בה · ולא משכה בעול · לא יעבד ולא יזרע הרי ד׳ מצות לכפר על ד׳ רוחות העולם · וכן ד׳ פעמים חלל וארבע פעמים עגלה בפרשה · לא שפכה כתיב בהא · שלא נגענו בו בחמשה אצבעותינו ועוד כי הנפש יש לה

חמשה שמות ולכן נתן דוד ליואב ה׳ קללות כשהרג לאבנר · זב ומצורע וכו׳ כפר לעמך ישראל · מכאן שכל ישר׳ ערבין זה לזה כפר לעמך ישראל אשר פדית ר״ת בגי׳ זה הכהנים ·

פרשת כי תצא

למה כתיב פרשת עגלה ערופה בין שתי מלחמות הקדים לה מלחמה · שאם יאמר השונא אהרוג כי עת מלחמה · ויאמרו האויבים הרגוהו במלחמה · וכתיב מלחמה אחריה · לומר תבער דם הנקי להרוג הרוצח · ואח״כ תלך במלחמה ותנצח · ולא היו מניחין לילך שונאים במלחמה ביחד · שמא יהרגו זה לזה במלחמה · כי תעשה הישר · וסמיך ליה כי תצא למלחמה · שאין יוצאין למלחמה אלא צדיקים · יי׳ וסמיך ליה כי תצא למלחמה · לומר שהשם יוצא עמך כענין שנאמר ויצא יי׳ ונלחם בגוים · כי תצא · צא אליהם ואל תניחם לבא עליך · פן ישחיתו הארץ · על אויביך חסר יו״ד · שבמלחמת יחיד הכתוב מדבר · שביו בגי׳ ואם יהיו כנעניים · אשת בגים׳ בשר נבילה מאוסה כמו שדרשו חכמים מוטב שיאכלו ישראל בשר תמותות שחוטות ואל יאכלו בשר תמותות נבילות · לך לאשה והבאתה אל תוך ביתך · לומ׳ לאחר שתגייר אותה ותהיה לך לאשה ולא בגיותה · וגלחה את ראשה · לפי שהטיבה ראשה לפתותך · ועשתה את צפרניה · לפי שרמזה לך בהם לפתותך · ירח ימים · ולא אמר חדש · לומר לך מה ירח אורו פגום כנגד אור השמש אף גויה מאוסה היא כנגד בת ישראל · ושלחתה לנפשה · בגים׳ לנפשה לא בבית ע״ז · אשר עניתה כי תהיין לומר לך שלא יענה אותה בהויות של ביאה · שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה · מרבה נשי׳ מרבה כשפים · לומר לך כיון שיש לו שתי נשים האחת עושה בכשפיה כדי שישנא השנייה · והיה הבן הבכור לשניאה והינו בני השנואה שהוא מבני עשר מדות שמנה בנדרים · ולכך סמך לו בן סורר ומורה שיהיה הבן סורר ומורה · לשניאה אותיו׳ לנשיאה לומ׳ שש נואה בנשואי׳ שהם בפסולין · במדרש דורש לאיש · זה הקב״ה · אהובה אלו האומות שמראה הם פנים · שנואה אלו ישראל שמסתיר מהם פנים · ביום הנחילו לעתיד לבא · לא יבכר כי אם בני בכורי ישראל · ביום הנחילו את בניו ס״ת מותו · רמז למאן דאמר רב יהודה שלשה שנכנסו לבקר החולה ביום רצו כותבין · רצו עושין דין · בלילה כותבין ואין עושין דין וזה מה שמצוה בשעת מיתה אם הוא ביום יש לו תורת דין · את אשר יהיה לו · בגים׳ מלמד שהבן נוטל בראוי כבמוחזק · את אשר יהיה לו ס״ת תורה · שלא יגחיל לעבור על דברי תורה · אם נתן לאחר בלשון ירושה לא אמר כלום מפני שהתנה על מה שכתוב בתורה · וכל המתנה על מה שכתוב בתורה אין בדבריו כלום · לתת לו פי שנים בשביל שהוא נוטל פי שנים · יש באותיות של בכור ענין כפילות · הבית כפולה על האות שלפניה · וכן הכף על היו״ד שלפנים וכן הרי״ש והו״ו נכתבת כפולה שכותבין אותה שני ווי״ן · בכל אשר ימצא לו כי ס״ת ראוי · ולמ״ד דבכל ואלף דאשר הוא לא · והינו לא ראוי · שאין הבכור נוטל פי שנים כראוי · יכיר בגימטריא לאחר · וכדדרשינן יכירנו לאחרים · ראשית אונו · כל ראשי׳ הוא מובחר · ראשית דגנך קדש ישראל ליי׳ ראשית תבואתה · לו משפט הבכורה · כי יהיה לאיש לומ׳ משפט בכורה לאיש ואין משפט בכורה לאשה · סורר בגימ׳ זה אבשלו׳ בן דוד · בננו חסר יוד · כאלו עבר על עשרת הדברות · ומרה חסר וו כי מרה יהיה לו באחרונה · ובערת הרע מקרבך וכל ישראל וסמיך ליה וכי יהיה באיש חטא לומר לך שכל ישראל

ערבים זה לזה לבער ולהוכיח החוטאים לעיל כתיב ורגמוהו · וסמך לו פרשת נתלין · לומר שכל הנסקלין נתלין · על העץ וסמיך ליה כי קבור תקברנו לומר שגם העץ נקבר עמו · ועוד לקבור בארון · לא תראה את שור אחיך · סמך השבת אבדה לקבורה שאם הוא כהן והוא בבית הקברות על זה נאמר והתעלמת נותן לך וסמיך ליה והתעלמת לומר כל שבשלו מחזיר אף בשל חבירו מהזיר · ואספתו ב׳ במס׳ ואספתו מצרעתו · זהו שדרשו נגעי׳ באים על צרי עין שאינו רוצה להשאיל כליו ואומר אין לי ולמחר נגעים באים על ביתו · וצוה הכהן ופנו את הבית · ומוציאין הכלים ורואין הכל שיש לו וזהו ואספתו אל תוך ביתך שמאסף כליו אל ביתו ואינו משאילם · ואספתו מצרעתו שצרעת באה עליו · ד״א החושד בכשרי׳ לוקה בגופו ומי שאבדה לו אבדה חושד בכל אף בכשרי׳ ולוקה בגופו בצרע׳ ונמצא כשתאסוף האבדה לביתך ותחזירנה לו · אז לא יחשוד עוד באחרי׳ ותאסוף אותו מצרעתו · עד דרוש אחיך אותו פי׳ שידרוש האות שלו שיתן לו סימן בו · וזהו שדר״זל דורשהו אם הוא רמאי אם לאו מאי לאו בסימנין כפלין · והתעלמת לומר שפעמים אתה מתעלם כגון זקן ואינה לפי כבודו · כלי גבר על אשה בגימ׳ כלי תורה · רמז שלא ילמד אדם לבתו תורה · על אשה ב׳ כלי גבר על אשה· אם נפתה לבי על אשה זהו שאמר שמיירי באשה שלובשת כלי גבר כדי להתנכר ולזנות כדכתיב אם נפתה לבי על אשה ועל פתח רעי ארבתי· יקרא קן בגימ׳ פרט למזומן · אפרוחים או ביצים בגימ׳ בצריכים לאמן · כי תועבת יי כי יקרא קן צפור לומר שלא יסתכל בעוף ובעופפת כשנזקקין זה לזה · על הבנים ב׳ הכא ואידך כה אמר יי׳ על הבנים והבנות הילודים במקום הזה ממותי תחלואים ימותו · אם תקיים המצוה יאריכון ימיך · ואם לאו כה אמר יי׳ ממותי תחלואים ימותו · והארכת ימים · בגימ׳ בעולם שכלו ארוך · והארכת ימים וסמיך ליה כי תבנה בית חדש לומר אם בנית בית חדש עשה לו מעקה כדי שיאריכו בו ימים ולא יפלו ממנו · ועוד עיקר אריכות ימים הוא בשביל בנין בית חדש שהוא בית המקדש · ועל כן בכבוד אב ואם הקדים והארכת ימים למען ייטב לך כדי להסמיך והארכת ימים לתבנה בית חדש לעיל כתיב למען ייטב לך וסמך כאן כי יפול הנופל ממנו רמז למה שדרשו הרי שעלה באילן כדי לשלח את האם ונפל ומת · היכן אריכות ימים של זה · כי יפול הנופל וסמיך ליה לא תזרע · רמז לדר׳ יאשיהו דאמר עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד · המלאה ב׳ במס׳ כמו פן תקדש המלאה כאשר תעיק העגלה המלאה לה עמיר · וזהו שאמר שצריך להרחיק בכלאים כמלא צמד בקר · ושניהן רפויין שצריך למדוד בד׳ אמות שוחקות · ואחד יש דגוש כעצמים בבטן המלאה · לא תחרוש בשור ובחמור טמא וטהור · רמז שלא ישתתף צדיק עם רשע · תחרוש ב׳ לא תחרוש בשור ובחמור · ואידך אל תחרוש על רעך רעה · זהו שמפרש טעם שלא לחרוש בשור ובחמור לפי שהשור מעלה גרה · והחמור אינו מעלה גרה וכשיראה השור מעלה גרה יהיה סבור שהוא אוכל ומצטער וזהו לא תחרוש על רעך רעה שגורם לחמור שחורש על רעהו רעה · לא תחרוש בגימ׳ אסור ליהנות שאפילו בגד ארוך ובו כלאים מצד אחד׳ אסור להתכסות בה מצד השני · גדילים ב׳ גדילים תעשה לך גדילים מעשה שרשרות וזהו שאומר ב׳ה גדיל שנים דתרי גדילים כתיב ופתילהו מתוכו כדכתיב מעשה שרשרות כדרך שעושין שרשרות · אשר תכסה בגימ׳ להביא בכסות סומא שהוא חייב · אשר תכסה בה ·

כי

כי יקח רמז להא דאיתא בנדרים רבי אליעזר מגלה טפח ומכסה טפח בעת ביאה׳ ד״א רמז
אשר תכסה כי יקח רמז לתלמיד חכם שמאפיל בטליתו׳ ד״א רמז כי יקח אשר תכסה
מלמד שמכסין לו על עונותיו׳ ובא אליה ב׳ ובא אליה ושנאה׳ ובא אליה מלך גדול ודרשו אותו
על יצר הרע׳ גם בכאן בשביל שהלך אחרי יצרו הרע סופו לשנאתה הוציא עליה שם רע׳
והוצא עליה שם רע חסר יו״ד׳ כאלו עבר על עשרת הדברות׳ וכן לא נחתם גזר דין על
אבותינו עד שהוציאו ׳המרגלי׳ דבה׳ אבי הנער כתיב חסר הא שהלכה כנער׳ לכך הוציא
עליה שם רע׳ את בתי נתתי׳ בגי׳ הפה שאסר הוא הפה שהתיר׳ אל פתח בית אביה וסקלוה
בגימ׳ זהו ראו אלו הגדולין שגדלתם׳ כי עשתה נבלה בישראל וסמיך ליה כי ימצא איש שוכב
רמז לאיש שהטית באשתו וסקלוהו׳ אשר לא צעקה ואף אם יראה ממנו יכולה לומ׳ מחמת
צער בתולי׳ צעקת׳ ממזר ב׳ במס׳ לא יבא ממזר׳ ואידך וישב ממזר באשדוד׳ זה הוא שאמ׳
חז״ל עתידין ממזרים ליטהר ויתיישבו בארץ׳ לא יבא ממזר בקהל יי׳ סמך ממזר לפצוע
דכא׳ שממזר אינו מוליד כפצוע דכא׳ וסמך עמוני ומואבי לממזר שבנו׳ לוט נבעלו לאביהן
וילדו ממזרים והנקבות מותרות לפי שהם נתכוונו לדבר מצוה׳ אשר לא קדמו בנים׳ את
הזכרים׳ אשר לא קדמו את׳ ר״ת בנים׳ בלק שהוא צוה לעשות כן׳ לשמוע אל בלעם וסמיך
ליה לא תדרוש שלומם כדאית׳ בהנזקין׳ וסמך לא תתעב אדומי לומר אע״ג דכתיב וישטום
עשו את יעקב׳ לא תתעב אדומי׳ כי עמונים לא קדמו אותך בלחם ובמים והוא קדמך שנ׳
כאשר עשו לי בני עשו׳ ונשמרת בגימ׳ מן שפיכות דמים ובגימ׳ מן קללת השם׳ ובגימ׳ אין
להסתכל האשה כלל׳ מכל דבר רע׳ זהו גבול פה׳ ויתד תהיה לך על אזניך רמז שאם
שמע גבול פה שיכוף אצבעו לתוך אזנו וזהו ויצאת חוץ שלא לשמוע גבול הפה׳ צא חוץ
מן הבית או תכוף אצבעך לתוך אזנך ובמדרש ויתד תהיה לך על זכות האבות שהוא כיתד
תקוע לישראל׳ ויתד בגימ׳ והאבות׳ ויתד תהיה לך בגימ׳ מדותי׳ תהיה על אזניך׳ כלומ׳ י״ג
מדות יהיו כלי זין שלך׳ וחפרת ב׳ במס׳ וחפרת בה ושבת וכסית את צאתך׳ וחפרת לבטח
תשכב׳ זהו מה שאמ׳ לעולם יבדוק אדם עצמו לצרכיו קודם שישן וחפרת וכסית צאתך ואז
וחפרת לבטח תשכב׳ ערות דבר וסמיך ליה לא תסגיר עבד׳ רמז צואה סגורה בעששית
אסור לקרות קרית שמע כנגדה׳ סמך לא תהיה קדשה ללא תסגיר עבד דאיירי בבת ישר׳
הנשואה לעבד׳ ועוד סמך עבד לבנות ישראל לומר בגרה בתך שחרר עבדך ותניה לו׳
ומחיר ב׳ במס׳ ומחיר כלב׳ ומחיר שדה עתודי׳ זהו שאמר נתן לה חטין ועשאן סלת והינו
ומחיר שדה עתודים נמי׳ דהינו החליף טלה בכלב׳ כי תועבת יי׳ אלהיך גם שניהם׳ וסמיך
ליה לא תשיך לומר אחד המלוה והלוה והערב נתעבים׳ סמך לכל נדר לא תשיך שלא
תאמ׳ אלוה ברבית כדי לשלם נדרי׳ סמך כי תבא בכרם רעך לנדר׳ רמז סחור סחור לכרמא
לא תקרב שאם נדר בנזיר לא ישכיר עצמו למלאכת הכרם ולכך הקדי׳ כרם לשדה׳ מה
שאין כן דרך להקדימו׳ לא תתן וסמיך ליה כי תבא בקמת רעך רמז שפעמי׳ לא תתן אפי׳
לתוך פיך כגון עוסק במין זה שאינו אוכל ממין אחר׳ ישך ב׳ כל דבר אשר ישך׳ כנחש ישך
שהרבית דומה למי שנשכו נחש שעולה מעט מעט ואינו מרגיש בו עד שיעלה לממון כמו
נשיכת הנחש׳ כי תאחר ד׳ לא תאחר מלאתך ודמעך לא תאחר כאשר תדור נדר אל תאחר
לשלמו׳ וישועתי לא תאחר שאם תשלי׳ נדריך ישועתי לא תאחר אבל הנודר ואינו משלם

הוא מרחיק ישועה׳ בקמת רעך וסמיך ליה כי יקח איש אשה לומר מה שדה נקנה בכסף ושטר אף קדושין׳ כי יקח בגים׳ לא שיקח׳ בה ערות דבר ר״ת בעד שאין דבר שבערוה אלא שבעדים דבר׳ וכתב שצריך דבור עם הכתב׳ וכתב לה לשמה׳ ספר כריתות ג׳ תרי בהאי ענ״ינא ואידך ספר כריתות׳ אמנם זהו שאמר ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה׳ וכתב תלת זמני ז׳ ספר כריתות׳ אעפ״ שאשה נקנית בג׳ דרכי׳ אין דבר אחר כורתה אלא ספר׳ מביתו ויצאה׳ לומר היא יוצאה משכונתו כשהיא גרושה ולא הוא׳ או כי ימות האיש האחרון ולא אמר השני לומר שהוא אחרון שאם נשאת לשנים ומתו לא תנשא עוד׳ דבתרי זמני הוי חזקה אף אשה בתלת זימני הוו חזקה׳ ולא תחטיא וסמיך ליה כי יקח איש אשה שהיא מצלת את האדם מן החטא׳ נחלה וסמיך כי יקח לומר בית והון נחלת אבות וגו׳ אבל כי יקח איש אשה מיי׳ היא אשה משכלת ועוד אמר שכתובת אשה ממקרקעי׳ ועוד לומר שהוקשה לנחלה ליקנות בשלשה דרכים׳ לכל דבר נקי׳ לומר שיהיה נקי בדבור כההיא דאמרינן הכל יודעין כלה למה היא נכנסת לחופה וכו׳׳ דבר אחר לכל דבר יהיה לביתו שהנושא אשה מוחלין לו על כל עונותיו׳ נקי יהיה לביתו שנה׳ סופי תיבות שם של ארבע אותיות לומר שהשם מעיד עליהם ומגיד שיחתן היתירה׳ ושמח מנין ימים של ושמח חייב בתשמיש המטה בשנה שהן כל ימות השנה חוץ מיום הכפורי׳ ׳הפרשה מתחלת בכי יקח ומסיימת בקיחה לומר נשא אשה בבחרותו ישא אשה בזקנותו׳ אשתו אשר לקח וסמיך ליה לא יחבול לומר לא יחבול אשתו בתשמיש המטה׳ ד״א על שם שהאשה היא משכונו של האדם דבעון נדרים אשתו של אדם מתה׳ כי נפש הוא חובל כי ימצא איש גונב לומר שהגנב נוטל נפשו של אותו שגונב ממנו כענין שנאמר וקבע את קובעיהם נפש׳ כי ימצא איש גונב נפש מאחיו מבני ישראל ר״ת בגים׳ זהו יוסף׳ כי תשה ברעך סמך לצרעת לומר שעל ידי זה בא הצרעת שאומר לו חבירו השאילני כלי שלך והוא אומר אין לי׳ ולמחר באים נגעי׳ על ביתו׳ וצוה הכהן ופנו את הבית והכל רואין שיש לו׳ לא תעשוק שכיר סמך לכי תשה לומר אפי׳ אם הוא חייב אל תאמר אעכבנו בחובי אלא פרע לו שכרו מיד ואחר כך גבה חובך׳ יי׳ אלהיך וסמיך ליה לא תעשוק׳ לומר אם עשק העני כאלו עשק לשם דכתיב מלוה יי׳ חונן דל׳ ולא תבא ג׳ ולא תבא עליו השמש ולא תבא דמעתך׳ ולא תבוא עלינו רעה׳ ולא תבוא עליו השמש כדי שלא תבוא דמעתך פי׳ שלא יבכה עליך שאין לו מה לאכול׳ ולא תבוא עלינו רעה שאם לא כן יקרא עליך אל יי׳ ויבוא עליך רעה׳ והיה בך חטא וסמיך ליה לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על אבות׳ לומר שפעמי׳ בחטאך ימותו בניך׳ בחטאו יומתו׳ לא תטה לומר כל המטה דין חייב מיתה׳ גר יתום ולא אמר גר ויתום לומר לך גר שנתגייר כקטן שנולד דמי׳ ולא תחבול בגד אלמנה וזכרת כי עבד היית במצרים׳ הזכיר זה על לא תחבול לומר שתזכור שהיית עבד ונתתי לך חן בעיני מצרים ושאלו לך כלי כסף וכלי זהב ושמלות׳ על כן אני מצוך לא תחבול׳ סמך כי תקצור קצירך בשדך ללא תטה משפט׳ לומר לך שצריך שתדע משפט הקציר׳ כההיא דתנן שתי׳ לקט שלש אינן לקט׳ כי יברכך וסמיך ליה כי תחבוט זיתך לא תפאר אחריך׳ לומר לך שהאזהרה סימן ברכה׳ וסמך זית לשדה׳ לומר לך כשם שמניחין פיאה בשדה כך צריך להניח פיאה באילן׳ גבי כרם כתיב וזכרתי על שם זכרו כיין לבנון׳

כי יהיה ריב · סמך ריב ללקט שעל ידי לקט שכחה ופיאה מריבים העניים זה עם זה · המשפט ושפטום השופט לומר שמכות בשלשה · והיה אם בן הכות הרשע · בן הוא לשון בינה · לומר לך שצריך בינה בענין האומד שאומדין אותו כמה מכות ראוי לקבל ושיכו אותו מכות הראויות להשתלש · וכן דברי אגור בן יקה שאגר הבינה והקיאה · וכן יהושע בן נון שהיה מלא חכמה ובינה · כדי ב׳ במס׳ הכא כדי רשעתו במספר · ואידך והשיגה ידו ומצא כדי גאולתו שנגאל ונפטר · ונקלה ב׳ במס׳ הכא ונקלה אחיך לעיניך ואידך ונקלה כבוד מואב · כיון שנקלה כבוד שלא לבזותו יותר · והפילו השופט · והפילו בגימ׳ כפולא · שצריך שתהיה הרצועה כפולה · אחיך בגימ׳ זבל · שאם נתקלקל ברעי פטור · ונקלה אחיך לעיניך וסמיך ליה לא תחסום · רמז שצריך ליתן לפי השמש מכל מין ומין · סמך לא תחסום למלקות שרצועה שמלקין בה היא של עגל משום ידע שור קונהו וזה לא ידע קונו לפיכך יפרע ברצועה של עגל · כי ישבו אחים יחדו סמך ללא תחסום · לומר לך יבמה שנפלה לפני מוכה שחין אין חוסמין אותה · וכן אין לו סופי תיבות אונן עם אלף דאין · כלומר לא יעשה כאונן שהיה דש מבפנים וזורה מבחוץ ולכך סמך לו בדישו · לאשה ויבמה · בגימט׳ ויבמה בעל כרחה · אל הזקנים · ה׳ זקנים · לומר לך שמצות יבום בחמשה · וירקה בפניו לפי שהרוק דומה לשכבת זרע כלומר שאינו חפץ להקים זרע · כי ינצו אנשים · סמך כי ינצו לחלוץ הנעל שעל ידי חליצה מריבה באה · כדאמרינן כיון שבנים לבניך שלום על ישראל דאפטרא מחליצה ויבום · והחזיקה ב׳ במסו׳ והחזיקה במבושיו ואידך והחזיקה בו ונשקה לו העזה פניה דוקא אם החזיקה במזיד כדכתיב העזה פניה ותאמר לו · אבל אם שגגה פטור׳ · כפה ב׳ וקצותה את כפה לא תחוס עיניך ואידך כפה פירשה לעני · מה להלן ממון אף כאן ממון · עיניך לא יהיה לך בכיסך · לומ׳ לך שלא יסתכל בכיס מבושיו ובערותו · דבר אחר עיניך לא יהיה לך · למנות מה שבו · כי אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין · וקצותה את כפה וסמיך ליה לא יהיה לך בכיסך לומר דקצותה את כפה הוא ממון דבר המוטל בכיס · אשר קרך בדרך · קרך בגי׳ סרס · ויזנב בך בגימ׳ זה מילה · כל הנחשלי׳ אחריך בגימ׳ זה היה שבטו של דן ·

פרשת והיה כי תבא

כתיב לעיל מיניה תמחה את זכר עמלק · וסמיך ליה והיה כי תבוא אל הארץ · שנצטוו למחות זכר עמלק מיד בכניסתן לארץ · ועל זה רצה לעכב ביאתן לארץ · שהוא הגיד למלך מצרים כי ברח העם · וכן הגיד ללבן כי ברח יעקב · ועל כן סמך לו פרשת בכורים שמזכיר בה ארמי אובד אבי · כי תבא אל הארץ · כי עולה למנין ל׳ · תבוא אותיות אבות וזהו שדורש בגיד הנשה · שאין פחות מל׳ פסוקים שחשובים כאבות · ולקחת בגימ׳ בשבעה המינין · מראשית ולא כל ראשית · לשם ראשית דגנך · קדש ישראל ליי׳ ראשית תבואתה · ראשית יריחו חרם ליי׳ · קטן היודע לדבר אביו מלמדו תורה · טנא בגימ׳ ששים רמז לבכורים אחד מששים · ולכך נעלם ח״ת בפרשת בכורים · ויבאנו אל המקום הזה ויבאנו חסר יו״ד שנסינו אותו עשר נסיונות הביאנו לארץ · ושמחת בכל הטוב וסמיך ליה כי תכלה לעשר שבשביל המעשר תשמח בכל הטוב כמו שדרשו עשר בשביל שתתעשר · הטוב עולה כ״ב בשביל התורה שנתנה בכ״ב אותיות · תכלה לעשר את כל מעשר · ר״ת בגימט׳ בחג של פסח · לא עברתי

ממצותיך בגימ׳לא מן התלושים על המחוברים׳ ולא נתתי ב׳ ולא נתתי ממנו למת ולא נתתי לחטוא חכי׳ זה הוא שדרשו בספרי לא שכחתי מלהזכיר שמך עליו ומלברכך פי׳ בדבורי לא חטאתי בו׳ למת ב׳לא נתתי ממנו למת אל תבכו למת ואל תנודו לו׳ כלומ׳לא נתתי ממנו לצורך מת לא למכות ולא למקוננו׳ השקיפה עולה בגימ׳ תק״ כלומ׳ השקיפה ממהלך תק״ שנה שמשמי׳לארץ ותגין על הקוף לומר בזכות אברהם שהוליד למאה שנה׳ וברך ג׳ וברך את עמך את ישראל׳וברך את נחלתך׳ הואל וברך את בית עבדך׳ זהו שדורש בספרי וברך את עמך את ישרא׳ בבנים ובבנות והינו הוא׳ וברך את בית עבדך׳ ואת האדמה בטל ומטר והינו וברך את נחלתך זבת חלב ודבש וסמי׳ ליה היום הזה יי׳אלהיך מצוך לעשו׳ רמז למה שנאמר ויתן להם ארצות גוים בעבור ישמרו חקיו ותורותיו ינצורו׳ בכל לבבך ובכל נפשך וסמיך ליה את יי׳האמרת׳ דבכל לבבך ובכל נפשך הינו ק״ש דכתיב ביה בכל לבבך ובכל נפשך והינו דאמרי׳אתם עשיתוני חטיבה אחת בארץ הינו ק״ש׳ את יי׳ האמרת היום בגימ׳זו בקרית שמע׳ את יי׳האמרת׳ כאן רמז ו׳סדרים׳ להיות לך לאלהים זה סדר זרעים שמתחיל בק״ש׳ ועוד שיש בו תרומות ומעשרות שהם יראת השם דברים שבינינו לבין השם׳ ללכת בדרכיו זה סדר מועד דכתיב אם תשיב משבת רגליך׳ ולשמור חקיו׳ זה סדר נשים שמדבר בעריות שנאמר בהם ושמרתם את חקתי׳ ומצותי זה סדר קדשים שמדבר בקרבנות דכתיב בהו אלה המצות׳ ומשפטיו זה סדר נזיקין׳ ולשמוע בקולו׳ זה סדר טהרות׳ דכתיב בהו אמרו׳ יי׳אמרות טהורות׳ וכנגדם אמר ו׳דברים׳ להיות לו לעם סגולה׳ ולתתך עליון׳ לתהלה ולשם ולתפארת׳ ולהיותך עם קדוש׳ ולתתך עליון׳ רמז לטוטפת דהקב״ה דכתיב ביה אשריך ישרא׳׳ לתהלה ולשם ולתפארת׳ כלומ׳ מה שישרא׳ משבחים ומהללים לשם הוא לו לתפארת׳ והינו דאמרי׳עתיד הקב״ה להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק׳ שאותה עטרה שמעטרי׳להקב״ה בתפלתם מחזירה להם׳ אבל מי ששח שיחת חולין בבית הכנסת מקיפים לו כל גופו בקוצים׳ לכך שיר השירים לית׳ וכנגדו כקול הסירים׳ אשר עשה בגימ׳שבעים אומות׳ ולהיתך חסר וו שאין הוית קדושתן נכרת כל כך בעולם הזה׳ קדש חסר וו לומר קדש עצמך למטה ויקדשו אותך למעלה׳ וכנו׳ פעמים קדוש ישראל בקרייה׳ ולהיותך עם קדוש וסמיך ליה ויצו משה אזהרה לבית דין שיעשוך לקדש עצמך והקמות לך ב׳במסו׳ והקמות לך אבנים גדולות והקמות את המשכן לומר ששקול להם הקמת אלו האבנים כהקמת המשכן׳ תקימו ב׳במס׳תקימו את האבנים ופסל ומצבה לא תקימו כנגד מה שצויתי אתכם לא תקימו אני מצוה אתכם תקימו את האבנים׳ התורה הזאת באר היטב בגימ׳שבעים לשונות׳ בפרשה זו נעלם ס׳לומר אע״פ שכתוב ביום אשר תעברו את הירדן נתרחקו ס׳מילין קודם שהקימו האבני׳כדאית׳בסוטה׳ גריזי׳בגימ׳הברכה יהיה בו׳ קול רם וסמיך ליה ארור האיש אשר יעשה פסל׳ לומ׳שבקולו של רם הינו בקול הקב״ה שמעו דבור אנכי יי׳ולא יהיה לך׳ בסתר ה׳ושם בסתר׳ מכה רעהו בסתר׳ כי אתה עשית בסתר בדוד בענין בת שבע׳ כי תאכלם בחוסר כל בסתר לומר אם תעשה בסתר תאכלם בחוסר כל בסתר׳ התחיל בע״ז שהיא שקולה כנגד כל התור׳ כלה׳ וסמך לע״ז מקלה אביו ואמו׳ דג׳ שותפין יש באדם׳ וסמך למקלה אביו משיג גבול רעהו לומ׳שהבא על אשת איש שהוא משיג גבול רעהו גורם לבן שמקלה אביו שאינו מכיר אביו׳

וסמך

וסמך לו משגה עור לומר לא תיעץ לו לפי דרכך כדי להשיג גבולו · משגה ב׳ משגה עורי · משגה ישרים בדרך רע · זהו שדרשו משגה עור שמיעצו לחטוא · זהו משגה ישרים בדרך רע שהוא ישר ונותן לו עצה לעקם דרכיו · וסמך לו מטה משפט שהיודע הדין ומטהו בראיותיו או טוען שקר הוא משגה עור · סמך שוכב עם בהמה לאשת אביו לפי שהוא עמו בבית וכרוך אחריה כבהמה · וכן אחותו וחותנתו שהם תדירים עמו וסמך לו מכה רעהו בסתר שהוא בצינעא כמו זכות חותנתו ואחותו שהוא בצינעא בביתו · בסתר בגימ׳ בלשון הרע · בסתר בגי׳ מסר ממון חבירו · וסמך לוקח שוחד להכות נפש לומ׳ הולך רכיל למען שפוך דם · וסמך אשר לא יקים להכות נפש לומר השופך דם כעובר על כל התורה · שמע תשמע בגי׳ לדברי תורה ולדברי חכמים · אמן בגי׳ יהוד אדני · ולכן גדול העונה אמן יותר מן המברך שעולה שני שמות · ינוסו לפניך וסמיך ליה יצו יי׳ אתך את הברכה באסמיך · שתמצא בתים מלאים כל טוב · באסמיך בגימט׳ זהו סמוי שאין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין · שם יי׳ נקרא ר״ת ש״ין פי׳ שין של תפילין · ויראו ממך וסמיך ליה והותירך יי׳ לומר בזכות התפילין יותיר ימי׳ דכתיב ויי׳ עליהם יחיו · יככה יי׳ ד׳ פעמים כתי׳ בתוכחו׳ יככה יי׳ כנגד ד׳ גליות · ויש בזה הפסוק ז׳ ענינים · בשחפת ובקדחת ובדלקת ובחרחור ובחרב ובשדפון ובירקון · כנגד ז׳ תועבות בלבו · קדקדך יוליך יי׳ אותך ואת מלכך · רמז לקדקד יהויקים שלא ניתן לקבורה · נגף ג׳ במ׳ יתנך יי׳ נגף ואידך אך נגוף נגף הוא לפנינו וירא ארם כי נגף לפני ישר׳ · אם שמוע תשמעו ינוסו לפניך כדכתי׳ וירא ארם וגומר · ואם לא תשמעו יתנך יי׳ נגף · בשגעון ב׳ יככה יי׳ בשגעון והוא בשגעון ינהג כלומ׳ לא די שיככה אלא שכל מנהגך יהיה בשגעון · זתים יהיו לך בכל גבולך · זה הפסוק מתחיל ומסיים בזית · לומר שאין הזית מתקבל באילן אחר וזהו בניך כשתילי זתים שלא יתערבו באחרים לכך סמך לו בנים ובנות תוליד · יירש הצלצל וסמיך ליה הגר אשר בקרבך · רמז כי ימוך אחיך ונמכר לגר · מטה מטה בגימט׳ גיהנם · ידאה הנשר בגימט׳ עשרה כדאיתא בסוכה דהינו אלכסנדרוס ששיער לבא בעשרה ימי׳ ובא ביום אחד · כל חלי עולה צ״ח כנגד צ״ח קללות · תלואים ב׳ במ׳ והיו חייך תלואים ועמי תלואים למשובתי · והינו דאמרי׳ בינוניים תלויים ועומדין בין ראש השנה ויום הכפורי׳ זכו נכתבין לחיים לא זכו נכתבין למיתה · וזהו ועמי תלואים שתלויים ועומדים עד שיעשו תשובה · ובערב ד׳ במס׳ ובערב יהיה על המשכן · ובערב תאמר מי יתן בקר · ואידך ובערב חתרתי לי בקיר · מקטירים עליו עולות בבקר ובערב · חתרתי כשיצאו לגולה · תאמר מי יתן בקר · שנאמר בו מקטירים בו בבקר ובערב ובאותו שנאמר ובערב יהיה על המשכן שהיה כבוד שכינה עמנו · והשיבך יי׳ בני׳ זה יהיה בימי ירמיהו · כו״ שמות בתוכחה כנגד כו״ שמו׳ בתפלת שמנה עשרה חוץ מברכת המינין · להגן מכ״ו שמות שבתוכחה · ולא נתן יי׳ לכם לב לדעת · וסמיך ליה ואולך אתכם ארבעים שנה רמז שעד ארבעים שנה אין אדם עומד על דעת רבו ·

פרשת אתם נצבים

כדרך שנאמר בסיני ויתיצבו בתחתית ההר · בו בלשון אמ׳ כאן אתם נצבים · לפני יי׳ אלהיכם ראשיכם · הקיש ראשיכם לאלהיכם לומר מורא רבך כמורא שמים · כל איש ישראל וסמיך ליה טפכם · לומר שיהו ישרא׳ בעיני הראשים לנהלם ולהדריכם כטפם נשיכם וסמיך ליה וגרך רמז

שלא הוזהרו כשרות לינשא לפסולין · פרה חסר וו וקרי ביה פרה · רמז כפרה סוררה סרר ישראל · והבדילו יי' לרעה בגימ' הנה זה ירבעם · אשר יקומו מאחריכם ר"ת אחאב ירבעם מנשה · שהם הרשיעו בע"ז יותר מכל · חלה ב' במ' מתרי עניני · אשר חלה יי' בה · ובהצר לו חלה את פני יי' ויעתר לו · ודרשינן ויחתר לו מלמד שחתר הקב"ה תחת כסא הכבוד וקבלו בתשובה והינו מה חלה דהכא לשון שבירה בארץ · אף חלה דגבי מנשה לשון חתירה · שנעשה לו חתירה ברקיע · וישתחו חסר וו · ה"ה שאר עבודה שהיא כעין פנים · באף ובחמה ובקצף בגימ' שבעים כנגד שבעים שנה של גלות בבל · וישלכם למ"ד גדולה וחסר יו"ד · לומר שאין השלכה כזאת לי' השבטי' · נקוד על ע"ין שבעד · כדאיתא בפ' נגמר הדין · שע' יום היו מאחד בשבט שהתחיל לבאר התורה עד י' בניסן שעברו הירדן שאין לנו ולבנינו ליענש · ד"א רמז לע' שנה של גלות בבל · את לבבך ואת לבב · ר"ת אלול לכך נהגו להשכים להתפלל סליחות מר"ח אלול ואילך וכן לולא האמנתי לראות בטוב יי' · לולא אותיות אלול · שמאלול ואילך חרדתי נגד יי' · את לבבך ואת · בגימ' זה לימות המשיח · וסמיך ליה והותירך שאם תשוב בתשובה שלימה מיד תהא נגאל · תשמע בקול בגי' זה בקול ת"ח · כי תשוב אל יי' אלהיך וסמיך ליה כי המצוה הזאת · לומר שקולה היא התשובה כנגד כל המצות כלן · מי יעלה לנו השמימה ר"ת מילה וס"ת יהוה לומ' אינו יכול לעלות אצל הש' אם לא שיהא נימול וכן התהלך לפני והיה תמים שנ' על המילה · בפיך ובלבבך לעשותו · בפיך כי חיים הם למוצאיהם · ובלבבך אגרא דשמעתא סברא · ובחרת בחיים · בחיי' עולה שבעים לומר שבשבעים פנים התורה נדרשת בהם וכן סוד יי' ליראיו · וחיי האדם ע' שנה · את החיים ואת הטוב בגימט' תוצאות · כי ממנו תוצאות חיים · וברכך ב' במס' וחיית ורבית וברכך בארץ · וגבי עבד עברי לא יקשה בעיניך וגומ' וברכך יי' אלהיך וזהו שאחז"ל שאין עבד עברי נוהג בחוצה לארץ כהכא דכתיב וברכך בארץ · אשר אתה בא שמה התם נמי דוקא בארץ ·

פרשת וילך ב"ג המלך פ"ת וילך

פירו' בג המלך כשחל ראש השנה יום ב' או ג' אז נצבים וילך נפרדים ·

וילך משה לעיל מיניה כתיב לאברהם ליצחק וליעקב וסמיך ליה וילך משה שהלך אליהם להגיד להם כי קיים הקדוש ברוך הוא את שבועתו והכניס ישראל לארץ · ואיתא במדרש מכאן שהמתים מספרי' זה עם זה · ולבוא מלא וו שלא אוכל עוד לבא בששה סדרי משנה · יי' אלהיך הוא עובר לפניך · הפסוק מתחיל ומסיים ביי' · לומר שהקב"ה הולך לפני ישר' ולאחריהם וכן כתיב כי הולך לפניכם יי' ומאספכם אלהי ישראל · בבוא כל ישראל · מלא וו כי ששה היו באים · כהנים זקנים אנשים נשים וטף וגרך · העם האנשים בגימ' זה שהם באים ללמוד · הן קרבו ימיך למות אמר מרע"ה רבונו של עולם בזה הלשון שבחתיך שאמרתי הן ליי' אלהיך השמים ובדרך זה אתה מבשרני למו' אמר לו הקב"ה וכי לא אמרת הן לא יאמינו לי · וכן כתיב יען לא האמנתם בי · וקם העם תגין על הקוף לומר שימאסו בק' ברכו' ובבנין של שלמה שהיה היכל ק' אמה · העם הזה וזנה אחרי בגימט' זהו מנשה · והסתרתי פני מהם והיה לאכול ס"ת בגימ' המן · וזהו שדורש בחולין ואנכי הסתר אסתיר רמז לאסתר · ומצאהו חסר וו לומר ששה פעמים גלו ג' על ידי סנחריב וג' על ידי נבוזראדן · הרעות

האלה

האלה בגים' גליות · ולמדה את בני ישראל בגים' הן תורה בכתב · שימה בפיהם בנים' זה
תלמוד · ואף כי אחרי מותי · כ' שנים אחרי מותי · יהושע פרנס את ישראל כ"ח שנה · וב'
שנים האריכו הזקנים · הרעה באחרית הימים · ר"ת עולה בגימטריא גוג · וקראת ד' וקראת
אתכם הרעה · וקראת שמו ישמעאל · וקראת שמו עמנואל · וקראת ישועה חומותיך כשתקרא
אתכם הרעה וקראת ישמעאל שתתפלל לאל שישמע אליך ושיהיה עמנו · ותשוב אליו
בתשובה אז וקראת ישועה חומותיך ·

פרשת האזינו

לעיל מיניה כתי' את השירה הזאת עד תומם · וסמיך ליה האזינו
כמו שהאזנתם ושמעתם לדברי תורה כן האזינו לדברי השירה
הזאת · כפי הפשט האזינו השמים · פירוש יושבי ערים הגדולות ובצורות בשמים · ותשמע
הארץ יושבי הארץ · פירוש יושבי כפרים וערים הקטנים · השמים ואדברה · עולה תרי"ג ·
כלומ' האזינו לתרי"ג מצות · הפסוק מתחיל בהא ומסיים ביוד · שכלל השם בראש השירה ·
ויש בו ז' תיבו' והיינו חצבה עמודיה שבעה · כנגד ז' רקיעים ושבעה ארצות וז' ימי המעשה ·
ותשמע ב' במ' ותשמע הארץ אמרי פי · תשמע ותושיע שאם תשמעו אמרי פי תהיו נושעים
וזה הוא ותשמע ותושיע · יערוף ב' במ' יערוף כמטר לקחי · יערוף מזבחותם ישודד מצבותם
זכה ולמד תור' כמו משה נעשית לו סם חיים · והיינו יערוף כמטר ותרגם אנק' יערוף יבסם ·
לא זכה שלמד שלא לשמה נעשית לו סם המות והיינו יערוף מזבחותם שהו' לשון עריפה
כמו וערפו שם את העגלה · לקחי ב' במסו' יערוף כמטר לקחי · לקחי קמח · הכא משתע'
בתורה שאין לקח אלא תורה · שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם וזהו שאמ' אם אין קמח אין
תורה · יערוף כמטר לקחי · מתי לקחי קמח אם יש קמח יש תורה · לקחי בגים' קמח · כטל
ב' במ' תזל כטל · אהיה כטל לישר' לומר שהתורה היא כטל לישר' דוקא · אבל ל[redacted]
בהפך כדכתיב ראה ויתר גוים שמסיני היתיר ממונן כמטר כטל כשעירים כרביבים · ד'
מדות כנגד ד' מדות בלומדים · וכן ביד כל א' וא' מישר' ד' פעמים כדאיתא בעירובין גבי
כיצד סדר משנה · כרביבי' עלי עשב · כי שם יי' אקרא מכאן שמתפללי' על עצירת גשמי' ·
ד"א עלי עשב כי שם יי' אקרא מכאן שמברכי' על כל מין ומין כדאיתא בברכות · כי שם יי'
אקרא הצור תמים · לומר שמברכין ברוך דיין האמת · צדיק וישר הוא שחת לו לומר יפה
דנתוני · הלי' הא גדולה · לומר וכי ליי' תגמלו זאת שנתן לכם ה' חומשי תורה · הוא עשך
ויכוננך · וסמיך ליה זכור כלומר זכור היאך עשה אותך ויכוננך בבטן מטפה סרוחה שאל
אביך ויגדך זקנך · הרי ג' דורות וסמיך ליה בהנחל לומר כל שהוא ובנו ובן בנו ת"ת הרי
הוא לו כנחלה שאין לו הפסק · גבלת חסר וו לומר י"ב מזלות · יצב למספר בני ישראל ·
יבוננהו מלא וו שבוא"ו בסיון נתן להם ו' דברים וא"ו הן תור' עדות פקודי מצו' יראה משפטי ·
ינחנו ב' במ' בדד ינחנו · מתן אדם ירחיב לו ולפני גדולי' ינחנו לומר מי שנותן צדקה הקב"ה
בדד ינחנו · על במותי ארץ מלא וו על ו' עממי' · וינקהו חסר יו"ד מיוד דברו' יונקו' כל התור' ·
תשי יו"ד קטנה נתן בך עשרה דברים ונסית אותו בי' נסיונות · ולכך יוד דיגדל נא גדולה
לומר לך זכור לאברהם שנסיתו בעשר · לא עם בגים' אלו בבליים · בגוי נבל אכעיסם ר"ת
בני ב[redacted] · קדחה ותקד ותאכל ותלהט כנגד [redacted] בבל מדי יון [redacted] · מזי רעב
הזכיר ה' דברים ולחומי רשף וקטב מרירי ושן בהמו' עם חמת זוחלי עפר · כנגד מה שעברו

על ה׳ חמשי תור׳ וחמשה נאופי׳ בהושע וחמשה תועבו׳ ראה יחזקאל׳ ונגד חמשה המקטירי׳ לבעל ולשמש ולירח ולמזלות ולכל צבא השמים׳ אשביתה מאנוש זכרם׳ סופי תיבות למפרע משה׳ לולי משה בחירו עמד בפרץ׳ ואין בהם תבונה סופי תיבות המן שלא היה בהם תבונה שנהנו מסעודת אחשורוש׳ תגינם חסר יוד׳ לפי שעברו על עשרה דברים לא תלמד לעשות ועברו על עשר דברות׳ אזלת יד בגימטריא זו גלות׳ כי יראה כי אזלת יד בגימט׳ אין בם תורה׳ כי אני אני הוא אני אמית שני פעמי׳ אני נגד ג׳ גליות׳ ואני כנגד גלות רביעי׳ דכתיב ואני בתוך הגולה לומר שבכל הגליות הקב״ה עמנו להצילנו׳ ואין מידי מציל בגימ׳ דין שאין ניצול מיום הדין׳ ואמרתי חי אנכי לעולם׳ לעלם כתיב חסר וו לאחר ששה אלפים שנה שאז יהיה נשגב לבדו שנתחסר וו ששה ימי׳ נדונין הרשעים׳ והרבי אותיות חרב ז׳׳ לומר לך שחרבו של הקדוש ברוך הוא יש לה ז׳ פנים כדאיתא במדרש שוחר טוב׳ נקם ברית לנקום על כל מצוה ומצוה שנכרתו עליה ז׳ בריתות׳ ולכך ז׳ פעמים חרב בפרשת יורדי בור׳ ד׳ פעמים נקם בפרשה וכנגדם אמר דוד ד׳ פעמים עד אנה וד׳ פעמים פנה אלי׳ נ״ב פסוקים בהאזינו ולפי שעברו עליהם לכך לא עבר איש ביהודה נ״ב שנה׳ כי לא דבר רק הוא׳ תגין על הקוף לומר שאפילו על התגין של תורה תילי תילים של הלכות׳ רק שנים במס׳ והבור רק כי לא דבר רק הוא׳ לומר כמו שהבור רק ואינו מתמלא מחולייתו כן התורה לא יוכל אדם להתמלאת ממנה׳ וידבר יי׳ אל משה בעצם עשרה דסמיכי בלא לאמר׳ כנגד י׳ דברות׳ כאשר מת אהרן בגימטריא הן בנשיקה מת אהרן׳

פרשת וזאת הברכה

לעיל מיניה כתיב אשר אני נותן לבני ישראל וסמיך ליה וזאת הברכה לומר אני מסכים על ברכתם׳ וזאת הברכה בגימ׳ זו היא התורה׳ בזכות התור׳ ברכם משה איש האלהים׳ ר״ת מאה וס״ת משה׳ וזהו יי׳ אלהי אבתיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים שאמר תנו לו ק׳ ברכות בכל יום ובכל ברכה וברכה י׳ זהובים הרי אלף׳ לכך אמר יוסף השם עליכם ככם אלף פעמים משלי׳ ויברך אתכם משלו׳ הפסוק מתחיל ומסיים בוו לומר שבירך י״ב שבטים׳ וזרח משעיר ג׳ וזרח בחשך וזרח השמש וזרח משעיר שנגלה לעשו לקבל התורה ולא רצו׳ על כאן וזרח בחשך שנענשו ונהפך להם לחשך ולאפלה׳ אבל ישראל שקבלוה וזרח בחשך׳ שנאמר מצות יי׳ ברה מאירת עינים׳ הופיע ג׳ הופיע מהר פארן׳ מציון מכלל יופי אלהים הופיע׳ אל נקמות יי׳ אל נקמות הופיע׳ אבל ישר׳ שקבלוה זכו מה שנ׳ מציון מכלל יופי אלהים הופיע׳ מרבבות ב׳ ואתה מרבבות קדש׳ לא אירא מרבבות עם׳ למה כי יי׳ אתה מרבבות קדש לעזרנו׳ אף חובב עמים׳ בגימ׳ בגרים׳ שאף גרים העתידין להתגייר עמדו בסיני׳ וכן את אשר ישנו פה ס״ת תורה׳ שכלם היו שם בעת מתן תור׳ ואמ׳ בלשון אף משום דאיירי בבעלי יסורים שמתייסרים על דברי תורה׳ קדשיו ב׳ כל קדשיו בידיך׳ יראו את יי׳ קדושיו׳ למה יראו את יי׳ קדושיו כי כל קדושיו בידיך׳ תכו ב׳ והם תכו לרגליך׳ על מה תכו׳ מה התם לשון הכאה׳ אף הכא לשון הכאה׳ לומר שהם מוכים ולהכנס ללכת אחריך׳ תוכו לרגליך ישא מדברותיך׳ ר״ת תלים שעל כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות׳ מורשה ב׳ במסור׳ מורשה קהלת יעקב ונתתי אותה לכם מורשה והינו ויתן להם ארצות גוים בעבור

ישמרו

ישמרו חקיו ותורותיו ינצורו · ד״א זהו שאמר׳ חז״ל התורה אינה ירושה לך כמו התם ונתתי אותה לכם מורשה אני יי׳ מורישם ולא יורשים · אף הכא נמי קהלת יעקב · משום דכתיב ביעקב איש תם יושב אהלים מה טובו אהליך יעקב אימתי התורה מתקיימת כשמתאספין קהלת יעקב · שמע יי׳ קול · ר״ת בני׳ יהושפט שהתפלל על יהושפט במלחמת רמות גלעד · ידיו רב לו ס״ת בגימ׳ דוד · ואת בנו חסר יו״ד שלא היה בי׳ נסיונות · יורו משפטיך ליעקב שיפוצו כל ישראל ללמוד תורה וכן אמר יעקב ואפיצם בישראל ישימו קטורה בגימ׳ כמו מעשיר · וכליל ב׳ וכליל על מזבחך · אז תחפוץ זבחי צדק עולה וכליל · אע״פ שזר מקרב בבמה אינו זבחי צדק אלא מה שקרב בפנים על יד כהן וזהו וכליל על מזבחך אז תחפוץ זבחי צדק עולה וכליל · ופועל ידיו תרצה · בגימ׳ שירות · ישכן לבטח · לאחר שיטרוף האומות · ישכן לבטח כזאב · וכן ברכו יעקב · ולערב יחלק שלל במנוחה · ובין כתפיו בגימ׳ ובירושלם · בין כתפיו שכן וליוסף רמז כי בתחלה יהיה בחלקו של יוסף משכן שילה · שמח ב׳ במ׳ שמח זבולן שמח בחור על שם שהיו יוצאים בדרכים לפרקמטיא היו בחורים וגבורי׳ · באהליך ב׳ ויששכר באהליך · ל׳ תשכן באהליך עולה · תשכן נוטריקו׳ תורה שטר כתובים נביאים · כמו שדרשו זה המשהה בביתו ספר שאינו מוגה · ובני יששכר היו יושבי אהלים ועוסקים בתורה ע״כ מזהיר אותם אל תשכן באהליך עולה ולגד אמר בברכתו של גד תמצא כל אלפא ביתא לפי שמשה רבי׳ ע״ה קבור בחלקו שקיים כל התורה כולה מט״ף ועד ת״יו · וכן בברכת יוסף לפי שארונו היה מהלך אצל הארון · לומר קיים זה מה שכתוב בזה· וטרף ב׳ וטרף זרוע אשר אם עבר ורמס וטרף ואין מציל · לומ׳ כל מה שטרף אין מציל מידו · נפתלי שבע רצון · ר״ת נשר שהיה קל כנשר לעשות רצון אביו שבשמי׳ · ברוך מבני׳ אשר לכך ברכו משה בדברים הללו לפי שכשמכרו השבטים את יוסף החרימו שלא יגלו אותו · וסרח בת אשר ידעה מכירתו בנבואה · ואמרו השבטים מהיכן ידעה אם לא מאבידה דשותא דינוקא או מאבא או מאמא ועמדו ונדוהו ובא מר״עה להתירו כי אמר לו מנודה אסור בתשמיש המטה · אמר ברוך מבנים היו בדלין הימנו · אמר יהי רצוי אחיו · היה אסור בסיכה · אמר וטובל בשמן רגלו שיהא מותר לסוך בשמן · היה אסור בנעילת הסנדל אמר ברזל ונחשת מנעלך · מבנים אשר יהי רצוי ר״ת מאיר · על שם השמן שהוא מאיר פניהם ומאיר למנורה · שחקים איתא במדרש ששם בשמים יש רקיע ששמו שחקי׳ ששם שוחקי׳ מן לצדיקי׳ · ועחו בגימ׳ המן · ועל שם כן שהוא לבן ועז כשלג · אשריך ב׳ במס׳ אשריך ישרא׳ אשריך וטוב לך · הראיתיך מלא יוד · כי י׳ פסוקים בתורה שכתוב בם אשר נשבע להם · להביאם לארץ · והראהו י׳ קדושות שבארץ ישראל · ויקבור אותו בגי׳ · בגי׳ חסר אלף שלא ידע איש את קבורתו · ואפילו מרבינו משה ע״ה לא ידע אלא יחידו של עולם ברוך הוא וברוך שמו וברוך זכרו ·

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם

בראות הנבון ומעולה רבי שלמה יצו׳ בן כבוד הה״ר
מזל טוב זלה״ה גדולת הספר ומעלתו כה אמר

הגידו זאת בבית יעקב והשמיעוה ביהודה לתורה ולתעודה ידו הדה מה טובו אהלי יעקב אשר שם העקוב למישור׳ ישור על אנשי הדרת וההוראה ואליו צמאי בין יסורו׳ לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורו אור עיני המחזיקים בבריתו ואולם בשוא עיניו למרום קרת הגימטריאות והמסורות והפרפראות אשר הלבישום כשרין לאמונת שעשועים ואילת אהבים׳ וירא יעקב כי יש שבר באמתחת לבלי חת ויקרא שם המקום ההוא מחנים׳ ואשא משלי ואומ׳ לקראת צמא התיומים׳ אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים׳ וקראתי הספר הזה׳

מחנה אלהים ואלה משלי שלמה׳

במחנה ה אלהים שיר ענבים׳
שעו לקראת ויערת מערכת׳
לכו לחמו בלחמה לחמו לה׳
משחקת לפניו יום ליום ו׳
הלא טוב מסחר כסף סחרה׳
יטיפון ירעפו טל על צמאים׳
וצחה בין מבקשי דת ותורה׳
ומימיה כמי ים או כירדן׳
פניהם עברו למצד לדוד׳
קהלת יעקב המה ונחלה׳
יסדוה במסורות וסודות׳
לחפציהם כנפת צוף מתוקים׳
ואמנם בית אלהים הוא ושערי׳
שביליו יתמו יכלו ואשרי׳
והאזינו ושמעו הרחוקים׳
גבורתו ומי בורו וסורו׳
למי נבע מקור חיים ולא ל׳
באר שבע באר משה ענו לה׳
במשענת וממדבר נתונה׳
ועמוד אש להנחותה בדרך׳
ואולם בעבור זאת פי ישורר׳

אני אשיר והולכים בקרבים׳
אמונת שעשועים ואהבים׳
המו נא להמלת בת נדיבים׳
אמוגה נאמנה בכתובים׳
ושמשה אור ושמיה רביבים׳
וישביעו בצחצחות קרבים׳
ירוצון ירויון הדרי לבבים׳
ממלא על גדותיו עת להבים׳
להתגרות עלי קמים ואויבים׳
ומורשה למשה ו׳ אהובים׳
ומדרשים דרושים וערבים׳
ואל נא תחדלו מנהם רעבים׳
שמי רום כאשר חלם ועוזבים׳
אנוש יחזיק בזאת לא ט׳ רהבי׳
למהללו שעו ודעו קרובים׳
למעינו היו דולים ושואבים׳
חצוב בורות ובם מים גנובים׳
אשר כרו נדיבי עם וכותבים׳
לזאת עולה בכפים ועבים׳
אשר תלך שחרים וערבים׳
במחנה ה אלהים שיר ענבים׳

ותשלם המלאכה מלאכת שמים · יפה וברה מזוקקת שבעתים · והוא חיבור נחמד על
כל התורה שחברו הרב רבינו יעקב בעל הטורים בן הרא״ש זלה״ה והיתה השלמתו יום
חמישי י׳ו לחדש אלול שנת ד״ש לפ״ק פה ויניציאה העיר הגדולה המהוללה אשר תחת
ממשלת השררה ירה״ה בבית האומנים מיס׳ זואני די פארי ואחיו העושים מלאכת הדפוס
בתכלית היופי ועל ידי הבקי המגיה בדפוס קורניליי׳ו אד״יל קינ״ד הש״י ברחמיו
יזכינו להתחיל ולהשלים שאר ספרי הקדש אשר אנו מעותדים להדפיס
ובימינו תושע יהודה וישראל ישכון לבטח ובא לציון גואל וכן יהי
רצון אמן · כה מעתיר הצעיר שבתלמידים המתאבק בעפר
רגלי חכמים יהודה בן לאדוני אבי כמ״ר יצחק
הלוי ז״ל ועמו שותפו יחיאל בכמ״ר
יקותיאל הכהן ·